BOŽSKÁ PROZŘETELNOST

Emanuel Swedenborg

BOŽSKÁ PROZŘETELNOST

Kniha vysvětluje, že všechny síly působící ve stvoření ve svém konečném důsledku slouží všezahrnující Božské Prozřetelnosti. Bůh je Láska sama, a proto je primárním cílem Božské Prozřetelnosti naše věčné štěstí.

Tohoto štěstí dosahujeme spojením s Bohem, zdrojem Života. Tím, co spojuje, je láska, a ryzí láska může být sdílena jen ve svobodě. Proto Bůh ve Své Prozřetelnosti vždy usiluje o to, aby zachoval naše jedinečně lidské schopnosti, svobodu a rozum. Jelikož lidé mají sklon tyto dvě schopnosti zneužívat ke zlým cílům, je neodvratné, že dochází k bolestným událostem. Bůh tak prozřetelně dopouští zlo, aby zachoval svobodu, na které závisí naše spasení, ale nikdy si je nepřeje. Ti, kdo sledují Jeho cestu, nakonec vždy naleznou mír a radost nebe.

Tak jako skrytý proud tiše unáší loď oceánem, tak i nás vede Prozřetelnost z našeho zahledění do sebe sama a zmatku čistě přírodních myšlenek do řádu a radosti nebeského života - do pravého lidství, pro které jsme byli stvořeni.

EMANUEL SWEDENBORG

(1688-1772)

Švédský vědec, filozof a autor asi třiceti teologických spisů. Svou kariéru zahájil v oblasti švédského důlního průmyslu a politiky a dosáhl proslulosti v celé Evropě jako vědec a plodný autor vědeckých a filozofických pojednání. Poté, co uprostřed svého života prožil řadu hlubokých náboženských zážitků, oddal se životu jako služebník Pána a ve svých knihách předával svou duchovní vizi skutečnosti. Po dvacet devět let až do své smrti psal a vydával teologické spisy. Ty se vyznačují jedinečným spojením jeho vlastní náboženské a mystické zkušenosti s racionalitou a vědeckým přístupem k poznání. Božská Prozřetelnost, vydaná anonymně v roce 1764, vysvětluje, jak Bůh vede lidi, které stvořil.

Náboženství, jež je předmětem jeho knih, o sobě netvrdí, že je jedinou možnou cestou k Bohu. Swedenborg se nikdy nesnažil zakládat žádnou jakoukoli církevní organizaci a nehledal pocty či následovníky. Svou práci však považoval za božské zjevení, které se stane počátkem nové duchovní éry a návratu křesťanství ke svému pravému středu.

Z latinského originálu
Sapientia Angelica de Divina Providentia
poprvé vydáno 1764, Amsterdam

Emanuel Swedenborg

BOŽSKÁ PROZŘETELNOST

2007

Vychází za finanční podpory organizací
Swedenborg Publishers International
a General Church of the New Jerusalem

ISBN 978-80-239-9601-2

Předmluva

Kniha *Božská Prozřetelnost* (poprvé vydaná v roce 1764) navazuje na o rok dříve vydanou *Božskou Lásku a Moudrost*. Zatímco *Božská Láska a Moudrost* pojednává o Lásce a Moudrosti Boha jako takových a o stvoření světa z Božské Lásky prostřednictvím Božské Moudrosti, *Božská Prozřetelnost* se zabývá trvalou vládou Božské Lásky a Moudrostí ve stvoření. Právě tomuto nepřetržitému vládnutí je propůjčen název „Božská Prozřetelnost".

Předchozí kniha *Božská Láska a Moudrost* je rozdělena na pět hlavních částí. Tyto kapitoly nejsou v originále označeny tituly, avšak podíváme-li se na odstavec 155 *Božské Prozřetelnosti,* obsahem těchto kapitol je Božská Láska a Moudrost Pána; slunce duchovního světa a slunce přírodního světa; stupně; stvoření vesmíru; a stvoření člověka. Vidíme tedy, jak kniha postupuje od absolutní univerzálnosti Božství až ke konkrétnímu stvoření člověka.

Božská Prozřetelnost na tuto posloupnost přesně navazuje. Stačí, abychom se podívali na první výrok této práce, „Božská Prozřetelnost je vláda Božské Lásky a Moudrosti Pána", a můžeme toto spojení spatřit.

Propast mezi transcendentní vizí dokonale milujícího a nekonečně moudrého Stvořitele a světem, ve kterém žijeme, tak často postrádajícím lásku i moudrost, se zdá nepřekonatelná; avšak právě toto přemostění je úkol, kterého se kniha *Božská Prozřetelnost* ujala.

ZNAČENÍ POUŽITÉ V TOMTO PŘEKLADU

Jak je u Swedenborga zvykem, číslování jeho textů neodkazuje k číslům stránky, ale k číslu odstavce; platí to i pro jeho vlastní četné odkazy.

Pokud tyto reference poskytl sám autor, jsou uvedeny v kulatých závorkách nebo přímo v textu. V několika případech jsou však zjevně chybné; pokud byla chyba opravena již v latinské edici *(Sapientia Angelica de Divina Providentia,* The Swedenborg Society, London 1982), jsou v tomto překladu poskytnuty již opravené údaje. Pokud chyby nebyly v latinské edici opraveny, využila jsem konvence použité v anglickém překladu *(The New Century Edition of the Works of Emanuel Swedenborg,* the Swedenborg Foundation, 2003) a vložila alternativní nebo doplňující údaje psané kurzívou do hranatých závorek. Tentýž systém byl použit také u biblických citací. Úpravy byly převzaty z uvedeného anglického překladu. Výrazy, které nejsou v latinském originálu, ale napomáhají porozumění smyslu, jsou rovněž uvedeny v hranatých závorkách.

Komentář k textu je obsažen v poznámkách na konci knihy. Výše zmíněný anglický překlad edice *The New Century Edition* byl použit jako hlavní zdroj pro vytvoření poznámek i předmluvy.

Božská Prozřetelnost je vláda Božské Lásky a Moudrosti Pána.

1. Abychom pochopili, co to je Božská Prozřetelnost - tedy že to je vláda Božské Lásky a Moudrosti Pána[1] - měli bychom znát, co již bylo uvedeno o Božské Lásce a Moudrosti v knize zaměřené na toto téma.[2] Jedná se o tyto poznatky:

- V Pánu je Božská Láska součástí Božské Moudrosti a Božská Moudrost součástí Božské Lásky (odst. 34-39)[3]

- Božská Láska a Moudrost nemohou jinak než existovat a projevovat se v druhých, ze sebe stvořených (odst. 47-51)

- Vše ve vesmíru bylo stvořeno Božskou Láskou a Moudrostí (odst. 52, 53, 151-156)

- Vše ve vesmíru je příjemcem Božské Lásky a Moudrosti (odst. 55-60)

- Pán se andělům jeví jako slunce; teplo, jež z Něj vyzařuje, je láska, a světlo, jež z Něj vyzařuje, je moudrost (odst. 83-88, 89-92, 93-98, 296-301)

- Božská Láska a Moudrost, jež vyzařují z Pána, tvoří jeden celek (odst. 99-102)

- Pán od věčnosti, jenž je Jehovah, stvořil vesmír a vše v něm ze Sebe, nikoli z ničeho (odst. 282-284, 290-295).

O těchto tématech viz pojednání nazývající se *Andělská moudrost o Božské Lásce a Moudrosti.*[4]

2. Shrneme-li tyto poznatky spolu s tím, co bylo napsáno v právě jmenovaném spise o tématu stvoření, můžeme skutečně spatřit, že vláda Božské Lásky a Božské Moudrosti Pána je tím, co nazýváme Božská Prozřetelnost. V uvedené knize však pojednávám o stvoření, a nikoli

o udržování stavu věcí po stvoření, což je právě vládou Pána. Proto se nyní budeme zabývat tímto tématem.

V této kapitole však pojednáme o udržování jednoty Božské Lásky a Božské Moudrosti neboli Božského Dobra a Božské Pravdy v tom, co bylo stvořeno. Budeme postupovat v následujícím pořadí:

1. Vesmír jako celek a všechny jednotlivosti v něm byly stvořeny z Božské Lásky prostřednictvím Božské Moudrosti.

2. Božská Láska a Božská Moudrost vyzařují z Pána jako jeden celek.

3. Vše stvořené má v sobě jistý obraz této jednoty.

4. Cílem Božské Prozřetelnosti je, aby vše stvořené v celku i v jednotlivých projevech vytvářelo takovou jednotu, a pokud ji nevytváří, aby jí dosahovalo.

5. Dobro lásky je dobrem pouze natolik, nakolik je sjednoceno s pravdou moudrosti; a pravda moudrosti je pravdou pouze natolik, nakolik je sjednocena s dobrem lásky.

6. Dobro lásky nesjednocené s pravdou moudrosti není dobrem o sobě, ale pouze o zdánlivým dobrem; pravda moudrosti nesjednocená s dobrem lásky není pravdou o sobě, ale pouze zdánlivou pravdou.

7. Pán nepřipouští nic rozděleného. Proto vše musí být buď v dobru a zároveň v pravdě, nebo ve zlu a zároveň v klamu.

8. To, co je v dobru a zároveň v pravdě, je něčím skutečným; to, co je ve zlu a zároveň v klamu, ničím skutečným není.

9. Pánova Božská Prozřetelnost působí tak, aby zlo doprovázené klamem [u jedněch][5] přispívalo u druhých ke stavu rovnováhy, uvědomění si protikladů a očišťování, a tím k spojování dobra a pravdy.

3. *(1) Vesmír jako celek a všechny jednotlivosti v něm byly stvořeny z Božské Lásky prostřednictvím Božské Moudrosti.* V knize *Božská Láska a Moudrost* jsem ukázal, že Pán od věčnosti, jenž je Jehovah, je co do Své podstaty Božská Láska a Božská Moudrost. Ukázal jsem také, že On sám stvořil vesmír a vše v něm ze Sebe. Z toho plyne, že

vesmír se vším, co je v něm, byl stvořen z Božské Lásky prostřednictvím Božské Moudrosti.

Ve zmíněném díle jsem také ukázal, že láska nemůže nic činit bez moudrosti, stejně jako moudrost nemůže nic činit bez lásky. Láska bez moudrosti neboli vůle bez intelektu[6] nemůže na nic myslet, nemůže nic vidět, vnímat či dokonce říkat. Láska bez moudrosti (neboli vůle bez intelektu) tedy nemůže nic činit. Stejně tak moudrost bez lásky (neboli intelekt bez vůle) nemůže na nic myslet, nemůže nic vidět, vnímat či dokonce něco říkat. Moudrost bez lásky (neboli intelekt bez vůle) tedy také nemůže nic činit. Odstraníme-li lásku, nezbude nám žádné chtění, a proto ani žádné jednání.

Platí-li to pro člověka, když něco dělá, o to více to platí pro Boha, jenž je Láska sama a Moudrost sama, když stvořil a učinil vesmír a vše v něm.

Skutečnost, že celý vesmír se vším, co obsahuje, byl stvořen z Božské Lásky prostřednictvím Božské Moudrosti, nám potvrzuje vše, co v tomto světě můžeme spatřit. Vezmi si jednoduše kterýkoliv předmět a s jistou dávkou moudrosti jej prozkoumej - a přesvědčíš se. Vezmi si třeba strom nebo jeho semeno, plod, květ či list. Seber svou moudrost a podívej se na ně přesným mikroskopem, a spatříš zázraky. A ještě hlouběji uvnitř, kam už nedohlédneš, se nalézají zázraky ještě větší.

Pozoruj postupně se rozvíjející řád, ve kterém roste strom ze semene až k novému semeni, a zvaž, zda celý tento vývoj nenese v sobě neustálé úsilí o další rozmnožování. Cíl, ke kterému tento vývoj směřuje, je semeno, jež má novou schopnost množení. A pokud jsi ochoten myslet duchovně (což můžeš, pokud chceš), nemůžeš v tom spatřit moudrost? A pokud jsi ochoten myslet ještě duchovněji, jistě spatříš i to, že tato schopnost nepochází ze semene či ze slunce našeho světa, jež je pouhým ohněm, ale že byla do semene vložena Bohem Stvořitelem, Jenž je nekonečně moudrý. A nestalo se tak pouze při stvoření, ale děje se tak od té doby neustále. Udržování je neustálé tvoření, tak jako trvání je neustálé vcházení v bytí.[7]

Je to obdobné, jako když jednání odejmeme vůli - tehdy ustane veškerá činnost. Obdobně ustane řeč, když z ní odstraníme myšlení, či pohyb, když z něj odstraníme úsilí. Krátce řečeno - odstraníme-li příčinu z účinku, účinek pohasne.

Vše, co bylo takto stvořeno, bylo obdařeno silou. Tato síla však nečiní nic sama ze sebe, ale pouze z toho, kdo ji tam vpravil.

Pozoruj nějaký další objekt na zemi - například bource morušového, včelu nebo nějaké jiné malé stvoření. Prozkoumej je nejdříve přírodně, potom rozumově a nakonec duchovně. Dokážeš-li myslet hluboce, musíš nad vším užasnout. A dovolíš-li, aby v tobě promluvila moudrost, musíš v úžasu prohlásit: „Kdo by v těchto věcech mohl nevidět Božství? To vše jsou znamení Božské Moudrosti."

ještě zřejmější to bude, když budeš pozorovat užitky všeho stvořeného, jakým způsobem postupují ve svém řádu až k člověku a od člověka ke Stvořiteli, od Něhož povstaly. Uvidíš, jak na spojení Stvořitele s člověkem závisí vzájemná provázanost všech věcí, a jsi-li to ochoten připustit, závisí na něm i jejich zachování.

V následujícím textu uvidíme, že vše stvořila Božská Láska, avšak nic nestvořila bez Božské Moudrosti.

4. (2) Božská Láska a Božská Moudrost vyzařují z Pána jako jeden celek. To plyne z důkazů podaných v díle O *Božské Lásce a Moudrosti,* zejména v následujících bodech: Bytí a jeho projev[8)] tvoří v Pánu jeden rozlišitelný celek (odst. 14-17 *[14-16]);* nekonečné tvoří v Pánu jeden rozlišitelný celek (odst. 17-22); Božská Láska je součástí Božské Moudrosti a Božská Moudrost je součástí Božské Lásky (odst. 34-39); láska bez manželství s moudrostí nemůže ničeho dosáhnout (odst. 401-403); láska nečiní nic mimo spojení s moudrostí (odst. 409-410); duchovní teplo a světlo vyzařující z Pána jako slunce tvoří jeden celek stejně, jako Božská Láska a Božská Moudrost tvoří v Pánu jeden celek (odst. 99-102).

Tyto skutečnosti prokázané na uvedených místech objasňují i pravdivost výše uvedené teze. Jelikož však lidé nevědí, jak mohou dvě navzá-

jem rozdílné věci vytvářet jeden celek, chtěl bych nyní ukázat, že žádný celek nemůže existovat bez formy. Naopak - je to právě forma, jež tento celek vytváří. Dále prokážu, že tato forma vytváří jeden celek tím dokonaleji, čím více jsou jednotlivé prvky, jež ji tvoří, rozlišitelně rozdílné, a přesto sjednocené.

Žádný celek nemůže existovat bez formy. Naopak forma sama je tím, co tento celek vytváří. Každý, kdo soustředěně přemýšlí, může jasně spatřit, že žádný celek nemůže být bez formy a že pokud existuje, je formou. Vše, co existuje, odvozuje od své formy to, co označujeme jako kvalitu, vlastnosti, změny stavu, vztahy a podobně. Pokud je tedy něco bez formy, nemůže to působit; a co nemůže působit, nemá žádnou realitu. To vše způsobuje forma.

Pokud je forma dokonalá, je vše, co ji vytváří, vzájemně propojeno podobně jako články řetězu; z toho plyne, že právě forma vytváří celek, tedy subjekt, kterému lze přisoudit kvalitu, stav a působení - tedy něco závislého na dokonalosti formy.

Takovým celkem je vše, co vidíme v tomto světě, a také vše, co nevidíme, ať už se to nalézá v nitru přírody či v duchovním světě. Takovým celkem je člověk a je jím i lidská společnost; tímto celkem je i církev[9], a před zraky Pána je jím i celé andělské nebe. Stručně řečeno, tímto celkem je celý stvořený vesmír, a to nejen obecně, ale i v každé jednotlivosti.

Aby však celek i každá jednotlivost mohly být formou, je nezbytné, aby Ten, kdo vše stvořil, byl vlastní Formou, a aby vše, co bylo stvořeno ve formu, z této Formy pocházelo. Ze je tomu tak, bylo prokázáno v knize *Božská Láska a Moudrost* například těmito body:

Božská Láska a Božská Moudrost je substance a forma[10] (odst. 40-43); Božská Láska a Božská Moudrost je substance a forma o sobě - je proto vlastním a jedinečným jsoucnem[11] (odst. 44-46); Božská Láska a Božská Moudrost tvoří v Pánu jeden celek (odst. 14-17, 18-22); a jako jeden celek z Pána vyzařuje (odst. 99-102 a jinde).

Tato forma vytváří jeden celek tím dokonaleji, čím více jsou jednotlivé prvky, jež ji tvoří, rozlišitelně rozdílné, a přesto sjednocené. Není-li

náš intelekt pozdvižen, chápe tuto myšlenku jen s obtížemi - zdá se totiž, že forma může vytvářet celek pouze pravidelnou podobností prvků, jež ji vytvářejí.

Často jsem o tomto tématu hovořil s anděly. Řekli mi, že jde o tajemství, které ti moudří z nich chápou jasně a ti méně moudří nejasně. Pravdou prý je, že forma je tím dokonalejší, čím více jsou její komponenty rozlišitelně rozdílné a zároveň jedinečným způsobem sjednocené. Jako příklad uvedli jednotlivá společenství v nebi, která - přistoupíme-li k nim jako k celku - vytvářejí formu nebe.

Dále použili příklad andělů v jednotlivých společenstvích. Řekli, že čím jedinečněji je anděl sám sebou, tedy svobodný, a miluje proto své druhy jakoby sám ze sebe a ze svých pohnutek, tím dokonalejší je forma tohoto společenství.

Osvětlili to dále příkladem manželství dobra a pravdy - čím rozlišitelněji jsou tyto prvky dvěma, tím dokonaleji mohou tvořit celek. Obdobně to platí pro lásku a moudrost. Nerozlišenost znamená zmatek, a právě odtud povstává veškerá nedokonalost formy.

Andělé uvedli mnoho dalších příkladů toho, jak mohou být dokonale odlišné prvky sjednoceny, a tak tvořit jeden celek. Hovořili zejména o tom, co se nachází v lidském těle. Nesčetné tělesné součásti jsou takto rozlišené, a přesto sjednocené: rozlišené membránami a sjednocené vazivem. Obdobné je to prý s láskou a se vším, co ji tvoří, a s moudrostí a se vším, co ji tvoří - nelze je vnímat jinak než jako jeden celek.

Více na toto téma viz pojednání *Božská Láska a Moudrost* (odst. 14-22) a dílo *Nebe a peklo* (odst. 56, 489) *[56, 71, 418].*[12)]

To vše zde uvádím, protože to pochází z andělské moudrosti.

5. (3) Vše stvořené má v sobě jistý obraz této jednoty. Skutečnost, že Božská Láska a Moudrost (jež v Pánu tvoří jeden celek a jako jeden celek z Něj vyzařují) se určitým způsobem odráží v každé stvořené věci, vysvítá z toho, co bylo vysvětleno v knize *Božská Láska a Moudrost.* Viz zejména odst. 47-51, 55-60, 282-284, 290-295, 313-318, 319-326, 349-357. Vysvětlil jsem tam, že Božství se nalézá ve všem stvořeném,

neboť Bůh Stvořitel, jenž je Pán od věčnosti, vytvořil ze Sebe slunce duchovního světa a skrze toto slunce celý vesmír. Proto ono slunce, jež pochází od Pána a v němž je Pán, není pouze prvotní substancí, ale je také jedinou substancí, z níž vše povstává. Jelikož je to jediná substance, nalézá se ve všem stvořeném, avšak s nekonečnou rozmanitostí podle konkrétních užitků.

V Pánu se tedy nalézá Božská Láska a Moudrost; ve slunci, jež z Něj vzniklo, Božský oheň a záře; a z onoho slunce vyzařuje duchovní teplo a světlo vytvářející jeden celek. Z toho všeho plyne, že tato jednota se určitým způsobem odráží ve všem stvořeném.

Proto také vše, co se nalézá ve vesmíru, se vztahuje k dobru a pravdě a dokonce i k jejich spojení; neboli jinými slovy, vše ve vesmíru se vztahuje k lásce a moudrosti a k jejich spojení. Dobro je totiž věcí lásky a pravda je věcí moudrosti - láska nazývá vše své dobrem a moudrost nazývá vše své pravdou. V následujícím výkladu uvidíme, že takové spojení se nalézá ve všem stvořeném.

6. Mnozí lidé uznávají, že existuje jediná substance, jež je zároveň substancí prvotní a z níž povstává vše ostatní. Nevědí však, jaké jsou vlastnosi této substance. Věří, že je tak jednoduchá, že nemůže existovat nic jednoduššího, a že může být přirovnána k bezrozměrnému bodu; dále se domnívají, že z nekonečného počtu takových bodů vznikly měřitelné formy. To je však klam vyvolaný naším prostorovým myšlením. Díky němu se nám zdá, že existuje takový nejmenší bod. Pravdou však je, že čím je něco jednodušší a čistší, tím toho je více a tím je to úplnější. Proto čím hlouběji se na nějaký předmět díváme, tím úžasnější, dokonalejší a nádhernější věci vidíme. A proto se v té nejprvotnější substanci nalézají ty nejúžasnější, nejdokonalejší a nejnádhernější věci ze všech.

Důvodem je, že prvotní substance pochází z duchovního slunce, které, jak již bylo řečeno, pochází od Pána a ve kterém je Pán. Toto slunce je tedy onou jedinou substancí, a jelikož se nenachází v prostoru, je vším ve všem, v tom největším i v tom nejmenším ve stvořeném vesmíru.

Jelikož ono slunce je prvotní a jedinou substancí, z níž vše povstává, obsahuje toho nekonečně více, než co lze pozorovat v substancích z něj vzniklých. Ty nazýváme substanciálními a nakonec hmotnými skutečnostmi. V nich již takovou dokonalost nevidíme, neboť sestupují od duchovního slunce ve dvou druzích stupňů, a tím se jejich dokonalost ve všech ohledech snižuje. Proto jsme uvedli, že v čím větší hloubce něco pozorujeme, tím úžasnější, dokonalejší a nádhernější věci vidíme.

Tyto poznatky jsem uvedl proto, abych dokázal, že vše stvořené má v sobě jistý obraz Božství, avšak ten je tím nejasnější, čím hlouběji sestupujeme po stupních dolů. Ještě méně zjevný je tehdy, když se nižší stupeň oddělí od vyššího tím, že se uzavře a zahltí pozemskou hmotou.

Tomu však čtenář nemůže jasně rozumět, pokud nečetl a nepochopil, co jsem vysvětlil v *Božské Lásce a Moudrosti* o duchovním slunci (odst. 83-172), o stupních (173-281) a o stvoření vesmíru (282-357).

7. ***(4)*** *Cílem Božské Prozřetelnosti je, aby vše stvořené v celku i v jednotlivých projevech vytvářelo takovou jednotu, a pokud ji nevytváří, aby jí dosahovalo.* To znamená, aby vše stvořené mělo v sobě něco z Božské Lásky a zároveň z Božské Moudrosti; neboli jinými slovy, aby vše stvořené mělo v sobě dobro a pravdu neboli spojení dobra a pravdy.

Jelikož dobro je věcí lásky a pravda je věcí moudrosti (jak bylo řečeno výše v odst. 5), v následujícím textu bude často uváděn výraz „dobro a pravda" místo „láska a moudrost" a termín „manželství dobra a pravdy" místo „spojení lásky a moudrosti".

8. Předchozí odstavce jasně ukázaly, že Božská Láska a Moudrost, jež jsou v Pánu jedním a jako jedno z Něj vyzařují, jsou jako určitý obraz přítomny ve všem stvořeném. Nyní si řekneme něco o této jednotě neboli o sjednocení, jež nazýváme manželstvím dobra a pravdy.

a) Toto manželství se nalézá v Pánu - neboť jak jsme uvedli, Božská Láska a Moudrost v Něm tvoří jeden celek. b) Toto manželství vzniká z Pána - neboť ve všem, co z Něj vyzařuje, jsou láska a moudrost zcela sjednoceny. Tyto dvě skutečnosti vyzařují z Pána jako ze slunce, Božská

Láska jako teplo a Božská Moudrost jako světlo. c) Andělé je přijímají jako dvě skutečnosti, avšak Pán je v nich sjednocuje. Totéž platí i pro lidi církve. d) Díky vlivu sjednocené lásky a moudrosti od Pána na anděly nebe a lidi církve a díky jejich přijímání je Pán ve Slovu[13)] nazýván ženichem a manželem, a nebe a církev nevěstou a manželkou, e) Nakolik se tedy nebe a církev obecně a anděl nebe a člověk církve specificky podílejí na onom sjednocení neboli na manželství dobra a pravdy, natolik jsou obrazem a podobou Pána, neboť ony dvě skutečnosti jsou v Pánu sjednoceny a dokonce jsou Pánem. f) Láska a moudrost jsou v nebi a v církvi obecně a v anděli nebe a v člověku církve sjednoceny natolik, nakolik vůle a rozum (tedy i dobro a pravda) tvoří jeden celek - neboli jinými slovy, nakolik láska k bližnímu a víra tvoří jeden celek, nebo ještě jinak, nakolik nauka ze Slova a život podle ní tvoří jeden celek. g) Způsob, jak jsou tyto dvě skutečnosti v člověku a ve všech aspektech jeho bytí sjednoceny, jsem ukázal v 5. části knihy *Božská Láska a Moudrost,* kde jsem v odst. 358-432 pojednal o stvoření člověka a zejména o souvztažnosti srdce a plic s vůlí a rozumem.

9. Jakým způsobem však láska a moudrost tvoří jeden celek ve skutečnostech pod člověkem nebo mimo něj, tedy v říši živočišné a rostlinné, o tom pojednáme v následujících odstavcích. Na úvod zmíním tři body. Za prvé: v celém vesmíru se všemi jednotlivostmi, jež byly stvořeny Pánem, existovalo manželství dobra a pravdy. Za druhé: toto manželství bylo v člověku po stvoření porušeno. Za třetí: Božská Prozřetelnost usiluje o to, aby se opět sjednotilo, co bylo porušeno, a aby se tak obnovilo manželství dobra a pravdy.

Tyto tři body jsme podpořili četnými důkazy v knize *Božská Láska a Moudrost,* a proto je již není nutné dále dokazovat. Každý může také rozumově pochopit, že pokud ve všem stvořeném existovalo od stvoření manželství dobra a pravdy a to bylo později porušeno, Pán se neustále věnuje jeho obnově - a že cílem Božské Prozřetelnosti je tedy obnova tohoto manželství, a tedy i spojení stvořeného vesmíru s Pánem skrze člověka.

10. (5) Dobro lásky je dobrem pouze natolik, nakolik je sjednoceno s pravdou moudrosti; a pravda moudrosti je pravdou pouze natolik, nakolik je sjednocena s dobrem lásky Důvod spočívá v původu dobra a pravdy. Dobro stejně jako pravda mají svůj původ v Pánu, neboť Pán je vlastní Dobro a vlastní Pravda a tato dvojice je v Něm sjednocena. Proto také dobro v andělích v nebi a v lidech na zemi není skutečným dobrem více, než nakolik je sjednoceno s pravdou, a pravda není skutečnou pravdou více, než nakolik je sjednocena s dobrem.

Je známo, že veškeré dobro a veškerá pravda pochází od Pána. Jelikož tedy dobro s pravdou a pravda s dobrem vytvářejí jeden celek, musí dobro a pravda, mají-li být skutečným dobrem a skutečnou pravdou, tvořit jeden celek v příjemci - tedy v andělu v nebi a člověku na zemi.

11. Je známo, že vše ve vesmíru se vztahuje k dobru a pravdě, neboť dobrem se míní něco, co obecným způsobem pojímá a obsahuje všechny aspekty lásky, a pravdou se míní něco, co obecným způsobem pojímá a obsahuje všechny aspekty moudrosti. Lidé však nevědí, že dobro není ničím, není-li sjednoceno s pravdou, a že pravda není ničím, není-li sjednocena s dobrem.

Může se nám sice zdát, že dobro bez pravdy a pravda bez dobra jsou něčím skutečným, ale není tomu tak. Láska (jejíž veškeré aspekty nazýváme dobrem) je totiž bytím všech věcí; a moudrost (jejíž veškeré aspekty nazýváme pravdou) je projevem věcí plynoucím z tohoto bytí, jak bylo vysvětleno v knize *Božská Láska a Moudrost* (odst. 14-16). Proto tak jako bytí není ničím bez projevu a projev není ničím bez bytí, tak ani dobro není ničím bez pravdy a pravda není ničím bez dobra.

Obdobně - čím je dobro bez vztahu k něčemu? Mohli bychom je vůbec nazvat dobrem? Nemohlo by na nic působit a nic by je nemohlo vnímat.

To, co v jednotě s dobrem působí a umožňuje, aby je druzí vnímali a pociťovali, se vztahuje k pravdě, neboť se to vztahuje k rozumovým záležitostem. Řekni někomu pouze „dobro", aniž bys hovořil o nějakém konkrétním dobru. Má ono „dobro" nějaký význam? Význam má pouze

tehdy, když je vnímáme spolu s něčím dalším. To, co vnímáme spolu s dobrem, se s dobrem nesjednocuje jinde než v intelektu, a vše, co se týká intelektu, se vztahuje k pravdě.

Obdobné je to s naší vůlí. Vůle bez vědění, vnímání a zvažování toho, co chceme, není ničím reálným, a pouze v jednotě s těmito procesy se něčím stává. Veškeré chtění je věcí lásky a vztahuje se k dobru; a veškeré vědění, vnímání a zvažování je věcí intelektu a vztahuje se k pravdě. Z toho vysvítá, že samo chtění není ničím, avšak chtění něčeho konkrétního ano.

Obdobné je to s každým užitkem, neboť užitek je dobrem. Pokud se užitek nesoustředí na něco konkrétního, s čím se sjednocuje, není užitečný, a proto ani reálný. Své zaměření odvozuje z intelektu, a to, co se s užitkem spojuje nebo se k němu připojuje, se vztahuje k pravdě. Takto užitek získává své vlastnosti.

Z těchto několika příkladů je patrné, že dobro bez pravdy není ničím skutečným, a proto není ničím skutečným ani pravda bez dobra. Tvrdíme, že něčím skutečným je jen dobro s pravdou a pravda s dobrem; z toho plyne, že zlo s nepravdou a nepravda se zlem nejsou ničím. Jsou to totiž jejich protiklady, a protiklady se ničí - v tomto případě ničí to, co je skutečné. O tom však více později.

12. Manželství dobra a pravdy se však nalézá v příčině, a nalézá se také v účinku. Manželství dobra a pravdy v příčině je manželstvím vůle a rozumu neboli lásky a moudrosti. Tímto manželstvím je vše, co chceme a na co myslíme, a co z toho vyvozujeme a zamýšlíme.

Toto manželství vstupuje do účinku a vytváří jej, avšak při jeho vytváření se ony dva prvky jeví rozdílně, neboť jejich současné uspořádání se mění na postupné. Když si například někdo přeje to a myslí na to, že si obstará jídlo, oděvy či příbytek nebo že podnikne nějaký obchod, vykoná práci nebo se s někým setká, tak si to nejdříve současně přeje a rozmýšlí neboli vyvozuje závěry a pojímá záměry. Když se pak tyto prvky soustředí do účinku, následují jeden po druhém, přestože stále vytvářejí ve vůli a v myšlení jeden celek. Užitky v těchto účincích jsou

věcmi lásky či dobra, zatímco prostředky k dosažení těchto užitků jsou věcmi rozumu neboli pravdy.

Každý se může v těchto obecných tvrzeních utvrdit konkrétními příklady, pokud jen zřetelně vnímá a rozlišuje, co se vztahuje k dobru lásky a co k pravdě moudrosti, a pokud rozlišuje, jak se různé věci vztahují k příčině a jak k účinku.

13. Na různých místech jsem uvedl, že láska vytváří život člověka. Tím jsem však nemyslel lásku oddělenou od moudrosti nebo dobro oddělené od pravdy v příčině, neboť taková láska či dobro nejsou ničím skutečným. Láska, jež vytváří nejvnitřnější život člověka a jež pochází od Pána, existuje společně s moudrostí. Proto také láska, jež vytváří život člověka podle toho, nakolik ji člověk přijímá, není láskou oddělenou v příčině, ale láskou v účinku. Lásce totiž nemůžeme rozumět odděleně od její kvality, a její kvalitou je moudrost. Tato kvalita neboli moudrost přitom trvá pouze ze svého bytí, a tím je láska. Proto jsou jediným celkem; a totéž platí pro dobro a pravdu.

Jelikož tedy pravda pochází z dobra tak jako moudrost pochází z lásky, nazývá se obojí dohromady láskou či dobrem. Láska ve své formě je totiž moudrostí a dobro ve své formě je pravdou. Pouze forma vytváří veškerou kvalitu.

Můžeme tedy učinit závěr, že dobro není dobrem o nic víc, než nakolik je sjednoceno se svou pravdou, a že pravda není pravdou o nic víc, než nakolik je sjednocena se svým dobrem.

14. (6) Dobro lásky nesjednocené s pravdou moudrosti není dobrem o sobě, ale pouze o zdánlivým dobrem; pravda moudrosti nesjednocená s dobrem lásky není pravdou o sobě, ale pouze zdánlivou pravdou. Je to tak, že neexistuje žádné skutečné dobro, není-li sjednoceno se svou pravdou, a že neexistuje žádná skutečná pravda, není-li sjednocena se svým dobrem. Přesto však existuje určité dobro oddělené od pravdy a pravda oddělená od dobra. Vzniká u pokrytců a pochlebníků, u jakýchkoli zlých lidí a u těch, kteří jsou dobří přírodně, a nikoli duchovně. Ti všichni mohou činit dobro pro církev, vlast, společnost, spoluobčany,

potřebné a chudé, vdovy a sirotky. Mohou rozumět pravdám a rozumně o nich uvažovat, uvážlivě o nich hovořit a učit jim. A přesto tato jejich dobra a pravdy nejsou vnitřní, a proto to nejsou dobra a pravdy o sobě. Jsou vnější, a proto jen zdánlivé. Existují totiž pouze kvůli těmto lidem samým a kvůli světu, a nikoli kvůli vlastnímu dobru a vlastní pravdě. Z toho plyne, že nepocházejí z dobra a pravdy, náleží proto jen ústům a tělu, ne však srdci.

Můžeme je přirovnat ke zlatu či stříbru pokrývajícím škváru, shnilé dřevo či výkaly. Jsou-li tyto pravdy vysloveny, můžeme je přirovnat k dechu, jenž se rozplyne, nebo ke světlu bludičky, jež pohasne, přestože se mohou zdát pravé. Takto se však jeví těm, u nichž vznikají, a zcela jinak se mohou jevit posluchačům a těm, kdo je přijímají, aniž by znali jejich skutečnou podstatu. Vnější projev totiž zasahuje každého podle jeho vlastního nitra; pravda, ať je vyslovena kterýmikoli ústy, vniká do sluchu druhého člověka a je přijímána jeho myslí podle jejího vlastního stavu a charakteru.

Téměř stejné je to u lidí, kteří dědičností získali přírodní dobro, ale nemají žádné duchovní dobro. Nitro každého dobra a každé pravdy je totiž duchovní, a to rozmetá klamy a zla. Pouhá přírodnost je však podporuje, a podporovat zla a klamy je v rozporu s konáním dobra.

15. Důvod, proč dobro může být odděleno od pravdy a pravda od dobra, a přesto se mohou dál jevit jako dobro a pravda, je dán lidskou schopností jednat zvanou svoboda a schopností chápat zvanou rozumnost. Zneužitím těchto schopností došlo k tomu, že člověk může vyhlížet zvenčí jinak, než jaký je vnitřně. Zlý člověk tak může jednat dobře a mluvit pravdivě a ďábel může předstírat, že je andělem světla. Na toto téma však viz následující body z knihy *Božská Láska a Moudrost:*

Zlo pochází ze zneužití schopností vlastních člověku, jež se nazývají rozumnost a svoboda (odst. 264-270). Tyto dvě schopnosti mají jak zlí, tak dobří lidé (425). Láska bez manželství s moudrostí neboli dobro bez manželství s pravdou nemůže ničeho dosáhnout (401). Láska nic nečiní mimo manželství s moudrostí neboli rozumem a způsobuje,

že moudrost neboli rozum na to reaguje také spojováním (410-412). Moudrost neboli rozum se může povznést, vnímat skutečnosti nebeského světla a přijímat je, a to mocí propůjčenou láskou (413). Láska se může podobným způsobem povznést a přijímat skutečnosti nebeského tepla, pokud na tomto stupni miluje moudrost, svou manželku (414, 415). V opačném případě láska stahuje moudrost neboli rozum z jeho povznesení dolů, aby s ní konal jednotně (416-418). Jsou-li pozvedány současně, láska se v rozumu očistí (419-421). Láska očištěná v rozumu moudrostí se stává duchovní a nebeskou; láska, která se v rozumu poskvrnila, se stává smyslovou a tělesnou (422-424). Pro lásku k bližnímu a víru a jejich spojení platí totéž co pro lásku a moudrost a jejich spojení (427-430). Jaká je láska k bližnímu v nebi (431).

16. (7) Pán nepřipouští nic rozděleného. Proto vše musí být buď v dobru a zároveň v pravdě, nebo ve zlu a zároveň v klamu. Prvotním cílem, který si klade a o který usiluje Božská Prozřetelnost, je, abychom žili v dobru a zároveň v pravdě. Tehdy jsme totiž ve svém dobru a ve své lásce, a také ve své pravdě a ve své moudrosti - a tím je člověk člověkem, a tak i obrazem Pána.

Dokud však žijeme ve světě, můžeme být v dobru a zároveň v klamu, nebo ve zlu a zároveň v pravdě. Dokonce je možné i to, abychom byli ve zlu a zároveň v dobru, a tak jakoby rozdvojeni. Toto rozdělení ničí onen obraz, a tím i naše lidství. Proto se Božská Prozřetelnost snaží naprosto ve všem, co činí, aby k tomuto rozdělení nedocházelo.

Kromě toho je pro člověka lepší, aby byl ve zlu a zároveň v klamu, než aby byl v dobru a zároveň ve zlu. Pán tedy tento stav dopouští - ne jako někdo, kdo si jej přeje, ale jako někdo, kdo mu nemůže zabránit kvůli cíli, kterým je spasení.

Člověk může být ve zlu a zároveň v pravdě a Pán tomu nemůže zabránit kvůli cíli, kterým je spasení, neboť lidský rozum se může pozvednout do světla moudrosti a vidět pravdy, nebo je chápat, když je slyší, zatímco jeho láska zůstává dole. Tak můžeme být svým rozumem v nebi a láskou v pekle. Tento stav nemůže být člověku upřen, neboť

mu nemohou být odňaty ony dvě schopnosti, které jej činí člověkem a odlišují jej od zvířat a které jsou jedinými prostředky, jimiž může být znovuzrozen, a tak i spasen - tedy rozumnost a svoboda. Díky nim totiž můžeme jednat v souladu s moudrostí, nebo také v souladu s láskou bez moudrosti. Z moudrosti také můžeme shlížet dolů na svou lásku a pozorovat tak své myšlenky, záměry a pohnutky, a tak i zla a klamy, stejně jako dobra a pravdy našeho života a nauky. Kdybychom je v sobě nemohli poznávat a chápat, nemohli bychom být přetvořeni. O těchto schopnostech jsem již hovořil a řeknu toho více později.

To je tedy příčinou toho, že můžeme být v dobru a zároveň ve zlu nebo ve zlu a zároveň v klamu, a také střídavě v obou.

17. V tomto světě jen obtížně dosáhneme spojení či jednoty jednoho či druhého (tedy dobra a pravdy nebo zla a nepravdy). Dokud zde žijeme, jsme udržováni ve stavu přetvořování nebo znovuzrozování. Každý však vejde do jednoho nebo druhého spojení po smrti, neboť tehdy již přetvořen ani znovuzrozen být nemůže. Zůstává takovým, jaký byl jeho život ve světě, tedy jaká byla jeho vládnoucí láska. Byla-li jeho životní láska zlá, jsou mu odňaty všechny pravdy, které si ve světě osvojil od učitelů, z kázání nebo ze Slova. A jakmile jsou odstraněny, nasává do sebe klamy, jež souhlasí s jeho zly, podobně jako houba saje vodu. A naopak - byl-li jeho život životem lásky k dobru, všechny klamy, jež přijal nasloucháním druhým či četbou, ve kterých se ale vnitřně neutvrdil, jsou odstraněny, a jejich místo zaujme pravda, jež souhlasí s jeho dobrem. To se také rozumí Pánovými slovy: „Vezměte mu tu hřivnu a dejte tomu, který má deset hřiven. Neboť každému, kdo má, bude dáno a přidáno; kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má." (Mt 25,28.29; 13,12; Mk 4,25; L 8,18; 19,24-26)

18. Každý musí žít po smrti buď v dobru a zároveň v pravdě, nebo ve zlu a zároveň v klamu, neboť dobro a zlo (stejně jako dobro spolu s klamem zla nebo zlo spolu s pravdou dobra) se nemohou spojovat. Jsou to totiž protiklady, a protiklady proti sobě bojují, dokud jedno nezničí druhé. V knize *Zjevení* Pán hovoří o lidech, již jsou ve zlu a zároveň v dobru,

těmito slovy určenými církvi v Laodikeji: „Vím o tvých skutcích; nejsi studený ani horký. Kéž bys byl studený nebo horký! Ale že jsi vlažný, a nejsi horký ani studený, nesnesu tě v ústech." (Zj 3,15.16) A také těmito slovy: „Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat, k jednomu se přidá a druhým pohrdne." (Mt 6,24)

19. (8) To, co je v dobru a zároveň v pravdě, je něčím skutečným; to, co je ve zlu a zároveň v klamu, ničím skutečným není. Viz výše odst. 11, že cokoli je v dobru a zároveň v pravdě, je něčím skutečným. Z toho plyne, že co je zlé a zároveň nepravdivé, není ničím. „Ničím" míníme něco, co nemá žádnou moc a žádný duchovní život.

Pravdou je, že lidé ponoření ve zlu a zároveň v klamu - tedy všichni v pekle - mají vůči sobě navzájem moc, neboť zlý člověk může působit zlo a tisíci způsoby je působí. Škodit zlým lidem však může pouze z jejich zla, zatímco dobrým nijak uškodit nemůže. Pokud se však stane, že zlý duch uškodí dobrému, děje se to tak, že se zlý duch spojí s něčím zlým v dobrém. Takto vzniká pokušení, což je zamoření zlými duchy, a odtud i boje, kterými mohou být dobří osvobozeni od svých zel.

Jelikož zlí duchové nemají žádnou moc, nejenže celé peklo pro Pána není ničím, ale je zcela nicotné i co do své moci, jak jsem viděl dokázáno mnoha zkušenostmi.

Je pozoruhodné, že zlí duchové věří, že jsou mocní, a dobří duchové věří, že žádnou moc nemají. Důvodem je, že zlí přisuzují všechno své vlastní moci, tedy své zchytralosti a špatnosti, a nic Pánu; zatímco dobří nic nepřisuzují své vlastní rozvážnosti, ale vše Pánu, jenž je všemocný.

Cokoli je zlé a zároveň nepravdivé, není ničím skutečným také proto, že to nemá žádný duchovní život. Proto se také život duchů v pekle nenazývá životem, ale smrtí. Jelikož vše, co je skutečné, je součástí života, nemůže to být součástí smrti.

20. Lidé, již žijí ve zlu a zároveň v pravdě, mohou být přirovnáni k orlům, kteří létají vysoko, ale padají dolů, když jsou jim odňata křídla. Něco podobného se totiž děje po smrti, když se stanou duchy, těm,

kteří chápali pravdy, hovořili o nich a učili jim, a přesto ve svém životě nikdy nehleděli k Bohu. Svými rozumovými schopnostmi se pozvedají do výše a občas i vystupují do nebe a předstírají, že jsou andělé světla. Když jim však jsou jejich pravdy odebrány a jsou odtud vykázáni, padají dolů do pekla. Orli označují lidi-dravce s intelektuálním zrakem, a křídla označují duchovní pravdy.

Uvedl jsem, že takoví jsou lidé, kteří ve svém životě nikdy nehleděli k Bohu. Hledět ve svém životě k Bohu jednoduše znamená považovat to či ono zlo za hřích proti Bohu, a proto je nečinit.

21. (9) Pánova Božská Prozřetelnost působí tak, aby zlo doprovázené klamem [u jedněch] přispívalo u druhých ke stavu rovnováhy, uvědomění si protikladů a očišťování, a tím k spojování dobra a pravdy.

Z předchozích řádků plyne, že Božská Prozřetelnost Pána neustále působí tak, aby se v člověku pravda sjednotila s dobrem a dobro s pravdou, neboť tato jednota je církví a nebem. Tato jednota je totiž v Pánu a ve všem, co z Něj vyzařuje.

Právě díky této jednotě se nebe, stejně jako církev, nazývají manželstvím. Také království Boží se proto ve Slovu přirovnává k manželství.[14)] Tato jednota je příčinou, proč byl sabat nejsvětějším dnem bohoslužby izraelské církve - označoval totiž onu jednotu. Proto také Slovo a všechny jednotlivosti v něm obsahují manželství dobra a pravdy (viz *Nauka Nového Jeruzaléma o Písmu svatém* odst. 80-90).[15)]

Toto manželství dobra a pravdy pochází z manželství Pána s církví, a to zase z manželství Lásky a Moudrosti v Pánu - dobro je totiž atributem lásky a pravda je atributem moudrosti. Z toho můžeme vidět, že Božská Prozřetelnost má neustále za cíl sjednotit dobro s pravdou a pravdu s dobrem v člověku, neboť tak se člověk sjednotí s Pánem.

22. Mnozí však toto manželství zničili a stále je ničí, zejména oddělováním víry a lásky k bližnímu (neboť víra je atributem pravdy a pravda je atributem víry, a láska k bližnímu je atributem dobra a dobro je atributem lásky k bližnímu). Tím v sobě spojují zlo a klam, a tak se z nich stali odpůrci a zůstávají jimi. Pán přesto zajišťuje, aby mohli přispívat

spojení dobra a pravdy v jiných, a to pomocí rovnováhy, srovnání a očišťování.

23. Pán zajišťuje spojení dobra a pravdy v druhých pomocí rovnováhy mezi nebem a peklem. Pekla totiž neustále vydechují zlo spolu s nepravdou, zatímco nebe neustále vydechují dobro spolu s pravdou. V této rovnováze je udržován každý člověk, dokud žije ve světě. Je tak udržován ve svobodě myslet, chtít, mluvit a jednat, v níž může být přetvořen. (O této duchovní svobodě, jež je zdrojem naší osobní svobody, viz kniha *Nebe a peklo* odst. 589-596, 597-603.)

24. Pán zajišťuje spojení dobra a pravdy v druhých pomocí srovnání. Kvalitu dobra totiž nemůžeme poznat jinak než srovnáním s menším dobrem a jeho protikladem ke zlu. Na tomto srovnávání je založena naše vnímavost a citlivost, neboť z něj získávají kvalitu. Tak vnímáme a cítíme něco příjemného tím, že srovnáváme s něčím méně příjemným a s něčím nepříjemným; vše krásné srovnáním s něčím méně krásným a s něčím ošklivým; obdobně i vše dobré pocházející z lásky srovnáním s něčím méně dobrým a zlým, a vše pravdivé pocházející z moudrosti srovnáním s něčím méně pravdivým a nepravdivým.

Ve všech věcech od jejich celku až po nejmenší součásti musí být rozmanitost, a tato rozmanitost existuje i v jejich protikladech od nejmenšího až po ten největší a ustavuje rovnováhu. Tak se vytváří srovnání jednotlivých úrovní na obou stranách, a naše vnímání a citlivost se tak zvyšuje nebo snižuje.

Je však třeba vědět, že protiklad může buď umrtvovat nebo zintenzivňovat naši vnímavost a citlivost. Umrtvuje je, když se protiklady směšují, a zintenzivňuje je, když se nesměšují. Proto Pán v člověku odděluje dobro a zlo, aby se nemísila, tak dokonale, jako odděluje nebe a peklo.

25. Pán pomocí očišťování zajišťuje, aby docházelo ke spojení dobra a pravdy v druhých, a to dvěma způsoby - pokušeními a kvašením.

Duchovní pokušení jsou jednoduše boje proti zlům a nepravdám, jež jsou vydechovány peklem a působí na člověka. Tyto boje nás očišťují od zel a nepravd a spojují v nás dobro s pravdou a pravdu s dobrem.

K *duchovnímu kvašení* dochází mnoha způsoby, v nebi i na zemi. Ve světě se však neví, co tento proces je ani jak se děje. Zla společně s nepravdami jsou totiž uváděna do různých společenství podobně, jako jsou kvasnice přidávány do těsta nebo čerstvého vína. Tím se odděluje to, co je nesourodé, a sourodé látky se spojují, až se stanou čistými a průzračnými. Takový proces se míní Pánovými slovy: „Království nebeské je jako kvas, který žena vmísí do tří měřic mouky, až se všecko prokvasí." (Mt 13,33; L 13,21)

26. Tyto užitky Pán poskytuje prostřednictvím spojení zla a nepravdy lidí v pekle. Pánova vláda, jež dosahuje nejen na nebe, ale i na peklo, je vládou užitků; a cílem Pánovy Prozřetelnosti je, aby neexistovalo nic a nikdo, z nichž a skrze něž by nemohlo vzniknout nic užitečného.

Pánova Božská Prozřetelnost má za cíl nebe z lidského pokolení.

27. Nebe netvoří žádní andělé, kteří by byli již od počátku jako takoví stvořeni, a peklo nepochází od žádného ďábla, jenž by byl stvořen jako anděl světla a svržen z nebe dolů. Naopak, nebe i peklo pocházejí z lidského pokolení - nebe z lidí, kteří žijí v lásce k dobru, a proto chápou pravdivě, a peklo z lidí, kteří žijí v lásce ke zlu, a proto chápou klamně. To jsem se s jistotou dozvěděl prostřednictvím dlouholetého styku s anděly a duchy. Viz na toto téma vysvětlení v knize *Nebe a peklo* odst. 311-316, ve spisku *O posledním soudu* odst. 14-27[16)] a v *Pokračování o posledním soudu a duchovním světě*[17)] od počátku do konce.

Jelikož tedy nebe vzniká z lidského pokolení a protože nebem je žít navěky s Pánem, plyne z toho, že bylo Pánovým cílem stvoření. A jelikož bylo cílem stvoření, je i cílem Jeho Božské Prozřetelnosti.

Pán nestvořil vesmír kvůli sobě, ale kvůli lidem, se kterými bude v nebi. Duchovní láska je totiž taková, že chce dát druhému, co je její vlastní; a nakolik může, je ve svém bytí, ve svém míru a ve své blaženosti. Duchovní láska odvozuje tyto vlastnosti od Božské Lásky Pána, jež je taková v nekonečné míře.

Z toho plyne, že Božská Láska, a odtud i Božská Prozřetelnost, má za cíl nebe vytvořené z lidí, již se stali nebo se stávají anděly. Může jim dát veškerou blaženost a štěstí lásky a moudrosti. Dává jim je ze své vlastní přítomnosti v nich. Nemůže jinak, neboť lidé mají v sobě již od stvoření Jeho obraz a podobu. Jeho obrazem v nich je moudrost a Jeho podobou v nich je láska, a Pán v lidech je láska sjednocená s moudrostí a moudrost sjednocená s láskou, neboli (což je totéž) dobro sjednocené

s pravdou a pravda sjednocená s dobrem. O této jednotě pojednávám v předchozí kapitole.

Lidé však nevědí, co to je nebe obecně neboli nebe mezi mnoha, a co to je nebe specificky neboli nebe v jednotlivci. Nevědí ani, co to je nebe v duchovním světě a nebe v přírodním světě. Tato znalost je přesto důležitá, neboť nebe je cílem Božské Prozřetelnosti. Proto chci toto téma trochu osvětlit, a to v následujícím pořádku:

1. Nebe je spojení s Pánem.

2. Člověk je od stvoření takový, že se může stále těsněji spojovat s Pánem.

3. Čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím moudřejším se stává.

4. Čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím šťástnějším se stává.

5. Čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím zřetelněji si připadá sám sebou, a přesto tím zřejměji vidí, ze je Pánův.

28. *(1) Nebe je spojení s Pánem.* Nebe není nebem díky andělům, ale díky Pánu. Láska a moudrost, v nichž žijí andělé a jež vytvářejí nebe, totiž nepocházejí od andělů, ale od Pána, a dokonce jsou Pánem v andělích.

Jelikož láska a moudrost patří Pánu a jsou Pánem v nebi a jelikož láska a moudrost formují život andělů, je zjevné, že jejich život patří Pánu, ba dokonce, že tímto životem je Pán. Andělé sami dosvědčují, že žijí z Pána. Z toho můžeme vidět, že nebe je spojení s Pánem.

Spojení s Pánem však může mít různou povahu, a nebe tedy není pro dva různé anděly stejné; z toho také plyne, že charakter nebe závisí na charakteru spojení s Pánem. V následujícím textu uvidíme, že toto spojení může být stále bližší nebo stále vzdálenější.

Nyní si něco povíme o onom spojení, jak se uskutečňuje a jaký je jeho charakter. Pán se spojuje s anděly a andělé se spojují s Pánem - spojují se tedy vzájemně. Pán vplývá do životní lásky andělů a andělé přijímají Pána do své moudrosti, a tím se zpětně spojují s Pánem. Je však třeba dobře si uvědomit, že ačkoli se andělům zdá, že se sami svou moudros-

tí spojují s Pánem, spojuje je ve skutečnosti Pán se Sebou skrze jejich moudrost; neboť i jejich moudrost pochází od Pána. Obdobně bychom také mohli říci, že Pán se spojuje s anděly skrze dobro a andělé se zpětně spojují s Pánem skrze pravdu, neboť veškeré dobro je věcí lásky a veškerá pravda je věcí moudrosti.

Jelikož však toto vzájemné spojení je záhadou, kterou jen málokdo dokáže pochopit bez vysvětlení, rád bych ji nyní osvětlil, nakolik je to možné, na úrovni lidského chápání.

V pojednání *Božská Láska a Moudrost* odst. 404 a 405 jsem ukázal, že láska se spojuje s moudrostí; a to konkrétně prostřednictvím pohnutky pro vědění, z níž vzniká pohnutka pro pravdu, prostřednictvím pohnutky pro porozumění, z níž povstává vnímání pravdy, a prostřednictvím pohnutky pro zření toho, co víme a chápeme, z níž povstává myšlení. Pán vplývá do všech těchto pohnutek, jež se odvozují z životní lásky každého člověka, a andělé přijímají tento vliv ve svém vnímání pravdy a myšlení. Zde je totiž onen vliv zjevný, v pohnutkách však nikoli.

Jelikož tedy vnímání a myšlení se andělům jeví jako jejich vlastní, přestože plyne z pohnutek, jež mají od Pána, zdá se jim, že se zpětně spojují s Pánem, přestože je ve skutečnosti Pán spojuje se Sebou. Je to totiž právě pohnutka, jež vytváří vnímání a myšlení; pohnutka pocházející z lásky je duší jejich vnímání a myšlení. Nikdo totiž nemůže nic vnímat a na nic myslet bez pohnutky, a každý vnímá a myslí v souladu se svou pohnutkou.

Z toho všeho vysvítá, že vzájemné spojení andělů s Pánem nepochází od nich, přestože se to tak jeví. Stejným způsobem se také spojuje Pán s církví a církev s Pánem - toto spojení se nazývá nebeským a duchovním manželstvím.

29. K veškerému spojení v duchovním světě dochází skrze pozornost. Když tam někdo na někoho pomyslí s touhou s ním hovořit, druhý se mu okamžitě zpřítomní a oba se vidí tváří v tvář. Totéž se stane, když někdo na někoho myslí v láskyplném pohnutí, avšak zatímco touha hovořit vyvolává pouze přítomnost, toto pohnutí způsobuje spojení.

Je to zvláštnost duchovního světa. Její příčinou je duchovní charakter všech jeho obyvatel. Jinak je tomu v přírodním světě, kde jsou všichni hmotného charakteru. I zde se však něco obdobného děje v pohnutkách a myšlenkách našeho ducha. Jelikož však tento svět je prostorový a v duchovním světě je prostor pouze zdáním, pak to, co se zde děje v duchu každého člověka, tam se děje skutečně.

Tyto věci uvádím proto, abych ukázal, jak dochází ke spojení Pána s anděly a ke zdánlivému zpětnému spojení andělů s Pánem. Všichni andělé se obracejí tváří k Pánu. Zatímco se na Něj dívají očima, Pán pohlíží na jejich čelo. Příčinou je, že čelo je souvztažné s láskou a jejími pohnutkami a oči jsou souvztažné s moudrostí a jejími vjemy. A přesto se andělé neobracejí tváří k Pánu sami od sebe, ale Pán je obrací k Sobě. Obrací je Svým vlivem do jejich životní lásky. Tím vstupuje do jejich vnímání a myšlení a obrací je.

Takový cyklus od lásky k myšlení a silou lásky od myšlení k lásce probíhá ve všech procesech lidské mysli. Tento cyklus můžeme nazvat životním cyklem. Další informace na toto téma lze najít v pojednání *Božská Láska a Moudrost,* například: Andělé se tváří neustále obracejí k Pánu jako ke slunci (odst. 129-134); všechny vnitřní úrovně mysli i těla andělů jsou obráceny k Pánu jako ke slunci (135-139); všichni duchové, ať jsou jakéhokoli charakteru, se obdobným způsobem obracejí ke své vládnoucí lásce (140-145); láska se spojuje s moudrostí a způsobuje, že moudrost na to reaguje také spojováním (410-412); andělé jsou v Pánu a Pán je v nich; a protože andělé jsou příjemci, pouze Pán je nebem (113-118).

30. Pánovo nebe v přírodním světě se nazývá církev a andělem tohoto nebe je člověk církve, jenž je spojen s Pánem. Po svém odchodu z tohoto světa se stává andělem duchovního nebe. Z toho vysvítá, že to, co jsem uvedl o andělském nebi, platí také o lidském nebi zvaném církev.

Toto vzájemné spojení s Pánem, jež vytváří nebe v člověku, zjevil Pán těmito slovy u *Jana:* „Zůstaňte ve Mně, a Já ve vás. ... Kdo zůstává ve

Mně a Já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze Mne nemůžete činit nic." (J 15,4.5.7)

31. Z toho můžeme vidět, že Pán je nebem, nejen nebem obecně (pro všechny, kdo tam žijí), ale i specificky (pro každého tamního jedince). Každý anděl je nebem v nejmenší formě a nebe obecně je tvořeno tolika nebesy, kolik je andělů. O tom viz v knize *Nebe a peklo* odst. 51-58.

Nechť se však nikdo vzhledem k těmto faktům mylně nedomnívá (jak napadá mnohé, když o věci uvažují poprvé), že Pán sedí v nebi mezi anděly nebo že tam s nimi přebývá jako král ve svém království. Andělé Jej ve skutečnosti vidí nad sebou ve slunci, avšak On je v nich jako život jejich lásky a moudrosti.

32. (2) Člověk je od stvoření takový, že se může stále těsněji spojovat s Pánem. Tato skutečnost je zjevná z toho, co bylo vysvětleno o stupních ve třetí části knihy *Božská Láska a Moudrost,* a to zejména v těchto bodech: V člověku se od stvoření nacházejí tři vertikální stupně neboli stupně výšky (odst. 230-235); tyto tři stupně existují v každém člověku od narození, a když jsou otevřeny, člověk je v Pánu a Pán je v člověku (236-241); veškerá dokonalost roste a stoupá se stupni a podle stupňů (199-204). Z toho všeho vysvítá, že jsme od stvoření takoví, že se můžeme stupeň po stupni stále těsněji spojovat s Pánem.

Měli bychom však dobře vědět, co to jsou stupně a že existují dva druhy stupňů - oddělené stupně neboli stupně výšky a spojité stupně neboli stupně šířky - a jaký je mezi nimi rozdíl. Tedy že všichni lidé mají od stvoření, a proto od narození, tři oddělené stupně neboli stupně výšky; že člověk vchází narozením do prvního stupně, jenž se nazývá přírodním; že tento stupeň se v něm může spojitě rozšiřovat, až se člověk stane rozumným; že člověk vchází do dalšího stupně, jenž se nazývá duchovním, pokud žije podle zákonů duchovního řádu, což jsou Božské pravdy; a že může vejít i ve třetí stupeň, jenž se nazývá nebeským, pokud žije podle zákonů nebeského řádu, což jsou Božská dobra.

Tyto stupně Pán otevírá v člověku podle toho, jak žije. Děje se to sice opravdu již v tomto světě, avšak vnímat či cítit to nemůžeme dříve

než poté, co odejdeme ze světa. Jak jsou tyto stupně otevírány a potom zdokonalovány, člověk je stále těsněji spojován s Pánem. Toto spojení se může prohlubovat až do věčnosti tím, jak se k Němu přibližujeme, a u andělů se tak skutečně děje. Přesto žádný anděl nemůže vstoupit do prvého stupně Lásky a Moudrosti Pána nebo jej dosáhnout, neboť Pán je nekonečný, zatímco anděl je konečný, a mezi nekonečným a konečným není žádný vztah.

Jelikož nikdo nemůže bez znalostí těchto stupňů porozumět lidskému stavu a stavu jeho pozvedání a přibližování se Pánu, specificky se tímto tématem zabývám v pojednání *Božská Láska a Moudrost* odst. 173-281, na něž tímto odkazuji.

33. Nyní stručně popíšu, jakým způsobem se můžeme stále těsněji spojovat s Pánem, a potom uvedu, jak se nám toto stále těsnější spojení jeví.

Jakým způsobem se můžeme stále těsněji spojovat s Pánem: Nedochází k tomu pouhým věděním, ani pouhým porozuměním, ba dokonce ani pouhou moudrostí, ale životem, jenž je s nimi spojen.

Životem člověka je jeho láska, a láska má mnoho tváří. Obecně existuje láska k dobru a láska ke zlu. Láskou ke zlu je láska k cizoložství, mstám, podvodům, rouhání a obírání druhých o jejich majetek. Láska ke zlu cítí rozkoš a potěšení v promýšlení a uskutečňování těchto činů. Existuje tolik odvozenin neboli pohnutek této lásky, kolik existuje zel, v nichž se tato láska uskutečňuje. Vjemů a myšlenek této lásky je tolik, kolik je klamů, jež tato zla podporují a odůvodňují. Tyto klamy tvoří se zly jeden celek, stejně jako rozum s vůlí. Jedno se od druhého neoddě¬luje, neboť jedno patří druhému.

Jelikož tedy - jak jsme uvedli výše - Pán vplývá do životní lásky každého člověka a prostřednictvím jeho pohnutek do vjemů a myšlení, a ne naopak, plyne z toho, že se může s člověkem těsněji spojovat jen tehdy, když je odstraněna láska ke zlu s jejími pohnutkami, což jsou tělesné žádosti. A protože ty sídlí v přírodním člověku a vše, co činíme na této úrovni, pociťujeme tak, jako bychom to činili sami ze sebe, musíme ja-

koby sami ze sebe odstraňovat zla této lásky. A nakolik je odstraňujeme, natolik se Pán přibližuje a spojuje s námi.

Každý může rozumovou úvahou dospět k závěru, že žádosti se svými potěšeními stojí v cestě Pánu a zavírají před Ním dveře, a že Pán je nemůže vyvrhnout, dokud člověk sám drží dveře zavřené a zvenku se o ně silou opírá, aby se nemohly otevřít. Ze je musí otevřít člověk sám, je zjevné z Pánových slov v knize *Zjevení:* „Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo Můj hlas a otevře Mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se Mnou." (Zj 3,20)

To nám ukazuje, že nakolik se vyhýbáme zlům jako něčemu ďábelskému a něčemu, co stojí v cestě Pánu, natolik se s Ním stále těsněji spojujeme; a nejtěsněji se spojuje ten, kdo si zla oškliví, jako by to byli sami černí a ohniví ďáblové. Zlo a ďábel jsou totiž jedním, stejně jako jsou jedním klam zla a satan[18]. Proto tak jako Pán vplývá v lásku k dobru a její pohnutky, a jejich prostřednictvím ve vjemy a myšlenky (jež jsou pravdivé díky dobru, ve kterém je člověk), tak existuje i vliv ďábla neboli pekla v lásku ke zlu a její pohnutky, tedy žádosti, a skrze ně ve vjemy a myšlenky (jež jsou nepravdivé ze zla, ve kterém je člověk).

Jak se nám toto stále těsnější spojení jeví: Čím vzdálenější jsou zla v našem přírodním já díky tomu, že se jim vyhýbáme a odmítáme je, tím těsněji jsme spojeni s Pánem. Jelikož láska a moudrost, jež jsou Pán sám, se nenacházejí v prostoru, a ani pohnutka spojená s láskou a myšlenka spojená s moudrostí nemají nic společného s prostorem, Pán se jeví blíže podle našeho spojení uskutečněného láskou a moudrostí. A naopak podle toho, jak odmítáme lásku a moudrost, zdá se vzdálenější.

Prostor v duchovním světě neexistuje. Vzdálenost a přítomnost tam jsou zdání, jež závisí na podobnosti a rozdílnosti pohnutek - neboť jak již bylo řečeno, pohnutky (atributy lásky) a myšlenky (atributy moudrosti), samy o sobě duchovní reality, se nenacházejí v prostoru. O tom viz pojednání *Božská Láska a Moudrost* odst. 7-10, 69-72 a jinde.

Pánovo spojení s člověkem, v němž byla odstraněna zla, vyjadřují tato Pánova slova: „Ti, kdo mají čisté srdce, uzří Boha" (Mt 5,8) a rov-

něž tato slova: „Kdo přijal Má přikázání a zachovává je, (...) u něho si učiním příbytek." (J 14,21.23) Přijmout přikázání znamená znát a zachovávat je znamená milovat, neboť se tam také praví: „Kdo zachovává Má přikázání, ten Mě miluje."

34. (3) Čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím moudřejším se stává. Jelikož v člověku jsou od stvoření, a proto od narození, tři stupně (o čemž viz výše, odst. 32), jsou v něm zejména tři stupně moudrosti. Tyto stupně se v něm otevírají podle toho, jak dochází ke spojování. Otevírají se podle lásky, neboť láska je samo spojení.

Toto stupňovité pozvedání lásky však dovedeme vnímat pouze nejasně, zatímco ti, kdo vědí a vidí, co to je moudrost, vnímají pozvedání moudrosti jasně. Stupně moudrosti dokážeme vnímat, protože láska vniká pohnutkami do vjemů a myšlenek a ty se staví před zraky vnitřní mysli, jež je souvztažná s vnějším, tělesným zrakem. Proto jsme si vědomi moudrosti, ale nikoli pohnutky lásky, jež ji vytváří.

Je to podobné jako se vším ostatním, co člověk aktivně činí. Všímáme si, jak tělo uskutečňuje činy, avšak nevidíme už, jak je uskutečňuje duše. Uvědomujeme si tedy, jak nad něčím rozvažujeme, jak vnímáme a myslíme, avšak nejsme si vědomi, jak duše těchto aktivit - pohnutka k dobru a pravdě - tyto aktivity podněcuje.

Existují tři druhy moudrosti: přírodní, duchovní a nebeská. Na přírodním stupni moudrosti stojíme, dokud žijeme v tomto světě. Tento stupeň může být zdokonalován až po tu nejvyšší mez, a přesto nemusí dosáhnout duchovní úrovně. Duchovní stupeň totiž není propojen s přírodním stupněm spojitým způsobem, ale oba stupně jsou spojeny pomocí souvztažností. Do duchovního stupně moudrosti vcházíme po smrti. I tento stupeň může být zdokonalován až po svou nejvyšší mez, ale nemůže dosáhnout nebeského stupně moudrosti. Ani on totiž není propojen s duchovním stupněm spojitým způsobem, ale oba jsou spojeny pomocí souvztažností. Z toho je zjevné, že moudrost může být pozdvižena trojím způsobem a že každý stupeň může být jednotlivě zdokonalován až po svou nejvyšší mez.

Kdo porozumí pozvedání a zdokonalování těchto stupňů, ten může do jisté míry pochopit i to, co se praví o moudrosti andělů, tedy že je nevyjádřitelná. Je natolik nevyjádřitelná, že tisíc myšlenkových představ andělů prýštících z jejich moudrosti představuje pro člověka pouze jednu myšlenkovou představu tvořenou z jeho moudrosti. Dalších devět set devadesát devět andělských představ tam nemůže vstoupit, neboť jsou transcendentní. Ze je tomu opravdu tak, bylo mi mnohokrát osvětleno názornou zkušeností.

Avšak jak bylo řečeno výše, do této nevýslovné andělské moudrosti nemůže nikdo vejít jinak než spojováním s Pánem a v závislosti na tomto spojování, neboť pouze Pán otevírá duchovní a nebeský stupeň. To činí pouze u těch, kteří jsou z Něj moudří - a z Pána jsou moudří ti, kdo od sebe odvrhují ďábla, a tedy zlo.

35. Nechť si však někdo nemyslí, že moudrost znamená znát hodně věcí, jasně je vnímat a inteligentně o nich hovořit. Je tomu tak pouze tehdy, je-li moudrost spojena s láskou. Je to totiž láska, která svými pohnutkami vytváří moudrost. Není-li moudrost spojena s láskou, je jako meteor na obloze, který pohasne, či jako padající hvězda. Naopak moudrost spojená s láskou je jako stálé sluneční světlo nebo jako nehybná hvězda. Člověk miluje moudrost natolik, nakolik se odvrací od ďábelské hordy, tedy od žádostí zla a klamu.

36. Moudrost, jež se stává vnímatelnou, je vnímání pravdy z touhy po pravdě, a zejména vnímání duchovní pravdy. Existuje totiž občanská pravda, morální pravda a duchovní pravda. Lidé, kteří vnímají duchovní pravdu z pohnutky k ní, vnímají také morální a občanskou pravdu, neboť pohnutka k duchovní pravdě je jejich duší.

Několikrát jsem hovořil s anděly o moudrosti. Řekli mi, že moudrost je spojení s Pánem, neboť Pán je Moudrost sama. Tuto moudrost prý získávají ti, kteří od sebe odvrhují peklo, a získávají ji v té míře, nakolik je odvrhují.

Představují si moudrost, pokračovali andělé, jako nádherný, krásně zdobený palác, do kterého se vstupuje po dvanácti schodech. Nikdo

však nemůže vstoupit na první schod, pokud se s ním nespojí Pán. Dál potom každý vystupuje podle tohoto spojování, a jak stoupá, vnímá, že nikdo není moudrý ze sebe, ale z Pána. Uvědomuje si také, že toho, v čem je moudrý, je tolik jako pár kapek ve velkém jezeře vzhledem k tomu, v čem moudrý není.

Těchto dvanáct schodů k paláci moudrosti symbolizují dobra spojená s pravdou a pravdy spojené s dobry.

37. *(4) Čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím šťastnějším se stává.* To, co bylo řečeno výše (odst. 32 a 34) o stupních života a moudrosti v závislosti na spojení s Pánem, lze obdobně vztáhnout na stupně štěstí. Stavy štěstí neboli blaženosti a potěšení totiž stoupají spolu s tím, jak se v člověku otevírají vyšší stupně mysli zvané duchovní a nebeské. Po životě ve světě se pak prohlubují do věčnosti.

38. Nikdo z těch, kdo se oddává potěšení žádostí zla, nemůže nic vědět o potěšení pohnutek dobra, v němž žije celé andělské nebe. Tato potěšení jsou totiž vnitřně zcela protikladná, a jsou proto zcela protikladná i těsně pod povrchem, přestože na vlastním povrchu se odlišují jen nepatrně.

Každá láska má své vlastní potěšení, a to i láska ke zlu v lidech, kteří jsou ovládáni žádostmi. Platí to například pro lásku k cizoložství, mstám, podvodům, krádežím či surovému jednání, a dokonce u těch nejhorších lidí pro lásku k znevažování posvátných hodnot církve a k jízlivému osočování Boha. Zřídlem těchto potěšení je láska k moci prýštící z lásky k sobě. Tato potěšení plynou z žádostí, jež zabírají vnitřní oblasti mysli, a z nich plynou dolů do těla. Tam vyvolávají nečisté reakce, jež vzněcují nervová vlákna. Tak potěšení mysli vyvolávají v závislosti na našich žádostech tělesné požitky.

Identitu a charakter těchto nečistých podnětů, jež vzněcují nervová vlákna, může každý poznat po své smrti v duchovním světě. Obecně mají vztah k mrtvolám, výkalům, hnoji, zápachům a moči. Pekla těchto lidí takovými nečistotami přetékají. Ze tyto nečistoty jsou souvztažnosti,

viz text v *Božské Lásce a Moudrosti* odst. 422-424. Poté, co tito lidé vstoupí do pekla, jejich odporné požitky se změní na strašné věci.

Tolik jsem uvedl proto, aby v následujícím výkladu mohla být pochopena podstata a charakter nebeského štěstí. Vše totiž poznáváme z protikladů.

39. Blaženost, zdar, potěšení a radost, jedním slovem nebeské štěstí, nelze popsat žádnými slovy, avšak v nebi je lze pocitově vnímat. Nic z toho, co vnímáme pouze pocitem, nelze popsat, neboť to nespadá do myšlenkových představ, a proto ani do slov. Rozum totiž pouze vidí; a vidí pouze věci, jež se vztahují k moudrosti neboli pravdě, a nikoli ty, jež se vztahují k lásce neboli dobru. Proto je štěstí nevyjádřitelné, i když vystupuje do stejného stupně jako moudrost. Má nekonečně obměn a každá je nevyjádřitelná. Slyšel jsem to a vnímal jsem to.

Toto štěstí však do nás vstupuje pouze tehdy, když od sebe odvrhujeme žádosti lásky ke zlu a klamu, a to zdánlivě sami ze sebe, avšak ve skutečnosti z Pána. Je to totiž štěstí pohnutky k dobru a pravdě, a to je protikladné žádostem lásky ke zlu a klamu. Štěstí pohnutky lásky k dobru a pravdě má svůj počátek v Pánu, a tedy v našem nejhlubším nitru. Odtud se šíří do nižších oblastí a pak i do těch nejnižších. Tak štěstí naplňuje celého anděla a způsobuje, že celá jeho bytost je jakoby radostí. Takové štěstí nekonečné rozmanitosti nalézáme v každé pohnutce k dobru a pravdě a zejména v pohnutce k moudrosti.

40. Potěšení žádostí po zlu a potěšení pohnutek k dobru nelze srovnávat; v potěšení žádostí po zlu se totiž uvnitř skrývá ďábel, a potěšení pohnutek k dobru mají v sobě Pána. Pokud bychom je přesto srovnávali, potěšení žádostí po zlu bychom pak museli přirovnat k chlípným potěšením žab v močálu či hadů v páchnoucí špíně, zatímco potěšení pohnutky k dobru k radostem duše v květinových zahradách. Obdobné věci, jež vzněcují žáby a hady, totiž vzněcují také lidi v pekle dychtící po zlu, a obdobné věci, jež vzněcují duši v květinových zahradách, vzněcují také lidi v nebesích žijící v pohnutkách k dobru. Neboť jak bylo řečeno

výše, věci souvztažné s nečistotou vzněcují zlé lidi a věci souvztažné s čistými formami vzněcují dobré lidi.

41. Vidíme tedy, že čím těsněji je někdo spojen s Pánem, tím šťastnějším se stává. Toto štěstí se však málokdy projevuje ve světě. V tomto světě totiž žijeme v přírodním stavu a přírodnost nekomunikuje s duchovností spojitě, ale pomocí souvztažností. Tuto komunikaci nedokážeme vnímat jinak než jako určitý pokoj a mír duše, který se rozhostí zejména po bojích se zlem.

Když však opustíme přírodní stav a vstoupíme do stavu duchovního, jak se děje po našem odchodu ze světa, výše popsané štěstí se postupně začne projevovat.

42. (5) Čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím zřetelněji si připadá sám sebou, a přesto tím zřejměji vidí, ze je Pánův. Zdá se, že čím těsněji je člověk spojen s Pánem, tím méně je sám sebou. Takto se to zdá všem zlým lidem a také těm, kteří z náboženského přesvědčení věří, že nejsou svázáni zákonem a že nikdo nemůže činit dobro sám od sebe. Oba tyto druhy lidí totiž vidí věci pouze tak, že pokud člověku není dovoleno myslet na zlo a chtít zlo, ale pouze myslet na dobro a chtít dobro, nemůže být sám sebou. Ti, kdo jsou spojeni s Pánem, totiž nechtějí ani nemohou rozmýšlet a zamýšlet zlo - vnější zdání proto vede ty druhé k domněnce, že to znamená ztratit svou identitu. Pravdou je však pravý opak.

43. Existuje pekelná svoboda, a existuje nebeská svoboda. Z pekelné svobody člověk myslí na zlo, přeje si je a nakolik tomu nebrání občanské a morální zákony, také o něm mluví a činí je. Naopak z nebeské svobody člověk myslí na dobro a přeje si je a nakolik má k tomu příležitost, také o něm hovoří a činí je. Na cokoli svobodně myslíme, cokoli svobodně chceme, pronášíme a činíme, to vnímáme jako své, neboť veškerá svoboda vychází z lásky. Znamená to, že lidé, kteří milují zlo, nemohou jinak než vnímat, že pekelná svoboda je svoboda sama, zatímco lidé milující dobro vnímají, že nebeská svoboda je svoboda sama - proto také obě skupiny považují protikladnou svobodu za otroctví.

Nikdo však nemůže popřít, že svobodou je buď jedno, nebo druhé, neboť dvě navzájem protikladné svobody nemohou být pravé. Navíc nelze popřít, že pravou svobodou je být veden dobrem, a být veden zlem je otroctvím; neboť být veden dobrem znamená být veden Pánem, a být veden zlem znamená být veden ďáblem.

Jelikož tedy vše, co činíme svobodně, se zdá být naším, neboť to činíme z lásky (a činit něco z lásky znamená činit to svobodně, jak již bylo řečeno), spojení s Pánem způsobuje, že se člověk cítí svobodný, a proto sám sebou; a čím těsnější je toto spojení, tím se cítí svobodnější a více sám sebou. Člověk se cítí zřetelněji sám sebou, jelikož vlastností Božské Lásky je chtít dát své druhému, tedy člověku a andělu. Taková je veškerá duchovní láska a Božská Láska v té nejvyšší míře. Kromě toho Pán nikoho nikdy nenutí, neboť nic z toho, k čemu je člověk přinucen, se mu nejeví jako jeho, a co se mu nejeví jako jeho, to se nemůže stát součástí jeho lásky, a tak být přijato za vlastní. Proto je člověk veden Pánem vždy ve svobodě a ve svobodě je přetvořován a znovuzrozován. Na toto téma však více později. Viz také odst. 4 výše.

44. Čím zřetelněji se však člověk cítí sám sebou, tím zřejměji si uvědomuje, že je Pánův. To proto, že čím těsněji je spojen s Pánem, tím moudřejším se stává (jak bylo vysvětleno v odst. 34-36 výše), a moudrost tomu učí a obrací k tomu pozornost. Jelikož andělé třetího nebe jsou nejmoudřejší ze všech, vnímají to a nazývají to pravou svobodou; být veden sám sebou nazývají otroctvím. Uvádějí pro to také důvod: Pán prý nevplývá bezprostředně do jejich vnímání a myšlení pocházejícího z moudrosti, ale do pohnutek lásky k dobru, a teprve z nich do různých aspektů moudrosti. Tento vliv do pohnutek, z něhož vzniká moudrost, vnímají; a vše, na co z moudrosti myslí, se jim pak jeví, jako by pocházelo od nich, a tak jako by bylo jejich. Tak prý dochází k vzájemnému spojení.

45. Jelikož Božská Prozřetelnost Pána má za cíl nebe z lidského pokolení, má za cíl i spojení lidského pokolení s Ním (viz odst. 28-31). Jejím cílem tedy také je, abychom se s Ním stále těsněji spojovali (32-33),

a tím dosahovali vnitřnějšího nebe. Dále má za cíl, abychom se tímto spojováním stávali moudřejšími (viz 34-36) a šťastnějšími (37-41), neboť nebe dosahujeme díky moudrosti a podle moudrosti, a tím se také stáváme šťastnými. A nakonec cílem Božské Prozřetelnosti je, abychom se zřetelněji cítili sami sebou, a přesto si zřejměji uvědomovali, že jsme Pána (viz 42-44).

To vše jsou záměry Božské Prozřetelnosti Pána, neboť všechny tvoří nebe, jež je jejím cílem.

Pánova Božská Prozřetelnost má ve všem, co činí, na zřeteli nekonečnost a věcnost.

46. V křesťanském světě je rozšířeno poznání, že Bůh je nekonečný a věčný. V nauce o trojici pojmenované po Athanasiovi[19)] se totiž praví, že Bůh Otec je nekonečný, věčný a všemocný, stejně jako Bůh Syn a Bůh Duch svatý, ale že to nejsou tři nekonečné, věčné a všemocné bytosti, ale jen jedna. Z toho plyne, že jelikož Bůh je nekonečný a věčný, lze Mu přisoudit pouze nekonečné a věčné vlastnosti.

Co to je nekonečnost a věčnost, to jako koneční lidé nemůžeme, a zároveň můžeme pochopit. Nemůžeme to pochopit, neboť konečnost je nesouměřitelná s nekonečností, a můžeme to pochopit, neboť jsme schopni abstraktních úvah, díky kterým můžeme vidět, že něco existuje, přestože neznáme podstatu dané věci. Takto můžeme uvažovat i o nekonečnosti - například že Bůh je nekonečný nebo Božství je nekonečné, a proto je vlastní Bytí, tedy vlastní podstata a forma, vlastní Láska a Moudrost, Dobro samo a Pravda sama, Jediný, ba Člověk sám. Když potom řekneme, že nekonečnost je vším, pak také nekonečná Moudrost je vševědoucí a nekonečná Moc je všemocná.

Tyto úvahy však zapadnou do hlubin nejasného myšlení a nepochopení (snad až popření), pokud je nezbavíme představ, které do myšlení vkládáme z přírody a zejména ze dvou jejích vlastností, z prostoru a času. Ty naše úvahy nutně omezují a způsobují, že se nám abstraktní představy zdají nereálné.

Pokud však tyto představy vyloučíme (tak jako to činí andělé), pak budeme moci výše uvedeným způsobem pochopit nekonečnost. To nás dovede k pochopení, že člověk je něčím skutečným, neboť byl stvořen

nekonečným Bohem, jenž je Vším; že je konečnou podstatou, neboť byl stvořen nekonečným Bohem, jenž je vlastní Podstatou; a že je moudrostí, neboť byl stvořen nekonečným Bohem, jenž je Moudrostí samou; a tak dále. Neboť kdyby nekonečný Bůh nebyl Vším, vlastní Podstatou a Moudrostí samou, člověk by nebyl něčím skutečným, a tak by nebyl ničím, nebo by byl pouhou představou, jak se domnívají snílci zvaní idcalisté.[20)]

Skutečnosti uvedené v díle *Božská Láska a Moudrost* dokládají, že Božskou podstatou je Láska a Moudrost (odst 28-29); že Božská Láska a Božská Moudrost jsou vlastní podstata a vlastní forma; že jsou vlastním a jedinečným jsoucnem (40-46) a že Bůh stvořil vesmír a vše v něm ze Sebe, a ne z ničeho (282-284). Z toho plyne, že vše stvořené, a zejména člověk a láska a moudrost v něm jsou něčím skutečným a neexistují v pouhé představě. Neboť kdyby Bůh nebyl nekonečný, neexistovalo by nic konečného; kdyby Nekonečné nebylo Vším, neexistovalo by nic; a kdyby Bůh nestvořil vše ze Sebe, nebylo by vůbec nic. Krátce řečeno: *Jsme, protože Bůh je.*

47. Jelikož pojednáváme o Božské Prozřetelnosti a o skutečnosti, že ve všem, co činí, má na zřeteli nekonečnost a věčnost, a tuto myšlenku je možné srozumitelně vysvětlit pouze popořádku, učiníme tak v tomto pořadí:

1. Nekonečnost o sobě a věčnost o sobě je totéž co Božství.

2. Nekonečnost a věčnost o sobě nemůže jinak než mít na zřeteli nekonečnost ze sebe v konečných objektech.

3. *Božská Prozřetelnost má ve všem, co činí, a zejména v úsilí spasit lidstvo, na zřeteli nekonečnost a věčnost ze sebe.*

4. V andělském nebi sestávajícím ze spaseného lidstva je patrný obraz nekonečnosti a věčnosti.

5. Nejhlubším cílem Božské Prozřetelnosti je nekonečnost a věčnost při vytváření andělského nebe, aby před Pánem bylo jako jeden člověk, jenž je Jeho obrazem.

48. *(1) Nekonečnost o sobě a věčnost o sobě je totéž co Božství.* To je zřejmé z mnoha míst knihy *Božská Láska a Moudrost.* Myšlenka, že nekonečnost o sobě a věčnost o sobě je Božství, pochází od andělů. Andělé nerozumějí nekonečnosti jinak než jako Božskému Bytí a věčnosti jinak než jako Božskému Projevu. Lidé však mohou a zároveň nemohou vidět, že nekonečnost o sobě a věčnost o sobě je Božství. Vidět to mohou ti, kteří myslí na nekonečnost bezprostorově a na věčnost bezčasově. Naopak ti, kteří myslí na nekonečnost a věčnost v pojmech prostoru a času, to vidět nemohou. Mohou to tedy spatřit ti, kteří myslí na vyšší úrovni, tedy pomocí hlubší rozumovosti, a nevidí to ti, kteří myslí na nižší úrovni, tedy povrchněji.

Ti, kteří to vidí, usuzují, že nemůže existovat žádná nekonečnost prostoru. Proto nemůže existovat ani nekonečnost času jako věčnost, z níž vše povstává. Nekonečnost je totiž bez počátku a bez konce, tedy bez hranic. Usuzují také, že nemůže existovat žádná nekonečnost ze sebe, protože „ze sebe" předpokládá konec a počátek neboli nějaký předchozí zdroj. Nemá proto smysl hovořit o nekonečnosti nebo věčnosti ze sebe, neboť to by bylo jako říkat „Bytí ze sebe", což je protimluv. Nekonečnost ze sebe by totiž byla nekonečností z nekonečnosti a Bytí ze sebe by bylo Bytím z Bytí; a toto nekonečno či Bytí by pak bylo buď původní nekonečností, nebo by bylo konečné.

Z těchto a podobných úvah, které můžeme hlubší rozumovostí pochopit, je zřejmé, že existuje nekonečnost o sobě a věčnost o sobě a že obojí je Božství, zdroj všeho.

49. Vím, že si mnozí řeknou: „Jak někdo může hlubší rozumovostí pochopit něco, co je mimo prostor a čas? A nejenom pochopit, že něco takového existuje, ale také, že je to vše a jediné, zdroj všeho ostatního?" Avšak zamysli se hlouběji nad otázkou, zda láska a kterákoli z jejích pohnutek či moudrost a kterýkoli z jejích vjemů, či samo myšlení, sídlí v prostoru a času - a zjistíš, že ne. A jelikož Božství je Láska sama a Moudrost sama, nelze si o Božství stejně jako nekonečnosti vytvořit žádný pojem v prostoru a času.

Jasněji to pochopíš, když uvážíš, zda myšlení sídlí v prostoru a času. Předpokládejme, že na něco myslíš deset nebo dvanáct hodin. Nemůže se tento časový interval jevit jako hodina či dvě, a nemůže se také jevit jako den či dva? Závisí to na emocionálním stavu, jenž je základem myšlení. Pokud má člověk radost a nevěnuje času pozornost, deset nebo dvanáct hodin myšlení je pro něj jako jedna či dvě hodiny; opačně je tomu tehdy, když trpí a uvědomuje si čas. Z toho vysvítá, že čas je pouhým zdáním, jež závisí na emocionálním stavu, z něhož povstává naše myšlení.

Obdobné to je s prostorovými vzdálenostmi v myšlení, když se procházíme či cestujeme v myšlenkách.

50. Jelikož andělé a duchové jsou pohnutky lásky a z nich vznikající myšlenky, nežijí ani oni v prostoru a času, ale pouze v jejich zdání. Zdání prostoru a času se řídí jejich citovým stavem a následnými myšlenkami. Proto když někdo v pohnutí na někoho pomyslí se záměrem vidět jej nebo hovořit s ním, druhý se mu okamžitě zpřítomní.

Proto jsou také u každého člověka přítomni duchové, kteří jsou citově vzněcováni obdobně jako on - zlí duchové u toho, koho vzněcují obdobné zlé pohnutky, a dobří duchové u toho, koho vzněcují obdobné dobré pohnutky. Jsou přítomni tak, jako by byl členem jejich společenství. Prostor a čas k této přítomnosti ničím nepřispívá, neboť pohnutka a následná myšlenka nezabírají prostor a čas; a duchové a andělé jsou pohnutky a z nich vycházející myšlenky.

Že je tomu tak, dozvěděl jsem se díky mnohaletým živým zkušenostem, včetně četných rozhovorů s lidmi po jejich smrti - jak s obyvateli mnoha zemí Evropy, tak i mnoha zemí Asie a Afriky. Ti všichni byli velice blízko u mě. Kdyby se nacházeli v prostoru a času, vyžadovala by jejich přítomnost cestu zabírající čas.

To ve skutečnosti zná každý člověk z vrozeného poznání v sobě neboli ve své mysli. Bylo mi to dokázáno tím, že nikdo nemyslel na prostorové vzdálenosti, když jsem vyprávěl o svých rozhovorech se zesnulými v Asii, Africe či Evropě, jako například s Kalvínem, Lutherem, Melanch-

tonem[21] nebo některým králem, správcem či knězem ve vzdálené zemi. Vůbec je nenapadlo uvažovat nad tím, jak jsem mohl mluvit lidmi, kteří tam žili, nebo jak mohli ke mně přijít a být se mnou, když nás dělilo tolik zemí a moří. To mi také osvětlilo, že nikdo nemyslí na základě prostoru a času, když přemýšlí o lidech, kteří jsou v duchovním světě.

V knize *Nebe a peklo* (odst. 162-169, 191-199) se však můžeme dočíst, že lidé v duchovním světě žijí ve zdání prostoru a času.

51. Z toho je nyní zřejmé, že je nutno myslet na nekonečnost a věčnost, tedy i na Pána, mimo prostor a čas; a ukazuje se také, že je to možné. Je rovněž zjevné, že takto myslí ten, kdo myslí hlubší úrovní své rozumovosti, a že nekonečnost a věčnost je totéž co Božství. Takto myslí andělé a duchové.

Myšlení vydělené od času a prostoru nám umožňuje pochopit Božskou všudypřítomnost a vševědoucnost a také Božství od věčnosti. Vůbec to však neumožňuje myšlení, na němž ulpívají představy prostoru a času. Z toho vysvítá, že je možné myslet na Boha od věčnosti, ale rozhodně ne na přírodu od věčnosti; proto je možné myslet na stvoření světa Bohem, ale vůbec ne na stvoření přírodou. Přírodě je totiž vlastní prostor a čas, zatímco Božství je bez těchto atributů. O tom, že Božství je bez prostoru a času, viz pojednání *Božská Láska a Moudrost* (odst. 7-10, 69-72, 73-76 a jinde).

52. *(2) Nekonečnost a věčnost o sobě nemůže jinak než mít na zřeteli nekonečnost ze sebe v konečných objektech.* „Nekonečností a věčností o sobě" rozumíme vlastní Božství, jak jsem právě vysvětlil v předchozí části. „Konečným objektem" mám na mysli vše stvořené Božstvím, zejména lidi, duchy a anděly. A obratem „mít na zřeteli nekonečnost ze sebe" míním mít na zřeteli Božství, tedy Sebe v nich, podobně jako když člověk pohlíží na svůj obraz v zrcadle. Ze je tomu tak, bylo již vícekrát prokázáno v pojednání *Božská Láska a Moudrost,* zejména v textu vysvětlujícím, že ve stvořeném vesmíru se zrcadlí obraz člověka a že je to obraz nekonečnosti a věčnosti (odst. 317, 318), tedy obraz Boha Stvořitele, Pána od věčnosti.

Stále však musíme mít na paměti, že Božství o sobě je v Pánu, avšak Božství od sebe je Božství od Pána ve stvoření.

53. K lepšímu pochopení nám poslouží názorný příklad. Božství nemůže mít na zřeteli nic jiného než opět Božství a nemůže je mít na zřeteli nikde jinde než v objektech stvořených ze sebe. Tento fakt je zjevný z toho, že nikdo nemůže posuzovat druhého člověka jinak než na základě některé své vlastní vnitřní kvality. Kdo někoho miluje, nahlíží na něj ze své vlastní lásky v sobě. Kdo je moudrý, hledí na druhého ze své vlastní moudrosti v sobě. Může sice vidět, že druhý jej miluje nebo nemiluje a že je nebo není moudrý, vidí to však z lásky či moudrosti v sobě. Proto se s druhým člověkem spojuje natolik, nakolik jej druhý miluje stejným způsobem, jako on miluje jeho, nebo nakolik je moudrý stejně jako on. To je totiž sjednocuje.

Obdobné to je s Božstvím o sobě. Božství o sobě nemůže nahlížet Sebe z někoho druhého, jako je člověk, duch nebo anděl. Ti v sobě nemají nic z vlastního Božství, zdroje všeho. A hledět na Božství z druhého, kdo nemá nic z Božství, by bylo hledět na Ně z nepřítomnosti Božství, což je nemožné. Proto je Pán spojen s lidmi, duchy a anděly tak, že vše, co se v nich vztahuje k Božství, nepochází od nich, ale od Něj. Je přece známo, že nic dobrého a pravdivého v nás nepochází od člověka, ale od Pána. Nikdo dokonce nemůže ani říci „Pán" či vyslovit Jeho jméno „Ježíš" a „Kristus", aniž by tak učinil z Něj.

Z toho nyní plyne, že nekonečnost a věčnost, což je totéž jako Božství, má na zřeteli vše nekonečné v konečných objektech a spojuje se s nimi podle stupně, v němž přijímají lásku a moudrost.

Krátce řečeno, Pán nemůže mít příbytek u člověka a anděla a přebývat s nimi jinak než ve Svém. Nemůže přebývat v něčem, co je jejich vlastní, neboť to je zlé. A i kdyby to bylo dobré, je to stále konečné, a tedy nemůže do sebe ani do ničeho ze sebe pojmout nekonečno.

Z toho všeho vysvítá, že nikdo konečný nemůže mít na zřeteli nekonečno; je však možné, aby Nekonečný měl na zřeteli nekonečno ze sebe v konečných objektech.

54. Vypadá to, jako by se nekonečno nemohlo spojovat s konečným, neboť nekonečné není v žádném poměru s konečným a konečné nemůže obsáhnout nekonečné. Toto spojení je však přesto možné, neboť Nekonečný stvořil vše ze Sebe (v souladu s tím, co bylo vysvětleno v *Božské Lásce a Moudrosti* 282-284), a také proto, že Nekonečný nemůže mít v konečných objektech na zřeteli nic jiného než nekonečno ze Sebe, a toto nekonečno se může konečným bytostem jevit, jako by bylo v nich. Takto se vytváří poměr mezi konečným a nekonečným. Tento poměr nevychází z ničeho konečného, ale z nekonečného v konečném. Tímto způsobem může také konečný objekt pojmout nekonečné - nikoli konečný objekt o sobě, ale zdánlivě nezávislý konečný objekt, stvořený z nekonečného o sobě. O tom však více v následujícím.

55. *(3) Božská Prozřetelnost má ve všem, co činí, a zejména v úsilí spasit lidstvo, na zřeteli nekonečnost a věčnost ze sebe.* Nekonečnost a věčnost o sobě je vlastní Božství neboli Pán v Sobě; a nekonečnost a věčnost ze sebe je Božství vyzařující neboli Pán v druhých stvořených ze Sebe, tedy v lidech a andělích. Toto Božství je totéž co Božská Prozřetelnost, neboť Pán skrze Božství ze Sebe zajišťuje, aby vše bylo udržováno v řádu, ve kterém a do kterého vše bylo stvořeno. A jelikož tohoto cíle dosahuje Božské vyzařování, lze vyvodit, že to vše je Božskou Prozřetelností.

56. Skutečnost, že Božská Prozřetelnost má ve všem, co činí, na zřeteli nekonečnost a věčnost ze sebe, je zjevná z toho, že vše stvořené plyne z Prvního, jenž je Nekonečný a Věčný, až ke konečnému vyjádření, a z konečného vyjádření zpět k Prvnímu, jenž je zdrojem všeho (viz pojednání *Božská Láska a Moudrost,* kapitola o stvoření vesmíru[22)]). A jelikož První, zdroj všeho, je přítomný z nitra v každé posloupnosti, má vyzařující Božství neboli Božská Prozřetelnost ve všem, co činí, na zřeteli jistý obraz nekonečnosti a věčnosti. Má jej na zřeteli ve všem, přestože v některých případech je to zjevné, a v jiných ne. Zjevně nám tento obraz předkládá v rozmanitosti všeho a ve způsobu, jak se vše rozplozuje a množí.

Obraz nekonečnosti a věčnosti v rozmanitosti všeho je patrný v tom, že žádná věc není a do věčnosti nemůže být totožná s druhou. Vidíme to na tvářích všech lidí od počátku stvoření a také na jejich duších, jež se jim v tvářích odrážejí. Také to můžeme poznat z jejich pohnutek, vjemů a myšlenek, neboť ty vytvářejí duši. Proto také v celém nebi nenajdeme dva stejné anděly či duchy, a nenajdeme je tam po celou věčnost. Obdobné to je s každým viditelným objektem v obou světech, přírodním a duchovním. Je tedy zřejmé, že rozmanitost je nekonečná a věčná.

Obraz nekonečnosti a věčnosti ve způsobu, jak se vše rozplozuje a množí, dokazuje [reprodukční] schopnost vlastní semenům v rostlinné říši a proces reprodukce v živočišné říši, zejména u ryb. Kdyby se rozplozovaly a množily podle své schopnosti, zaplnily by během jediného století celý svět a dokonce i vesmír.

Z toho vysvítá, že tato schopnost v sobě skrývá úsilí k rozmnožování do věčnosti. A protože plození a množení neustalo od počátku stvoření a neustane do věčnosti, součástí této schopnosti je také úsilí o rozmnožování do věčnosti.

57. Obdobně je tomu u lidí vzhledem k jejich hnutím lásky a vjemům moudrosti. Rozmanitost obou je také nekonečná a věčná, podobně jako plození a množení těchto pohnutek a vjemů, jež jsou duchovní podstaty. Zádní lidé se nemohou těšit pohnutkám či vjemům tak podobným někoho jiného, že by byly zcela totožné, a není to možné po celou věčnost. Rozplozování pohnutek a rozmnožování vjemů je navíc bez hranic. Je známo, že zdroj znalostí nelze vyčerpat.

Tato schopnost plození a množení bez hranic neboli do nekonečna a do věčnosti existuje u lidí na přírodní rovině, u duchovních andělů na duchovní rovině a u nebeských andělů na rovině nebeské.[23] Netýká se pouze pohnutek, vjemů a vědomostí obecně, ale také kteréhokoli jejich aspektu zvlášť, jakkoli malého. Jsou takové, protože vznikají z Nekonečnosti a Věčnosti o sobě a trvají skrze nekonečnost a věčnost ze sebe.

Protože však v ničem konečném není nic Božského o sobě, není ani v žádném člověku, ani v andělu cokoli Božského, a to ani v nejmenší

míře, jako něco jemu vlastního. My lidé i andělé jsme koneční a pouze příjemci, sami o sobě mrtví. Vše živé v nás pochází z vyzařujícího Božství spojeného s námi přidružením, a proto jevícího se nám jako naše. To bude zřejmé z následujícího výkladu.

58. Božská Prozřetelnost má na zřeteli nekonečnost a věčnost ze sebe zejména při zachraňování lidského pokolení, neboť cílem Božské Prozřetelnosti je nebe z lidského pokolení, jak bylo ukázáno výše v odst. 27-45. A jelikož to je její cíl, plyne z toho, že naše přetvoření a znovuzrození, tedy naše spasení, je tím, co má Božská Prozřetelnost na zřeteli především, neboť nebe tvoří spasení čili znovuzrození lidé.

Jelikož znovuzrodit člověka znamená sjednotit dobro a pravdu neboli lásku a moudrost v něm tak, jako jsou sjednoceny v Božství vyzařujícím z Pána, má Božská Prozřetelnost při zachraňování lidstva na zřeteli zejména toto. Obraz Nekonečnosti a Věčnosti v člověku vytváří právě manželství dobra a pravdy.

Poznání, že toto manželství v lidstvu vytváří vyzařující Božství, nám zprostředkovali lidé, kteří poté, co je naplnilo vyzařující Božství zvané Duch svatý, prorokovali tak, jak o tom píše Slovo. Také to víme díky těm, kteří z osvícení vidí Božské pravdy ve světle nebe - zejména díky andělům, kteří smyslově vnímají přítomnost, vliv i spojení. Ti si však uvědomují, že toto spojení bychom měli nazývat spíše připojením.[24)]

59. Doposud nebylo známo, že Božská Prozřetelnost má při každém kroku člověka na zřeteli jeho věčný stav. Nic jiného ani na zřeteli mít nemůže, neboť Božství je Nekonečnost a Věčnost, jež nejsou v čase. Vše budoucí je tedy pro Prozřetelnost přítomné. A protože Božství je takové, plyne z toho, že ve všem, co činí, v celku i v jednotlivostech, je věčnost.

Lidé, kteří myslí z prostoru a času, to však mohou stěží pochopit - nejen proto, že milují dočasné věci, ale i proto, že myslí ze zorného úhlu věcí na zemi, a nikoli ze zorného úhlu skutečností v nebi. Nebe je pro ně vzdálené jako konec světa. Avšak lidé, kteří jsou v Božství, myslí z Pána a z hlediska věčnosti, i když myslí na věci přítomné. Proto si říkají: „Co

to je něco, co není věčné? Nejsou dočasné věci relativně ničím, a nestanou se ničím, když dospějí ke svému konci?" jiné to je s věcmi věčnými. Pouze ty jsou skutečné, neboť jejich bytí nikdy nekončí.

Myslet takto znamená myslet z perspektivy přítomnosti i věčnosti zároveň. A když člověk takto myslí a zároveň žije, pak vyzařující Božství s ním neboli Božská Prozřetelnost má na každém jeho kroku na zřeteli stav jeho věčného života v nebi a vede jej k němu.

V následujícím textu uvidíme, že Božství má na zřeteli věčnost v každém člověku, v dobrém stejně jako ve zlém.

60. *(4)* ***V andělském nebi je patrný obraz nekonečnosti a věčnosti.*** Mezi to, o čem bychom měli vědět, patří také andělské nebe. Každý člověk, kterému je vlastní náboženství, totiž o nebi přemýšlí a přeje si tam jít. Nebe je však dáno pouze těm, kteří k němu znají cestu a jdou po ní. Tuto cestu můžeme do jisté míry poznat přemýšlením o tom, jací jsou lidé, kteří nebe tvoří, a uvážením faktu, že nikdo se nemůže stát andělem či přijít do nebe, aniž by si s sebou ze země nepřinesl něco andělského. Tato andělská kvalita v sobě skrývá poznání cesty díky chození po ní, a chození po cestě skrze její poznání.

V duchovním světě jsou skutečné cesty, jež vedou do každého nebeského společenství i do každého pekelného společenství. Každý tam jakoby sám ze sebe vidí svou vlastní cestu. Vidí ji, neboť každá cesta tam zastupuje lásku jednoho každého člověka. Láska mu otevírá cestu a vede jej k jeho společníkům. Nikdo nevidí žádnou jinou cestu než cestu své lásky.

Z toho je zřejmé, že andělé jsou nebeskými láskami, neboť jinak by neviděli cesty vedoucí do nebe. To však bude zjevnější z popisu nebe.

61. Duchem člověka je pohnutka a z něj pocházející myšlenka; a protože veškerá pohnutka je věcí lásky a myšlení je věcí intelektu, každý duch je svou láskou, a odtud svým intelektem. Proto když člověk myslí pouze ze svého ducha (jak se děje, když doma usebraně přemýšlí), tehdy jeho myšlení plyne z pohnutky jeho lásky. Z toho vidíme, že když se člověk stane duchem (jak se děje po smrti), stane se pohnutkou

své lásky, a svým myšlením pouze natolik, nakolik toto myšlení vychází z jeho lásky, je zlou pohnutkou, tedy žádostí, pokud miloval láskou ke zlu, a dobrou pohnutkou, pokud miloval láskou k dobru. Dobrou pohnutkou je v míře, ve které se vyhýbal zlům jako hříchům, a pohnutkou ke zlu je v míře, ve které se zlům tímto způsobem nevyhýbal.

Protože tedy každý duch a anděl je pohnutkou, vidíme, že celé andělské nebe není nic jiného než láska obsahující veškeré pohnutky k dobru, a odtud i moudrost obsahující veškeré vnímání pravdy. Veškeré dobro a pravda pocházejí od Pána a Pán je Láska sama a Moudrost sama; z toho plyne, že andělské nebe je Jeho obrazem. A jelikož Božská láska a Božská moudrost mají formu Člověka, je to jediná možná forma, kterou může andělské nebe mít. O tom však více v následující části.

62. Andělské nebe je obrazem nekonečnosti a věčnosti, neboť je obrazem Pána, jenž je nekonečný a věčný. Obraz Jeho nekonečnosti a věčnosti se odráží ve faktu, že nebe tvoří myriády myriád andělů, již vytvářejí tolikerá společenství, kolik je obecných pohnutek nebeské lásky, a že každý anděl v kterémkoli společenství je výrazem své osobité pohnutky. Formu nebe vytvářejí všechny tyto obecné i specifické pohnutky, avšak před Pánem tato forma vyhlíží jako jeden celek, obdobně jako člověk je jedinou bytostí. Tato forma se po věčnost zdokonaluje spolu s tím, jak roste její rozmanitost, neboť čím více forem Božské lásky, což je forma forem, do ní vstupuje, tím se jejich spojení stává dokonalejším.

Z toho zjevně vysvítá, že v andělském nebi je patrný obraz nekonečnosti a věčnosti.

63. Z tohoto stručného popisu nebe plyne, že nebe v člověku vytváří pohnutka lásky k dobru. Kdo to však dnes ví? Vskutku, kdo ví třeba jen to, co to je pohnutka lásky k dobru? Nebo kdo ví, že těchto pohnutek je nespočetně, ba dokonce nekonečně? Neboť jak jsme již řekli, každý anděl je výrazem své osobité pohnutky a forma nebe je formou všech pohnutek Božské lásky v nebi.

Kdo jiný může všechny tyto pohnutky sjednotit v tuto formu než Ten, jenž je Láska sama a Moudrost sama, Nekonečný a Věčný? Nekoneč-

nost a věčnost totiž přebývá v každé formě, nekonečnost v jejím spojení a věčnost v jejím trvání. Kdyby byla některá forma nekonečnosti a věčnosti zbavena, okamžitě by se rozpadla.

Kdo jiný by mohl sjednotit pohnutky ve formu? Kdo by opravdu mohl sjednotit jejich jediný element? Žádná jejich součást nemůže být sjednocena jinak než z obecného pojetí celku, a obecné pojetí celku závisí na pojetí každé jednotlivé části. Existují myriády myriád komponent této formy, a myriády do ní vstupují každý rok a budou do ní vstupovat po věčnost. Vstupují tam všechny děti a tolik dospělých, kolik je pohnutek lásky k dobru. To vše nám opět ukazuje obraz nekonečnosti a věčnosti v andělském nebi.

64. *(5)* ***Nejhlubším cílem Božské Prozřetelnosti je nekonečnost a věčnost při vytváření andělského nebe, aby před Pánem bylo jako jeden člověk, jenž je Jeho obrazem.*** V knize ***Nebe a peklo*** (odst. 59-86) se lze dočíst, že celé nebe, podobně jako každé nebeské společenství, vyhlíží před Pánem jako jeden člověk, a proto má každý anděl dokonalou lidskou formu; a že je to tak díky tomu, že Bůh Stvořitel, tedy Pán od věčnosti, je Člověk. Dále se tam uvádí, že proto je vše v nebi souvztažné se vším v člověku (odst. 87-102).

Tuto skutečnost, že celé nebe je jako jediný člověk, jsem na vlastní oči neviděl, neboť celé nebe může pozorovat pouze Pán. Vícekrát jsem však spatřil, že jako jediný člověk vyhlížejí celá nebeská společenství, velká i malá. Tehdy mi bylo také řečeno, že ono největší společenství, nebe ve svém celku, vyhlíží obdobně, ale jen před Pánem, a že to je příčinou, že každý anděl má úplnou lidskou formu.

65. Jelikož celé nebe před Pánem vyhlíží jako jeden člověk, je rozděleno na tolik obecných společenství, kolik má člověk smyslových ústrojí, orgánů a údů; a každé obecné společenství je rozděleno na tolik méně obecných neboli specifických společenství, kolik je hlavních součástí každého ústrojí a orgánu. To vypovídá o charakteru nebe.

Jelikož tedy Pán je vlastní Člověk a nebe je Jeho obrazem, říká se, že být v nebi znamená být v Pánu.

(O tom, že Pán je vlastní Člověk, viz pojednání ***Božská Láska a Moudrost*** odst. 11-13, 285-289).

66. To nám umožňuje do jisté míry pochopit tajemství, jež můžeme nazvat andělským, tedy že každá dobrá a zároveň pravdivá pohnutka má lidskou formu. Cokoli totiž vychází od Pána, přejímá z Jeho Božské Lásky náklonnost k dobru a z Jeho Božské moudrosti náklonnost k pravdě. Náklonnost k pravdě vycházející z Pána se u andělů a lidí jeví jako vnímání pravdy, a odtud i rozmýšlení o ní, neboť vnímání a myšlení věnujeme pozornost; málo pozornosti však věnujeme náklonnosti, z níž vycházejí, přestože vnímání a myšlení plynou společně s náklonností jako jeden celek od Pána.

67. Jelikož tedy člověk je od stvoření nebem v nejmenší formě, a tím i obrazem Pána, a jelikož nebe tvoří tolik pohnutek, kolik je v něm andělů, a každá z nich má formu člověka, plyne z toho, že stálým cílem Božské Prozřetelnosti je, abychom se stali formou nebe, a tedy i obrazem Pána. Tohoto cíle dosahuje prostřednictvím pohnutky k dobru a pravdě, kterou se člověk stává. Takový je tedy neměnný cíl Božské Prozřetelnosti.

Nejhlubším jádrem Božské Prozřetelnosti však je, abychom byli na některém konkrétním místě v nebi neboli v Božském nebeském Člověku, tedy v Pánu. Toho však lze docílit jen u lidí, které Pán může vést k nebi. A jelikož to Pán předvídá, neustále pečuje o to, aby se člověk takovým stal - neboť každý, kdo se nechá vést k nebi, je připravován pro své vlastní místo v něm.

68. Jak již bylo řečeno výše, nebe je rozděleno na tolik společenství, kolik je v člověku smyslových ústrojí, vnitřních orgánů a údů, a žádná jejich součást nemůže být nikde jinde než na svém vlastním místě. Takovými součástmi v Božském nebeském Člověku jsou andělé a andělem se nestane nikdo jiný než člověk, který žil ve světě; z toho plyne, že člověk, který se nechá vést do nebe, je Pánem neustále připravován pro své vlastní místo, a to prostřednictvím náklonnosti k dobru a pravdě, jež je [s tímto místem] souvztažná.[25] Každému andělu-člověku je také po

jeho odchodu ze světa takové místo připsáno. To je nejhlubším jádrem Božské Prozřetelnosti ve vztahu k nebi.

69. Avšak člověk, který se nenechá vést a připsat nebi, je připravován pro své místo v pekle. Sami neustále tíhneme k tomu nejhlubšímu peklu, ale Pán nás od něj neustále odvádí. Avšak ten, kdo od něj nemůže být odveden, je připravován pro některé místo v pekle, jež je mu připsáno okamžitě poté, co odejde z tohoto světa. Toto místo je protikladné některému místu v nebi, neboť peklo je nebi protikladné. Proto tak jako je andělskému člověku přiděleno místo v nebi podle jeho náklonnosti k dobru a pravdě, tak je ďábelskému člověku přiděleno místo v pekle podle jeho náklonnosti ke zlu a nepravdě. Tyto dva protiklady uspořádané paralelně proti sobě jsou udržovány ve spojení.

To je nejhlubším jádrem Božské Prozřetelnosti ve vztahu k peklu.

Exisiují lidem neznámé zákony Božské Prozřetelností

70. Lidé vědí, že existuje Božská Prozřetelnost, avšak nevědí, co to je. Lidé neznají podstatu Božské Prozřetelnosti z toho důvodu, že její zákony jsou tajemství až doposud skrytá v moudrosti andělů. Nyní však mají být zjeveny, aby bylo Pánovi přičteno, co je Jeho, a aby si lidé nepřisuzovali, co jim nenáleží. Mnoho lidí ve světě totiž vše přisuzuje sobě a své prozíravosti, a co si přisoudit nemohou, nazývají náhodou či shodou okolností. Neuvědomují si, že lidská prozíravost není ničím a že „náhoda" a „shoda okolností" jsou jen prázdná slova.

Řekl jsem, že zákony Božské Prozřetelnosti jsou tajemství skrytá v moudrosti andělů. Lidé křesťanského světa totiž mají v důsledku svého náboženství intelekt uzavřený před Božskými otázkami. Náš rozum v těchto věcech tak otupěl a klade takový odpor, že nemůžeme chápat o Božské Prozřetelnosti víc, než že existuje, protože to chápat nechceme - nebo to nechceme chápat, protože nemůžeme. Vše, co dokážeme, je rozumovat, zda Prozřetelnost existuje, nebo ne, a zda je pouze všeobecná, nebo se týká i jednotlivostí. Dál nebyl rozum uzavřený náboženstvím v Božských otázkách schopen nijak pokročit.

Jelikož se však v církvi uznává, že člověk nemůže sám od sebe konat žádné dobro, jež by bylo dobrem o sobě, či sám od sebe myslet na žádnou pravdu, jež by byla pravdou o sobě, a tato fakta jsou neodlučitelná od Božské Prozřetelnosti, víra v jedno závisí na víře v druhé. Aby se tedy zabránilo utvrzení jednoho principu a popření druhého, což by vedlo ke zhroucení obou, musí být beze zbytku zjeveno, co to je Božská Prozřetelnost.

To však nemůže být provedeno jinak než odkrytím zákonů, kterými Pán dohlíží na naše volní a rozumové schopnosti a řídí je. Tyto zákony nám umožňují poznat podstatu Prozřetelnosti; lidé, kteří Prozřetelnost znají, pak nemohou jinak než ji uznávat, protože ji vidí.

Proto nyní nastal čas, aby byly zjeveny zákony Božské Prozřetelnosti, doposud skryté v moudrosti andělů.

Zákon Božské Prozřetelnosti praví, že máme jednal svobodně a podle svého rozumu.

71. Je známo, že máme svobodu cokoli si myslet a cokoli chtít, ale nemáme svobodu říkat vše, na co myslíme, ani dělat vše, co chceme. Svoboda, o které hovořím, je svobodou duchovní, a nikoli svobodou přírodní - s tou výjimkou, kdy se obě shodují. Myslet a chtít je duchovní aktivitou, zatímco hovořit a jednat je aktivitou přírodní.

Tyto dva druhy svobod jsou v člověku jasně rozlišitelné, neboť můžeme na něco myslet, a nemluvit o tom, nebo něco chtít, a nečinit to. Vidíme tedy, že duchovní a přírodní procesy se v nás liší. Nemůžeme proto přecházet od jednoho k druhému jinak než rozhodnutím; toto rozhodnutí lze přirovnat ke dveřím, jež musíme nejprve odemknout a otevřít.

Tyto dveře jsou otevřeny u lidí, kteří myslí a chtějí rozumně podle občanských zákonů státu a podle morálních zákonů společnosti. Tito lidé říkají, co si myslí, a jednají, jak chtějí. Naopak tyto dveře jsou jakoby zavřeny u těch, kdo myslí a chtějí proti těmto zákonům. Kdo věnuje pozornost svým záměrům a následným skutkům, všimne si, že do jediného rozhovoru či skutku zasahuje někdy i několik takových rozhodnutí.

Tato fakta jsem na úvod zmínil proto, abych objasnil, že „svobodným jednáním podle svého rozumu" míním svobodné myšlení a chtění a následné svobodné mluvení a jednání podle svého rozumu.

72. Jelikož však jen málokdo ví, že tento zákon může být zákonem Božské Prozřetelnosti (zejména proto, že člověk má také svobodu myslet zle a nepravdivě, přestože Božská Prozřetelnost jej neustále vede k myšlení a chtění dobrého a pravdivého), pro srozumitelnost výkladu musím postupovat krok za krokem, a to v tomto pořádku:

1. Člověk má rozum a svobodu neboli racionalitu a nezávislost, a tyto dvě schopnosti má od Pána.

2. Cokoli činíme svobodně, ať je to rozumné nebo ne, jeví se nám jako naše vlastní, pokud to jen činíme podle svého rozumu.

3. Cokoli činíme svobodně a uváženě, stává se naší trvalou součástí.

4. Pán nás prostřednictvím těchto dvou schopností přetváří a znovuzrozuje-, bez nich bychom nemohli být přetvořeni ani znovuzrozeni.

5. Těmito dvěma schopnostmi můžeme být přetvořeni a znovuzrozeni do té míry, do níž nás mohou přivést k uznání, že vše dobré a pravdivé, na co myslíme a co činíme, pochází od Pána, a nikoli z nás samých.

6. Pánovo spojení s námi a naše následné spojení s Pánem se uskutečňuje pomocí těchto dvou schopností.

7. Pán v nás ochraňuje nedotčenost a jakoby posvátnost těchto dvou schopností v celém běhu Své Božské Prozřetelnosti.

8. Proto je cílem Božské Prozřetelnosti, abychom jednali svobodně a podle svého rozumu.

73.(1) ***Člověk má rozum a svobodu neboli racionalitu a nezávislost, a tyto dvě schopnosti má od Pána.*** V knize ***Božská Láska a Moudrost*** odst. 264-270, 425 a také v odst. 43 a 44 výše jsem uvedl, že máme schopnost chápat zvanou racionalita a schopnost myslet, chtít, hovořit a činit, co chápeme, tedy svobodu. Také jsem tam hovořil o faktu, že tyto dvě schopnosti máme od Pána. Avšak uvažujeme-li o těchto dvou schopnostech, mohou v nás vyvstat pochyby; chtěl bych proto na úvod předeslat něco málo o naší svobodě jednat podle svého rozumu.

Nejprve je potřeba uvědomit si, že veškerá svoboda je věcí lásky, a to tak dalece, že láska a svoboda jsou jedním. Jelikož láska je naším životem, svoboda je rovněž součástí našeho života. Jakákoli radost, kterou zakoušíme, pochází z naší lásky - neexistuje žádný jiný zdroj radosti. A jednat z radosti lásky znamená jednat ze svobody; radost totiž vede člověka tak, jako řeka svým proudem unáší náklad.

Jelikož existuje mnoho různých lásek, z nichž některé spolu souhlasí a jiné nesouhlasí, plyne z toho, že obdobně existuje mnoho druhů

svobody. Obecně však existují tři: svoboda přírodní, rozumová a duchovní.

Přírodní svobodu všichni dědíme; z této svobody všichni milujeme jen sebe a svět - počátkem našeho života není nic jiného. A jelikož veškerá zla vycházejí z těchto dvou lásek a stávají se tak předměty naší lásky, plyne z toho, že myslet na tato zla a chtít je je naší přírodní svobodou. Také z toho plyne, že když se v těchto myšlenkách a záměrech odůvodňováním utvrdíme, jednáme svobodně podle svého rozumu. Toto jednání pochází ze schopnosti zvané svoboda a utvrzení tohoto jednání pochází ze schopnosti zvané racionalita.

Takto například z lásky, do které se rodíme, pochází naše chtění cizoložit, podvádět, urážet, mstít se; a když tato zla v sobě utvrzujeme, a tím je činíme dovolenými, pak z potěšení lásky k nim na ně myslíme a chceme je svobodně a jakoby podle svého rozumu; a nakolik tomu nebrání občanské zákony, také o nich mluvíme a konáme je. Je věcí Božské Prozřetelnosti, že je nám dovoleno takto jednat - máme totiž svobodu neboli nezávislost. V této svobodě jsme od narození, neboť ji získáváme dědičností. V ní žijí ti, kdo se v ní z potěšení lásky k sobě a ke světu odůvodňováním utvrdili.

Rozumová svoboda pochází z lásky k dobré pověsti kvůli cti či prospěchu. Radostí této lásky je udržovat vnější zdání morálního člověka; a jelikož takový člověk miluje dobrou pověst, nepodvádí, necizoloží, nemstí se a nikoho neuráží. A protože se takto chová ze svého rozumu, jedná také upřímně, poctivě, počestně a přátelsky, ze svobody a podle svého rozumu. Může také rozumně a dobře ve prospěch těchto ctností hovořit.

Pokud je však rozumnost tohoto člověka pouze přírodní, a ne zároveň i duchovní, jeho svoboda je pouze vnější, a nikoli zároveň vnitřní. Nemiluje totiž tato dobra vnitřně, ale jen vnějškově, kvůli své dobré pověsti, jak již bylo poznamenáno. Dobra, která koná, proto nejsou dobry o sobě. Může také prohlašovat, že je nutné takto jednat kvůli veřejnému dobru, avšak neříká to z lásky k tomuto dobru, ale z lásky ke své cti či

prospěchu. Jeho svoboda proto v sobě nemá nic z lásky k veřejnému dobru a nic z této lásky nemá ani jeho rozum, neboť ten souhlasí s láskou. Proto je tato „rozumová svoboda" vnitřně svobodou přírodní.

I tato svoboda je každému ponechána z Božské Prozřetelnosti Pána.

Duchovní svoboda pochází z lásky k věčnému životu. Do této lásky a jejích radostí nevchází nikdo jiný než ten, kdo považuje zla za hříchy, a proto si je nepřeje, a zároveň hledí k Pánu. Jakmile začneme takto jednat, ocitneme se v této svobodě. Zla, protože to jsou hříchy, totiž můžeme odmítat, a proto je nečinit pouze ze své vnitřní čili vyšší svobody, jež pochází z vnitřní neboli vyšší lásky.

Tato svoboda se zpočátku jako svoboda nejeví, přestože jí je. Později se však takto začne jevit, a pak z této své skutečné svobody a podle svého skutečného rozumu jednáme, myslíme, chceme, hovoříme a konáme dobře a pravdivě.

Tato svoboda se rozšiřuje spolu s tím, jak se přírodní svoboda zmenšuje a podřizuje. Spojuje se s přírodní svobodou a očišťuje ji.

Do této svobody může vejít každý, pokud je jen ochoten připustit, že život je věčný a že dočasná radost a blaženost života v čase je jen jako prchavý stín ve srovnání s věčnou radostí a blažeností života ve věčnosti. Pokud chceme, můžeme takto uvažovat, neboť jsme rozumní a svobodní a Pán, od Něhož tyto dvě schopnosti pocházejí, nám k tomu neustále dodává sílu.

74. ***(2) Cokoli činíme svobodně, ať je to rozumné nebo ne, jeví se nám jako naše vlastní, pokud to jen činíme podle svého rozumu.*** Co to je rozumnost a svoboda, schopnosti vlastní člověku, nelze objasnit lépe než srovnáním člověka a zvířat. Zvířata totiž nejsou rozumná čili nemají schopnost chápat, a nemají svobodu neboli schopnost svobodně něco chtít. Nemají tedy intelekt a vůli - namísto intelektu mají znalosti a namísto vůle pohnutky, obojí přírodního charakteru. Jelikož nemají tyto dvě schopnosti, není jim vlastní ani myšlení. Místo něj mají vnitřní zrak, jenž tvoří souvztažností jeden celek s jejich vnějším zrakem.

Každé hnutí mysli má svého druha neboli manžela. Hnutí přírodní lásky má za druha znalost, hnutí duchovní lásky inteligenci a hnutí nebeské lásky moudrost. Pohnutka bez svého druha jako manžela totiž není ničím skutečným; je jako bytí bez trvání nebo jako substance bez formy, jež jsou bez vlastností. Z tohoto důvodu je ve všem stvořeném přítomno něco, co lze vztáhnout k manželství dobra a pravdy, jak jsem již mnohokrát vysvětlil. Ve zvířatech to je manželství pohnutky a znalosti. Jedná se o pohnutku k přírodnímu dobru a znalost přírodní pravdy.

Pohnutky a znalosti zvířat tedy fungují v dokonalé jednotě. Jejich pohnutky se nemohou pozdvihnout nad jejich znalosti a jejich znalosti se nemohou pozdvihnout nad jejich pohnutky; pokud se pozdvihnou, pozdvihnou se společně. Kromě toho zvířata nemají žádnou duchovní mysl, do níž (neboli do jejíhož světla a tepla) by se mohla pozdvihnout. Ze všech těchto důvodů zvířata nemají schopnost rozvažovat čili nejsou rozumná, a nemají schopnost svobodně chtít neboli nejsou svobodná. Místo toho mají pouze přírodní pohnutky s odpovídajícími vědomostmi. Jejich přírodní pohnutky tvoří touha získat potravu a úkryt, rozmnožovat se, vyhnout se zranění a odvrátit nebezpečí, a pro to jsou vybavena všemi nezbytnými vědomostmi.

Díky tomuto životnímu stavu zvířata nemohou uvažovat: „toto chci a tamto nechci" nebo: „toto znám a tamto neznám", a již vůbec ne: „tomu rozumím" či „toto miluji". Jsou jednoduše puzena svými pohnutkami podle svých znalostí, aniž by uvažovala a byla svobodná.

Toto „puzení" nepochází z přírodního světa, ale ze světa duchovního. V přírodním světě totiž není nic, co by nebylo spojeno se světem duchovním. Pochází z něj každá příčina vytvářející účinek. Více na toto téma viz níže (odst. 96).

75. Jiné to je s člověkem, neboť my máme nejen pohnutky přírodní lásky, ale také pohnutky duchovní lásky a pohnutky nebeské lásky. Lidská mysl je totiž členěna na tři stupně, jak bylo ukázáno v pojednání ***Božská Láska a Moudrost,*** kapitola III. Proto se můžeme pozdvihnout

z přírodních znalostí do duchovní inteligence a odtud do nebeské moudrosti; a využitím těchto dvou schopností, inteligence a moudrosti, můžeme hledět k Pánu, a tím s Ním být spojeni - a díky tomu žít navěky. Naše pohnutky by však nemohly být pozvednuty, kdybychom neměli schopnost pozvednout své chápání, protože jsme rozumní, a chtít to, protože jsme svobodní.

Prostřednictvím těchto dvou schopností můžeme vnitřně rozmýšlet o tom, co svými tělesnými smysly vnímáme kolem sebe, a také můžeme na vyšší úrovni přemýšlet o tom, na co myslíme na nižší úrovni. Každý může říci: „to jsem si myslel" nebo „to si myslím", „to jsem chtěl" a „to chci", nebo „rozumím, že je tomu tak", „miluji to, protože je to takové" a tak dále. Je tedy zjevné, že člověk je schopen přemýšlet ***nad*** svými myšlenkami, a tak je vidět jakoby pod sebou. Tato lidská schopnost pochází z rozumnosti a svobody; rozumnost nám umožňuje myslet na vyšší úrovni, a svoboda nám umožňuje chtít takto myslet. Kdybychom neměli svobodu takto myslet, neměli bychom k tomu ani vůli, a proto ani žádnou myšlenku.

Z těchto důvodů se lidé, kteří si nepřejí chápat nic než to, co souvisí se světem a přírodou, a nezajímá je nic z morálního a duchovního dobra a pravdy, nemohou pozvednout ze znalostí v inteligenci či dokonce v moudrost, neboť mají tyto schopnosti uzavřeny. Způsobili tak, že jsou lidmi jen v omezeném smyslu: tedy v tom, že z vrozené rozumnosti a svobody mohou chápat, pokud chtějí, a že to mohou chtít. Tyto dvě schopnosti umožňují člověku myslet a vyjadřovat své myšlenky řečí. V jiných ohledech již nejsou lidé, ale zvířata, a někteří jsou zneužitím těchto schopností dokonce horší než zvířata.

76. Každý, kdo nemá zatemněný rozum, může vidět a chápat, že bez zdání, že jsme vlastními pány, bychom nemohli toužit něco poznat či něčemu porozumět. Každá radost a požitek, tedy i veškerá vůle, totiž vychází z pohnutky některé lásky. Kdo by si mohl přát něco poznat a něčemu porozumět, kdyby v tom necítil nějaký požitek? A kdo by mohl cítit tento požitek, kdyby se mu zdroj tohoto chtění nezdál jeho vlastní?

Kdyby vůbec nebyl jeho, ale někoho jiného - tedy kdyby někdo předal něco ze svých pohnutek do mysli druhého, jenž by neměl vůbec žádnou touhu něco poznat a pochopit - byl by je tento člověk přijal? Mohl by je vůbec přijmout? Neřekli bychom, že je jako hloupé zvíře či špalek dřeva?

To nám jasně ukazuje, že i když do nás plyne vše, co vnímáme, na co myslíme, co víme, chceme a činíme v souladu se svým vnímáním, z Božské Prozřetelnosti Pána se nám to zdá jako naše vlastní. Jinak bychom totiž (jak již bylo poznamenáno) nic nepřijali, a tak bychom nemohli obdržet žádnou inteligenci a moudrost.

Je známo, že nic dobrého a pravdivého nenáleží člověku, ale Pánu, přestože se to člověku jeví jako jeho vlastní. A jelikož se nám tak jeví vše dobré a pravdivé, jeví se nám tak i vše církve a nebe a obdobně i veškerá láska a moudrost a láska k bližnímu a víra, přestože nám nic z toho nepatří. Nikdo by tyto hodnoty nemohl od Pána přijmout, kdyby se mu nezdálo, že je vnímá nezávisle.

To nám odhaluje pravdu, že cokoli činíme svobodně, ať už je to rozumné či ne, jeví se nám jako naše vlastní, pokud to jen činíme ze svého rozumu.

77. Existuje někdo, kdo by nemohl schopností zvanou rozumnost pochopit, že to či ono dobro je užitečné pro společnost, zatímco to či ono zlo je pro společnost škodlivé? Ze například poctivost, upřímnost a manželská věrnost jsou pro společnost užitečné, a že nepoctivost, neupřímnost a smilství s manželkami druhých jsou pro společnost škodlivé? Tedy že tato zla jsou vnitřně škodlivá, zatímco zmíněná dobra jsou vnitřně prospěšná.

Existuje tedy někdo, kdo by za předpokladu, že tomu tak chce, nemohl o těchto věcech rozumně uvažovat? Člověk má rozum, a má i svobodu. Jeho rozum a svoboda se odhalují, zviditelňují, přebírají kontrolu, umožňují mu vnímat a dávají mu moc, nakolik se z uvedených důvodů vyhýbá těmto svým zlům; a nakolik tak činí, natolik pohlíží na ona dobra jako přítel na přítele.

Z toho pak můžeme - opět pomocí schopnosti zvané rozumnost - usoudit na dobra, jež jsou užitečná pro společenství v duchovním světě, a na zla, jež jsou tam škodlivá. Musíme pouze za zla pokládat hříchy a za dobra skutky lásky k bližnímu. I o tom můžeme rozumně uvažovat, pokud chceme, neboť máme rozum a svobodu. Náš rozum a svoboda se odhalují, zviditelňují, přebírají kontrolu, umožňují nám vnímat a dávají nám vládu, nakolik se těmto zlům vyhýbáme jako hříchům; a nakolik tak činíme, natolik pohlížíme na dobra lásky k bližnímu tak, jako bližní pohlíží ze vzájemné lásky na bližního.

Pán tedy chce (proto, abychom mohli přijímat a spojovat se), aby vše, co činíme svobodně a podle svého rozumu, se nám jevilo jako naše vlastní (což je také v souladu s rozumem). Z toho plyne, že můžeme z rozumu něco chtít, neboť v tom spočívá naše věčné štěstí, a z Božské moci Pána, o kterou žádáme, to můžeme uskutečňovat.

78. (3) ***Cokoli činíme svobodně a uváženě, stává se naší trvalou součástí.*** Je tomu tak proto, že lidské já[26] a svoboda tvoří nedílný celek. Naše já je součástí našeho života, a kde je zdrojem jednání život, tam jednáme svobodně. Naše já je také věcí naší lásky, neboť láska je životem každého člověka a co činíme ze své životní lásky, to činíme svobodně.

Jednáme svobodně a uváženě, neboť o všem, co je věcí našeho života neboli lásky, přemýšlíme. Utvrzujeme se v tom, a když jsme se v něčem utvrdili, pak to svobodně podle svého myšlení činíme. To proto, že cokoli činíme, činíme ze své vůle prostřednictvím intelektu, a svoboda je součástí vůle a myšlení je součástí intelektu.

Můžeme rovněž jednat svobodně a proti rozumu, a také nesvobodně a podle rozumu. Takové konání se však nestane naší součástí. Takové jednání vychází pouze z úst a těla, a nikoli z ducha či srdce. To, co vychází z ducha a srdce, se stává naší součástí, když si to přivlastní také ústa a tělo. Tuto skutečnost bych mohl osvětlit množstvím příkladů, avšak nedostává se na to místa.

Výrazem „stát se naší součástí"[27] míníme nechat něco vstoupit do našeho života a stát se jeho součástí, a tím také součástí našeho já. Později však uvidíme, že ve skutečnosti neexistuje žádné lidské já, že je to pouze naše zdání. Nyní uvedu jen tolik, že veškeré dobro, jež člověk činí svobodně a podle svého rozumu, se stává jakoby jeho součástí, neboť myšlení, chtění, mluvení a jednání se člověku jeví jako jeho vlastní činnosti. Přesto žádné dobro není naše, ale Pána u člověka (viz odst. 76 výše).

V jiné kapitole pojednáme o tom, jakým způsobem se součástí člověka stává zlo.

79. Řekli jsme, že cokoli činíme svobodně a uváženě, je trvalé, neboť nic z toho, co učiníme součástí sebe sama, nelze vyhladit. Stalo se to totiž součástí naší lásky a zároveň rozumu (čili vůle a zároveň intelektu), a proto i součástí našeho života. Ve skutečnosti to může být odstraněno, avšak ne zcela vypuzeno. Odstranění znamená přemístění z centra na okraj, kde to zůstane. To máme na mysli „trvalostí".

Představme si například, že si někdo v době dětství a dospívání osvojil nějaká zlá jednání kvůli požitku, který skýtala jeho lásce - například podvádění, urážení druhých, pomstychtivost či smilství. Jelikož se tak choval svobodně podle svého uvážení, stalo se to jeho součástí. Později však, pokud toho lituje, zdržuje se tohoto chování a považuje je za hříchy, od kterých je nutné se odvracet, a tak jim svobodně a ze svého rozumu odpírá, osvojuje si dobra, jež jsou uvedeným zlům opačná. Tato dobra pak zaujímají střed a oddalují zla k okraji, stále dál podle toho, nakolik k nim má člověk odpor a odmítá je. Přesto je nelze zcela vypudit tak, aby byla vykořeněna, ačkoli se to tak může jevit. Děje se to, že Pán zdržuje člověka od zel a udržuje jej v dobru. Platí to pro všechna zděděná zla a podobně i pro všechna aktivní zla v nás.

Potvrdily mi to zkušenosti s několika lidmi v nebi, kteří si mysleli, že v sobě nemají žádné zlo, protože byli Pánem udržováni v dobru. Aby se nedomnívali, že dobro, v němž žili, je jejich vlastní, byli sesláni z nebe zpátky dolů do svých zel, až si nakonec uvědomili, že sami od sebe vězí

ve zlu a v dobru je udržuje Pán. Jakmile si to uvědomili, byli přivedeni zpátky do nebe.

Je tedy třeba vědět, že tato dobra se stanou součástí člověka pouze proto, že neustále patří Pánu v člověku. Nakolik to uznáváme, natolik nám Pán dává toto dobro zakoušet jako naše, takže se nám zdá, jako bychom milovali bližního neboli měli činnou lásku sami od sebe, jako bychom věřili neboli měli víru sami od sebe, jako bychom konali dobro a chápali pravdu, a proto byli moudří sami od sebe. Tyto příklady nám pomáhají spatřit podstatu a sílu tohoto zdání, ve kterém nás Pán chce udržovat, a to kvůli našemu spasení. Bez tohoto zdání by totiž nikdo nemohl být spasen. O tomto tématu viz také vysvětlení výše odst. 42-45.

80. Naší součástí se nestává nic, na co pouze myslíme, a to ani když se domníváme, že danou věc chceme - pokud ji nechceme tak dalece, že pokud by k tomu byla příležitost, uskutečnili bychom ji. Příčinou je to, že když něco díky svému chtění uskutečňujeme, činíme to z vůle pomocí intelektu neboli z pohnutek vůle pomocí myšlenek intelektu. Dokud však jde pouze o věc myšlení, nemůže se to stát naší součástí, neboť intelekt se nespojuje s vůlí neboli myšlenky intelektu se nespojují s pohnutkami vůle. Naopak vůle a její pohnutky se spojují s intelektem a jeho myšlenkami, jak bylo mnohokrát vysvětleno v 5. části knihy ***Božská Láska a Moudrost.*** Právě to popisují Pánova slova: „Ne co vchází do úst, znesvěcuje člověka, ale co (ze srdce) ústy vychází, to člověka znesvěcuje." (Mt 15,11.17.19

Ústa v duchovním smyslu označují myšlení, neboť myšlení vyjadřujeme ústy; srdce duchovně znamená hnutí lásky. Je-li ono zdrojem toho, na co myslíme a co říkáme, pak se znečišťujeme. I u ***Lukáše*** 6:45 se srdcem míní hnutí lásky čili vůle a ústy myšlení rozumu.

81. Zla, o kterých se domníváme, že jsou dovolená, se stávají naší součástí, přestože je nekonáme, neboť náš myšlenkový souhlas vychází z vůle, a tehdy jsou myšlení a vůle v harmonii. Proto když člověk věří, že určité zlo je dovoleno, uvolňuje tomuto zlu vnitřní zábrany a od jeho konání jej zdržují pouze vnější zábrany, tedy různé strachy.

Jelikož duch člověka je danému zlu nakloněn, po odstranění vnějších zábran je člověk koná jako dovolené; mezitím je však stále koná ve svém duchu. Na toto téma viz pojednání ***O životě*** odst. 108-113.[28]

82. ***(4) Pán nás prostřednictvím těchto dvou schopností přetváří a znovuzrozuje; bez nich bychom nemohli být přetvořeni ani znovuzrozeni.*** Pán učí: „Nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží." (J 3,3.5.7)

Jen málokdo však ví, co to je „narodit se znovu" neboli „znovuzrodit se". To proto, že lidé nevědí, co to je láska a láska k bližnímu, a tak nevědí ani co to je víra. Ten, kdo neví, co to je láska a láska k bližnímu, nemůže vědět, co to je víra. Láska k bližnímu a víra totiž tvoří jeden nedílný celek tak jako dobro a pravda a jako hnutí vůle a myšlení rozumu. O této jednotě viz pojednání ***Božská Láska a Moudrost*** odst. 427-431; O ***víře*** 13-24[29]; viz také výše odst. 3-20.

83. Důvod, proč nikdo nemůže vejít v království Boží, nenarodí-li se znovu, spočívá v tom, že se kvůli dědičnosti od rodičů rodíme do všech druhů zel. Zároveň však dědíme i schopnost stát se duchovními lidmi, jestliže ona zla odstraníme. Pokud se nestaneme duchovními lidmi, nemůžeme vejít do nebe; a stát se z přírodního člověka duchovním znamená znovu se narodit čili znovuzrodit se.

Máme-li však vědět, jakým způsobem dochází k znovuzrození, musíme uvážit následující tři věci - podstatu našeho prvotního stavu, tedy stavu odsouzení; podstatu našeho druhého stavu, tedy stavu přetvoření; a podstatu našeho třetího stavu, tedy stavu znovuzrození.

Náš prvotní stav, stav odsouzení, získává každý člověk dědičností od svých rodičů. Rodíme se totiž do lásky k sobě a do lásky ke světu, a z nich do všech druhů zel, která z těchto dvou lásek pramení. Jsme vedeni radostmi těchto lásek, a právě tyto radosti způsobují, že nevíme nic o tom, jak jsme v těchto zlech ponořeni. Každé potěšení lásky totiž vnímáme jako něco dobrého. Nejsme-li znovuzrozeni, víme jen to, že milovat sebe a svět nade vše ostatní je dobrem samým a že všem vládnout a vlastnit bohatství druhých je tím nejvyšším dobrem.

Tak také vzniká veškeré zlo; z lásky totiž nehledíme na nikoho jiného než na sebe. A pokud na někoho jiného z lásky přece jen pohlížíme, je to, jako když ďábel pohlíží na ďábla nebo zloděj na zloděje, když jsou spolčeni.

Když se lidé v těchto láskách utvrdí (z radosti, kterou jim ony a z nich plynoucí zla skýtají), zůstávají na přírodní úrovni a stávají se vězni tělesných smyslů. Ve vlastním myšlení, tedy v myšlení svého ducha, jsou nepříčetní. Dokud však žijí v tomto světě, mohou rozumně a moudře hovořit a jednat, neboť jsou lidé, a jsou tudíž rozumní a svobodní. Dělají to však z lásky k sobě a ke světu.

Po smrti, když se stanou duchy, nejsou schopni zakoušet žádnou jinou radost než tu, kterou cítili v tomto světě ve svém duchu. Je to radost ďábelské lásky, jež se mění v něco nepříjemného, bolestného a krutého, co Slovo označuje za pekelná muka a oheň.

Z toho je zjevné, že náš prvotní stav je stavem odsouzení a že v tomto stavu jsou lidé, kteří nepodstoupí znovuzrození.

Náš druhý stav, stav přetvoření, přichází tehdy, když začínáme myslet na nebe pro jeho radost, a proto přemýšlíme o Bohu, od Něhož tato radost v nebesích pochází. Nejprve jsou však tyto úvahy vyvolány potěšením lásky k sobě a za nebeskou radost považujeme toto potěšení. Dokud však vládne radost této lásky společně s radostmi zel, která z ní plynou, naše chápání nepřekročí představu, že se do nebe dostaneme tím, že budeme vylévat prosby, naslouchat kázáním, účastnit se svatého přijímání, dávat chudým a pomáhat potřebným, přispívat na kostely, podporovat útulky a tak podobně. V tomto stavu jsme přesvědčeni, že nás spasí myšlení na věci, jež učí náboženství, ať už se jedná o takzvanou víru nebo o takzvanou víru a lásku.

Domníváme se, že myslet na tyto věci nás spasí, protože vůbec nevěnujeme pozornost zlům, jež v nás vyvolávají potěšení; a dokud tato potěšení v nás přetrvávají, přetrvávají i ona zla. Tato potěšení jsou výsledkem našeho dychtění po nich. Toto dychtění je neustále vydechuje a také je vytváří, pokud mu v tom nebrání nějaký strach.

Dokud v dychtění této lásky a jejích radostech zůstávají zla, naše víra, láska k bližnímu, zbožnost a uctívání jsou pouze povrchní. Světu se jeví jako skutečné hodnoty, avšak skutečné nejsou. Lze je srovnat s vodou vyvěrající z nečistého zdroje, jež se nedá pít.

Dokud jsme takoví, že myslíme na nebe a na Boha ze svého náboženství, ale vůbec nepovažujeme zla za hříchy, jsme stále v prvotním stavu. Druhého stavu, stavu přetvoření, dosahujeme, když si začínáme uvědomovat, že existuje něco jako hřích; a zejména tehdy, když začínáme rozpoznávat některé konkrétní jevy jako hříchy a když po nich nějaký čas pátráme sami v sobě a odmítáme je.

Následuje ***třetí stav, stav znovuzrození,*** jenž navazuje na stav předchozí. Nastupuje tehdy, když přestáváme konat zlé věci, protože to jsou hříchy, rozvíjí se, když se jim vyhýbáme, a dosahuje dokonalosti, když proti nim bojujeme. Tehdy, když z Pánovy moci zvítězíme, jsme znovuzrozeni.

U člověka, jenž je znovuzrozen, dojde ke změně životního řádu. Z přírodního člověka se stává duchovním, neboť přírodnost oddělená od duchovnosti stojí proti řádu a duchovnost je v souladu s řádem. Výsledkem je, že znovuzrozený člověk jedná z lásky k bližnímu a všechny formy této lásky činí součástí své víry.

Přesto se však může stát duchovním pouze do té míry, do které zná pravdy. Každý je znovuzrozen pomocí pravd a života podle nich; pravdy nám totiž umožňují poznat život a život nám umožňuje uskutečňovat pravdy. Tak spojujeme dobro a pravdu v duchovní manželství, na němž spočívá nebe.

85.[30)] Důvod, proč jsme přetvořováni a znovuzrozováni pomocí těchto dvou schopností - rozumnosti a svobody - spočívá v tom, že díky rozumnosti můžeme chápat a vědět, co je zlé a co je dobré, a proto také, co je nepravdivé a pravdivé; a díky svobodě můžeme chtít, co chápeme a víme. Dokud nám však vládne potěšení lásky ke zlu, nemůžeme si svobodně přát dobro a pravdu a činit je věcí svého rozumu, a nemůžeme je tedy činit svou součástí. Neboť, jak bylo vysvětleno výše, co činíme svobodně a podle svého rozumu, to si osvojujeme jako něco

svého, a pokud si to neosvojíme, nemůžeme být přetvořeni a znovuzrozeni. Poprvé tedy jednáme z radosti lásky k dobru a pravdě, když je odstraněna radost lásky ke zlu a nepravdě. Radosti dvou vzájemně protikladných lásek nemohou existovat současně.

Jednat z radosti lásky znamená jednat svobodně, a jelikož rozum podporuje lásku, znamená to také jednat podle svého rozumu.

86. Jelikož zlí i dobří lidé jsou rozumní a svobodní, mohou všichni chápat pravdu a činit dobro. Zlí lidé, na rozdíl od těch dobrých, to však nemohou činit svobodně a podle rozumu. Zlý člověk totiž žije v potěšení lásky ke zlu, zatímco dobrý člověk v potěšení lásky k dobru.

Pravda, kterou zlí lidé chápou, a dobro, které činí, se proto nestávají jejich součástí tak jako u dobrých lidí - a bez tohoto přisvojení nemohou být přetvořeni a znovuzrozeni. Zla a klamy jsou u zlých lidí jakoby v centru a dobra a pravdy zaujímají okraj, zatímco u dobrých lidí jsou dobra a pravdy v centru a zla a klamy na okraji. V obou případech se to, co je uprostřed, šíří až k okrajům podobně jako teplo z horkého nebo jako chlad z mrazivého středu. Tak je dobro na okraji u zlých lidí znečištěno zlem ve středu, a zlo na okraji u dobrých lidí je zjemněno dobrem ve středu. Proto také zla neodsuzují znovuzrozené a dobra nespasí neznovuzrozené.

87. *(5)* ***Těmito dvěma schopnostmi můžeme být přetvořeni a znovuzrozeni do té míry, do níž nás mohou přivést k uznání, že vše dobré a pravdivé, na co myslíme a co činíme, pochází od Pána, a nikoli z nás samých.*** Právě jsem vysvětlil, co to je přetvoření a znovuzrození, a že člověk je přetvořován a znovuzrozován pomocí dvou schopností zvaných rozumnost a svoboda. A jelikož k těmto procesům dochází prostřednictvím těchto schopností, musíme si o nich říci trochu více.

Rozumnost nám umožňuje chápat a svoboda nám umožňuje chtít, obojí jen zdánlivě nezávisle. Schopnost svobodně chtít dobro a následně je v souladu s rozumem činit nemá nikdo jiný než znovuzrozený člověk. Zlí lidé mohou svobodně chtít pouze zlo a to uskutečňovat v souladu se svým myšlením, jež spočívá ve zdánlivě rozumném odůvodňování. Zlo

totiž může být odůvodněno stejně jako dobro, avšak pomocí iluzí a zdání. Když ta jsou odůvodněna, stávají se klamy a zdají se rozumnými.

88. Každý, kdo dovede myslet s alespoň trochu hlubším pochopením, může vidět, že schopnost chtít a schopnost chápat nepochází od člověka, ale od Toho, kdo je vlastní Moc, tedy kdo je Moc ve své podstatě. Zamysli se jen nad tím, odkud Moc pochází. Zdali ne od Toho, kdo ji má v její podstatě, tedy kdo ji má v Sobě, a proto ze Sebe? A proto je moc ve své podstatě Božská.

Každá moc potřebuje mít přiděleny zdroje, a proto ji musí něco zevnitř či seshora vymezovat. Oči nemohou vidět samy od sebe, uši nemohou slyšet samy od sebe, ústa nemohou hovořit sama od sebe, ruce nemohou jednat samy od sebe - musí zde být zdroj, a proto i vymezení z mysli. Stejně tak mysl nemůže na nic myslet a nic chtít sama od sebe, neexistuje-li něco vnitřnějšího či vyššího, co jí tuto činnost určuje. Obdobné to je s našimi schopnostmi chápat a chtít. Nemohou pocházet odjinud než od Toho, kdo má moc chtít a chápat sám v Sobě.

Z toho vidíme, že ony dvě schopnosti - rozumnost a svoboda - pocházejí od Pána, a nikoli od člověka. A jelikož pocházejí od Pána, nemůžeme nic chtít sami od sebe a nic nemůžeme chápat sami od sebe, pouze se nám to tak jeví. Každý se může přesvědčit, že tomu tak opravdu je, pokud ví a věří, že chtění čehokoli dobrého a chápání čehokoli pravdivého pochází od Pána, a ne od nás. Slovo učí u Jana 3,27 a 15,5, že člověk si nemůže sám od sebe nic přisvojit a že sám od sebe nemůže nic učinit.

89. Jelikož tedy veškeré chtění vychází z lásky a veškeré chápání vychází z moudrosti, je zřejmé, že schopnost chtít vyvěrá z Božské lásky a schopnost chápat z Božské moudrosti. To znamená, že zdrojem obojího je Pán, jenž je sama Božská láska a sama Božská moudrost. Je tedy logické, že je jediným zdrojem našeho svobodného jednání podle našeho rozumu.

Každý jedná podle svého rozumu, neboť svoboda je stejně jako láska neoddělitelná od vůle. Máme však vnitřní vůli a vnější vůli; a můžeme

jednat z vnější vůle, a nikoli zároveň z vůle vnitřní. Takto jednají pokrytci a pochlebníci. jejich vnější vůle je svobodná, neboť vychází z touhy jevit se jiným, než člověk ve skutečnosti je, nebo z lásky k nějakému zlu, jež je prodloužením lásky vnitřní vůle. Avšak jak bylo řečeno výše, zlí lidé nemohou svobodně a podle svého rozumu činit nic než zlo; nejsou schopni svobodně a podle svého rozumu činit nic dobrého. Mohou sice jednat dobře, avšak ne z vnitřní svobody, jež je jejich skutečnou svobodou. Proto jejich vnější svoboda není dobrá.

90. Uvedl jsem, že můžeme být přetvořeni a znovuzrozeni podle toho, nakolik nás tyto dvě schopnosti mohou dovést k uznání, že veškeré dobro a veškerá pravda, na které myslíme a které činíme, jsou od Pána, a ne od nás. K tomuto poznání můžeme dojít pouze využitím těchto dvou schopností, neboť obě jsou od Pána. Patří Pánu v nás, jak plyne z výše řečeného. Rovněž z toho plyne, že k tomuto poznání nemůžeme dojít sami od sebe, ale jen mocí Pána - navzdory našemu zdání. Toto zdání Pán dává každému člověku. Člověk může věřit, že tak činí sám od sebe, ale jak se stává moudřejším, zjišťuje, že tomu tak není. V opačném případě žádná pravda, na kterou myslí, a žádné dobro, které činí, nejsou skutečně pravdivé a dobré. Je v nich člověk, a nikoli Pán. Dobro, ve kterém je člověk, pokud je konáno kvůli spasení, je dobrem usilujícím o zásluhu; zatímco dobro, ve kterém je Pán, o zásluhu neusiluje.

91. Jen málokdo je schopen pochopit, že je to právě uznání Pána a toho, že vše dobré a pravdivé pochází od Něj, co nám umožňuje přetvoření a znovuzrození. Lidé totiž mohou uvažovat: „K čemu je takové uznání, když Pán je všemocný a přeje si spasit všechny? Jistě to tedy může a chce, jen pokud je pohnut milosrdenstvím." Takové myšlení však nepochází od Pána, a tak není založeno na hlubším zření intelektu, tedy na žádném osvícení. Stručně proto uvedu, co toto naše uznání vyvolává.

V duchovním světě, kde je prostor pouhým zdáním, moudrost vyvolává přítomnost a láska vyvolává spojení, a naopak. Uznávat Pána je možné z moudrosti nebo také z lásky. Uznání Pána z moudrosti, což je samo

o sobe pouhou znalostí, je výsledkem určitého systému víry. Uznání Pána z lásky je výsledkem života podle této nauky. To druhé způsobuje spojení, zatímco to prvé přítomnost. To je příčinou toho, že lidé, kteří odmítají jakoukoli nauku o Pánu, se od Něj vzdalují; a jelikož odmítají také život, zároveň se od Něj oddělují. Ti, kteří neodmítají nauku, ale odmítají život, jsou přítomni, ale přesto odděleni. Jsou jako přátelé, kteří spolu hovoří, ale nemilují jeden druhého. Nebo jako dva lidé, z nichž jeden hovoří přátelsky s druhým, a přesto jej nenávidí jako nepřítele.

Že je tomu tak, ví se také díky všeobecně rozšířenému názoru, že ti, kdo dobře učí a dobře žijí, jsou spaseni - na rozdíl od těch, kteří dobře učí, a zle žijí; stejně jako díky názoru, že ti, kdo neuznávají žádného Boha, nemohou být spaseni. Z toho vidíme, jaké náboženství má člověk, myslí-li na Pána z takzvané víry, avšak nečiní nic z lásky k bližnímu. Proto Pán říká: „Proč Mě oslovujete ‚Pane, Pane', a nečiníte, co říkám? ... Každý, kdo slyší Má slova a plní je, je jako člověk, který stavěl dům, ... a položil základy na skálu. ... Kdo však slyší Má slova a nejedná podle nich, je jako člověk, který vystavěl dům na zemi bez základů." (L 6,46-49)

92. ***(6) Pánovo spojení s námi a naše následné spojení s Pánem se uskutečňuje pomocí těchto dvou schopností.*** Spojení s Pánem a znovuzrození je jedno a totéž, neboť nakolik se spojíme s Pánem, natolik jsme znovuzrozeni. Proto vše, co jsem řekl výše o znovuzrození, platí také o tomto spojení; a co se chystám uvést o spojení, platí i o znovuzrození.

Sám Pán učí u Jana, že existuje spojení Pána s člověkem a následné spojení člověka s Pánem: „Zůstaňte ve Mně, a Já ve vás. ... Kdo zůstává ve Mně a Já v něm, ten nese hojné ovoce." (J 15,4.5) „V onen den poznáte, že ... vy jste ve Mně a Já ve vás." (J 14,20)

Každý může pouhou rozumovou úvahou spatřit, že neexistuje žádné spojení ducha, není-li vzájemné, a že je to právě tato vzájemnost, jež spojuje. Pokud jeden člověk miluje druhého, a ten jeho lásku neopětuje, tehdy když se jeden přibližuje, druhý se odtahuje. Pokud však je milován na oplátku, tehdy když se jeden přibližuje, přibližuje se i druhý,

a tak se oba spojují. Láska chce být milována; je jí to vrozené. Nakolik je v odpověď milována, natolik je sama v sobě a ve své radosti.

Vidíme tedy, že pokud nás miluje pouze Pán a my jeho lásku neopětujeme, Pán se nám přibližuje a my se odtahujeme. Pán si tak neustále přeje sejít se s námi a vstoupit k nám, a my se odvracíme a odcházíme. To se děje u lidí v pekle, zatímco u lidí v nebi dochází ke vzájemnému spojování.

Jelikož Pán si kvůli našemu spasení přeje, aby s námi byl spojen, dal nám tuto schopnost opětování. Touto schopností je zdání, že dobro, jež svobodně chceme a činíme, a pravda, na kterou z této vůle podle svého rozumu myslíme a kterou vyjadřujeme, vznikají v nás. Dobro v naší vůli a pravda v naší mysli se nám pak jeví jako naše vlastní. Zdá se nám, že pocházejí z nás a že nám patří, a to tak dokonale, jako by takovými opravdu byly, a my nemáme žádnou možnost poznat skutečnost. Zkus jen pozorovat, zda někdo vnímá kterýmkoli smyslem něco jiného.

O oné zdánlivé nezávislosti viz výše odst. 74-77 a o našem osvojování viz výše odst. 78-81. Jediným rozdílem je, že bychom měli uznávat, že nejednáme dobře a nemyslíme pravdivě sami ze sebe, ale od Pána, takže dobro, jež činíme, a pravda, na niž myslíme, nejsou naše. Myslet takto z některé lásky naší vůle, protože je to pravda, vytváří spojení - neboť tehdy člověk hledí na Pána a Pán hledí na člověka.

93. V duchovním světě je možné vidět a slyšet, jaký je rozdíl mezi těmi, kdo věří, že veškeré dobro pochází od Pána, a těmi, kdo si myslí, že dobro pochází od nich. Lidé, kteří věří, že dobro pochází od Pána, se k Němu obracejí tváří a přijímají radost a blaženost z tohoto dobra. Naopak lidé, kteří se domnívají, že dobro pochází od nich, se zaměřují na sebe a vnitřně si přisuzují zásluhy. Jelikož hledí sami na sebe, nemohou jinak než vnímat radost svého vlastního dobra, a to není radost z dobra, ale radost ze zla - neboť naše já je zlé. A vnímání radosti ze zla jako něčeho dobrého, to je peklo.

Lidé, kteří konali dobro a věřili, že pochází od nich, pokud po smrti nejsou schopni přijmout pravdu, že veškeré dobro pochází od Pána, se

mísí s pekelnými démony a nakonec se s nimi sjednocují. Avšak ti, kteří tuto pravdu přijmou, jsou přetvořováni. Nepřijme ji však nikdo jiný než ten, kdo ve svém životě hleděl k Bohu. A hledět v životě k Bohu znamená vyhýbat se zlům jako hříchům.

94. Ke spojení Pána s člověkem a následnému spojení člověka s Pánem dochází tím, že milujeme bližního jako sebe sama a že milujeme Pána nade vše. Milovat bližního jako sebe sama znamená nejednat s ním neupřímně a nečestně, nechovat vůči němu nenávist a neplanout proti němu touhou po pomstě, neurážet a nepomlouvat ho, necizoložit s jeho manželkou a nečinit mu žádná jiná podobná zla. Nevidí snad každý, že kdo takové věci dělá, nemiluje bližního jako sebe sama? Ti, kteří tyto věci nečiní, protože to jsou zla vůči bližnímu a zároveň hříchy proti Pánu, ti jednají s bližním upřímně, čestně, přátelsky a věrně; a jelikož stejně jedná i Pán, nastává vzájemné spojení.

Když dojde ke vzájemnému spojení, pak cokoliv činíme pro bližního, činíme od Pána, a cokoliv činíme od Pána, je dobré. Tehdy pro nás tento bližní není osobou, ale dobrem v této osobě.

Milovat Pána nade vše není nic jiného než nepůsobit zlo Slovu, neboť Slovo je Pán; nepůsobit zlo posvátným hodnotám církve, neboť v nich je Pán; a nepůsobit zlo žádné duši, neboť duše každého člověka je v rukou Pána. Lidé, kteří se těmto zlům vyhýbají jako strašlivým hříchům, milují Pána nade vše; to však mohou pouze ti, kteří miluji bližního jako sebe sama, neboť tyto dvě lásky jsou spojeny.

95. Jelikož dochází ke spojení Pána s člověkem a člověka s Pánem, existují dvě desky zákona - jedna pro Pána a druhá pro člověka.[31)] Nakolik zdánlivě sami od sebe dodržujeme zákony naší desky, natolik nám Pán umožňuje dodržovat zákony Jeho desky. Pokud však nedodržujeme zákony své desky, jež se všechny vztahují k lásce k bližnímu, nemůžeme dodržovat ani zákony Pánovy desky, jež se všechny vztahují k lásce k Pánu. Jak by mohl vrah, zloděj, cizoložník a křivopřísežník milovat Pána? Neříká snad rozum, že být takový a milovat Boha si odporuje? Není snad takový ďábel? A ten nemůže jinak než Boha nenávidět.

Když se však odvracíme od vraždy, cizoložství, krádeže a křivého svědectví jako od něčeho ďábelského, pak Boha milovat můžeme. Tehdy totiž obracíme svou tvář od ďábla k Pánu; a když se obracíme tváří k Pánu, Pán nám dává lásku a moudrost. Ty do nás vcházejí tváří, a nikoli týlem.

Jelikož ke spojení s Pánem dochází tímto a nejiným způsobem, dvě zmíněné desky se nazývají smlouvou. A smlouvu uzavírají vždy dvě strany.

96. (7) Pán v nás ochraňuje nedotčenost a jakoby posvátnost těchto dvou schopností v celém běhu Své Božské Prozřetelnosti. Existuje pro to několik důvodů. Jedním z nich je, že bez těchto dvou schopností bychom neměli žádný intelekt a vůli, a nebyli bychom tedy lidmi. Dalším je skutečnost, že bychom bez nich nemohli být spojeni s Pánem, a tak ani být přetvořeni a znovuzrozeni. Kromě toho bychom bez těchto schopností nebyli nesmrtelní a neměli věčný život.

Ze je tomu tak, lze nahlédnout z předchozích úvah o tom, co to je svoboda a rozumnost (tedy ony dvě schopnosti). Nespatříme to však jasně, dokud z těchto úvah nevyvodíme jasné závěry; proto je musím podrobněji osvětlit.

Bez těchto dvou schopností bychom neměli vůli a intelekt, a nebyli bychom tedy lidmi. Naše vůle spočívá v tom, že můžeme svobodně chtít jakoby sami od sebe; a možnost svobodně chtít jakoby od sebe pochází ze schopnosti, kterou nám neustále dává Pán, ze schopnosti zvané svoboda. Náš intelekt spočívá v tom, že jsme schopni jakoby samostatně posuzovat, zda je něco rozumné či ne; a posuzovat, zda je něco rozumné či ne, pochází z druhé schopnosti, kterou nám neustále dává Pán a jež se nazývá se rozumnost.

Tyto schopnosti se v člověku spojují tak jako vůle a intelekt. Můžeme také říci, že jelikož jsme schopni chtít, jsme také schopni chápat. Chtění není možné bez chápání; chápání je partnerem či druhem vůle, bez něhož vůle nemůže existovat. Spolu se schopností zvanou svoboda tedy máme i schopnost zvanou rozumnost. Kdybychom navíc z chápání odstranili vůli, ničemu bychom nemohli rozumět. Chápeme jen natolik,

nakolik si to přejeme, pokud jen máme nebo odhalujeme zdroje zvané poznatky; ty jsou pro nás jako nástroje pro řemeslníka. Když říkám, že můžeme chápat, jen nakolik chceme, míním tím, nakolik milujeme toto chápání, neboť vůle a láska působí v jednotě.

Může se to zdát paradoxní - jeví se to tak ale jen těm, kteří nemilují chápání, a proto chápat nechtějí. A ti, kdo to nechtějí, říkají, že chápat nemohou. Později však vysvětlím, kteří lidé opravdu nemohou chápat a kteří mohou chápat jen s obtížemi.

I bez dalších důkazů je zřejmé, že pokud bychom neměli vůli spočívající ve schopnosti zvané svoboda a intelekt spočívající ve schopnosti zvané rozumnost, nebyli bychom lidmi. Zvířata tyto schopnosti nemají. Zdá se sice, že i ona mohou chtít a chápat, ale nemohou. Existují přírodní pohnutky, jež jsou v podstatě žádostivosti, se svými doprovodnými znalostmi, jež je vedou a pudí, aby dělala, co dělají. Jejich znalosti mají společenský a morální aspekt, který však tyto znalosti nepřesahuje. Zvířata totiž nemají duchovní úroveň, jež by jim umožňovala vnímat morální záležitosti, a proto o nich analyticky uvažovat. Mohou být naučena určitému chování, avšak jde jen o přírodní procesy, jež se připojují k jejich znalostem a také k pohnutkám a jsou vyvolávány prostřednictvím zrakových nebo sluchových podnětů. Nikdy se však nestanou předmětem jejich myšlení, a již vůbec ne něčím, nad čím by uvažovala. Více na toto téma viz výše v odst. 74.

Bez těchto dvou schopností bychom nemohli být spojeni s Pánem, a tak bychom nemohli být přetvořeni a znovuzrozeni. To již bylo vysvětleno výše. Pán totiž v těchto dvou schopnostech dlí jak u dobrého, tak u zlého člověka, a jejich prostřednictvím se s každým spojuje. Díky tomu zlí lidé mohou chápat stejně jako dobří a mají potenciál chtít dobro a chápat pravdu. Neuskuteční to z toho důvodu, že tyto schopnosti zneužívají.

Pán dlí v těchto schopnostech u každého člověka vlivem Své vůle, jež chce, abychom ji přijali, aby u nás měla svůj příbytek a aby nám dala štěstí věčného života. To je Pánova vůle, neboť vychází z Jeho Božské

Lásky. Pánova vůle způsobuje, že cokoli si myslíme, říkáme, chceme a činíme, zdá se nám jako naše.

V duchovním světě je mnoho důkazů, že toto zdání vyvolává opravdu Pánova vůle. Pán občas naplní některého anděla svým Božstvím, takže anděl se pak domnívá, že je Pánem. Takto byli Božstvím naplněni andělé, které spatřil Abrahám, Hagar a Gedeón, a kteří proto sami sebe nazvali Jehovou, jak o tom píše Slovo.[32)] Obdobným způsobem může být jeden duch naplněn druhým tak plně, že si myslí, že je tím druhým. Pozoroval jsem to často. V nebi je rovněž známo, že Pán všeho dosahuje Svou vůlí a co si přeje, to se také stane.

Z toho je zjevné, že prostřednictvím těchto dvou schopností se Pán s námi spojuje a způsobuje, že se s Ním následně také spojujeme. Jakým způsobem k tomuto vzájemnému spojování využitím těchto schopností dochází, a jak jsme tedy přetvořováni a znovuzrozováni, jsem uvedl výše a připojím k tomu ještě mnoho dalšího.

Bez těchto dvou schopností bychom neměli nesmrtelnost a věčný život. To plyne z právě řečeného, tedy z úvahy, že prostřednictvím těchto schopností jsme spojováni s Pánem, a tak přetvořováni a znovuzrozováni. Spojením s Pánem získáváme nesmrtelnost a přetvořením a znovuzrozením věčný život. Jelikož tyto schopnosti umožňují spojení s Pánem všem lidem, zlým i dobrým (jak již bylo uvedeno), jsou všichni lidé nesmrtelní. Věčný život neboli život nebe však mají pouze ti, kteří se s Ním následně spojují od svého nejhlubšího nitra až po nejzevnější projevy.

Z toho lze spatřit, proč Pán ochraňuje nedotčenost a jakoby posvátnost těchto dvou schopností v celém běhu Své Božské Prozřetelnosti.

97. *(8)* ***Proto je cílem Božské Prozřetelnosti, abychom jednali svobodně a podle svého rozumu.*** Jednat svobodně a podle svého rozumu je totéž jako jednat nezávisle a rozumně, čili jednat ze své vůle a intelektu. Je však jedna věc jednat svobodně a podle svého rozumu neboli jednat nezávisle a rozumně, a jednat z pravé svobody a podle pravého rozumu neboli z pravé nezávislosti a rozumnosti. Lidé, kteří činí zlo z lásky ke zlu a odůvodňují si je v sobě, také jednají svým způsobem

svobodně a podle rozumu. Jejich svoboda však není svobodou o sobě neboli pravou svobodou. Je to ve skutečnosti svoboda pekelná, jež je ve své podstatě otroctvím. Jejich rozum také není rozumem o sobě. Je to rozum předstíraný, lživý nebo zdánlivý, tvořený utvrzováním se.

Přesto jsou oba způsoby jednání řízeny Božskou Prozřetelností. Kdyby svoboda chtít zlo a odůvodňovat je jako rozumé byla přírodnímu člověku odňata, zmizela by naše svoboda a rozumnost, a s nimi i naše vůle a intelekt. Nemohli bychom tak být odváděni od zla a přetvořováni, a tak bychom nemohli být spojováni s Pánem a žít věčně. Proto Pán chrání naši svobodu, tak jako člověk chrání zřítelnici svého oka. Pán nás však neustále v naší svobodě odvádí od zel, a nakolik nás může svobodně odvést, natolik do nás ve svobodě zasazuje dobro. Takto krok za krokem nahrazuje pekelnou svobodu svobodou nebeskou.

98. Výše jsem uvedl, že každý člověk má schopnost chtít zvanou svoboda a schopnost chápat zvanou rozumnost. Je však nutné dobře si uvědomit, že tyto schopnosti jsou člověku jakoby vrozené, protože v sobě skrývají vlastní lidství. Jak jsem však právě uvedl, jedna věc je jednat svobodně a podle svého rozumu, a jiná je jednat z pravé svobody a z pravého rozumu. Z pravé svobody a z pravého rozumu jedná pouze ten, kdo se nechá znovuzrodit Pánem. Zbytek lidí jedná pouze svobodně a podle svého myšlení, kterým napodobují rozumnost.

Přesto každý, kdo se nenarodí slaboduchý či nadmíru hloupý, může získat tento pravý rozum a jeho prostřednictvím i pravou svobodu. Pro to, že jich nedosahuje, existují mnohé důvody, jež poodhalím později.[33] Nyní si pouze řekněme, komu pravá svoboda či nezávislost a spolu s ní pravý rozum či rozumnost nemohou být dány, a komu mohou být dány jen s obtížemi.

Pravá svoboda a pravá rozumnost nemohou být dány lidem, kteří se narodí nebo se později stanou slaboduchými, a to po celou dobu, kdy žijí v tomto stavu. Pravá svoboda a pravá rozumnost nemohou být dány těm, kdo se narodí hloupí či neteční a těm, kdo se takovými stanou, protože ustrnuli v nečinnosti nebo kvůli nějaké chorobě, jež pokřivila či

zcela uzavřela vnitřní úrovně jejich mysli, nebo kvůli lásce ke zvířecímu způsobu života.

Pravá svoboda a pravá rozumnost nemůže být dána lidem křesťanského světa, kteří zcela popírají Božskou podstatu Pána a svatost Slova a kteří z přesvědčení setrvávají v tomto popírání až do konce svého života. Právě to se míní hříchem proti Duchu svatému, jenž nebude odpuštěn v tomto věku ani ve věku budoucím (Mt 12,31.32).

Pravá svoboda a pravá rozumnost není možná ani u lidí, kteří vše přisuzují přírodě, a nic Božství, a toto přesvědčení učinili součástí své víry rozumováním vycházejícím z viditelných jevů. To jsou totiž ateisté.

Pravá svoboda a pravá rozumnost může být jen s obtížemi dána těm, kteří se hluboce utvrdili v nepravdivých náboženských principech. Utvrdit se v nepravdách totiž znamená popírat pravdu. Avšak pravou svobodu a pravou rozumnost mohou mít ti, kteří se takto neutvrdili, ať jsou jakéhokoli náboženského vyznání. O tom viz výklad v pojednání ***O Písmu svatém,*** odst. 91-97.

Malé a starší děti nemohou získat pravou svobodu a pravou rozumnost dříve, než dospějí, neboť vnitřní úrovně lidské mysli se otevírají postupně. Mezitím jsou jako semena v nezralém ovoci, jež v zemi nemohou vyklíčit.

99. Uvedl jsem, že pravou svobodu a pravou rozumnost nemohou mít lidé, kteří popírají Božskou podstatu Pána a svatost Slova, stejně jako ti, kteří se utvrdili pro přírodu a proti Božství; a jen s obtížemi je mohou mít lidé, kteří se hluboce utvrdili v nepravdivých náboženských principech. A přesto nikdo z nich ony pravé schopnosti neztrácí. Slyšel jsem ateisty, již se stali démony a satany, jak chápali tajemství moudrosti stejně dobře jako andělé - avšak pouze tehdy, když o nich někoho slyšeli hovořit. Jakmile se vrátili ke svým vlastním myšlenkám, přestali je chápat. To proto, že chápat nechtěli.

Bylo jim ukázáno, že by to nicméně mohli chtít, kdyby je nesváděla z cesty jejich láska ke zlu a její potěšeni. I tomu rozuměli, když naslouchali. Dokonce souhlasili i s tím, že by toho byli schopni, ale prý toho

schopni být nechtějí, neboť tak by nemohli chtít, co opravdu chtějí, tedy zlo kvůli potěšení z jejich touhy po něm.

Takové pozoruhodné věci jsem slyšel v duchovním světě často a zcela mě přesvědčily o tom, že každý člověk má svobodu a rozumnost, a že každý může získat pravou svobodu a pravou rozumnost, pokud se vyhýbá zlům jako hříchům. Avšak ti dospělí lidé, kteří nezískají skutečnou svobodu a rozumnost v tomto světě, ji už nikdy nemohou získat ani po smrti, neboť životní stav,[34)] ve kterém žili ve světě, přetrvává do věčnosti.

Zákon Božské Prozřetelnosti praví
že máme jakoby sami od sebe odstraňovat
zla jako hříchy ve svém vnějším já;
pouze tak může Pán odstraňovat zla
v našem vnitřním já a zároveň
i v našem vnějším já.

100. Každý může pouhou logickou úvahou dojít k závěru, že Pán, jenž je Dobro samo a Pravda sama, nemůže vstoupit k člověku, nejsou-li v něm odstraněna zla a klamy. Zlo je totiž opakem dobra a klam je opakem pravdy, a dva opaky se nikdy nemohou mísit. Když se jedno blíží k druhému, nastává boj, jenž trvá, dokud jedno neuvolní místo druhému. To, co uvolní své místo, odchází, a druhé nastoupí. V takové opozici je nebe a peklo nebo Pán a ďábel.

Je snad rozumné myslet si, že by Pán mohl vejít tam, kde vládne ďábel? Nebo že by nebe mohlo existovat tam, kde je peklo? Kdo díky své rozumnosti vlastní každému příčetnému člověku nevidí, že aby mohl vstoupit Pán, musí být vyvržen ďábel? Nebo že aby mohlo vstoupit nebe, musí být odstraněno peklo?

Tento protiklad se míní Abrahámovými slovy z nebe pronesenými k bohatému muži v pekle: „Mezi námi a vámi je veliká propast, takže nikdo - i kdyby chtěl - nemůže přejít odtud k vám ani překročit od vás k nám." (L 16,26)

Zlo o sobě je peklo, a dobro o sobě je nebe - neboli, což je totéž, zlo o sobě je ďábel, a dobro o sobě je Pán. Člověk, v němž panuje zlo, je zlem v nejmenší formě, a člověk, v němž panuje dobro, je nebem

v nejmenší formě. Jak by potom nebe mohlo vstoupit do pekla, je-li mezi nimi propast tak veliká, že nikdo nemůže přejít z jednoho do druhého? Z toho plyne, že aby mohl vstoupit Pán s nebem, peklo musí být zcela odstraněno.

101. Avšak mnozí nevědí - zejména ti, kteří se utvrdili ve víře bez lásky k bližnímu - že když vězí ve zlech, jsou v pekle. Dokonce ani nevědí, co to jsou zla, protože o nich nikdy nepřemýšlejí. Říkají, že nejsou pod jhem zákona, a zákon je proto neodsuzuje. Rovněž tvrdí, že jelikož nemohou ke svému spasení sami nic přidat, nemohou se sami od sebe zbavit žádného zla, a již vůbec nemohou sami od sebe činit cokoli dobrého.

Jsou to lidé, kteří se vůbec nevěnují přemýšlení o zlu, a protože to opomíjejí, jsou v něm neustále polapeni. V pojednání ***O víře*** odst. 61-68 jsem vysvětlil, že jsou to ti, které Pán nazývá u Matouše 25,32.33.41-46 „kozly". Jich se týkají slova: „Jděte ode Mne, prokletí, do věčného ohně, připraveného ďáblu a jeho andělům!" (Mt 25,41)

Ti, kdo o zlu v sobě nikdy nepřemýšlejí, tedy kdo se nezkoumají a potom zlu neodpírají, nemohou jinak než zůstat v nevědomosti o zlu a pro jeho potěšení je pak milovat. Ten, kdo o zlu neví, je totiž miluje, a kdo nepřemýšlí o zlu, ten v něm neustále žije. Je jako slepec, jenž nevidí. Myšlení totiž vidí dobro a zlo tak, jako zrak vidí krásu a ošklivost. Ve zlu žije také ten, kdo na ně myslí a chce je a kdo věří, že se neobjeví před Božími zraky, a pokud se objeví, že bude odpuštěno. Ve skutečnosti si totiž myslí, že je beze zla.

Pokud se takový člověk zdrží konání zla, nečiní tak proto, že to jsou hříchy proti Bohu, ale protože se bojí zákonů a špatné pověsti. Stále je přitom koná ve svém duchu, neboť je to duch člověka, který myslí a chce. Proto na co člověk myslí ve svém duchu ve světě, to potom po odchodu ze světa, když se stane duchem, činí.

V duchovním světě, do kterého všichni přijdeme po smrti, se neptají, jaká byla tvá víra nebo jaká byla tvá nauka, ale jaký byl tvůj život, zda byl takový či onaký. Ví se tam totiž, že jaký je život člověka, taková

je i jeho víra a dokonce i nauka. Život si totiž utváří nauku a utváří si i víru.

102. To vše nás přivádí k závěru, že zákon Božské Prozřetelnosti praví, abychom se zbavovali zel. Pokud se jich nezbavíme, Pán se s námi nebude moci spojit a přivést nás Svou mocí do nebe.

Lidé však nevědí, že musí odstraňovat zla jakoby sami od sebe ve svém vnějším já, a že pokud tak nečiní, Pán nemůže odstraňovat zla v jejich vnitřním já. Proto tato fakta vyložím k uvážení rozumu v jeho vlastním světle, a to v následujícím pořadí:

1. ***Každý člověk má vnější a vnitřní úroveň myšlení.***
2. ***Podstata našeho vnějšího myšlení je stejná, jako je naše vnitřní myšlení.***
3. ***Naše nitro nemůže být očištěno od žádostí po zlu, dokud nejsou odstraněna zla v našem vnějším já, neboť ta stojí v cestě.***
4. ***Pán nemůže odstranit zla z našeho vnějšího já jinak než naším prostřednictvím.***
5. ***Proto musíme odstraňovat zla z našeho vnějšího já jakoby sami od sebe.***
6. ***Tehdy nás Pán očišťuje od žádostí po zlu v našem vnitřním já a od zel samých v našem vnějším já.***
7. ***Neustálou snahou Božské Prozřetelnosti Pána je spojovat nás se Sebou a Sebe s námi, aby nám mohl dát štěstí věčného života; to je možné jen do té míry do jaké jsou odstraněna zla a jejich žádosti.***

103. ***(1) Každý člověk má vnější a vnitřní úroveň myšlení.*** Vnější a vnitřní úrovní myšlení zde máme na mysli něco obdobného našemu vnějšímu a vnitřnímu já, kterým jednoduše míníme vnější a vnitřní úroveň naší vůle a intelektu, neboť vůle a intelekt nás vytvářejí. A protože tyto dvě složky se projevují myšlenkami, hovoříme o vnější a vnitřní úrovni myšlení.

Jelikož to není naše tělo, ale náš duch, jenž chce a rozumí, a proto myslí, plyne z toho, že ona vnější a vnitřní úroveň je vnější a vnitřní

úrovní našeho ducha. Naše tělesné chování, ať již řeč nebo jednání, je pouhým účinkem vnitřní a vnější úrovně našeho ducha, neboť tělo je pouhou poslušností.

104. Skutečnost, že každý dospělý člověk má vnější a vnitřní myšlení, a proto vnější [a vnitřní] vůli a intelekt neboli vnější a vnitřní úroveň ducha, což je totéž jako vnější a vnitřní já, je zřejmá každému, kdo věnuje pozornost myšlenkám a záměrům, jež se skrývají za slovy či skutky druhých. Můžeme rovněž pozorovat své vlastní myšlenky a záměry, když jsme ve společnosti a když jsme mimo ni.

Lidé mohou přátelsky hovořit s druhými ze svých vnějších myšlenek, a přesto k nim ve svých vnitřních myšlenkách chovat nepřátelství. Mohou hovořit o lásce k bližnímu a o lásce k Bohu ze svých vnějších myšlenek a jejich pohnutek, přestože ve svých vnitřních myšlenkách svého bližního považují za nic a nebojí se Boha. Mohou také ze svých vnějších myšlenek a jejich pohnutek hovořit o spravedlnosti občanských zákonů, o hodnotách morálního života a o teologických otázkách duchovního života. Přesto když jsou sami, usebraní a naladěni na své vnitřní myšlení a jeho pohnutky, hovoří proti občanským zákonům, proti morálním hodnotám a proti náboženským otázkám duchovního života. Takto jednají ti, kdo žijí v žádostech po zlu, a přesto chtějí před světem vyhlížet, jako by v nich nežili.

Většina lidí, když slyší někoho hovořit, uvažuje: „Jsou jeho vnitřní myšlenky stejné jako ty, které vyjadřuje? Můžu jim věřit? Co jimi zamýšlí?" Je známo, že pochlebníci a pokrytci mají dvojí myšlení. Mohou se kontrolovat a dávat pozor, aby nikdo neodhalil jejich vnitřní myšlenky. Ukrývají je stále hlouběji v sobě a obrazně řečeno uzamykají dveře, aby nic nevyšlo na povrch.

Ze máme vnější a vnitřní myšlení, je zjevné i z toho, že můžeme svým vnitřním myšlením pozorovat své vnější myšlenky. Můžeme nad nimi také rozvažovat a soudit, zda jsou nebo nejsou zlé.

Tento charakter mysli můžeme přičíst dvěma schopnostem, jež máme od Pána, tedy svobodě a rozumnosti. Kdyby nám neumožňovaly vnější

a vnitřní myšlení, nemohli bychom sami v sobě vnímat a vidět žádné zlo, a tak být přetvořeni. Dokonce bychom ani nemohli mluvit, pouze bychom vydávali zvuky jako zvířata.

105. Vnitřní myšlení vychází z naší životní lásky, z jejích pohnutek a následných vjemů. Vnější myšlení vychází z obsahu naší paměti, jež slouží naší životní lásce k jejímu odůvodňování nebo jako prostředky jejím cílům. Od raného dětství do doby mladosti se z náklonnosti k vědění zabýváme vnějšími myšlenkami, jež zároveň vytvářejí naše nitro. Z životní lásky získané od rodičů také prosakují některé žádosti a odtud získáváme určité sklony. Později však naši životní lásku formuje způsob, jakým žijeme, a pohnutky a následné vjemy této lásky vytvářejí nitro našeho myšlení. Z naší životní lásky se pak vytváří láska k prostředkům; radosti a vědomosti, jež tyto prostředky vyvolávají z paměti, pak vytvářejí naše vnější myšlení.

106. *(2)* ***Podstata našeho vnějšího myšlení je stejná, jako je naše vnitřní myšlení.*** Již jsme ukázali, že člověk je od hlavy až k patě takový, jaký je charakter jeho životní lásky. Proto si musíme nejdříve říci něco o životní lásce člověka, neboť až potom můžeme něco uvést o pohnutkách, jež společně s vjemy vytvářejí lidské nitro, a o radostech pohnutek společně s myšlenkami, jež vytvářejí naši vnější úroveň.

Máme mnoho druhů lásek, ale dvě z nich jsou jako páni či vládci: nebeská láska a pekelná láska. Nebeská láska je láskou k Pánu a k bližnímu, a pekelná láska je láskou k sobě a ke světu. Tyto dva druhy lásek jsou navzájem protikladné jako nebe a peklo. Ten, kdo žije v lásce k sobě a ke světu, nechce nic dobrého pro nikoho jiného než pro sebe; a kdo žije v lásce k Pánu a k bližnímu, ten chce dobro pro všechny. Tyto dvě lásky jsou naše životní lásky, ale obě mají mnoho různorodých forem. Nebeská láska je životní láskou lidí, které vede Pán, a pekelná láska je životní láskou lidí, které vede ďábel.

Životní láska však nemůže u nikoho být bez svých druhotných projevů zvaných pohnutky. Druhotné projevy pekelné lásky jsou pohnutky ke zlu a nepravdě, tedy žádosti. A druhotné projevy nebeské lásky jsou

pohnutky k dobru a pravdě, tedy náklonnosti. Pohnutek pekelné lásky neboli žádostí je tolik, kolik je zel, a pohnutek nebeské lásky neboli náklonností je tolik, kolik je dober.

Láska přebývá ve svých pohnutkách tak jako pán ve svém sídle nebo král ve svém království. Panují či vládnou nad prvky naší mysli, tedy nad prvky tvořícími naši vůli a intelekt, a odtud i nad naším tělem. Životní láska člověka tak prostřednictvím svých pohnutek a vjemů z nich a prostřednictvím svých radostí a myšlenek z nich vládne celému člověku. Naší vnitřní mysli vládne prostřednictvím pohnutek a z nich plynoucích vjemů, a naší vnější mysli prostřednictvím radostí pohnutek a z nich plynoucích myšlenek.

107. Formu této vlády můžeme do jisté míry nahlédnout díky přirovnání. Nebeská láska s pohnutkami k dobru a pravdě a vjemy, jež vyvolává, spolu s radostmi těchto pohnutek a vyvolanými myšlenkami může být přirovnána ke stromu s větvemi, listy a plody. Životní láska je tento strom, větve s listy jsou pohnutky k dobru a pravdě se svými vjemy a plody jsou radosti těchto pohnutek se svými myšlenkami.

Pekelná láska se svými pohnutkami ke zlu a klamu, tedy s žádostmi, spolu s radostmi těchto žádostí a s vyvolanými myšlenkami může být přirovnána k pavoukovi uprostřed pavučiny. Láska sama je pavouk, žádosti po zlu a klamu se svou vnitřní zchytralostí jsou vlákna pavučiny bezprostředně kolem místa, kde pavouk sedí, a radosti těchto žádostí se svými lstivými uskoky jsou vzdálenější vlákna, kde se zachytí létající hmyz, kde je obalen a pozřen.

108. Tato přirovnání nám mohou pomoci spatřit spojení všech prvků vůle a intelektu neboli mysli s naší životní láskou - neumožní nám však toto spojení racionálně pochopit. Racionálně je můžeme pochopit pomocí následujícího výkladu.

Každou jednotu vždy vytvářejí tři prvky - účel, příčina a účinek. Životní láska je účelem, pohnutky se svými vjemy jsou příčinou a radosti pohnutek s jejich myšlenkami jsou účinky. Neboť tak jako účel dosahuje účinku prostřednictvím příčiny, stejně i láska dosahuje radostí prostřed-

nictvím svých pohnutek a vyvolává myšlenky prostřednictvím svých vjemů.

K vlastnímu účinku dochází v radostech mysli a v jejích myšlenkách tehdy, když se ve vůli projevuje radost a v intelektu následně vznikají myšlenky, a tak mezi nimi dochází k úplné shodě. Účinek je pak součástí našeho ducha; a i když se nemusí projevovat tělesnou činností, došlo-li ke shodě, je jakoby činný. Tehdy se totiž nachází i v těle. Přebývá tam s životní láskou a usiluje o činnost - a ta se uskuteční, když jí nic nestojí v cestě. Takové jsou žádosti po zlu i vlastní zla u lidí, kteří je ve svém duchu připouštějí jako dovolená.

Tak jako se účel spojuje s příčinou a prostřednictvím příčiny s účinkem, tak se spojuje životní láska s vnitřními myšlenkovými procesy a jejich prostřednictvím s vnějšími myšlenkovými procesy. Z toho vysvítá, že podstata našich vnějších myšlenkových procesů je stejná jako naše vnitřní myšlení, neboť účel se celý vpravuje do příčiny a skrze příčinu do účinku. Vše podstatné, k čemu dochází v účinku, se totiž nachází v příčině a skrze příčinu v účelu, a jelikož účel je vlastní podstata, jež vstupuje do příčiny a účinku, nazýváme příčinu prostředním účelem a účinek konečným účelem.

109. Někdy se zdá, že podstata našeho vnějšího myšlení se liší od našeho vnitřního myšlení. K tomuto zdání však dochází proto, že životní láska se svými vnitřními procesy, jež ji obklopují, staví pod sebe na stráž zástupce zvaného láska k prostředkům a ukládá mu, aby bránil kterékoli z jejích žádostí vyjít na světlo. Následkem toho - kvůli zchytralosti svého pána, tedy životní lásky - onen zástupce hovoří a jedná v souladu s občanským řádem země, morálními principy rozumu a duchovními principy církve. Činí to tak lstivě a chytře, že nikdo nevidí, že tito lidé nejsou takoví, jak hovoří a jednají. Nakonec se zahalují tak dokonale, že si sami stěží připustí něco jiného. Takoví jsou všichni pokrytci; také kněží, kteří v srdci pohrdají bližním a nebojí se Boha, a přesto kážou o lásce k bližnímu a lásce k Bohu. Takoví jsou soudci, kteří soudí na základě úplatků a přátelství, avšak předstírají zanícení pro spravedlnost a rozumně hovo-

ří o soudních záležitostech. Takoví jsou také obchodníci, již jsou v srdci neupřímní a nepoctiví, ale jednají čestně kvůli bohatství. A takoví jsou i cizoložníci, již podle obecně sdílené rozumnosti hovoří o manželské věrnosti - a tak dále.

Pokud však tito lidé zbaví lásku k prostředkům, zástupce své životní lásky, jejích purpurových šatů z jemného lnu, kterými ji oděli, a obléknou ji do jejích domácích šatů, pak budou smýšlet přesně opačně; a kdykoli si budou vyměňovat myšlenky se svými nejbližšími přáteli, kteří mají podobnou životní lásku, budou tak i hovořit.

Někdo se může domnívat, že když tito lidé hovoří z lásky k prostředkům tak spravedlivě, upřímně a zbožně, v jejich vnějším myšlení nemůže být nic z kvality jejich vnitřního myšlení. Přesto to v něm je - je tam přetvářka, je tam láska k sobě a láska ke světu, vychytrale usilující o získání dobré pověsti nebo prospěchu vnějším zdáním. Tato vnitřní kvalita je ve vnějším myšlení těchto lidí vždy, když takto hovoří a jednají.

110. Když ale hovoří lidé, kteří žijí v nebeské lásce, jejich vnitřní a vnější myšlení neboli jejich vnitřní a vnější já jsou sjednocena, aniž by je sami mohli nějak rozlišit. Jejich životní láska se svými pohnutkami k dobru a vnímáním pravdy je jako duše toho, na co myslí a jak potom hovoří a jednají. Pokud to jsou kněží, kážou z lásky k bližnímu a z lásky k Pánu; pokud to jsou soudci, soudí z pravé spravedlnosti; pokud to jsou obchodníci, jednají z pravé upřímnosti; pokud to jsou manželé, milují své manželky se skutečnou věrností; a tak podobně. I jejich životní láska má za svého zástupce lásku k prostředkům. Učí ji a vede k tomu, aby jednala rozvážně, a odívá ji do šatů horlivosti pro pravdy nauky a pro dobra života.

111. ***(3) Naše nitro nemůže být očištěno od žádostí po zlu, dokud nejsou odstraněna zla v našem vnějším já, neboť ta stojí v cestě.*** To plyne z toho, co jsem uvedl výše, tedy že podstata našeho vnějšího myšlení je stejná jako naše vnitřní myšlení a že spolu souvisejí, jako když je jedna věc uvnitř druhé, ale také z ní vychází. Jedno proto nemůže být odstraněno jinak než společně s druhým. Platí to pro vše vnější, co je

odvozené z vnitřního, pro vše následné, co je odvozené z prvotního, a pro veškerý účinek odvozený z příčiny.

Jelikož tedy žádosti společně se zchytralostí vytvářejí vnitřní myšlení zlých lidí a radosti těchto žádostí spolu se lstmi vytvářejí jejich vnější myšlení, a obojí je spojeno v jeden celek, nitro pak nemůže být vyčištěno od žádostí, dokud nejsou odstraněna zla ve vnějším já. Měli bychom si uvědomit, že je to naše vnitřní vůle, jež je zachycena v žádostech, a že je to náš vnitřní intelekt, jenž je zachycen ve zchytralosti, zatímco naše vnější vůle je zachycena v radostech těchto žádostí a náš vnější intelekt ve lstech pocházejících ze zchytralosti.

Každý může vidět, že žádosti a jejich radosti tvoří jeden celek stejně, jako jej tvoří vychytralosti a lsti, a že ona čtveřice se nalézá v jedné posloupnosti a zároveň vytváří jakoby jeden svazek. Z toho dále plyne, že nitro, jež vytvářejí žádosti, nemůže být vyvrženo jinak než oddálením vnějšího charakteru tvořeného zly.

Žádosti vytvářejí prostřednictvím svých radostí zla, avšak když zla považujeme za dovolená (což se děje tehdy, když vůle souhlasí s intelektem), tehdy radosti a zla tvoří jeden celek. Víme, že souhlas je totéž co čin - a praví to i Pán: „Každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci." (Mt 5,28) Obdobné to je i s ostatními zly.

112. To nám tedy odhaluje, že pokud máme být očištěni od žádostí po zlu, musí být nutně odstraněna zla z našeho vnějšího já. Než k tomu dojde, žádosti nemají žádný únik, a pokud nemají únik, zůstávají uvnitř. Tam ze sebe vydechují své radosti a vedou nás tak ke shodě, a tím i ke skutku.

Žádosti vstupují do těla vnějším myšlením. Proto když ve vnějším myšlení dojde ke shodě, žádosti se okamžitě objeví v těle. Tam také zakoušíme potěšení. ***Božská láska a moudrost*** odst. 362-370 ukazuje, že jaká je mysl, takové je i tělo, a proto i celý člověk. Můžeme to osvětlit také pomocí přirovnání a příkladů.

Pomocí ***přirovnání:*** Žádosti s jejich radostmi můžeme přirovnat k ohni, jenž hoří tím více, čím více na něj přikládáme, a šíří se tím dále,

čím volnější má průběh, až nakonec zničí domy ve městě či stromy v lese. I ve Slovu jsou žádosti po zlu přirovnány k ohni a z nich povstalá zla k požáru. Žádosti po zlu s jejich potěšeními v duchovním světě skutečně vyhlížejí jako ohně. Ani pekelný oheň není nic jiného.

Žádosti můžeme přirovnat také k vodním záplavám a povodním, když se prolomí hráze či náspy. Můžeme je rovněž přirovnat ke snětím a vředům, jež přivozují tělu smrt, když se rozšíří nebo nejsou léčeny.

Z ***příkladů*** jasně vysvítá, že pokud nejsou zla v našem vnějším já odstraněna, žádosti se svými potěšeními rostou a šíří se. Čím více zloději kradou, tím více baží po dalším kradení, až si nakonec nemohou pomoci. Stejné to je s podvodníky a jejich podvody, s nenávistí a pomstychtivostí, s rozmařilostí a nestřídmostí, se smilstvím, urážením a podobně. Každý ví, že láska k moci, jejímž původem je láska k sobě, roste v míře, v jaké jsou jí povoleny otěže. Totéž platí pro lásku k majetku, jejímž původem je láska ke světu. Zdá se, jako by tyto lásky neměly žádnou hranici a žádný konec.

Z toho všeho vidíme, že nakolik nejsou odstraněna zla v našem vnějším já, natolik se rozhojňují žádosti po nich, a nakolik jsou těmto zlům povoleny otěže, natolik se žádosti rozšiřují.

113. Člověk není schopen vnímat žádosti svých zel. Vnímá sice jejich radosti, ale příliš nad nimi neuvažuje, neboť tyto radosti těší myšlení a odvracejí úvahy. Proto nezjistíme-li z nějakého jiného zdroje, že jde o zla, nazýváme je dobry a svobodně, v souladu se svými myšlenkovými úvahami je uskutečňujeme. A když tak činíme, přisvojujeme si je.

Nakolik si zla odůvodňujeme jako dovolená, natolik rozšiřujeme palác své vládnoucí lásce, tedy své životní lásce. Její „palác" tvoří žádosti, neboť ty jsou jakoby jejími služebníky a strážci a skrze ně tato láska vládne vnějšku, jenž vytváří její říši. Avšak jaký je král, takoví jsou i služebníci a strážci a takové je i království. Pokud je králem ďábel, jeho služebníci a strážci jsou formy nepříčetnosti a obyvatelé království jsou klamy všech druhů. Služebníci, již se nazývají „moudrými", přestože

jsou šíleni, argumentují pomocí klamných zdání a fantazií, aby vypadali jako formy pravdy a byli za ně považováni.

Může snad být takovýto stav člověka změněn jinak než odstraněním zel v jeho vnějším já? Tím se také odstraní žádosti, jež ulpívají na těchto zlech. Jinak se žádostem neotevře žádný východ, a tak zůstávají uzavřeny jako obležené město či ucpaný vřed.

114. ***(4) Pán nemůže odstranit zla z našeho vnějšího já jinak než naším prostřednictvím.*** Celá křesťanská církev přijala nauku, že než přistoupíme ke svatému přijímání, měli bychom sami sebe zkoumat, vidět a uznat své hříchy a kát se tím, že jim budeme odpírat a zavrhneme je, neboť jsou od ďábla. Jinak nám hříchy nebudou odpuštěny a my budeme zavrženi.

Přestože Angličané přijímají nauku o víře samotné, v modlitbě před svatým přijímáním otevřeně učí sebezkoumání, uznání a vyznání hříchů, pokání a obnově života. Varují přitom ty, kdo tak nečiní, že do nich vstoupí ďábel tak jako do Jidáše, naplní je veškerou nepravostí a zničí jejich tělo i duši. Němci, Švédové a Dánové, kteří také přijímají nauku o víře samotné, učí ve své modlitbě před svatým přijímáním něco obdobného a přidávají varování, že jinak člověka čeká pekelný trest a věčné zatracení, neboť směšuje svaté a světské. Tato slova čtou kněží hlasitě před těmi, kdo přistupují ke Svatému přijímání, a lidé jim soustředěně naslouchají a plně je respektují.

A přesto, když ještě téhož dne slyší kázání o víře samotné - tedy že je zákon neodsuzuje, neboť Pán tento zákon pro ně již naplnil, že sami od sebe nemohou činit nic dobrého, aniž by usilovali o zásluhu, a proto jejich práce vůbec nijak nepřispívá ke spasení, což činí jen víra samotná - vracejí se domů, aniž by si vzpomněli na cokoli z předchozího vyznání. Odmítají je natolik, nakolik smýšlejí podle onoho kázání o víře samotné.

Co je tedy pravda, to prvé, či to druhé? Dva navzájem protikladné názory nemohou být pravdivé. Tedy buď je pravda, že hříchy bez jejich

zkoumání, poznání, uznání, vyznání a odmítnutí, tedy bez pokání nemohou být odpuštěny, a proto nás nečeká spasení, ale věčné odsouzení. Nebo je pravda, že takové jednání ke spasení ničím nepřispívá, neboť Pán svým utrpením na kříži dostatečně ospravedlnil za všechny hříchy ty, kdo mají víru; a že ti, kdo mají samotnou víru, spoléhají se na ni a důvěřují, že se jim přičítají Pánovy zásluhy, jsou bez hříchů a skví se před Bohem jako lidé s obmytými tvářemi.

Je tedy zřejmé, že veškeré křesťanské církve sdílejí náboženské přesvědčení, že se musíme zkoumat, musíme odhalit a uznat své hříchy a potom jim odpírat, jinak nedojdeme spasení, ale odsouzení.

Že se také jedná o vlastní Božskou pravdu, plyne z mnoha veršů Slova, v nichž se přikazuje, abychom činili pokání; například z těchto:

Ježíš[35)] pravil: „Neste ... ovoce hodné pokání. ... Sekera už je na kořeni stromů; a každý strom, který nenese dobré ovoce, bude vyťat a hozen do ohně." (L 3,8.9) Ježíš pravil: „Nebudete-li činit pokání, všichni ... zahynete." (L 13,3.5) Ježíš kázal Boží evangelium: „...Čiňte pokání a věřte evangeliu." (M 1,15.15) Ježíš vyslal Své učedníky, kteří vyšli a volali k pokání. (M 6,12) Ježíš řekl apoštolům, že mají zvěstovat pokání na odpuštění hříchů všem národům. (L 24.47) Jan kázal křest pokání na odpuštění hříchů. (M 1,4; L 3,3)

Přemýšlej o tom s jistou dávkou porozumění a pokud smýšlíš nábožensky, uvidíš, že pokání z hříchů je cesta k nebi, a že víra oddělená od pokání není žádná víra; a že ti, již nemají víru, protože se nekají, jsou na cestě k peklu.

115. Jsou lidé, kteří přijali víru oddělenou od lásky k bližnímu a odůvodňují to tím, co Pavel řekl Římanům: „Člověk se stává spravedlivým vírou bez skutků zákona." (Ř 3,28) Uctívají tento výrok jako vyznavači slunce a připodobňují se lidem, jejichž oči se tak dlouho upírají do slunce, až se jim otupí zrak a přestanou vidět v normálním světle. Nevidí totiž, co se tam myslí „skutky zákona" - že to jsou rituály předepsané Mojžíšem v jeho knihách a nazývající se tam všude zákonem, a nikoli přikázáním desatera. Abychom se nedomnívali, že se jedná o přikázání

desatera, Pavel dále vysvětluje: „To tedy vírou rušíme zákon? Naprosto ne! Naopak, zákon potvrzujeme." (Ř 3,31)

Ti, kdo se na základě výše citovaného výroku utvrdili ve víře samotné a hleděli na onu pasáž jako do slunce, nevidí už místa, kde Pavel vyjmenovává zákony víry a říká, že to jsou vlastní skutky lásky k bližnímu. Co to koneckonců je víra bez svých zákonů? Nevidí ani místa, kde vyjmenovává zlé skutky a říká, že kdo je činí, nemůže vejít do nebe.

Vidíme tedy, jakou slepotu způsobila jediná špatně pochopená pasáž.

116. Důvodem, proč zla nemohou být odstraněna z našeho vnějšího já jinak než naším prostřednictvím, je Božská Prozřetelnost Pána, podle níž vše, co slyšíme, vidíme, na co myslíme, co chceme, říkáme a činíme, se nám jeví úplně jako něco vlastního. Výše jsem vysvětlil (odst. 71-95), že bez tohoto zdání bychom nebyli schopni přijmout žádnou Božskou pravdu, nijak bychom se nemohli rozhodnout pro dobré jednání, nemohli bychom si osvojit žádnou lásku a moudrost či lásku k bližnímu a víru, a tak bychom nemohli být spojeni s Pánem. Nemohli bychom tedy být přetvořeni a znovuzrozeni, a proto ani spaseni.

Je zřejmé, že bez tohoto zdání bychom se nemohli kát z hříchů, a neměli bychom tedy ani žádnou víru. Bez onoho zdání bychom tedy nebyli vůbec lidmi, ale - zbaveni jakéhokoli rozumného života - podobali bychom se zvířatům.

Zeptej se svého rozumu, pokud chceš. Nezdá se nám snad, že sami od sebe přemýšlíme o tom, co je dobré a pravdivé v duchovních, morálních a občanských otázkách? Pak přijmi princip, že vše dobré a pravdivé pochází od Pána, a naopak nic z toho nepochází od člověka. Nevyvodíš snad z toho důsledek, že člověk činí dobro a myslí na pravdu jakoby sám od sebe, avšak měl by přitom uznávat, že všechny tyto činy pocházejí od Pána? A proto také bychom měli odstraňovat zla jakoby sami od sebe, a přesto uznávat, že tak činíme z Pána.

117. Je mnoho lidí, kteří nevědí nic o tom, že žijí ve zlech, neboť navenek tato zla nečiní. Bojí se občanských zákonů a ztráty dobré pověsti, a tak se ze zvyku a v souladu s poměry naučili vyhýbat se zlům jako

něčemu škodícímu jejich pověsti a materiálnímu zisku. Pokud se však nevyhýbají zlům z náboženských principů, protože to jsou hříchy a jsou proti Bohu, žádosti po zlech a jejich potěšení v nich zůstávají - podobně jako špinavá voda, jež nemůže odtékat nebo je stojatá. Mohli by zkoumat své myšlenky a záměry a tyto žádosti objevit, pokud by jen věděli, co to jsou hříchy.

Takoví jsou mnozí z těch, kdo se vnitřně utvrdili ve víře oddělené od lásky k bližnímu. Jelikož věří, že je zákon neodsuzuje, nevěnují hříchům žádnou pozornost. Někteří dokonce pochybují, zda hříchy vůbec existují; a pokud existují, prý se před zraky Boha neobjeví, neboť On jim odpustil.

Takoví jsou i přírodní moralisté, již věří, že vše závisí na občanském a morálním životě s jeho prozíravostí, a nic na Božské Prozřetelnosti. Takoví jsou i lidé, kteří se zápalem usilují o získání důstojné a počestné pověsti a jména, a to kvůli cti či prospěchu.

Avšak lidé, kteří jsou takoví a zároveň pohrdají náboženstvím, se po smrti stávají duchy ztělesňujícími jejich žádosti. Sami sobě se sice jeví jako lidé, ale těm, kdo je pozorují z dálky, jako priapové.[36)] Navíc vše vidí ve tmě, a nic ve světle, tak jako sovy.

118. Z toho plyne odůvodnění pátého výroku, jenž zní: ***(5) Proto musíme odstraňovat zla z našeho vnějšího já jakoby sami od sebe.*** Tento výrok je vysvětlen také ve třech článcích knihy ***0 životě.*** V prvním z nich se praví, že nikdo se nemůže vyhýbat zlům jako hříchům tak, aby se od nich vnitřně odvracel, pokud proti nim nebojuje (odst. 92-100). V druhém se uvádí, že se musíme vyhýbat zlům jako hříchům a bojovat proti nim jakoby sami od sebe (odst. 101-107). A ve třetím, že pokud se vyhýbáme zlům z jakéhokoli jiného důvodu než proto, že se jedná o hříchy, ve skutečnosti se jim nevyhýbáme, ale jen jim zabraňujeme objevit se před světem (odst. 108-113).

119. ***(6) Tehdy nás Pán očišťuje od žádostí po zlu v našem vnitřním já a od zel samých v našem vnějším já.*** Pán nás očisťuje od žádostí po zlu, až když člověk odstraňuje tato zla jakoby sám od sebe, neboť dříve

nás Pán očistit nemůže. Zla totiž sídlí v našem vnějším já a žádosti po nich v našem vnitřním já, a jsou spolu těsně spojeny jako kořeny s kmenem. Nejsou-li tedy odstraněna zla, nedojde k žádnému odhalení; zla stojí v cestě a uzavírají dveře, jež Pán nemůže otevřít jinak než naším prostřednictvím (jak jsem již vysvětlil). Proto když jakoby sami od sebe otevíráme dveře, Pán zároveň vykořeňuje naše zla.

Dalším důvodem je, že Pán pracuje v nitru našeho bytí a z tohoto nitra působí postupně až k našemu nejzevnějšímu vyjádření, v němž současně žijeme. Dokud tedy tento zevnějšek udržujeme zavřený, nemůže dojít k žádnému očištění, ale jen k působení Pána v našem nitru. Jde o stejnou práci, jakou Pán vykonává v pekle - a člověk, který vězí v žádostech a zároveň ve zlech, má pekelenou formu. Tato práce je pouze uspořádáváním jednotlivých prvků tak, aby jeden neničil druhý a aby nedošlo k poškození dobra a pravdy.

Skutečnost, že Pán neustále neustále žádá a naléhá, aby člověk otevřel dveře, plyne z Pánových slov v knize ***Zjevení:*** „Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo Můj hlas a otevře Mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se Mnou." (Zj 3,20)

120. O vnitřním stavu své mysli neboli o svém vnitřním já nevíme absolutně nic. A přesto se tam skrývá nekonečně skutečností, z nichž ani jedna nevchází do našeho vědomí. Naše vnitřní myšlenkové procesy neboli naše vnitřní já - to je sám náš duch, který má nekonečně a nespočetně prvků právě tak jako naše tělo. Je toho v něm dokonce ještě více, neboť náš duch má lidskou formu a vše v něm odpovídá něčemu tělesnému.

Jelikož tedy smysly nám nic neprozradí o tom, jak naše mysl neboli duše působí na vše tělesné (celkově i jednotlivě), nevíme ani, jak Pán působí na vše, co se nalézá v naší mysli či duši, tedy v našem duchu. Tato aktivita je nepřetržitá. Nijak se na ní nepodílíme; přesto nás Pán nemůže očistit od žádostí po zlu v našem duchu neboli v našem vnitřním já, dokud udržujeme svůj vnějšek uzavřený. Udržujeme jej uzavřený pomocí zel; každé z nich se jeví jako jediný celek, přestože každé z nich

tvoří nekonečné množství prvků. Když člověk některé zlo jako jeden celek odstraní, Pán odstraní nekonečné množství prvků, které obsahuje.

Právě to máme na mysli výrokem, že Pán nás tehdy očistí od žádostí po zlu v našem vnitřním já i od vlastních zel v našem vnějším já.

121. Mnozí lidé věří, že pouhá víra v to, čemu učí církev, člověka očistí od zel. Někteří se domnívají, že je očistí konání dobra; jiní, že je potřeba znát církevní učení, hovořit o nich a vyučovat jim; jiní věří, že je zapotřebí číst Slovo a pobožné knihy; další se spoléhají na časté chození do kostela, naslouchání kázáním a zejména na účast na svatém přijímání. Jiní lidé si myslí, že je očistí, když se vzdají světa a plně se oddají zbožnosti; někteří toho chtějí dosáhnout tím, že se vyznají jako vinní všemi hříchy; a tak dále. Avšak nic z toho člověka neočistí, pokud se nezkoumá, neodhalí své hříchy, neuzná je, neodsoudí kvůli nim sám sebe a nekaje se tím, že jim bude odpírat - a to vše jakoby sám od sebe, přestože v srdci bude uznávat, že to je od Pána.

Dokud tak nezačne činit, nic z toho, co jsem vyjmenoval výše, mu nepomůže. Tyto skutky totiž buď usilují o zásluhu, nebo jsou pokrytecké. Andělům v nebi se takoví lidé jeví jako krásné nevěstky, jež páchnou vnitřní nákazou, nebo jako znetvořené ženy nalíčené tak, aby se jevily půvabnými. Také se mohou jevit jako klauni či mimové na divadelní scéně nebo jako opice v lidských šatech.

Když však jsou odstraněna zla, tehdy se výše uvedené skutky těchto lidí naplní láskou a oni se v nebi před anděly jeví jako krásní lidé, jejich druhové a přátelé.

122. Musíme si ale dobře uvědomit, že když se chystáme činit pokání, musíme se obracet k samotnému Pánu. Pokud se obracíme pouze k Bohu Otci, nemůžeme být očištěni, a to ani tehdy, když se obracíme k Otci kvůli Synovi nebo k Synovi jako pouhému člověku. Je totiž jediný Bůh, a tímto Bohem je Pán, neboť Jeho Božství a Lidství je jedinou Osobou, jak bylo vysvětleno ve spise O ***Pánu.***[37)]

Aby se každý, kdo se chystá činit pokání, mohl obracet k samotnému Pánu, Pán ustanovil svaté přijímání, jež potvrzuje odpuštění hříchů

u těch, kdo činí pokání. Tato večeře Páně neboli přijímání potvrzuje odpuštění hříchů, neboť každý účastník je při něm udržován v soustředění na samotného Pána.

123. ***(7) Neustálou snahou Božské Prozřetelnosti Pána je spojovat nás se Sebou a Sebe s námi, aby nám mohl dát štěstí věčného života; a to je možné jen do té míry do jaké jsou odstraněna zla a jejich žádosti.*** Výše v odst. 27-45 jsem vysvětlil, že neustálou snahou Božské Prozřetelnosti Pána je spojovat nás se Sebou a Sebe s námi a že toto spojení se nazývá přetvořením a znovuzrozením. Také jsem tam vysvětlil, že to je zdroj našeho spasení. Nevidí snad každý, že spojení s Bohem je věčný život a spasení? Vidí to každý, kdo věří, že člověk byl stvořen v obraz a podobu Boží (Gn 1,26.27), a kdo ví, co to obraz a podoba Boží je.

Který člověk zdravého rozumu, jenž rozumně přemýšlí a chce svobodně uvažovat, by mohl uvěřit, že existují tři ve své podstatě rovní Bohové a že Božské Bytí neboli Božská Podstata může být rozdělena? Lze myslet na to, že v jednom Bohu je trojnost, a lze to i chápat, stejně jako chápeme, že anděl a člověk mají duši a tělo a z nich vyvěrající život. A jelikož tato Trojice v Jedinosti existuje pouze v Pánu, musí se spojení uskutečnit s Ním. Použij své rozumnosti a zároveň své svobody myšlení, a uvidíš onu pravdu v jejím vlastním světle. Nejprve ale uznej existenci Boha, nebe a věčného života.

Jelikož tedy Bůh je jeden a my jsme byli stvořeni v Jeho obraz a podobu a jelikož skrze pekelnou lásku, její žádosti a potěšení vcházíme do lásky ke všem možným zlům, a tak v sobě ničíme tento obraz a podobu Boží, je neustálým cílem Božské Prozřetelnosti Pána spojovat nás se Sebou a Sebe s námi, a tak nás přetvářet ve Svůj obraz. Také z toho plyne, že cílem tohoto snažení Božské Prozřetelnosti je, aby nám mohl dát štěstí věčného života - neboť taková je Božská láska.

Pán nám však tyto věci nemůže dát a nemůže nás učinit Svým obrazem, pokud jakoby sami od sebe neodstraňujeme hříchy ve svém vnějším já, neboť On není pouze Božskou láskou, ale také Božskou moudrostí. Božská Láska přitom nečiní nic, co nevyvěrá z Božské moudrosti a není

s ní v souladu. V souladu s Jeho Božskou moudrostí přitom je, že se s Ním nemůžeme spojovat, a nemůžeme tedy být přetvořeni, znovuzrozeni a spaseni, není-li nám dovoleno jednat svobodně a podle našeho rozumu. Tyto schopnosti z nás také činí lidi. Cokoli je v souladu s Božskou moudrostí Pána, je také v souladu s Jeho Božskou Prozřetelností.

124. K tomu přidám dvě tajemství, jež vycházejí z andělské moudrosti a díky nímž můžeme nahlédnout charakter Božské Prozřetelnosti. Jedním z nich je, že Pán nikdy nepůsobí na žádnou jednotlivost v člověku odděleně, aniž by působil zároveň na celek. A druhé tajemství zní, že Pán působí z nitra a zároveň z vnějšku.

Pán nikdy nepůsobí na žádnou jednotlivost v člověku odděleně, aniž by působil zároveň na celek, neboť vše v člověku je tak těsně svázáno a tím vytváří takovou formu, že jednotlivé části nefungují jako různorodé prvky, ale jako jeden celek.

Je známo, že takto je spojeno, a proto i zformováno naše tělo. Obdobnou formu a spojení však má i naše mysl, neboť ta je duchovním a skutečným člověkem. Právě proto má lidský duch, tedy naše mysl v těle, dokonale lidskou formu. Proto také jsme po smrti lidmi právě tak jako ve světě, pouze s tím rozdílem, že jsme již odložili pokrývku, jež tvořila ve světě naše tělo.

Jelikož tedy lidská forma je taková, že všechny její součásti vytvářejí celek působící v jednotě, pak bez souhlasu s ostatními prvky nemůže být žádná část přemístěna a nemůže být změněn její stav. Kdyby totiž došlo k přemístění a změně stavu jedné části, utrpěl by celek, jenž musí působit v jednotě. Z toho vysvítá, že Pán nikdy nepůsobí na žádnou jednotlivou část, aniž by zároveň nepůsobil na všechny.

Takto Pán působí na celé andělské nebe, neboť to vyhlíží před Pánem jako jeden Člověk. Tak Pán působí i na každého anděla, neboť každý anděl je nebem v nejmenší formě. Působí tak rovněž na každého člověka, a to bezprostředně na celou jeho mysl a skrze ni na celé jeho tělo. Mysl je totiž naším duchem - andělem podle míry jejího spojení s Pánem - a naše tělo je formou poslušnosti.

Musíme si však dobře uvědomit, že Pán působí jednotlivě, a to až do těch nejnepatrnějších jednotlivostí, na všechny aspekty našeho bytí, a zároveň působí skrze celou naši formu. Přesto nemění stav žádné součásti či specifické jednotlivosti bez souhlasu celé formy. O tom však uvedu více v následujícím textu, kde prokážu, že Pánova Božská Prozřetelnost je všeobecná, neboť působí v jednotlivostech, a že působí v jednotlivostech, neboť je všeobecná.

Pán pracuje z našeho nitra a zároveň z našeho vnějšku, neboť to je jediný způsob, jak lze celek a všechny jednotlivosti udržovat ve spojení. Prostřední součásti jsou totiž propojeny postupně od středu až po vnější okraj, kde se nalézají souběžně. Jak bylo vysvětleno v třetí části knihy ***O Božské lásce a moudrosti,*** na nejzevnější úrovni se souběžně nalézá vše, co vychází z prvotního zdroje. Z tohoto důvodu také Pán od věčnosti neboli Jehovah přišel na svět, kde na této konečné úrovni přijal a osvojil si Lidství, aby mohl být zároveň v prvních i posledních věcech, a tak aby mohl od prvních až po poslední věci vládnout celému světu. To Mu také umožňuje spasit ty, které podle zákonů Jeho Božské Prozřetelnosti, jež jsou zároveň i zákony Jeho Božské moudrosti, spasit lze. Je faktem známým v křesťanském světě, že kdyby Pán nepřišel na svět, nikdo ze smrtelníků by nemohl být spasen (viz ***O víře*** odst. 35). Proto se také Pán nazývá Prvním a Posledním.

125. Tato andělská tajemství jsem uvedl proto, aby čtenář mohl pochopit, jakým způsobem funguje Božská Prozřetelnost Pána a jak spojuje člověka se Sebou a Sebe s člověkem. To se neděje v žádné konkrétní jednotlivosti našeho bytí, aniž by se tak dělo zároveň ve všem v nás, a děje se tak z našeho nitra a zároveň z naší konečné úrovně. Nitro tvoří naše životní láska a konečnou úroveň tvoří obsah našeho vnějšího myšlení. Mezi tím se nachází obsah našeho hlubšího myšlení; v předcházejícím textu jsem vysvětlil, jaký charakter má toto myšlení u zlých lidí. Z toho opět vysvítá, že Pán nemůže působit z nitra a zároveň z konečné úrovně, nečiní-li tak společně s člověkem: ve svých nejzevnějších aktivitách je totiž člověk spolu s Pánem. Znamená to, že jak člověk jedná ve

svých nejzevnějších projevech ve věcech, jež jsou pod jeho kontrolou a spadají do sféry jeho svobody, tak Pán jedná z jeho nitra postupně až k této nejvzdálenější mezi.

Člověk nemá ani to nejmenší tušení o věcech, jež se nalézají v jeho nitru nebo stupňovitě mezi nitrem a zevnějškem. Neví proto vůbec nic o tom, jakým způsobem tam Pán pracuje a čeho tam dosahuje. Protože však všechny tyto vnitřní procesy souvisejí jako jeden celek s těmi nevzdálenějšími, není nutné, abychom věděli více než to, že se máme vyhýbat zlům jako hříchům a hledět k Pánu. Pouze tak může Pán odstranit naši životní lásku, jež je od narození pekelná, a na její místo uvést nebeskou životní lásku.

126. jakmile Pán uvede nebeskou životní lásku na místo lásky pekelné, tehdy na místo žádostí po zlu a nepravdě uvede pohnutky pro dobro a pravdu, na místo potěšení žádostí po zlu a nepravdě uvede potěšení pohnutky pro dobro, a na místo zel pekelné lásky uvede dobra nebeské lásky. Vychytralost pak nahradí rozvážnost a zlomyslné myšlenky nahradí moudré myšlenky. Takto je člověk zrozen znovu a stává se novým člověkem.

V pojednání O *životě* (odst. 67-73, 74-79, 80-86 a 87-91) se lze dočíst, která dobra nahrazují zla. V odst. 32-41 je vysvětleno, že nakolik se člověk vyhýbá zlům jako hříchům a odvrací se od nich, natolik miluje pravdy moudrosti; a v odst. 42-52, že natolik má víru a duchovní charakter.

127. Uvedením modlitby pronášené před svatým přijímáním v celé křesťanské církvi jsem ukázal, že v celém křesťanském světě je běžně uznáván náboženský princip, že člověk se má zkoumat, spatřit své hříchy, uznat je, vyznat je před Bohem a odpírat jim; a že právě toto je pokání, odpuštění hříchů, a proto i spasení.

Totéž je zřejmé i z vyznání, jež se jmenuje po Athanasiovi[38)] a je přijímáno v celém křesťanském světě. Na jeho konci stojí tato slova: „Pán přijde soudit živé a mrtvé; a až přijde, ti, kdo činili dobro, vstoupí do věčného života, a ti, kdo činili zlo, do věčného ohně."

128. Kdo neví ze Slova, že náš osud po smrti závisí na našich skutcích? Otevři Slovo a čti je - jasně to spatříš; odpoutej se však od jakýchkoli myšlenek vycházejících z víry samotné a od myšlenek na ospravedlnění touto vírou. Uvádím zde několik veršů na důkaz toho, že Pán tomu učí v celém Svém Slovu:

„Každý strom, který nedává dobré ovoce, bude vyťat a hozen do ohně. A tak je poznáte po jejich ovoci." (Mt 7,19.20) „Mnozí Mi řeknou v onen den: ,Pane..., což jsme ve Tvém jménu neprorokovali ... a ve Tvém jménu neučinili mnoho mocných činů?' A tehdy jim prohlásím: ,Nikdy jsem vás neznal; jděte ode Mne, kdo se dopouštíte nepravosti.'" (Mt 7,22.23) „Každý, kdo slyší tato Má slova a plní je, bude podoben rozvážnému muži, který postavil svůj dům na skále. ... Ale každý, kdo slyší tato Má slova a neplní je, bude podoben muži bláznivému, který postavil svůj dům na zemi bez základů." (Mt 7,24.26; L 6,46-49) „Syn člověka přijde v slávě Svého Otce..., a tehdy odplatí každému podle jeho jednání." (Mt 16,27) „Boží království vám bude odňato a bude dáno národu, který ponese jeho ovoce." (Mt 21,43) „Má matka a Moji bratři jsou ti, kdo slyší Boží slovo a podle něho jednají." (L 8,21) „Vy zůstanete venku, začnete tlouci na dveře a volat ,Pane, otevři nám', tu On vám odpoví: ,Neznám vás, odkud jste! ... Odstupte ode Mne všichni, kdo se dopouštíte bezpráví.'" (L 13,25-27) „Ti, kdo činili dobré, vstanou k životu, a ti, kdo činili zlé, vstanou k odsouzení." (J 5,29) „Víme, že hříšníky Bůh neslyší; slyší však toho, kdo Ho ctí a činí Jeho vůli." (J 9,31) „Když to víte, blaze vám, jestliže to také činíte." (J 13,17) „Kdo přijal Má přikázání a zachovává je, ten Mě miluje. ... I Já ho budu milovat ... a přijdu k němu a učiním si u něho příbytek." (J 14,15.21.23) „Vy jste Moji přátelé, činíte-li, co vám přikazuji. ... Já jsem vás vyvolil..., abyste nesli ovoce a vaše ovoce aby zůstalo." (J 15,14.16)

(Pán pravil Janovi:) „Andělu církve v Efezu piš: ,Vím o tvých skutcích... Ale to mám proti tobě, že už nemáš takovou lásku jako na počátku. ... Čiň pokání a jednej jako dřív. ... Ne-li, pohnu tvým svícnem z jeho místa.'" (Zj 2,1.2.4.5) „Andělu církve ve Smyrně piš: ,Vím o tvých

skutcích.'" (Zj 2,8.9) „Andělu církve v Pergamu piš: ‚Vím o tvých skutcích, čiň pokání.'" (Zj 12.13.16) „Andělu církve v Thyatirech piš: ‚Vím o tvých skutcích, lásce; ... tvých skutků je čím dál více.'" (Zj 2,18.19) „Andělu církve v Sardách piš: ‚Vím o tvých skutcích - podle jména jsi živ, ale jsi mrtev. ... Shledávám, že tvým skutkům mnoho chybí před Bohem; ... čiň pokání.'" (Zj 3,1-3) „Andělu církve ve Filadelfii piš: ‚Vím o tvých skutcích.'" (Zj 3,7.8) „Andělu církve v Laodikeji piš: ‚Vím o tvých skutcích, ... čiň pokání.'" (Zj 3,14.15.19) „A slyšel jsem hlas z nebe: ‚Piš: Blahoslaveni mrtví, kteří umírají v Pánu. ... jejich skutky jdou s nimi.'" (Zj 14,13) „Byla otevřena kniha, kniha života. A mrtví byli souzeni, ... všichni podle svých činů." (Zj 20,12.13) „Hle, přijdu brzo, a Má odplata se Mnou; odplatím každému podle toho, jak jednal." (Zj 22,12)

Tyto verše jsou z Nového zákona. Ještě více jich je ve Starém zákoně; z nich uvedu pouze tento: „Postav se do brány ... Hospodinovy a volej tam toto slovo: Toto praví Hospodin zástupů, Bůh Izraele: ‚Napravte své cesty a své skutky. ... Nespoléhejte na klamná slova: „Je to chrám Hospodinův, chrám Hospodinův, chrám Hospodinův." ... Smí se krást, vraždit, cizoložit, křivě přísahat ...? A přitom přicházíte a stavíte se přede Mne v tomto domě, který je nazýván Mým jménem, a říkáte: „Jsme vysvobozeni," když pácháte tyto ohavnosti. Což se stal tento dům ... úkrytem lupičů? Hle, také Já vidím, je výrok Hospodinův.'" (Jer 7,2-4.9-11)

Zákon Božské Prozřetelnosti praví že ve věcech náboženství nemáme být vnějšími prostředky nuceni myslet a chtít, a proto věřit a milovat; ale měli bychom se samí vést a někdy i přinucovat.

129. Tento zákon Božské Prozřetelnosti plyne ze dvou předchozích, jež zní, že máme jednat svobodně a v souladu se svým rozumem (odst. 71-99) a že tak máme činit sami od sebe, a přesto z Pána, tedy jakoby sami od sebe (odst. 100-128).

Jelikož být k něčemu nucen znamená nejednat svobodně a podle svého rozumu, tedy sám od sebe, ale nesvobodně a z někoho jiného, tento zákon Božské Prozřetelnosti logicky plyne ze dvou předchozích.

Každý ví, že nikdo nemůže být přinucen myslet si něco, co si nechce myslet, a chtít něco, o čem si myslí, že nechce. Proto nemůže být přinucen ani k víře v něco, čemu nevěří, a již vůbec ne k víře v něco, v co nechce věřit; nebo k lásce k něčemu, co nemiluje, a již vůbec ne k lásce k něčemu, co nechce milovat. Duch neboli mysl člověka má totiž plnou svobodu myslet, chtít, věřit a milovat. Tato svoboda k nám přichází vlivem z duchovního světa, jenž k ničemu nepřinucuje. Duch neboli mysl člověka totiž v onom světě přebývá. Nejde tedy o vliv z přírodního světa, jenž je přijímán pouze tehdy, když jsou oba v souladu.

Můžeme být přinuceni říci, že si něco myslíme a něco chceme nebo že něčemu věříme a něco milujeme; pokud to však není či nestává se předmětem naší náklonnosti, a odtud i našeho rozumu, pak to není něco, co si opravdu myslíme, co chceme, milujeme a čemu věříme. Můžeme být také přinuceni hovořit příznivě o náboženství a chovat se

v souladu s ním, avšak nemůžeme být přinuceni myslet v jeho prospěch ze své víry a chtít jeho prospěch ze své lásky.

V zemích, kde se dodržuje právo a spravedlnost, nikdo nesmí hovořit proti náboženství ani proti němu jednat. Přesto tam nikdo nemůže být nucen myslet a chtít v jeho prospěch. Každý má totiž svobodu myslet v jednotě s peklem a chtít v jeho prospěch, a také myslet a chtít ve prospěch nebe. Rozum nás však učí, jakého charakteru je jeden a druhý a jaký osud čeká jednoho a druhého. Chtít z rozumu znamená volit a vybírat si.

Z toho můžeme vidět, že to, co je vnější, nemůže k ničemu nutit to, co je vnitřní. Přesto se tak občas děje; a že se jedná o něco škodlivého, prokážu v následujícím pořadí:

1. ***Nikdo nebývá přetvořován pomocí zázraků a znamení, neboť ty přinucují.***

2. ***Nikdo nebývá přetvořován pomocí vizí a hovorů s mrtvými, neboť ty přinucují.***

3. ***Nikdo nebývá přetvořován pomocí hrozeb a trestů, neboť ty přinucují.***

4. ***Nikdo nebývá přetvořován ve stavech nerozumnosti a nesvobody.***

5. Donucovat sám sebe není proti rozumnosti a svobodě.

6. ***Naše vnější já musí být přetvořeno naším vnitřním já, a ne naopak.***

130. *(1)* ***Nikdo nebývá přetvořován pomocí zázraků a znamení, neboť ty přinucují.*** Již jsem vysvětlil, že člověk má vnitřní a vnější úroveň myšlení a že Pán plyne skrze vnitřní myšlení do vnějšího, a tak nás učí a vede. Také jsem ukázal, že je záměrem Božské Prozřetelnosti Pána, aby člověk jednal svobodně a podle rozumu. Svoboda a rozum v nás by však přišly vniveč, kdyby se děly zázraky a jimi byl člověk nucen k víře.

Tuto pravdu můžeme pochopit racionálně. Nelze popřít, že zázraky navozují víru a mocně člověka přesvědčují o pravdivosti všeho, co vykonavatel zázraků říká a učí. To také zpočátku tolik zaměstnává naše

vnější myšlení, že jsme jakoby spoutáni a očarováni. Tím však jsme připraveni o své dvě schopnosti - rozumnost a svobodu, a nemůžeme tedy jednat svobodně a rozumně. Pán pak nemůže plynout naším vnitřním myšlením do vnějšího; může nás pouze nechat, abychom se ze své rozumnosti přesvědčili o věci, které jsme uvěřili skrze zázrak.

Naše myšlení se nachází v takovém stavu, že můžeme hledět ze svého vnitřního myšlení a vidět něco ve svém vnějším myšlení jakoby v zrcadle - neboť, jak již bylo řečeno, můžeme pozorovat své vlastní myšlenky, což není možné jinak než z hlubší myšlenkové úrovně. A když něco vidíme jakoby v zrcadle, můžeme to různě obracet a tvarovat, až se nám to zdá přitažlivé. Pokud je tímto předmětem pravda, můžeme ji přirovnat k pěkné a živé dívce či mladíkovi. Pokud jej však nemůžeme obracet ani tvarovat, ale pouze mu věřit z přesvědčení navozeného zázrakem, tehdy - přestože se jedná o pravdu - se podobá dívce či mladíkovi vytesaným z kamene či ze dřeva, v nichž není žádný život. Můžeme také použít přirovnání k předmětu, který máme neustále před očima a jenž zaujímá veškerý náš pohled a zakrývá vše, co je po stranách a za ním. Nebo ho můžeme připodobnit ke zvuku, jenž nám zní neustále v uších, a tak nám znemožňuje vnímat harmonii navozenou mnohostí.

Takovou slepotu a hluchotu navozují lidské mysli zázraky. Totéž platí i pro každé vnitřní přesvědčení, které rozumně nezvážíme, než je přijmeme za své.

131. To nám ukazuje, že víra navozená zázraky není víra, ale přesvědčení. Není v ní nic rozumného, a již vůbec ne duchovního - je jen povrchní a postrádá vnitřní obsah. Obdobné to je se vším, co činíme z takovéto nepravé víry, ať je to uznání Boha, Jeho uctívání doma či v kostele nebo dobré skutky. Pokud je to pouze zázrak, jenž nás přivedl k tomuto uznání, uctívání či zbožnosti, jednáme ze svého vnějšího, a nikoli duchovního já. Zázrak totiž navozuje víru vnější cestou, a nikoli vnitřní; tedy ze světa, a nikoli z nebe. Pán přitom nevstupuje do člověka jinou cestou než vnitřní, tedy skrze Slovo, nauku a kázání podle nich. A jelikož zázraky tuto cestu uzavírají, dnes se již žádné nedějí.

132. Tato charakteristika zázraků je zřejmá z těch zázraků, jež se udály před očima příslušníků judského a izraelského národa. Přestože jich viděli v zemi egyptské a potom u Rudého moře[39] tolik, další pak na poušti a zejména na hoře Sinaj při vyhlašování Zákona, přesto po jediném měsíci, kdy Mojžíš zůstal na této hoře, si vyrobili zlaté tele a oslavovali je jako Jehovu, jenž je vyvedl ze země egyptské (Ex 32,4-6). Je to zřejmé i z toho, že i přes pozdější zázraky v zemi kanaánské lidé tolikrát opustili předepsanou bohoslužbu; a zejména z toho, že navzdory zázrakům, které před nimi učinil Pán, když byl ve světě, Jej přesto ukřižovali.

K zázrakům docházelo u těchto národů proto, že Judejci a Izraelité byli zcela vnější lidé. Byli do země kanaánské uvedeni pouze proto, aby reprezentovali vnitřní hodnoty církve prostřednictvím vnějších bohoslužebných úkonů; a takto reprezentovat může špatný člověk stejně jako dobrý. Vnější úkony jsou rituály, jež u nich všechny symbolizovaly duchovní a nebeské skutečnosti. A tak přestože Áron vytvořil zlaté tele a přikázal je uctívat (Ex 32,2-5.35), mohl reprezentovat Pána a Jeho spasitelské dílo. A jelikož tito lidé nemohli být přivedeni k tomu, aby takto reprezentovali vnitřní bohoslužbou, byli k ní přivedeni - a dokonce až dohnáni a donuceni - pomocí zázraků.

Prostřednictvím vnitřní bohoslužby nemohli být vedeni proto, že neuznávali Pána, přestože celé Slovo, jež vlastnili, pojednává o Něm jediném.[40] Lidé, kteří neuznávají Pána, nemohou nic z vnitřní bohoslužby přijmout. Avšak poté, co Pán způsobil, aby byl znám a v církvích Jej přijali a uznali za věčného Boha, zázraky ustaly.

133. Jiný je účinek zázraků na dobré lidi, a jiný na zlé. Dobří lidé si žádné zázraky nepřejí, avšak věří těm zázrakům, jež jsou popsány ve Slovu. Pokud slyší něco o zázraku, nevěnují tomu tomu více pozornosti než jako nepříliš významnému argumentu, jenž pouze posiluje jejich víru. Tito lidé totiž zakládají své myšlení na Slovu, a tedy na Pánu - ne na zázracích.

Jiné to však je u zlých lidí. Zázraky je mohou dohnat a donutit k víře, a dokonce i k bohoslužbě a zbožnosti, avšak pouze na krátký čas. jejich

zla jsou totiž uzavřena uvnitř a žádosti těchto zel se svými potěšeními neustále působí uvnitř jejich vnější bohoslužby a zbožnosti. Aby tato zla mohla uprchnout ze své klece a vyrazit ven, přemýšlejí o tomto zázraku, a nakonec jej nazvou žertem či trikem, případně hříčkou přírody, a tak se vrátí ke svým zlům. A kdo se vrátí ke svým zlům poté, co sloužil Bohu, ten znesvěcuje pravdy a dobra této bohoslužby; a posmrtný úděl těchto znesvětitelů je nejhorší ze všech. Jsou to ti, o kterých se zmiňuje Pán u ***Matouše*** 12,43-45[41] - lidé, jejichž poslední stav je horší než první.

A navíc: kdyby se zázraky měly dít mezi těmi, kteří nezískali víru ze zázraků ve Slovu, dály by se před zraky všech takových lidí neustále.

Z toho je zřejmé, proč se zázraky v dnešní době nedějí.

134a.[42] ***(2) Nikdo nebývá přetvořován pomocí vizí a hovorů s mrtvými, neboť ty přinucují.*** Jsou dva druhy vizí - božské a ďábelské. Božské vize se dějí prostřednictvím zobrazení v nebi, zatímco ďábelské vize prostřednictvím magických úkonů v pekle. Existují také imaginární vize, což jsou přeludy pomatené mysli.

Božské vize - vytvářené, jak bylo řečeno, zobrazeními v nebi - jsou vidění, jež se dála prorokům. Když měli tato vidění, nebyli ve svém těle, ale v duchu. Vize totiž nemůže mít nikdo, kdo je v bdělém tělesném stavu. Proto se o prorocích, když se jim zjevily vize, píše, že byli v duchu, jak ukazují následující pasáže. Ezechiel řekl: „Tu mě duch přenesl ... a vzal mě zpět do Kaldejska k přesídlencům. Stalo se tak ve vidění (Boha) mocí ducha Božího; a vidění, jež jsem měl, se ode mne vzneslo." (Ez 11,1.24) Také praví, že jej duch vynesl mezi zemi a nebe a v Božích viděních ho přivedl do Jeruzaléma (Ez 3,8 a násl.). Obdobně byl ve vidění Boha čili v duchu, když viděl čtyři bytosti, jež byly cheruby (Ez kap. 1 a 10) a když spatřil nový chrám, novou zemi a anděla, který je vyměřoval (Ez kap. 40-48). V kapitole 40,2 říká, že měl vidění Boží, a v kapitole 43,5, že byl v duchu.

V podobném stavu byl Zacharjáš, když viděl muže na koni mezi myrtovím (Za 1,8 a násl.); když viděl čtyři rohy (1,18) a muže s měřicím

provazem v ruce (2,1-3 a násl.); když viděl svícen a dvě olivy (4,1 a násl.); když viděl letící svitek a éfu[43] (5,1.6) a když viděl mezi dvěma horami vyjíždět čtyři vozy a koně (6,1 a násl.).

V obdobném stavu byl Daniel, když viděl čtyři velká zvířata vystupující z moře (7,1 a násl.) a zápas mezi beranem a kozlem (8,1 a násl.). V kapitole 7,1.2.7.13; 8,2; 10,1.7.8 říká, že tyto věci viděl ve vidění ducha, a v kapitole 9,21, že ve vidění spatřil anděla Gabriela.

Ve vidění ducha byl také Jan, když spatřil to, co popisuje v knize ***Zjevení.*** Například když viděl sedm zlatých svícnů a uprostřed nich Syna Člověka (Zj 1,12-16); když viděl trůn na nebi a na tom trůnu Sedícího, a kolem něj čtyři bytosti, jež byly cheruby (kap. 4); když viděl knihu života, již přijal Beránek (kap. 5); když viděl čtyři koně vycházející z knihy (kap. 6); když viděl sedm andělů s polnicemi (kap. 8); když spatřil jícen propasti a z ní se rojit kobylky (kap. 9); když viděl draka a jeho bitvu s Michaelem (kap. 12); když viděl, jak se vynořily dvě šelmy, jedna z moře a druhá ze země (kap. 13); když viděl ženu sedící na dravé šelmě nachové barvy (kap. 17) a pád Babylóna (kap. 18); když viděl bílého koně a Sedícího na něm (kap. 19); když viděl nové nebe a novou zemi a svatý Jeruzalém sestupující z nebe (kap. 21); a když viděl řeku živé vody (kap. 22). Ze tyto věci viděl ve vidění ducha, píše se v kapitole 1,10; 4,2; 5,1 ***[9,17];*** 6,1 ***[17,3];*** 21,1.2 ***[21,10].***

Takové byly vize, jež se zjevovaly z nebe před zraky jejich ducha, a nikoli před jejich tělesnými zraky. Takové vize se dnes již nezjevují - kdyby se zjevovaly, nebyly by pochopeny, neboť jsou vytvářeny prostřednictvím zobrazení, v nichž každá jednotlivost symbolizuje některý vnitřní aspekt církve a tajemství nebe. Ze tyto vize ustanou, když Pán přijde na svět, bylo předpovězeno u ***Daniela*** 9,24.

Naopak ďábelské vize se občas dějí. Jsou navozovány entuziastickými a vizionářskými duchy, již ve stavu blouznění nazývají sebe sama Duchem svatým. Tyto duchy však Pán nyní shromáždil a svrhl do pekla odděleného od ostatních pekel.[44]

Z toho všeho vysvítá, že nikdo nemůže být přetvořen pomocí žádných jiných vizí než těch, jež se nalézají ve Slovu. Existují také imaginární vize, avšak to jsou pouze přeludy pomatené mysli.

134b. Nikdo nemůže být přetvořen ani pomocí hovorů s mrtvými, jak plyne z Pánových slov o boháči a Lazarovi v náruči Abrahamově. Boháč pravil: „Prosím tě, otče (Abrahame), pošli jej (Lazara) do mého rodného domu, neboť mám pět bratrů, ať je varuje, aby také oni nepřišli do tohoto místa muk." Ale Abraham mu odpověděl: „Mají Mojžíše a Proroky, ať je poslouchají!" On řekl: „Ne tak, otče Abrahame, ale přijde-li k nim někdo z mrtvých, budou činit pokání!" Řekl mu: „Neposlouchají-li Mojžíše a Proroky, nedají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých."

Hovory s mrtvými by měly obdobný účinek jako zázraky, o nichž jsem právě hovořil - mohly by člověka na krátký čas přesvědčit a přinutit k uctívání Boha. Protože to však člověka připravuje o rozumnost a zároveň to uzavírá jeho zla, jak již bylo řečeno, takové vnitřní kouzlo či pouto se časem uvolní a uzavřená zla vyrazí ven s rouháním a znesvěcováním. To se však děje jen tehdy, když duchové člověku vnutí nějaké náboženské dogma - a to by nikdy neudělal žádný dobrý duch, a již vůbec ne nebeský anděl.

135. Hovořit s duchy je přesto možné (i když s anděly nebe jen vzácně) a v průběhu staletí to bylo mnohým dopřáno. Když se tak stane, hovoří s člověkem v jeho vlastním jazyce, avšak jen několika málo slovy. Ti, kdo hovoří z dovolení Pána, nikdy neřeknou nic, co by potlačilo svobodu člověka rozumně uvažovat, a ničemu jej neučí. Člověka totiž učí pouze Pán, a to prostřednictvím Slova ve stavu osvícení, jak uvidíme později.

Ze je tomu tak, bylo mi dáno poznat osobní zkušeností. Hovořím s duchy a anděly již mnoho let[45] a žádný duch se neodvážil a žádný anděl si nepřál povědět mi či mě dokonce poučovat o čemkoli ze Slova nebo z nauky ze Slova. Učil mě pouze Pán, jenž se mi zjevil a osvítil mě;

od té doby se mi (tak jako andělům) zjevoval a zjevuje před očima jako Slunce, v němž přebývá.

136. ***(3) Nikdo nebývá přetvořován pomocí hrozeb a trestů, neboť ty přinucují.*** Je známo, že vnější nemůže přinutit vnitřní, ale že vnitřní může přinutit vnější. Také se ví, že vnitřní odporuje tak silně vnějšímu nátlaku, až se odvrací opačným směrem. A také se ví, že vnější radosti lákají nitro k souhlasu a lásce. Můžeme si také uvědomit, že existuje vnitřní přinucení a vnitřní svoboda.

Přestože jsou tato fakta všeobecně známa, potřebujeme je osvětlit pomocí příkladů. Mnohé věci, které slyšíme, okamžitě vnímáme jako pravdivé, a tak se v nich ujišťujeme. Pokud se v nich ale zároveň neutvrdíme rozumem, můžeme je klamnými argumenty zpochybnit a nakonec popřít. Proto se musím vrátit k faktům, jež jsem právě označil za známá, a dát jim racionální základ.

Za prvé: ***Vnější nemůže přinutit vnitřní, ale vnitřní může přinutit vnější.*** Může snad být někdo přinucen, aby něčemu věřil nebo něco miloval? K tomu, abychom něčemu uvěřili, nemůžeme být přinuceni více než k tomu, abychom si mysleli něco, co si nemyslíme. A k tomu, abychom něco milovali, nemůžeme být přinuceni více než k tomu, abychom chtěli, co nechceme. Víra je věcí myšlení a láska je věcí vůle.

Přesto však nitro může být vnějškem přinuceno nemluvit proti zákonům země, morálce života či posvátným hodnotám církve. Nitro k tomu může být, a také bývá a musí být, nuceno hrozbami a tresty. Toto vnitřní já však není vpravdě lidské. Je to nitro, jež máme společné se zvířaty, která lze také přinutit. Lidské nitro dlí nad tímto zvířecím nitrem. Zde mám na mysli lidské nitro, jež nuceno být nemůže.

Za druhé, ***vnitřní odporuje tak silně vnějšímu nátlaku, až se odvrací opačným směrem.*** To proto, že nitro chce být svobodné a miluje svobodu. Jak bylo ukázáno dříve, svoboda je věcí lásky neboli života. Když proto něco svobodného cítí nátlak, stahuje se jakoby do sebe a odvrací se, a dívá se na tento nátlak jako na nepřítele. Láska, jež vytváří náš

život, je rozjitřena a vyvolává v nás myšlenky, že nejsme sami sebou, a tak nežijeme svůj život.

Takové je naše nitro díky zákonu Božské Prozřetelnosti Pána, podle kterého bychom měli jednat svobodně a podle svého rozumu. Je tedy zřejmé, jak škodlivé je nutit lidi ke zbožnosti hrozbami a tresty.

Jsou však lidé, kteří se nechají přinutit k náboženství, a jsou jiní, kteří se nenechají. Z těch, kdo se nechají nutit k náboženství, patří mnozí z římských katolíků, avšak to je pouze případ těch, v jejichž zbožnosti není nic vnitřního, ale je celá povrchní. Z lidí, kteří se nenechají nutit, mnozí patří k anglikánům. Výsledkem je, že jejich zbožnost má vnitřní jádro, z něhož vycházejí vnější projevy. V duchovním světle vyhlížejí náboženské aspekty jejich nitra jako bílé obláčky. Naopak náboženské aspekty nitra dříve jmenovaných vyhlížejí v nebeském světle jako temné mraky. Oboje jsem viděl v duchovním světě, a každý, kdo si to přeje, to uvidí po smrti, až přijde na onen svět.

Kromě toho vynucená zbožnost uzavírá zla, jež se pak skrývají jako oheň ve dřevu pod popelem, jenž neustále doutná a šíří se, až vyšlehne v plamen. Naopak zbožnost, jež není vynucená, ale dobrovolná, zla neuzavírá; jsou tedy jako oheň, jenž rychle vzplane a pak vyhasne.

Z toho vysvítá, že nitro tak silně odporuje nátlaku, až se odvrací opačným směrem. Vnitřní však může nutit vnější, protože nitro je jako pán a vnějšek je jako služebník.

Za třetí, ***vnější radosti lákají nitro k souhlasu a lásce.*** Jsou dva druhy radostí, radosti intelektu a radosti vůle. Radosti intelektu jsou radosti moudrosti a radosti vůle jsou radosti lásky. Moudrost je totiž věcí intelektu a láska je věcí vůle. Jelikož radosti těla a jeho smyslů, tedy vnější radosti, bývají v souladu s vnitřními radostmi, tedy radostmi intelektu a vůle, plyne z toho, že tak jako vnitřní odporuje vnějšímu nátlaku, až se od něj odvrací, na vnější radosti pohlíží tak radostně, až se k nim obrací. To vyvolává souhlas na straně intelektu a lásku na straně vůle.

Pán uvádí všechny malé děti v duchovním světě v andělskou moudrost a skrze ni v nebeskou lásku prostřednictvím radostí a půvabů - nejprve krásnými předměty v domech a půvabnými objekty na zahradách, potom duchovními zobrazeními, jež s rozkoší vzněcují vnitřní úrovně jejich mysli, a nakonec pravdami moudrosti, a proto i dobry lásky. Tak děti neustále provádí radostmi v jejich řádu - nejprve radostmi intelektuální lásky a její moudrosti, a nakonec radostmi volní lásky. Ta se pak stává životní láskou dětí a vše ostatní, co do nich prožíváním radostí vstoupilo, je udržováno v podřízené pozici pod ní.

Děje se to tímto způsobem, neboť všechny aspekty intelektu a vůle jsou formovány vnějšími podněty předtím, než se začnou formovat vnitřní cestou. Vše, co vytváří intelekt a vůli, je totiž nejprve formováno tím, co vniká tělesnými smysly, zejména zrakem a sluchem. A když je zformován prvotní intelekt a prvotní vůle, naše vnitřní myšlení na ně pohlíží jako na vnějšek svého vlastního myšlení, a buď se s nimi spojuje, nebo se od nich odděluje. Spojuje se s nimi, jsou-li pro ně příjemné, a odděluje se od nich, pokud tomu tak není.

Musíme si však dobře uvědomit, že vnitřní intelekt se nespojuje s vnitřní vůlí, ale naopak, že vnitřní vůle se spojuje s vnitřním intelektem a vyvolává vzájemnost spojení. Způsobuje to vnitřní vůle, zatímco vnitřní intelekt k tomu nijak nepřispívá. Proto také nemůžeme být přetvořeni vírou samotnou, ale pouze láskou své vůle, jež si víru pro sebe utváří.

Za čtvrté, ***existuje vnitřní přinucení a vnitřní svoboda.*** Vnitřní přinucení nacházíme u lidí, kteří žijí pouze vnější zbožností a nemají žádnou vnitřní zbožnost. Jejich niterné procesy sestávají z rozmýšlení a chtění toho, k čemu jsou nuceni zvnějšku. Jsou to lidé, kteří uctívají živé a mrtvé lidi, a tak uctívají modly a věří na zázraky. Nemají tedy jiné nitro než to, jež je shodné s vnějškem.

Vnitřně zbožní lidé jsou však přinucováni vnitřně. Jeden druh takového přinucení pochází ze strachu a druhý z lásky. Vnitřní přinucení ze strachu nacházíme u lidí, jejichž zbožnost vyvěrá ze strachu z pekelných muk a pekelného ohně. Toto nitro však není vnitřní myšlenkovou úrov-

ní, o které jsme pojednávali výše, ale vnějším myšlenkovým procesem, jejž zde nazýváme vnitřním pouze z toho důvodu, že se týká myšlení. Vnitřní myšlenkový proces, o kterém jsme hovořili výše, nemůže být nucen žádným strachem. Může však být nucen láskou a strachem z její ztráty. Právě tím je v pravém smyslu strach z Boha. Být nucen láskou a strachem z její ztráty je sebepřinucením. Později uvidíme, že takové sebepřinucení neodporuje svobodě ani rozumnosti.

137. To poukazuje na podstatu vynucené a nevynucené zbožnosti. Vynucená zbožnost je tělesná, neživá, temná a pochmurná. Je tělesná, neboť se týká těla, a ne mysli; neživá, neboť v ní není žádný život; temná, neboť v ní není žádné porozumění; a pochmurná, neboť v ní není žádná nebeská radost. Naopak nevynucená zbožnost, je-li ryzí, je duchovní, živá, jasná a radostná. Je duchovní, neboť je v ní duch od Pána; je živá, neboť je v ní život od Pána; je jasná, neboť je v ní moudrost od Pána; a radostná, neboť je v ní nebe od Pána.

138. ***(4) Nikdo nebývá přetvořován ve stavech nerozumnosti a nesvobody.*** Výše jsem vysvětlil, že naší součástí se nestává nic, co nečiníme svobodně a podle svého rozumu. Příčinou je, že svoboda je projevem vůle a rozum je projevem intelektu. Když jednáme svobodně a podle svého rozumu, jednáme ze své vůle a používáme svůj intelekt, a cokoli je výsledkem spojení obou, stává se naší součástí.

Pán chce, abychom byli přetvořeni a znovuzrozeni, a tím získali věčný život neboli život nebe, a jelikož nikdo nemůže být přetvořen a znovuzrozen jinak než tím, že se dobro stane součástí jeho vůle a pravda součástí jeho intelektu (a tak se obojí stane jakoby jeho), a jelikož se nic nemůže stát naší součástí jinak než ze svobodné vůle a podle rozumu intelektu, plyne z toho, že nikdo nemůže být přetvořován ve stavech nerozumnosti a nesvobody.

Stavy nerozumnosti a nesvobody jsou různorodé, avšak obecně se vztahují k těmto kategoriím: stavy strachu, neštěstí, nemoci ducha, choroby těla, nevědomost a zaslepení intelektu. Zmíním se o každém z těchto stavů zvlášť.

139. Nikdo nemůže být přetvořován ve ***stavu strachu,*** neboť strach nás obírá o svobodu a rozum neboli o nezávislost a rozumnost. Láska otevírá vnitřní úrovně naší mysli, avšak strach je uzavírá; a když jsou tyto úrovně uzavřeny, člověk myslí jen málo, a když, tak pouze na to, čemu se vystavuje jeho duše či smysly. Takové jsou všechny strachy, jež zachvacují duši.

Jak jsem již vysvětlil, odehrávají se v nás vnitřní a vnější myšlenkové procesy. Strach nemůže nikdy zachvátit žádný vnitřní myšlenkový proces. Ten vždy zůstává svobodný, neboť je ve své životní lásce. Může však zachvátit vnější myšlení, a když tak učiní, uzavírá i vnitřní myšlení; s uzavřeným myšlením nejsme schopni jednat svobodně a podle svého rozumu, a tedy ani být přetvořováni.

Strach, jenž zachvacuje vnější myšlení a uzavírá vnitřní myšlení, je zejména strach ze ztráty cti a bohatství. Strach z občanských trestů či vnějších církevních trestů je neuzavírá, neboť tyto zákony stanovují tresty pouze pro ty, kdo hovoří a jednají proti občanským principům země a duchovním hodnotám církve, ale ne pro ty, kteří proti nim smýšlejí.

Strach z pekelných trestů sice zachvacuje naše vnější myšlení, ale jen na pár okamžiků, hodin či dnů. Brzy se však vracíme zpátky ke své svobodě pocházející z vnitřního myšlení, jež je vlastní našemu duchu a naší životní lásce a již můžeme nazvat myšlením srdce.

Naše vnější myšlení však zachvacuje strach ze ztráty cti a bohatství, a když je zachvátí, uzavírá naše vnitřní myšlení před působením shora z nebe a způsobuje, že nemůžeme být přetvořováni. To proto, že životní láskou každého člověka je od narození láska k sobě a ke světu, a láska k sobě tvoří jeden celek s láskou ke cti, zatímco láska ke světu tvoří jeden celek s láskou k bohatství. Proto když získáme čest či bohatství, ze strachu před jejich ztrátou si v sobě odůvodňujeme oprávněnost prostředků, jež slouží k jejich udržení. Tyto prostředky mohou být jak občanské, tak církevní a v obou případech jsou mocenské. Totéž činí i ten, kdo ještě čest či bohatství nezískal, ale usiluje o ně; v tomto případě se však obává ztráty dobrého jména kvůli tomuto úsilí.

Uvedl jsem, že tento strach napadá vnější myšlení a shora uzavírá vnitřní myšlení před vlivem z nebe. O vnitřním myšlení říkáme, že je uzavřeno, když se zcela sjednotí s vnějším myšlením, neboť tehdy není samo v sobě, ale ve vnějšku.

Jelikož láska k sobě a láska ke světu jsou lásky pekelné a jsou zřídlem veškerého zla, vysvítá z toho, jaká je pravá podstata vnitřního myšlení u těch, u nichž jsou tyto lásky životními láskami neboli v nichž vládnou. Jsou plné žádostí po zlech všeho druhu.

Toho si nejsou vědomi lidé, kteří ze strachu před ztrátou důstojnosti a zámožnosti žijí v silném přesvědčení o vlastním náboženství, a to zejména tehdy, když součástí jejich náboženství je představa, že mají být uctíváni jako nějaké božstvo - a v pekle jako vládci[46]. Mohou jakoby plát zanícením pro spásu duší, avšak je to zanícení pocházející z pekelného ohně. Jelikož zejména tento strach zbavuje ryzí rozumnosti a svobody, jež jsou nebeského původu, je zřejmé, že stojí v cestě možnému přetvoření.

140. Nikdo nemůže být přetvořován ve ***stavu neštěstí,*** pokud myslí na Boha a prosí o pomoc jen v těchto chvílích - tento stav je totiž vynucený. Když se takový člověk opět ocitne na svobodě, vrátí se do předchozího stavu, v němž jen málokdy, pokud vůbec, myslel na Boha. Jinak je tomu u lidí, kteří se v předchozím stavu svobody báli Boha.

Strachem z Boha máme na mysli obavu z toho, že se proti němu proviníme, což znamená, že budeme hřešit - a to není důsledek strachu, ale lásky. Když někdo někoho miluje, nebojí se snad, aby mu neublížil? A nebojí se toho tím více, čím více miluje? Bez tohoto strachu je naše láska mělká a povrchní. Jsou v ní jen myšlenky, a žádná vůle.

Stavem neštěstí míníme stavy zoufalství vyvolané nebezpečím - například v bitvách, soubojích, při ztroskotáních lodí, pádech, požárech, hrozících či nečekaných ztrátách majetku či zaměstnání, a tím i cti, a v podobných případech. Pokud o Bohu přemýšlíme pouze za těchto okolností, nepochází to od Něj, ale z nás samých. Naše mysl je tehdy jakoby uvězněna v těle, a proto není svobodná, a tedy ani rozumná; a bez toho nemůže být znovuzrozena.

141. Nikdo nemůže být přetvořován ve stavu ***duševní nemocí,*** neboť duševní nemoc ničí rozumnost, a proto i svobodu jednat podle rozumu. Taková mysl je totiž nemocná a nezdravá; zatímco zdravá mysl je rozumná, nemocná mysl rozumná není. Takovými nemocemi jsou melancholie, neopodstatněný a falešný pocit viny, různé druhy halucinací, duševní bolesti způsobené neštěstím a duševní stísněnost a úzkost způsobená tělesným poškozením. Tyto stavy jsou někdy pokládány za pokušení, ale nejsou jimi. Ryzí pokušení se zaměřují na duchovní věci, ve kterých mysl jedná moudře; zatímco stavy duševní nemoci se zaměřují na přírodní záležitosti, v nichž mysl jedná bláznivě.

142. Nikdo nemůže být přetvořován ve stavu ***choroby těla,*** neboť tehdy rozum není ve stavu svobody. Stav mysli totiž závisí na stavu těla. Když je nemocné tělo, je nemocná i mysl, i kdyby jen proto, že se vzdaluje světu. Když je totiž mysl odvrácená od světa, přemýšlí sice o Bohu, ale nepochází to od Boha, neboť její uvažování není svobodné. Naše svoboda uvažovat je dána tím, že se nalézáme uprostřed mezi nebem a světem a můžeme myslet z pohledu nebe i z pohledu světa - tedy z pohledu nebe na svět a z pohledu světa na nebe. Když je tedy člověk vážně nemocen a přemýšlí o smrti a posmrtném stavu své duše, není ve spojení se světem, ale stáhne se do svého ducha. Je-li zcela v tomto stavu, nemůže být přetvořován. Může jej to ale posílit, pokud byl přetvořován před tím, než u něj vypukla nemoc.

Obdobné je to u lidí, kteří se vzdali světa a veškerých světských záležitostí a zcela se oddali přemýšlení o Bohu, nebi a spasení. O tom však uvádím více jinde.[47)]

Proto lidé, kteří před svým onemocněním nebyli přetvořováni, zůstanou poté, co onemocní, stejní jako před chorobou. Je tedy omylem domnívat se, že někdo může v nemoci činit pokání nebo přijmout nějakou víru; takové pokání totiž nedoprovází žádné jednání a taková víra nezahrnuje žádnou lásku k bližnímu - vše je vyznáním úst, a nikoli srdce.

143. Nikdo nemůže být přetvořován ve ***stavu nevědomosti,*** neboť veškeré přetvořováni se uskutečňuje pomocí pravd a života podle nich,

a ti, kdo žádné pravdy neznají, nemohou být přetvořeni. Pokud však po pravdách z náklonnosti k nim touží, budou přetvořeni v duchovním světě po smrti.

144. Nikdo nemůže být přetvořován ani ve stavu ***zaslepení intelektu.*** Takoví lidé neznají pravdy, a proto ani život, neboť intelekt pravdám a životu učí a vůle je uskutečňuje; a když vůle uskutečňuje, co intelekt učí, tehdy žijeme život podle pravd.

Když je však intelekt zaslepený, je ochromena i naše vůle. Tehdy člověk nemůže svobodně a podle svého rozumu uskutečňovat nic jiného než zlo odůvodněné intelektem, tedy klam.

Kromě neznalosti intelekt oslepuje také náboženství, jež učí slepé víře, tedy klamné nauce. Neboť tak jako pravdy otevírají intelekt, klamy jej uzavírají. Uzavírají jej shora a otevírají jej dolů; a intelekt, který je otevřen pouze dolů, nemůže vidět pravdy. Pouze se utvrzuje v tom, co si přeje, což jsou především klamy.

Intelekt je také oslepován našimi žádostmi po zlu. Dokud v těchto žádostech vězíme svou vůlí, vůle pobízí intelekt, aby je odůvodnil; a nakolik máme tyto žádosti po zlu odůvodněné, natolik vůle nemůže být pohnuta k dobru, a tak nemůže vidět pravdu a být přetvořena.

Vezměme si například lidi, kteří podléhají žádostem cizoložství. Jejich vůle, jež je zachycena v radostech této lásky, nabádá intelekt k ospravedlnění takového jednání. Říkají: „Co to je cizoložství? Je na něm něco špatného? Neděje se něco podobného mezi manželem a manželkou? Nerodí se děti z cizoložství stejně jako z manželství? Nemůže žena přijmout více mužů, aniž by ji to znevažovalo? A co s tím má duchovnost vůbec společného?"

Takto myslí intelekt, který se stal prostitutkou vůle. Pro své poskvrnění s vůlí zhloupl tak, že nemůže vidět, že manželská láska je duchovní a nebeská láska sama, obraz lásky mezi Pánem a církví, z níž také vychází; a protože je ve své podstatě posvátná, že je to vlastní ctnost, čistota a nevinnost. Nevidí ani to, že díky ní se člověk stává ztělesněním lásky, neboť manželé se mohou vzájemně milovat ze svého nejhlubšího nitra,

a tak sami sebe utvářet v lásku. Nemůže vidět ani to, že cizoložství tuto formu ničí, a spolu s ní i obraz Pána; a že je hrozné, jak cizoložník mísí svůj život s životem manžela v jeho ženě. V semeni je totiž lidský život.

Jelikož jde o znesvěcení, peklo se nazývá cizoložstvím, a naopak nebe manželstvím. Láska k cizoložství také komunikuje s nejhlubším peklem, a pravá manželská láska s nejvnitřnějším nebem. Také pohlavní orgány obou pohlaví jsou souvztažné se společenstvími nejvnitřnějšího nebe.

Tyto poznatky jsem zde uvedl proto, abych ukázal, jak slepý je náš intelekt, když jsme vůlí zachyceni v žádostech po zlu, a že ve stavu zaslepení intelektu nikdo nemůže být přetvořen.

145. *(5)* ***Donucovat sám sebe není proti rozumnosti a svobodě.*** Již dříve jsem ukázal, že máme vnitřní a vnější myšlenkové procesy a že se od sebe liší jako prvotní a následné neboli jako vyšší a nižší. Vysvětlil jsem, že jelikož jsou tak rozdílné, mohou fungovat jak samostatně, tak i společně. Samostatně fungují tehdy, když hovoříme a jednáme ze svého vnějšího myšlení jinak, než jak myslíme a chceme vnitřně; a společně fungují tehdy, když říkáme a činíme to, co si vnitřně myslíme a co vnitřně chceme. To druhé je běžné u upřímných lidí, zatímco to prvé charakterizuje neupřímné.

Jelikož vnitřní a vnější procesy mysli jsou tak rozdílné, může vnitřní s vnějším dokonce i bojovat a tímto bojem je nutit k souhlasu. Tento boj trvá, když považujeme zla za hříchy, a proto jim chceme odpírat. Když jim odpíráme, otevírají se dveře, a když jsou dveře otevřeny, Pán vyvrhuje ven žádosti po zlu, jež obléhají naše vnitřní myšlení, a na jejich místo zasazuje pohnutky k dobru. To se děje v našem vnitřním myšlení.

Protože však spolu s tím nemohou být vyvrženy také radosti žádostí po zlu, jež okupují naše vnější myšlení, vypukne mezi vnitřním a vnějším myšlením boj. Vnitřní myšlení chce tyto radosti vyvrhnout, protože to jsou radosti zla a nesouhlasí s pohnutkami dobra, v nichž se nyní nitro nalézá. Chce je nahradit radostmi dobra, jež jsou souhlasné. Radosti dobra jsou tím, co nazýváme dobry lásky k bližnímu. Z této protikladnosti pak vzniká boj, a pokud se stává těžkým, nazýváme jej pokušením.

Jelikož člověk je člověkem díky svému vnitřnímu myšlení, jež je vlastním duchem člověka, je zřejmé, že člověk nutí sám sebe tehdy, když nutí své vnější myšlení k souhlasu neboli k přijetí radostí svých pohnutek, jež jsou dobry lásky k bližnímu.

Je zjevné, že to není proti rozumnosti a svobodě, ale v souladu s nimi. Naše rozumnost totiž tento boj vyvolává a naše svoboda v něm pokračuje. Vlastní svoboda dlí spolu s rozumností v našem vnitřním já a odsud v našem vnějším já.

Když tedy vnitřní vítězí (což se děje tehdy, když vnitřní přivede vnější k souhlasu a poslušnosti), tehdy Pán dává člověku pravou svobodu a pravou rozumnost. Tehdy nás totiž Pán zachraňuje od pekelné svobody, jež je ve své podstatě otroctvím, a uvádí nás do nebeské svobody, jež je pravou, vlastní svobodou. Tehdy nám také umožňuje sdružovat se s anděly.

Že lidé, kteří hřeší, jsou otroky, a že Pán činí svobodnými ty, kdo od Něj přijímají prostřednictvím Slova pravdu, učí On sám u ***Jana*** 8,31-36.

146. Osvětleme si to příkladem. Předpokládejme, že jsme pociťovali radost v podvodech a tajných krádežích, ale vidíme a vnitřně uznáváme, že to jsou hříchy, a proto jim chceme odpírat. Když jim odpíráme, propuká boj mezi naším vnitřním a vnějším já. Vnitřní já touží po upřímnosti, zatímco vnější já podvádění stále těší. Jelikož toto potěšení je zcela protikladné potěšení z upřímnosti, neustoupí, pokud k tomu není přinuceno. A donutit je k tomu lze jedině bojem. Jakmile je boj vyhrán, vnější já vchází do potěšení lásky k upřímnosti, což je láska k bližnímu. Poté se potěšení z podvádění postupně mění na něco nepříjemného.

Obdobné to je i s ostatními hříchy - například s cizoložstvím a smilstvím, pomstychtivostí a nenávistí, tupením a lhaním. Avšak ten nejtěžší boj ze všech je boj s láskou k moci pocházející ze sebelásky. Ten, kdo tuto lásku překoná, snadno porazí i ostatní zlé lásky, neboť tato láska je jejich hlavou.

147. Ve stručnosti se také zmíním o tom, jakým způsobem Pán vyvrhuje žádosti po zlu, jež ovládají naše nitro již od narození, a jak na jejich

místo uvádí pohnutky k dobru, když jakoby sami od sebe odstraňujeme zla jako hříchy.

již jsem vysvětlil, že máme přírodní mysl, duchovní mysl a nebeskou mysl, a že dlíme pouze v přírodní mysli, dokud žijeme v žádostech po zlu a v jejich potěšeních. Po celou tuto dobu je naše duchovní mysl uzavřena. Jakmile se však začneme zkoumat a uvědomíme si, že zla jsou hříchy proti Bohu, neboť odporují Božským zákonům, a proto se jim rozhodneme vzdorovat, tehdy Pán otevře naši duchovní mysl a vstupuje do naší přírodní mysli prostřednictvím pohnutek k pravdě a dobru. Vstupuje také do naší rozumnosti a z ní uspořádává to, co je v naší nižší, přírodní mysli v nepořádku. Právě to se nám jeví jako boj, případně jako pokušení, pokud jsme se potěšením zla oddávali ve velké míře. Když se totiž převrací řád našeho myšlení, zakoušíme duševní bolest.

Je to boj proti něčemu, co je v nás samých a co pociťujeme jako součást sebe sama; a my nemůžeme bojovat sami proti sobě jinak než ze svého hlubšího já a z jeho svobody. Z toho plyne, že vnitřní já v takových chvílích bojuje s vnějším já, činí tak ze svobody a nutí vnější já k poslušnosti. To je sebepřinucení. Vidíme tedy, že to není proti svobodě a rozumnosti, ale v souladu s nimi.

148. Kromě toho každý člověk chce být svobodný. Přejeme si zbavit se nesvobody neboli otroctví. Každý chlapec, který je podřízený svému učiteli, chce být samostatný, a tak svobodný. Obdobně to platí pro každého služebníka podřízeného svému pánu a pro každou služebnici podřízenou své paní. Každá mladá žena chce opustit dům svých rodičů a vdát se, aby mohla jednat svobodně ve svém vlastním domě. Každý mladý člověk, který chce pracovat, obchodovat nebo zastávat nějaký úřad, dokud je v podřízené pozici pod ostatními, si přeje získat rovnoprávné postavení, a tak se stát vlastním pánem. Všichni lidé, kteří dobrovolně slouží, aby získali svobodu, přinucují sebe samé; a když přinucují sebe samé, jednají svobodně a podle svého rozumu. Vychází to však z jejich vnitřní svobody, ze které se vnější svoboda jeví jako otroctví.

Tyto myšlenky jsem připojil proto, abych dal váhu tvrzení, že donucovat sebe sama není proti rozumnosti a svobodě.

149. Jedním z důvodů, proč si obdobně nepřejeme opustit duchovní otroctví a vejít v duchovní svobodu, je skutečnost, že nevíme, co to duchovní otroctví a duchovní svoboda je. Lidé neznají pravdy, které by je učily, a daleko od pravd se domnívají, že duchovní otroctví je svobodou a duchovní svoboda je otroctvím.

Druhou příčinou je skutečnost, že křesťanské náboženství uzavřelo intelekt a učení víry samotné tento stav ještě zapečetilo. Obojí kolem sebe postavilo jako železnou zeď dogma, že teologické otázky jsou transcendentní, a proto k nim nemáme přistupovat racionálně - a že jsou pro slepé, nikoli pro vidoucí. Takový přístup před lidmi ukrývá pravdy, jež učí, co to je duchovní svoboda.

Třetí příčinou je, že jen málokdo sám sebe zkoumá a spatřuje své hříchy; a ten, kdo je nespatří a neodpírá jim, je ve svobodě svých hříchů, tedy v pekelné svobodě, jež je v podstatě otroctvím. A dívat se na nebeskou svobodu, jež je skutečnou svobodou, z tohoto stavu, je jako dívat se v temnotě na denní světlo nebo zpoza černého mraku na to, co přichází shora od slunce.

Proto lidé nevědí, co to je nebeská svoboda, ani to, že rozdíl mezí ní a pekelnou svobodou je jako rozdíl mezi životem a smrtí.

150. ***(6) Naše vnější já musí být přetvořeno naším vnitřním já, a ne naopak.*** Vnitřním a vnějším já míníme totéž jako vnitřním a vnějším myšlením, jak jsem se již mnohokrát zmínil. Vnější musí být přetvořeno vnitřním, jelikož vnitřní plyne do vnějšího, a ne naopak. V učených kruzích se ví, že existuje vliv ducha na hmotu, a ne naopak; a v církvi se ví, že nejprve musí být očištěno a obnoveno vnitřní já, a tím se očistí a obnoví i vnější já. Tyto věci jsou známé, protože jim učí Pán i rozum. Pán jim učí těmito slovy: „Běda vám, ... pokrytci! Očišťujete číše a talíře zvenčí, ale uvnitř jsou plné hrabivosti a chamtivosti. Slepý farizeji, vyčisť především vnitřek číše, a bude čistý i vnějšek." (Mt 23,25-26)

Že jim učí i rozum, vysvětloval jsem mnohokrát v pojednání ***Božská láska a moudrost***.[48] Čemukoli totiž Pán učí, to nám umožňuje pochopit i rozumem, a to dvěma způsoby. Ten první spočívá v tom, že jakmile o něčem uslyšíme, spatříme ihned sami v sobě, že tomu tak opravdu je; a druhý, že to pochopíme rozumem. Vidět něco v sobě znamená vidět to ve svém vnitřním já, a chápat něco rozumem znamená chápat to ve svém vnějším já.

Nevidí snad každý sám v sobě, jakmile to uslyší, že nejprve musí být očištěno vnitřní já, a jeho prostřednictvím pak vnější já? Pokud však někdo nepřijme obecně rozšířený náhled na tuto otázku vlivem z nebe, může být sveden přeludy, spoléhá-li se na své vnější myšlení. Samo vnější myšlení nám neřekne více, než že vnější skutky, jež jsou projevem lásky k bližnímu a zbožnosti, jsou spasitelné i bez vnitřního obsahu. Něco podobného tvrdí i o dalších věcech: například že vidění a slyšení plyne do myšlení a čichové a chuťové počitky do vnímání - tedy že vnější plyne do vnitřního. Je to však naopak. Je iluzí, že vidění a slyšení plyne do myšlení, neboť je to intelekt, jenž se dívá očima a poslouchá ušima, a ne naopak. Obdobné to je s ostatními smysly.

151. Nyní však musím uvést něco o způsobu, jak je přetvořováno naše vnitřní já a jeho prostřednictvím naše vnější já.

Naše vnitřní já není přetvořováno pouze tím, že zná, chápe a je moudré, tedy pouhým myšlením, ale tím, že si přeje uskutečnit, co nás naše znalosti, chápání a moudrost učí. Když víme, chápeme a jsme moudří v tom, že existuje nebe a peklo a že veškeré zlo pochází z pekla a veškeré dobro z nebe, pak pokud si zlo nepřejeme, protože je z pekla, ale chceme dobro, protože je z nebe, nacházíme se v prvním stadiu přetvořováni a stojíme na prahu z pekla do nebe. Když postoupíme ještě dále a chceme odporovat zlu, jsme ve druhém stadiu přetvořováni - stojíme již mimo peklo, ale ještě ne v nebi. Tehdy vidíme nebe nad sebou. Avšak abychom mohli být přetvořeni, musíme mít nebe uvnitř. Přetvořeni však jsme teprve tehdy, když je přetvořeno naše vnější i naše vnitřní já. Vnějšek je přetvořován nitrem, když vnějšek odpírá zlům, jež

si nitro jako něco pekelného nepřeje; a ještě více tehdy, když se vnějšek těmto zlům vyhýbá a bojuje proti nim, protože jsou pekelná. Takto je nitro vůlí a vnějšek je uskutečněním. Pokud totiž nečiníme, co chceme, naše vnitřní vůle to nechce a nakonec to odmítá.

Těchto několik postřehů nám ukazuje, jakým způsobem je vnější já přetvořováno vnitřním. To je také význam Pánových slov Petrovi: „Ježíš odpověděl: Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se Mnou podíl.' Řekl Mu Simon Petr: ‚Pane, pak tedy nejenom nohy, ale i ruce a hlavu!' Ježíš mu řekl: ‚Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt, neboť je celý čistý.'" (J 13,8-10)

„Umytím" se míní duchovní obmytí, což je očištění od zel. Umytím „hlavy a rukou" se míní očištění vnitřního já, a „umytím nohou" se míní očištění vnějšího já. Když je očištěno vnitřní já, musí být očištěno také vnější já, což vyjadřují slova: „Kdo je vykoupán, nepotřebuje než nohy umýt." Že veškeré očisťování od zel provádí Pán, vyjadřují slova: „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se Mnou podíl."

Skutečnost, že umývání představovalo u Židů očisťování od zel a že právě to označuje výraz „umývání" ve Slovu a že výraz „umývání nohou" označuje očištění přírodního neboli vnějšího já, byla mnohokrát prokázána v díle ***Nebeská tajemství.***[49)]

152. Jelikož máme nitro a vnějšek a přetvořeno musí být obojí, má-li být člověk přetvořen; a jelikož nikdo nemůže být přetvořen, pokud se nezkoumá, neodhalí a neuzná své hříchy, a pak jim neodporuje, je zřejmé, že nemusíme zkoumat pouze svůj vnějšek, ale také své nitro. Pokud bychom zkoumali pouze vnějšek, neviděli bychom víc, než co jsme skutečně spáchali - viděli bychom například, že jsme nikoho nezabili, nezcizoložili jsme, nekradli, falešně nesvědčili, a tak dále. To však zkoumáme svá tělesná zla, a nikoli zla svého ducha. Pokud však máme být přetvořeni, musíme zkoumat zla svého ducha, neboť po smrti každý žije jako duch a všechna zla, jež jsou v našem duchu, přetrvávají. Jediný způsob, jak můžeme zkoumat svého ducha, je věnovat pozornost svým myšlenkám a zejména svým záměrům, neboť záměrem jsou myšlenky

naší vůle. Zde mají zla svůj původ a kořeny, tedy zde se nalézají jejich žádosti a potěšení. Pokud je neodhalíme a neuznáme, žijeme v těchto zlech dále, jakkoli je zevně nečiníme.

Ze myslet na něco s určitým záměrem je totéž jako chtít a uskutečnit to, vysvítá z těchto Pánových slov: „Každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci." (Mt 6,28)

Takové zkoumání je věcí vnitřního já a je základem skutečného zkoumání vnějšího já.

153. Často jsem se podivoval nad tím, že jakkoli celý křesťanský svět ví, že je nutné vyhýbat se zlům jako hříchům, neboť jinak nemohou být odpuštěny, a že pokud nejsou odpuštěny, člověka nečeká žádné spasení, přesto si toho je skutečně vědom stěží jeden člověk z tisíce. V duchovním světě byla tato skutečnost zkoumána a bylo zjištěno, že je to pravda.

Každý člověk v křesťanském světě o tom ví díky modlitbám předčítaným před těmi, kdo přistupují ke Svatému přijímání - v nich se to totiž praví otevřeně. A přesto jsou-li tito lidé otázáni, zda to vědí, odpoví, že to nevědí a nikdy nevěděli. To proto, že o tom nepřemýšleli. Většina z nich přemýšlela pouze o víře a o spasení vírou samotnou.

Také mě udivilo, že samotná víra tak uzavírá oči, že lidé, kteří se v ní utvrdí, nevidí při čtení Slova nic, co se v něm uvádí o lásce, účinné lásce a skutcích. Je to tak, jako by natřeli celé Slovo vírou - podobně jako by natřeli rukopis rumělkou, takže by pod ní nebylo nic vidět; a pokud něco prosvítá, je to pohlceno vírou a prohlášeno za ni.

Zákon Božské Prozřetelnosti praví že máme být vedeni a vyučováni Pánem z nebe prostřednictvím Slova, nauky a kázání ze Slova, a to za plného zdání, že tak činíme sami odsebe.

154. Je zdáním, že vedeme a učíme sami sebe; ve skutečnosti jsme vedeni a vyučováni pouze Pánem. Lidé, kteří se vnitřně utvrdí v takovém zdání, a nikoli zároveň v pravdě, se nemohou zbavit zel jako hříchů. To mohou pouze ti, kdo se utvrdí ve zdání a zároveň v pravdě; zla jako hříchy totiž zdánlivě odstraňuje člověk, ale ve skutečnosti tak činí Pán. Ti druzí tedy mohou být přetvořeni, avšak ti první nemohou.

Lidé, kteří se vnitřně utvrdí ve zdání, a ne zároveň v pravdě, jsou všichni vnitřně modloslužebníky, neboť uctívají sebe a svět. Nemají-li žádné náboženství, uctívají přírodu, a tak se stávají ateisty. Pokud mají náboženství, uctívají člověka a zároveň obrazy. Právě jich se v dnešní době týká prvé přikázání desatera, jež praví, že uctívají jiné bohy. Avšak ti, kteří se vnitřně utvrdí ve zdání a zároveň v pravdě, uctívají Pána. Pán je totiž pozvedá z jejich vlastního já, jež je ponořeno v iluzích, a přivádí je do světla, jež obklopuje pravdu a jež je pravdou. Dává jim také vnitřní pocit, že nejsou vedeni a vyučováni sami sebou, ale Pánem.

Rozumnost obou těchto skupin se mnohým může zdát podobná, ale není to tak. Rozumnost těch, kteří žijí zároveň ve zdání a pravdě, je rozumností duchovní; zatímco rozumnost těch, kteří žijí ve zdání a nikoli v pravdě, je rozumností přírodní. Tato rozumnost může být přirovnána k zahradě v zimním světle, zatímco rozumnost duchovní můžeme přirovnat k zahradě v jarním světle.

Více o tom však uvedu v následujícím textu a v tomto pořadí:

1. ***Člověka vede a učí pouze Pán.***

2. Člověka vede a učí pouze Pán prostřednictvím andělského nebe a z andělského nebe.

3. ***Pán člověka vede prostřednictvím vlivu a učí jej prostřednictvím osvícení.***

4. ***Pán člověka učí prostřednictvím Slova a nauky a kázání z něj, a proto bezprostředně sám ze Sebe.***

5. Vnějškově Pán člověka vede a učí za dokonalého zdání, ze člověk vede a učí sám sebe.

155. *(1)* ***Člověka vede a učí pouze Pán.*** Tato skutečnost plyne jako všeobecný důsledek ze všeho, co bylo vyloženo v díle ***Božská Láska a Moudrost*** - z toho, co se tam uvádí v první kapitole o Božské lásce a moudrosti Pána, v druhé kapitole o slunci duchovního světa a slunci přírodního světa, ve třetí kapitole o stupních, ve čtvrté kapitole o stvoření vesmíru a v páté kapitole o stvoření člověka.

156. Vede a učí nás pouze Pán, neboť pouze z Něj žijeme - naše životní vůle je jím vedena a naše životní pochopení je Jím vyučováno. To však odporuje zdání. Zdá se nám, jako bychom žili ze sebe - a přesto je pravdou, že žijeme z Pána, a nikoli ze sebe.

Dokud žijeme v tomto světě, nemůžeme vědomě vnímat, že žijeme pouze z Pána. Není nám totiž odňato zdání, že žijeme sami ze sebe, neboť bez toho bychom nebyli lidmi. Proto musím tuto skutečnost dokázat rozumovými argumenty, jež pak podpořím zkušeností a nakonec Slovem.

157. Skutečnost, že žijeme pouze z Pána, a ne sami ze sebe, dokazují následující rozumové úvahy: a) Existuje pouze jediná podstata, jediná substance a jediná forma, z nichž byly stvořeny všechny podstaty, substance a formy.[50)] b) Tuto jedinou podstatu, substanci a formu tvoří Božská Láska a Moudrost, z nichž pochází vše, co se v člověku vztahuje k lásce a moudrosti. c) Je to také vlastní Dobro a vlastní Pravda, k nimž

se vše určitým způsobem vztahuje. d) Tyto skutečnosti jsou také život, z něhož vyvěrá veškerý život a vše, co jej vytváří. e) Tato jediná, vlastní realita je všudypřítomná, vševědoucí a všemocná. f) Tato jediná, vlastní realita je Pán od věčnosti neboli Jehova.

a) Za prvé: Existuje pouze jediná podstata, jediná substance a jediná forma, z nichž byly stvořeny všechny podstaty, substance a formy V pojednání ***Božská Láska a Moudrost*** v odst. 44-46 a kapitole 2 jsem vysvětlil, že andělské nebe, jež je od Pána a v němž je Pán, je onou jedinou substancí a formou, z nichž pochází vše, co bylo stvořeno, a že neexistuje a nemůže existovat nic, co by z tohoto zdroje nepocházelo. Ve třetí kapitole této knihy jsem ukázal, že vše vzniklo z tohoto zdroje stupňovitým odvozováním.

Je snad někdo, komu by rozum neumožnil vnímat a poznat, že existuje jediná podstata, z níž pocházejí všechny podstaty, neboli jediné Bytí, z něhož povstává veškeré bytí? Může snad něco vzniknout bez bytí? A co jiného je bytí, jež je zdrojem všeho, nežli vlastní Bytí? A co je vlastní Bytí, je také jediné Bytí a Bytí o sobě.

Jelikož je tomu tak (a rozum to každému umožňuje vnímat a poznat, a kdyby tomu tak nebylo, byl by to také schopen vnímat a poznat), jaký jiný závěr z toho plyne, než že toto Bytí, jež je vlastní Božství neboli Jehova, je vše ve všem, co je a co trvá?

Obdobně můžeme říci, že existuje jediná substance, z níž pochází vše ostatní. A jelikož substance bez formy není ničím, plyne z toho, že existuje i jediná forma, z níž pochází vše ostatní. Ve výše zmíněné knize jsem vysvětlil, že touto jedinou substancí a formou je slunce andělského nebe. Také jsem tam vysvětlil, jakým způsobem se tato podstata, esence a forma rozrůzňuje ve stvoření.

b) Za druhé: Tato jediná podstata, substance a forma je Božská Láska a Moudrost, z nichž pochází vše, co se v člověku vztahuje k lásce a moudrosti. I to bylo v knize ***Božská Láska a Moudrost*** plně osvětleno. Cokoli se v nás zdá být živé, má nějaký vztah k naší vůli a intelektu, a každý díky rozumu vnímá a poznává, že právě tyto dvě schopnos-

ti vytvářejí náš život. Řekneme-li „To chci," „To chápu," „To miluji" nebo „To si myslím" - není právě to projevem našeho života? A jelikož člověk chce, co miluje, a myslí na to, co chápe, všechny aspekty naší vůle se vztahují k lásce a všechny aspekty našeho intelektu se vztahují k moudrosti. A dále, jelikož tyto dvě schopnosti nikdo nemůže mít sám od sebe, ale pouze od toho, jenž je vlastní Láska a vlastní Moudrost, plyne z toho, že pocházejí od Pána od věčnosti neboli Jehovy. Pokud by nebyly od Něj, byl by člověk vlastní Láskou a Moudrostí, tedy Bohem od věčnosti, a takové představy se sám lidský rozum hrozí.

Je snad možné, aby existovalo něco, co by nepocházelo z něčeho dřívějšího? A nemusí tato dřívější skutečnost pocházet z něčeho ještě dřívějšího, a ta nakonec z Prvotní skutečnosti, jež existuje sama o sobě?

c) Za třetí: Je to také vlastní Dobro a vlastní Pravda, k nimž se vše určitým způsobem vztahuje. Všichni lidé, kteří vládnou rozumem, přijímají a uznávají, že Bůh je vlastní Dobro a vlastní Pravda a že veškeré dobro a pravda pocházejí od Něj. Proto také uznávají, že žádné dobro a pravda nemůže přijít z žádného jiného zdroje než z vlastního Dobra a Pravdy. To uzná každý rozumný člověk, jakmile to uslyší.

Dále můžeme říci, že u člověka, kterého vede Pán, se všechny aspekty jeho vůle a intelektu (neboli všechny aspekty jeho lásky a moudrosti či také všechny jeho pohnutky a myšlenky) vztahují k dobru a pravdě. Z toho pak plyne, že vše, co takový člověk chce a chápe (neboli co miluje a v čem je moudrý, nebo také vše, co jej vzněcuje a na co myslí), pochází od Pána. Proto také každý v církvi ví, že žádné dobro a žádná pravda pocházející od člověka není dobrem a pravdou o sobě, a že je jimi pouze to, co pochází od Pána.

Jelikož taková je skutečnost, plyne z toho, že vše, co takový člověk chce a na co myslí, pochází od Pána. V následujícím výkladu uvidíme, že ani zlí lidé nemohou chtít a myslet z jiného zdroje.

d) Za čtvrté: Tyto skutečnosti jsou také život, z něhož vyvěrá veškerý život a vše, co jej vytváří. 1 to jsem mnohokrát vysvětlil v knize ***Božská Láska a Moudrost.*** Lidský rozum přijímá a uznává na první poslech, že

veškerý lidský život je věcí vůle a intelektu člověka, neboť kdyby nám byla vůle s intelektem odňaty, nežili bychom. Můžeme to vyjádřit i tak, že veškerý lidský život je věcí lásky a myšlení člověka, neboť kdyby nám byla odňata láska a myšlení, nežili bychom. A jelikož vše, co se týká vůle a intelektu neboli lásky a myšlení, máme od Pána, jak bylo právě řečeno, pak veškerý život pochází od Něj.

e) Za páté: Tato jediná, vlastní realita je všudypřítomná, vševědoucí a všemocná. I to uznává každý křesťan ze své nauky a každý nekřesťan ze svého náboženství. Proto si také každý myslí, ať už je kdekoli, že Bůh je s ním, a modlí se k Němu jako k někomu přítomnému. Jelikož tedy všichni myslíme a modlíme se tímto způsobem, je zřejmé, že nemůžeme jinak než myslet si, že Bůh je všude, a je tedy všudypřítomný. Totéž platí pro Jeho vševědoucnost a všemohoucnost. Proto také každý, kdo se k Bohu modlí, pokorně Boha ve svém srdci žádá, aby jej vedl, neboť On tak může činit. Takto všichni uznáváme Božskou všudypřítomnost, vševědoucnost a všemohoucnost. Uznáváme je, neboť tehdy se obracíme k Pánu tváří, a pak od Něj plyne tato pravda.

f) Za šesté: Tato jediná, vlastní realita je Pán od věčnosti neboli Jehova. V ***Nauce pro Nový Jeruzalém*** jsem vysvětlil, že Bůh je jeden v podstatě i osobě a že onen Bůh je Pán. Dále jsem vysvětlil, že vlastní Božství zvané Jehova Otec je Pán od věčnosti; že Syn počatý Božstvím od věčnosti a zrozený ve světě je Božské Lidství; a že Duch svatý je plynoucí Božství. Říkáme Vlastní a Jediný, neboť již bylo uvedeno, že Pán od věčnosti neboli Jehova je vlastní Život, neboť je vlastní Láska a vlastní Moudrost neboli vlastní Dobro a vlastní Pravda, zdroj všeho ostatního. Že Pán vše stvořil ze Sebe, a nikoli z ničeho, vysvětluje pojednání ***Božská Láska a Moudrost*** odst. 282-284 a 349-357.

To rozumově potvrzuje pravdu, že člověka vede a učí pouze Pán.

158. V téže pravdě se andělé - zejména andělé třetího nebe - utvrzují nejen rozumově, ale také přímým vnímáním. Ti vliv Božské lásky a moudrosti přicházející od Pána vnímají, a jelikož jej vnímají a díky své moudrostí vědí, že je to život, říkají, že žijí z Pána, a ne ze sebe.

A nejenže to říkají, také to tak milují a chtějí. Přesto žijí v úplném zdání, jako by žili sami ze sebe, ba dokonce v silnějším zdání než jiní andělé - neboť jak jsem uvedl výše v odst. 42-45, ***čím těsněji je někdo spojen s Pánem, tím zřetelněji se cítí sám sebou, a přesto tím zřejměji vidí, že je Pánův***

I mně bylo umožněno již mnoho let žít v obdobném vnímání a zároveň v obdobném zdání. Díky tomu jsem plně přesvědčen, že nic nechci a nic si nemyslím sám ze sebe, ale že se mi to tak pouze jeví; zároveň mi bylo dáno tuto skutečnost chtít a milovat. Mohl bych to potvrdit mnoha dalšími zkušenostmi z duchovního světa, avšak tyto dvě zatím postačí.

159. Z následujících veršů Slova vysvítá, že pouze Pán je život: „Já jsem vzkříšení a život. Kdo věří ve Mne, i kdyby umřel, bude žít." (J 11,25) „Já jsem ta cesta, pravda i život." (J 14,6) „To Slovo bylo Bůh; ... v Něm byl život a život byl světlo lidí." (J 1,1.4) Slovem je zde Pán.

„Neboť jako Otec má život sám v sobě, tak dal i Synovi, aby měl život sám v sobě." (J 5,26)

Následující pasáže ukazují, že člověka vede a učí pouze Pán: „Beze Mne nemůžete činit nic." (J 15,5) „Člověk si nemůže nic přisvojit, není¬-li mu to dáno z nebe." (J 3,27) „Nemůžeš způsobit, aby ti jediný vlas zbělel nebo zčernal." (Mt 5,36) „Vlasem" se ve Slovu míní to nejmenší ze všeho.

160. V příslušném odstavci následujícího výkladu prokážu, že život zlých lidí pochází také z tohoto zdroje. Zde to osvětlím pouze přirovnáním. Ze slunce našeho světa plyne teplo a světlo; plynou do stromů přinášejících špatné ovoce, stejně jako do stromů přinášejících dobré ovoce. Oba druhy stromů stejně raší a rostou. Onen rozdíl vytváří forma, do které teplo vplývá, a nikoli teplo samo o sobě. Obdobně je tomu se světlem - i to se mění na různé barvy podle forem, do kterých vplývá. Jsou barvy pěkné a veselé, a jsou barvy nepěkné a pochmurné, avšak světlo je stále totéž.

Stejný princip platí pro vliv duchovního tepla, jež je ve své podstatě láska, a duchovního světla, jež je ve své podstatě moudrost, ze slun-

ce duchovního světa. Jsou to formy, do kterých vplývají, jež způsobují rozdílnost, a nikoli ono teplo (jež je v podstatě láskou) a světlo (jež je v podstatě moudrostí). Formy, do kterých vplývají, jsou lidské mysli.

Z toho tedy vysvítá, že nás vede a učí pouze Pán.

161. Výše jsem ukázal, co to je život zvířat, tedy že je to život pouze přírodních pohnutek s doprovodnými znalostmi. Zmínil jsem se také, že tento život přichází k zvířatům nepřímo a že je souvztažný se životem obyvatel duchovního světa.

162. ***(2) Člověka vede a učí pouze Pán prostřednictvím andělského nebe a z andělského nebe.*** Uvedl jsem, že člověka vede Pán prostřednictvím andělského nebe a z andělského nebe; že jej však vede prostřednictvím andělského nebe, je zdání, a že jej vede z tohoto nebe, je skutečnost.

Zdá se, že Pán nás vede prostřednictvím andělského nebe, neboť Pán se objevuje nad tímto nebem jako slunce. A pravda, že nás vede z nebe, se zakládá na tom, že je v tomto nebi přítomen jako duše v člověku. Pán je totiž všudypřítomný a nenachází se v prostoru, jak jsem ukázal výše. Vzdálenost je proto zdáním závislým na spojení s Ním, a toto spojení je závislé na přijímání lásky a moudrosti od Něj. A jelikož nikdo nemůže být spojen s Pánem v Jeho vlastní podstatě, andělé Jej vidí v dálce jako slunce. Přesto je však přítomen v celém andělském nebi jako duše v člověku, a obdobně i v každém nebeském společenství a také v každém nebeském andělu. Naše duše totiž není pouze duší celku, ale také duší každé části.

Zdá se však, že Pán vládne celému nebi a jeho prostřednictvím světu ze slunce, jež vychází z Něj a v Němž se On nachází (o tomto slunci viz druhá kapitola pojednání ***Božská Láska a Moudrost);*** a jelikož každý smí hovořit podle zdání (jinak totiž ani nemůže), proto každý, kdo není skutečně moudrý, si smí myslet, že Pán vládne všemu dohromady i jednotlivě ze Svého slunce a prostřednictvím andělského nebe i našemu světu. Na základě tohoto zdání myslí také andělé nižších nebí. Andělé vyšších nebí sice hovoří podle tohoto zdání, avšak myslí podle pravdy, tedy že Pán vládne vesmíru z andělského nebe, jež trvá z Něj samého.

Příklad slunce našeho světa nám pomůže osvětlit, že prostí i moudří sice podobným způsobem hovoří, ale nesmýšlejí tak. Všichni říkají podle zdání, že slunce vychází a zapadá; avšak přestože tak moudří mluví, uvědomují si, že slunce stojí na místě. To je skutečnost, zatímco to druhé je zdání.

Totéž lze osvětlit pomocí zdánlivostí v duchovním světě. Zdánlivě tam totiž existuje prostor a vzdálenosti jako v přírodním světě. Jsou to však zdání, jež závisejí na rozdílnosti pohnutek, a proto i myšlenek. Totéž platí i pro zdání, že Pán je ve Svém slunci.

163. Měli bychom však stručně uvést, jakým způsobem Pán z andělského nebe vede a učí každého člověka. V pojednání ***Božská Láska a Moudrost,*** výše v tomto pojednání ***Božská Prozřetelnost*** a také v díle ***Nebe a peklo*** vydaném v Londýně roku 1758 uvádím na základě zkušeností z viděného a slyšeného, že celé andělské nebe se před Pánem jeví jako jeden člověk, a totéž platí i pro každé nebeské společenství. Právě z tohoto důvodu má také každý anděl a duch dokonalou lidskou formu. Ve výše uvedených publikacích jsem rovněž ukázal, že nebe není nebem díky něčemu, co patří andělům, ale díky tomu, že andělé přijímají Božskou lásku a moudrost od Pána.

To nám tedy prozrazuje, že Pán vládne celému andělskému nebi jako jedinému Člověku a že toto nebe - jelikož to je v podstatě Člověk - je skutečným obrazem a podobou Pána. Dále vidíme, že tomuto nebi vládne sám Pán, obdobně jako duše vládne svému tělu.

Jelikož tedy lidstvu vládne Pán, vládne mu nikoli skrze nebe, ale z nebe, a tedy ze Sebe, neboť jak jsme již uvedli, On sám je nebem.

164. Člověk však toto tajemství andělské moudrosti může pochopit jen tehdy, má-li otevřenu duchovní mysl. Takový člověk je díky spojení s Pánem andělem a může pomocí výše uvedených poznatků pochopit i následující:

a) My všichni, lidé i andělé, jsme v Pánu a Pán je v nás, a to podle toho, jak jsme s Ním spojeni, jinými slovy podle toho, jak od Něj přijímáme lásku a moudrost.

b) Každému je přiděleno místo v Pánu - tedy v nebi - podle kvality jeho spojení neboli přijímání Pána.

c) Každý je na svém vlastním místě ve svém vlastním stavu rozdílném od stavu všech ostatních. Z celku odvozuje svou úlohu v závislosti na svém místě, funkci a potřebách, přesně jako kterákoli část lidského těla.

d) Každého člověka uvádí na jeho místo Pán podle jeho života.

e) Každý člověk je od raného dětství vpouštěn do tohoto Božského Člověka, jehož duší a životem je Pán. jsme vedeni a vyučováni z Jeho Božské lásky podle Jeho Božské moudrosti, a to v Něm, a nikoli mimo Něj. Jelikož nám však nikdy není odebrána svoboda, můžeme být vedeni a vyučováni pouze v mezích našeho zdánlivě nezávislého přijímání.

f) Lidé, kteří přijímají [Božskou lásku a moudrost], jsou nekonečnými oklikami a zákruty unášeni na své vlastní místo, téměř jako střevní míza okružím a mízními cévami do jímky střevní mízy a odtud lymfatickým systémem do krve, tedy na své vlastní místo.

g) Lidé, kteří nepřijímají [Božskou lásku a moudrost], jsou oddělováni od těch, kteří jsou uvnitř Božského Člověka, podobně jako jsou od člověka oddělovány výkaly a moč.

Je to tajemství andělské moudrosti, jež můžeme do jisté míry pochopit. Existuje však velké množství dalších tajemství, jež pochopit nemůžeme.

165. *(3)* ***Pán člověka vede prostřednictvím vlivu a učí jej prostřednictvím osvícení.*** Pán člověka vede prostřednictvím vlivu, protože o vedení i vplývání se hovoří ve vztahu k lásce a vůli. A Pán člověka učí prostřednictvím osvícení, protože o učení a osvícení se hovoří ve vztahu k moudrosti a intelektu.

Je známo, že nás nevede intelekt, ale že vedeme sami sebe ze své lásky a jsme vedeni druhými v mezích této lásky. Svým intelektem a v souladu s ním jsme vedeni pouze tehdy, když to umožní naše láska neboli vůle. Tehdy o svém intelektu můžeme říci, že je veden, přestože ve skutečnosti není veden intelekt, ale vůle, z níž intelekt vychází.

Používáme výraz „vliv", neboť je obecným zvykem říkat, že duše vplývá v tělo a že existuje vliv duchovní, a nikoli fyzický. Naší duší ne-

boli životem je naše láska neboli vůle, jak jsem již vysvětlil. Tento výraz používáme také proto, že vliv lze přirovnat k toku krve do srdce a ze srdce do plic. V knize ***Božská Láska a Moudrost*** (odst. 371-432) jsem vysvětlil, že existuje souvztažnost srdce s vůlí a plic s intelektem a že spojení vůle s intelektem je jako tok krve ze srdce do plic.

166. Jsme vyučováni osvícením, neboť o učení a osvícení se hovoří ve vztahu k intelektu. Intelekt, tedy náš vnitřní zrak, je osvěcován duchovním světlem právě tak, jako naše oči či vnější zrak jsou osvěcovány přírodním světlem. V obou případech dochází k učení - avšak náš vnitřní zrak, tedy zrak intelektu, je vyučován duchovními předměty, zatímco náš vnější zrak, zrak očí, je vyučován přírodními předměty.

Existuje duchovní světlo a existuje přírodní světlo. Co do vnějšího zdání jsou si obě podobná, avšak vnitřně se liší. Přírodní světlo pochází ze slunce přírodního světa, a je tedy svou podstatou mrtvé, zatímco duchovní světlo pochází ze slunce duchovního světa, a je proto svou podstatou živé. Toto světlo na rozdíl od světla přírodního osvěcuje náš intelekt.

Přírodní a racionální osvětlení nepochází z přírodního světla, ale ze světla duchovního. Nazýváme ho přírodním a racionálním, neboť je duchovně-přírodní.

V duchovním světě jsou tři stupně světla: světlo nebeské, světlo duchovní a světlo přírodní. Nebeské světlo, světlo lidí žijících ve třetím nebi, je světlem plamenné červeně. Duchovní světlo, světlo lidí žijících v prostředním nebi, je světlem bělostného třpytu. A světlo duchovně-přírodní se podobá dennímu světlu v našem světě. Je to světlo lidí žijících v nejnižším nebi a také ve světě duchů, jenž leží mezi nebem a peklem. Tam se však u dobrých duchů podobá našemu světlu v létě, zatímco u zlých duchů našemu světlu v zimě.

Musíme si však uvědomit, že žádné duchovní světlo nemá nic společného se světlem přírodního světa - jsou rozdílná jako život a smrt. Z toho vysvítá, že přírodní světlo, tak jak je vidíme svýma očima, neosvěcuje intelekt. To činí duchovní světlo. Toho si však lidé nejsou vědomi,

neboť doposud o duchovním světle nic nevěděli. V knize ***Nebe a peklo*** (odst. 126-140) jsem vysvětlil, že co do svého původu je duchovní světlo Božskou moudrostí neboli Božskou pravdou.

167. Jelikož jsme se zmínili o světle nebe, měli bychom si něco říci i o světle pekla. I v pekle má světlo tři stupně. Světlo v nejhlubším pekle se podobá světlu hořícího uhlí. Světlo v prostředním pekle se podobá světlu z planoucího ohniště. A světlo v nejvyšším pekle se podobá světlu ze svíček a pro některé lidi měsíčnímu světlu v noci.

Tato světla nejsou přírodní, ale duchovní. Každé přírodní světlo je totiž mrtvé a uháší intelekt. A jak jsem již ukázal, schopnost chápat neboli rozumnost mají i lidé v pekle. Tato vlastní rozumnost pochází z duchovního světla, a ani v nejmenším ze světla přírodního. Duchovní světlo, jež těmto lidem propůjčuje jejich rozumnost, se mění na pekelné světlo podobně, jako se denní světlo mění na noční příšeří.

Přesto všichni, kdo žijí v duchovním světle, ať již v nebi nebo v pekle, vidí ve svém světle stejně jasně jako člověk za dne ve svém. To proto, že zrak všech je uzpůsoben k přijímání světla, ve kterém se nacházejí. Tak je zrak andělů nebe uzpůsoben k přijímání světla, které je obklopuje, a zrak pekelných duchů k přijímání jejich světla. Jejich zrak můžeme přirovnat ke zraku sov a netopýrů, již vidí v noci a večer tak jasně jako ptáci ve dne. Jejich oči jsou totiž uzpůsobeny k přijímání jejich vlastního světla.

Rozdíl mezi světly je však zjevný těm, kteří hledí z jednoho světla do druhého. Když například andělé nebe hledí do pekla, nevidí tam nic než hlubokou temnotu. A když pekelní duchové hledí do nebe, také tam nevidí nic než tmu. Nebeská moudrost je totiž pro duchy v pekle temnotou, a naopak, pro obyvatele nebe je temnotou pekelná nepříčetnost.

Je tedy zřejmé, že jaké je naše chápání, takové je i našeho světlo a že každý přichází po smrti do svého vlastního světla. V jiném světle totiž nic nevidí. A v duchovním světě, kde jsou všichni duchovní i co do svého těla, jsou oči všech přizpůsobeny tak, aby viděly ve svém vlastním světle. Životní láska každého z nás si pro sebe utváří chápání, a proto i světlo. Láska je totiž jako životní oheň, jenž vydává životní světlo.

168. Jelikož jen málokdo ví něco o osvícení, v němž se nachází chápání člověka, kterého vede Pán, musíme si něco říci i k tomuto tématu.

Existuje vnitřní a vnější osvícení od Pána, a existuje také vnitřní a vnější osvícení pocházející od člověka. Vnitřní osvícení od Pána znamená, že když člověk něco slyší, okamžitě vnímá, zda je to pravda nebo ne. K vnějšímu osvícení dochází v následných myšlenkách. Vnitřní osvícení pocházející od člověka je výsledkem pouhého odůvodňování, a vnější osvícení pocházející od člověka je výsledkem pouhých znalostí. O každém z nich se však zmíním jednotlivě.

Rozumným lidem umožňuje ***vnitřní osvícení od Pána*** ve většině případů vnímat okamžitě, když něco slyší, zda je to pravda nebo ne. Příkladem může být výrok, že láska je životem víry neboli že víra žije z lásky. Z vnitřního osvícení člověk také vnímá, že cokoli člověk miluje, to také chce, a co chce, to také činí, tedy že milovat znamená jednat. Vnímá také, že čemukoli člověk věří z lásky, to také chce a činí - že tedy mít víru znamená také jednat. Vnímá i to, že bezbožný člověk nemůže mít lásku k Bohu, a proto ani víru v Boha.

Rozumný člověk také z vnitřního osvícení okamžitě vnímá, když slyší, že Bůh je jeden; že je všudypřítomný; že veškeré dobro pochází od Něj; že vše se vztahuje k dobru a pravdě; že vše dobré pochází z vlastního Dobra a že vše pravdivé pochází z vlastní Pravdy.

Tyto a obdobné věci vnímá takový člověk hluboko sám v sobě, jakmile je uslyší. Vnímá je, protože je rozumný a jeho rozumnost je obklopena a osvěcována světlem nebe.

Vnější osvícení je osvícení myšlení pocházející z vnitřního osvícení. Naše myšlení je natolik osvíceno, nakolik si uchovává vnímání pocházející z vnitřního osvícení a zároveň nakolik jsou mu vlastní pravdivé a dobré myšlenky. Sestavuje si z nich rozumové důvody, jež mu jsou oporou.

Myšlení, jež je výsledkem vnějšího osvícení, vidí věci ze dvou stran. Na jedné straně vidí rozumové důvody, jež potvrzují, na straně druhé vidí zdánlivosti, jež zpochybňují. Ty druhé rozptyluje, zatímco ty prvé shromažďuje.

Vnitřní osvícení pocházející od člověka je však zcela jiné. V tomto stavu osvícení vidíme věci pouze z jedné stránky, z druhé však nikoli. A když se v takovém postoji utvrdíme, vidíme otázku ve světle, jež se podobá světlu vylíčenému výše, avšak je to světlo mrazivé.

Vezměme si například soudce, který kvůli úplatkům či jinému prospěchu soudí nespravedlivě. Poté, co své rozsudky odůvodní zákony a rozumovými argumenty, již nevidí ve svém soudu nic jiného než spravedlnost. Někteří sice vidí nespravedlnost, ale protože si ji vidět nepřejí, zastírají ji a zaslepují se, takže ji nevidí. Obdobné to je u soudců, kteří soudí na základě přátelství, rodinných svazků či kvůli získání přízně.

Podobně je to u takových lidí se vším, co slyší z úst lidí vládnoucích autoritou nebo z úst slavných, nebo s tím, co vymyslí vlastní inteligencí. Jejich rozumnost je slepá, neboť jejich vidění je postaveno na klamech, v nichž se utvrzují. A klamy uzavírají zrak, zatímco pravdy jej otevírají.

Takoví lidé nevidí žádnou pravdu ze světla pravdy a žádnou spravedlnost z lásky ke spravedlnosti. Vidí ze světla svého vlastního přesvědčení, což je světlo pošetilosti. V duchovním světě se jeví jako obličeje bez hlav nebo jako napůl lidské tváře na dřevěných hlavách. Jelikož nepostrádají potenciál rozumnosti, nazývají se rozumným dobytkem.

Ve ***vnějším osvícení pocházejícím od člověka*** jsou ti, kteří myslí a hovoří pouze ze znalostí, jež si vtiskli do paměti. Takoví lidé jen stěží dovedou dospět k nějakému vlastnímu závěru.

169. Toto jsou různé druhy osvícení a následného vnímání a myšlení. Skutečné osvícení pochází z duchovního světla, avšak toto vlastní osvícení z duchovního světla není zjevné nikomu v přírodním světě. Přírodní světlo totiž nemá nic společného s duchovním světlem. Mně se však takové osvícení zjevilo v duchovním světě několikrát. U lidí, kteří byli osvíceni od Pána, se projevovalo září kolem hlavy, jež měla barvu ruměnce lidské tváře. Avšak u lidí, kteří byli osvíceni sami ze sebe, se toto světlo neobjevovalo kolem hlavy, ale kolem úst a nad bradou.

170. Kromě tohoto druhu osvícení existuje ještě další, jež člověku zjevuje, jakou má víru, inteligenci a moudrost - toto zjevení mu umož-

ňuje vnímat je v sobě samém. Je vyslán do společenství s pravou vírou a pravou inteligencí a moudrostí. Pak se otevře vnitřní úroveň jeho rozumnosti, ze které vidí charakter své víry, inteligence a moudrosti tak přesvědčivě, že to musí uznat.

Viděl jsem jisté duchy vracející se z takové návštěvy a slyšel jsem, jak přiznávají, že nemají žádnou víru, přestože ve světě věřili, že měli velkou a nad jiné mimořádnou víru. Totéž uznali i o své inteligenci a moudrosti. Byli to lidé žijící ve víře samotné bez jakékoli lásky k bližnímu, zaujatí svou vlastní inteligencí.

171. ***(4) Pán člověka učí prostřednictvím Slova a nauky a kázání z něj, a proto bezprostředně sám ze Sebe.*** Výše jsem uvedl a vysvětlil, že člověka vede a učí pouze Pán, a to z nebe, a nikoli skrze nebe ani skrze nějakého tamního anděla. A jelikož nás vede pouze Pán, pak toto vedení je bezprostřední, a nikoli zprostředkované. Nyní si však řekneme, jak k němu dochází.

172. V nauce ***O Písmu*** svatém jsem vysvětlil, že Pán je Slovo a že veškeré učení církve by mělo vycházet ze Slova. Jelikož tedy Pán je Slovo, pak člověk, jenž je vyučován ze Slova, je vyučován Pánem samotným. Tuto otázku lze ale pochopit jen stěží, osvětlím ji tedy v následujícím pořadí:

a) Pán je Slovo, neboť Slovo je od Něj a je o Něm.

b) Pán je Slovo také proto, že je Božskou pravdou, jež je součástí Božského dobra.

c) Být vyučován ze Slova tak znamená být vyučován z Něj.

d). Děje se tak zprostředkovaně pomocí kázání, aniž by byla narušena bezprostřednost.

a) Za prvé, ***Pán je Slovo, neboť Slovo je od Něj a je o Něm.*** Nikdo v církvi nepopírá, že Slovo je od Pána; ale že Slovo pojednává pouze o Pánu, to sice nikdo nepopírá, ale nikdo to také opravdu neví, jak bylo vysvětleno v nauce ***O Pánu*** odst. 1-7 a 37-44 a v nauce ***O Písmu svatém*** odst. 62-69, 80-90 a 98-100. Jelikož tedy Slovo je pouze od Pána

a pouze o Něm, plyne z toho, že když jsme vyučováni ze Slova, jsme vyučováni z Pána. Slovo je totiž Božské. Mohl by nám snad předat něco Božského a vložit nám to do srdce někdo jiný než vlastní Božství, jež je zdrojem i obsahem této komunikace? Proto když Pán hovoří o Svém spojení se Svými učedníky, hovoří o tom, že oni přebývají v Něm a Jeho slova v nich (J 15,7); o tom, že Jeho slova jsou duch a život (J 6,63); a že má Svůj příbytek v těch, kteří zachovávají Jeho slova (J 14,20-24). Myslet z Pána proto znamená myslet ze Slova, přestože se zdá, jako bychom mysleli prostřednictvím Slova.

Od počátku až do konce knihy O ***Písmu svatém*** jsem objasňoval, že vše ve Slovu komunikuje s nebem; a jelikož nebe je Pán, je zřejmé, že vše ve Slovu komunikuje se samým Pánem. Existuje sice i komunikace s nebeskými anděly, avšak i ta pochází od Pána.

b) Za druhé, ***Pán je Slovo také proto, že je Božskou pravdou, jež je součástí Božského dobra.*** Pán ve Slovu u ***Jana*** učí, že je Slovo, a to těmito slovy: „Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh. ... A Slovo se stalo tělem a přebývalo mezi námi." (J 1,1.14)

Jelikož dříve byl tento výrok chápán pouze tak, že Bůh nás učí skrze Slovo, vysvětloval se jako nadsázka, takže se myslelo, že Pán není skutečné Slovo. Nevědělo se totiž, že Slovem se míní Božská Pravda, jež je součástí Božského Dobra, neboli jinými slovy Božská Moudrost, jež je součástí Božské Lásky. Ze to je Pán sám, vysvětlil jsem v pojednání ***Božská Láska a Moudrost*** v kapitole I, a že to je Slovo, vysvětlil jsem v nauce O ***Písmu svatém*** (odst. 1-86) ***[1-26].***

Nyní stručně vysvětlím, jakým způsobem je Pán Božskou Pravdou, jež je součástí Božského Dobra. Žádný člověk není člověkem díky své tváři a tělu, ale díky dobru své lásky a pravdě své moudrosti; a jelikož právě to činí člověka člověkem, je každý člověk tím, co je v něm pravdivé a dobré, neboli je svou láskou a moudrostí. Bez nich není člověkem. Pán je však vlastní Dobro a vlastní Pravda, neboli, což je totéž, je vlastní Láska a vlastní Moudrost - a ty jsou Slovo, jež na počátku bylo u Boha, jež bylo Bůh a jež se stalo tělem.

c) Za třetí: ***Být vyučován ze Slova tak znamená být vyučován samotným Pánem,*** neboť to znamená být vyučován z vlastního Dobra a z vlastní Pravdy neboli z vlastní Lásky a z vlastní Moudrosti, což je Slovo, jak jsem uvedl. Přesto je každý vyučován v souladu s chápáním své lásky. Co toto chápání přesahuje, to vyprchá.

Všichni lidé, které vyučuje Pán ve Slovu, se v tomto světě naučí jen několika pravdám, ale mnoha pravdám se naučí, když se stanou anděly. Zároveň se jim vštěpuje vnitřní obsah Slova, jenž je Božsky duchovní a Božsky nebeský; ten se však v člověku neotevře dříve než po jeho smrti, v nebi, když se ocitne v andělské moudrosti, jež je vzhledem k dřívější lidské moudrosti nepopsatelná. V nauce ***O Písmu svatém*** odst. 5-26 se lze dočíst, že Božsky duchovní a Božsky nebeský obsah, jenž tvoří moudrost andělů, je přítomen v celém Slovu a ve všech jeho jednotlivostech.

d) Za čtvrté: ***Děje se tak zprostředkovaně pomocí kázání, aniž by byla narušena bezprostřednost.*** Slovu se nelze naučit jinak než prostřednictvím rodičů, učitelů, kazatelů a knih - čtením knih zejména. Přesto se však neučíme od těchto prostředníků, ale skrze ně od Pána. To také vědí kazatelé, kteří říkají, že nehovoří sami ze sebe, ale z ducha Božího, a že veškerá pravda i veškeré dobro jsou od Boha. Vědí také, že mohou to, o čem hovoří, mnohým přivést na mysl, avšak ne do srdce; a co není v srdci, to z mysli vyprchá. (Srdcem míníme lásku člověka.)

Z toho můžeme vidět, že člověka vede a učí pouze Pán a že pokud se to děje ze Slova, je to od Něj bezprostředně. Je to to nejhlubší tajemství andělské moudrosti.

173. V nauce ***O Písmu svatém*** odst. 104-113 jsem ukázal, že skrze Slovo se dostává světlo také k lidem, kteří jsou mimo církev a Slovo nemají. A jelikož světlo k nám přichází prostřednictvím Slova a umožňuje nám chápat (a to jak dobrým, tak i zlým), je zřejmé, že toto světlo plyne ze svého zdroje do svých odvozených forem, což jsou naše vjemy a myšlenky o čemkoli. Pán říká, že bez Něj nemůžeme nic činit (J 15,5); že si nemůžeme nic přisvojit, není-li nám to dáno z nebe (J 3,27); a že

Otec v nebesích dává Svému slunci svítit na dobré i zlé a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé (Mt 5,45). Zde tak jako jinde ve Slovu se „sluncem" v jeho duchovním smyslu míní Božské Dobro Božské Lásky a „deštěm" Božská Pravda Božské Moudrosti. Ty jsou dány dobrým i zlým a spravedlivým i nespravedlivým, neboť jinak by nikdo nemohl nic vnímat ani na nic myslet.

Výše jsem vysvětlil, že je jen jeden život, jenž je zdrojem veškerého života. Vnímání a myšlení je přitom projevem života - a proto vnímání a myšlení pocházejí ze stejného zdroje jako život. Mnohokrát jsem také prokázal, že veškeré světlo, jež vytváří intelekt, pochází ze slunce duchovního světa.

174. *(5)* ***Vnějškově Pán člověka vede a učí za dokonalého zdání, ze člověk vede a učí sám sebe.*** Děje se tak vnějškově, avšak nikoli vnitřně. Nikdo neví, jakým způsobem nás Pán v našem nitru vede a učí, tak jako nikdo neví, jakým způsobem působí duše, aby umožnila očím vidět, uším slyšet, jazyku a ústům mluvit, srdci uvádět do oběhu krev, plicím dýchat, žaludku zažívat, játrům a slinivce regulovat, ledvinám odlučovat, a nespočet dalších funkcí. Nic z toho nevstupuje do našeho vnímání a pociťování. Obdobné je to s procesy, jež Pán uskutečňuje ve vnitřních substancích a formách naší mysli, avšak těch je nespočetně více.

Pánovo působení v této oblasti je před námi skryto; projevují se však jeho mnohé reálné účinky a také některé příčiny těchto účinků. Tyto účinky jsou vnější projevy, v nichž je člověk spolu s Pánem. A jelikož vnější tvoří jednotu s vnitřním, neboť obojí souvisí v jediné posloupnosti, nemůžeme být vnitřně uspořádáváni Pánem jinak než v souladu s vnějším uspořádáním, k němuž dochází naším prostřednictvím.

Každý ví, že myslíme, chceme, mluvíme a jednáme za plného zdání, že tak činíme sami od sebe, a každý vidí, že bez tohoto zdání bychom neměli žádnou vůli ani intelekt. Neměli bychom tedy ani žádné pohnutky a myšlenky, a nemohli bychom tak přijmout žádné dobro a pravdu od Pána. To znamená, že bez tohoto zdání bychom nemohli nijak poznat Boha, neměli bychom žádnou lásku k bližnímu ani víru, a proto

bychom nemohli být přetvořeni a znovuzrozeni, a tedy ani spaseni. Z toho vysvítá, že toto zdání dal Pán lidem kvůli všem těmto užitkům; zejména proto, abychom byli schopni přijímat a odpovídat, aby se Pán mohl spojit s námi a my s Ním, a abychom díky tomuto spojení žili navěky. Právě toto zdání zde máme na mysli.

Zákon Božské Prozřetelnosti praví,
že nemáme vnímat a cítit nic
z působení Božské Prozřetelnosti,
ale přesto o ní máme vědět
a máme ji uznávat.

175. Přírodní lidé, kteří v Božskou Prozřetelnost nevěří, si říkají: „Co to je Božská Prozřetelnost, když se zlým lidem dostává více cti a nabývají většího majetku než dobří lidé a když těm, kteří v Božskou Prozřetelnost nevěří, se v tolika věcech daří lépe než těm, kdo v ni věří? A nevěrní a bezbožní mohou dokonce zraňovat, škodit, působit neštěstí a někdy i smrt věrným a zbožným, a to svou zchytralostí a zlovolností." Myslí si tedy: „Nevidím snad ze své vlastní zkušenosti, která je jasná jako den, že lstivé úklady mají větší moc než věrnost a spravedlivost, pokud jen člověk z vrozené chytrosti dokáže, aby vypadaly důvěryhodně a spravedlivě? A co jiného je ostatní dění než nezbytnosti, následky a náhody, v nichž se žádná Božská Prozřetelnost neprojevuje? Nejsou snad nezbytnosti přírodním jevem? Nejsou následky řetězcem příčin plynoucím z přírodního či občanského řádu? Nejsou náhody důsledkem buď neznalosti, nebo nepřítomnosti příčin?" Takto uvažují přírodní lidé, kteří přisuzují vše přírodě a nic Bohu; neboť ti, kdo ignorují Boha, ignorují i Božskou Prozřetelnost. Bůh a Božská Prozřetelnost jsou totiž jedním.

jinak však hovoří a uvažují duchovní lidé. Přestože Božskou Prozřetelnost v jejím působení myšlenkově nevnímají ani nevidí, přesto o ní vědí a uznávají ji.

Výše zmíněné zdánlivosti a z nich plynoucí iluze uzavírají intelekt; ten pak nemůže přijmout žádný jiný vjem, dokud se nerozptýlí iluze, jež jej

oslepují, a klamy, jež jej zatemňují. To však dovedou pouze pravdy, jež mají vrozenou moc klamy rozptylovat. Proto tyto pravdy nyní vyložím a pro přehlednost tak učiním v následujícím pořadí:

1. *Kdybychom vnímali a cítili působení Božské Prozřetelnosti, nejednali bychom svobodně a podle svého rozumu a nic by se nám nejevilo jako naše. Stejné by to bylo, kdybychom byli schopni předvídat události.*

2. *Kdybychom zřetelně vnímali Božskou Prozřetelnost, zasahovali bychom do řádu a postupu jejího směřování, a tak bychom je zvrátili a zničili.*

3. *Kdybychom zřetelně vnímali Božskou Prozřetelnost, pak bychom buď popírali Boha, nebo bychom Boha činili ze sebe samých.*

4. *Je nám dovoleno vidět Božskou Prozřetelnost zezadu, ne však tváří v tvář; a jen v duchovním stavu, a nikoli ve stavu přírodním.*

176. (1) Kdybychom vnímali a cítili působení Božské Prozřetelnosti, nejednali bychom svobodně a podle svého rozumu a nic by se nám nejevilo jako naše. Stejné by to bylo, kdybychom byli schopni předvídat události. Výše jsem v příslušných odstavcích názorně vyložil řadu poznatků: že je zákonem Božské Prozřetelnosti, abychom jednali svobodně a podle svého rozumu. Ze vše, co chceme, na co myslíme, co říkáme a děláme, se nám jeví, jako by vycházelo z nás samých. Ze bez tohoto zdání by nikdo neměl nic svého a nebyl by sám sebou; neměl by tedy žádné vlastní já, a tak by mu nic nemohlo být přičteno; a bez tohoto přičtení by nezáleželo na tom, zda by činil zlo nebo dobro a zda by věřil v Boha nebo se nechal přesvědčit peklem. Jedním slovem, nebyl by člověkem.

Nyní je potřeba ukázat, že kdybychom vnímali a cítili působení Božské Prozřetelnosti, neměli bychom žádnou svobodu jednat podle svého rozumu ani žádné zdání nezávislého jednání. Kdybychom toto působení vnímali a cítili, byli bychom jím vedeni. Pán totiž svou Božskou Prozřetelností vede všechny a jak jsem ukázal výše, je pouze zdáním, že vedeme sami sebe. Kdybychom tedy bezprostředně cítili a vnímali, že jsme vedeni, neuvědomovali bychom si svůj život. Byli bychom ovládá-

ni podobně jako loutky k vydávání zvuků a pohybu. A kdybychom si přesto byli vědomi života, mohli bychom být vedeni pouze jako někdo, kdo je v poutech či okovech nebo jako tažný kůň před povozem.

Kdo tedy nevidí, že bychom tak neměli žádnou svobodu? A kdybychom neměli svobodu, neměli bychom ani rozum, neboť každý myslí ze svobody a ve svobodě; a pokud na něco ze svobody a ve svobodě nemyslíme, nejeví se nám to jako naše, ale jako cizí. Prozkoumáš-li tuto věc hlouběji, zjistíš, že bychom vůbec nemysleli, a již vůbec bychom nebyli rozumní, a nebyli bychom tedy lidmi.

177. Božská Prozřetelnost Pána neustále působí tak, aby nás vyvedla ze zel. Kdybychom toto neustálé úsilí vnímali a cítili, a přesto nebyli vedeni jako vězni, nevzpírali bychom se stále? Tak bychom se buď hádali s Bohem, nebo se míchali do Božské Prozřetelnosti. To druhé znamená činit ze sebe Boha, a to prvé vyprostit se ze svazku a popírat Boha.

Je zřejmé, že existují dvě síly neustále působící proti sobě - síla zla od člověka a síla dobra od Pána. A když proti sobě působí dvě protikladné síly, tehdy buď jedna z nich zvítězí, nebo obě zaniknou. Pokud však jedna zvítězí, zároveň obě zaniknou, neboť zlo člověka nepřijímá dobro od Pána okamžitě, stejně jako dobro od Pána neodvrhne zlo od člověka okamžitě. Kdyby se jedno či druhé mělo stát v jediném okamžiku, v člověku by se neudržel žádný život.

K těmto a mnoha dalším škodlivým důsledkům by došlo, kdybychom otevřeně vnímali a cítili působení Božské Prozřetelnosti. To však jasně prokážu následujícími příklady.

178. Předvídat události není člověku dáno ze stejného důvodu, tedy proto, aby mohl jednat svobodně a podle svého rozumu. Je totiž známo, že cokoli milujeme, to si přejeme uskutečnit a pomocí rozumu k tomuto cíli směřujeme. Ví se také, že rozumové uvažování o čemkoli je podněcované láskou k dosažení dané věci myšlením. Kdybychom tedy díky nějaké Božské předpovědi znali účinek či výsledek, náš rozum by utichl, a s rozumem i láska. Láska totiž společně s rozumem spočívá v účinku, a odtud začíná nanovo.

Vlastní radost rozumu spočívá v tom, že v myšlenkách vidí účinek lásky - ne v době, kdy se dostavuje, ale předem; tedy ne v současnosti, ale v budoucnosti. Právě proto má člověk to, co nazýváme ***nadějí,*** jež v rozumu roste a ubývá spolu s tím, jak člověk vidí a očekává výsledek. Tato radost se završuje ve výsledné události, ale potom upadne spolu s myšlenkami na ni v zapomnění.

Něco obdobného by se stalo, kdyby výsledek byl předpovězen.

Lidská mysl neustále pracuje s třemi prvky zvanými účel, příčina a účinek. Kdyby jeden z nich scházel, lidská mysl by nebyla ve svém životě. Pohnutka vůle je účelem vydávajícím podnět; myšlení intelektu je příčina, skrze kterou se podnět uskutečňuje; a tělesný čin, řeč úst nebo vnější vjem je účinek, kterého dosahuje účel prostřednictvím myšlení.

Každému je zřejmé, že lidská mysl není ve svém životě, když se zabývá pouze pohnutkami vůle a ničím jiným, nebo když se zabývá pouze účinkem. Znamená to, že naše mysl nepřijímá žádný život z těchto tří prvků odděleně, ale pouze z této trojice pohromadě. Tváří v tvář předvídanému výsledku však tento život mysli vyprchává a vytrácí se.

179. Jelikož předvídání budoucnosti ničí samo lidství, jehož podstatou je jednat svobodně a podle rozumu, nikomu není dáno znát budoucnost. Každý však může o budoucnosti rozumně uvažovat. Tím uvádí rozum se všemi jeho silami v život. Proto také neznáme svůj osud po smrti ani žádnou jinou událost, dokud ji neprožíváme. Kdybychom je totiž znali, již bychom neuvažovali ze svého vnitřního já, co bychom měli dělat a jak bychom měli žít, abychom cíle dosáhli. Ze svého vnějšího já bychom pouze mysleli na to, že k události dochází; a tento stav uzavírá vnitřní úrovně mysli, jež jsou prvotním sídlem oněch dvou životních sil, svobody a rozumnosti.

Touha znát budoucnost je vrozena většině lidí, avšak pochází z lásky ke zlu. Proto je lidem, kteří věří Božské Prozřetelnosti, odebrána, a je jim dána důvěra, že jejich osud spravuje Pán. Nechtějí jej tedy znát předem, aby snad nějakým způsobem do Božské Prozřetelnosti nezasahovali. To učí Pán různými způsoby u ***Lukáše*** 12,14-48.[51)]

Mnoha příklady z duchovního světa mohu dosvědčit, že jde o zákon Božské Prozřetelnosti. Většina lidí, když v onen svět po smrti vstoupí, si přeje znát svůj další úděl. Dostanou však odpověď, že pokud žili dobře, jejich úděl je v nebi, a jestli zle, tak v pekle. Jelikož se však všichni lidé bojí pekla, dokonce i zlí, ptají se, co mají dělat a čemu mají věřit, aby přišli do nebe. Slyší odpověď, že mají dělat, co chtějí, a věřit, čemu chtějí; pouze mají vědět, že lidé v pekle nečiní dobro a nevěří pravdě, a že takto žijí jen v nebi. „Pátrej po tom, co je dobro a pravda, a pokud můžeš, čiň jedno a mysli na druhé."

Tak je každý ponechán, abych jednal svobodně a podle svého rozumu ve světě duchovním stejně jako ve světě přírodním. Avšak jak člověk jednal v tomto světě, tak bude jednat i v onom, neboť život s každým zůstává. A tak každému zůstává i jeho úděl, neboť úděl člověka je dán jeho životem.

180. ***(2)*** *Kdybychom zřetelně vnímali Božskou Prozřetelnost, zasahovali bychom do řádu a postupu jejího směřování, a tak bychom je zvrátili a zničili.* Má-li tyto poznatky zřetelně vnímat rozumný a zároveň přírodní člověk, musím je osvětlit příklady, a to v tomto pořadí:

a) Vnější záležitosti jsou tak propojeny s vnitřními, že v každé činnosti vystupují jako jeden celek. b) Člověk spolupracuje s Pánem pouze v některých vnějších procesech. Kdyby tak zároveň činil i v procesech vnitřních, převrátil a zničil by veškerý řád a postup směřování Božské Prozřetelnosti. To však, jak jsem již uvedl, osvětlím pomocí příkladů.

a) Za prvé: Vnější záležitosti jsou tak propojeny s vnitřními, že v každé činnosti vystupují jako jeden celek. To lze osvětlit na několika příkladech z lidského těla. Celé tělo i každá jeho jednotlivost obsahuje vnější a vnitřní součásti. Vnější součásti jsou kůže, membrány a obaly, zatímco vnitřní součásti jsou formy různým způsobem utvářené a pospojované z nervových vláken a cév. Obaly, jež je obklopují, pronikají svými výběžky do všech vnitřních součástí, a to až do samého jejich středu. Tak se vnější součásti tvořící obal spojují se vším, co je uvnitř, tedy s organickými formami vláken a cév.

Z toho plyne, že tak jako působí nebo nechává na sebe působit vnější, tak také působí nebo nechává na sebe působit i vnitřní. Vše je totiž napořád svázáno.

Vezmi si například některou univerzální tělesnou pokrývku, jako například pohrudnici, jež obaluje hrudník neboli srdce a plíce, a prohlédni si ji z anatomické perspektivy - nebo, pokud nejsi v anatomii zběhlý, promluv si s anatomy. Řeknou ti, že tato univerzální pokrývka vniká kruhovitě svými stále jemnějšími výběžky hluboko do plic, až do těch nejjemnějších průdušinek a plicních komůrek, jež jsou počátkem plic. A to se nezmiňujeme o jejím dalším rozšiřování průdušnicí do hrtanu a k jazyku.

Z toho vysvítá, že nejzevnější se neustále propojuje s nejvnitřnějším; takže když nejzevnější působí nebo nechává na sebe působit, tak i hlubší prvky působí nebo nechávají na sebe působit z nejhlubšího středu. Proto také když nejzevnější obal plic, pohrudnice, je zaplaven vodou, rozpálen horečkou nebo postižen vředy, plíce strádají zevnitř; a když zkáza postupuje, veškerá činnost plic ustává a člověk umírá.

Obdobné je to i všude jinde v těle, například u pobřišnice, společné pokrývky všech orgánů břišní dutiny, a obalů kolem každého z nich - žaludku, jater, slinivky břišní, sleziny, střev, okruží, ledvin a mužských i ženských pohlavních orgánů. Vezmi si kterýkoli z nich a buď jej prozkoumej sám, a uvidíš, nebo se poraď s člověkem zběhlým v tomto oboru, a uslyšíš. Vezmi si například játra, a zjistíš, že existuje spojení pobřišnice s obalem tohoto orgánu a skrze tento obal s jeho nejhlubšími částmi. Z obalu totiž vybíhají výběžky, jež trvale pronikají dovnitř a vytvářejí tak spojení s nejhlubším středem. Díky tomu je vše vzájemně svázáno takovým způsobem, že když působí nebo nechá na sebe působit obal, obdobně působí nebo nechá na sebe působit i celá forma.

Obdobné to je i s ostatními orgány. V každé formě totiž celek i jednotlivosti neboli obecné i specifické spolupůsobí v tomto úžasném spojení jako jeden celek.

Dále uvidíme, že u duchovních forem a změn a variací jejich stavů, jež se vztahují k činnosti vůle a intelektu, se děje něco podobného jako u přírodních forem a jejich působení týkajícího se pohybu a jednání.

Jelikož v určitých vnějších činnostech spolupracujeme s Pánem a nikomu není odebrána svoboda jednat podle svého rozumu, plyne z toho, že Pán nemůže v našem nitru působit jinak než v souladu s naším vnějším jednáním. Pokud se tedy člověk nevyhýbá zlu a neodvrací se od něj jako od hříchu, jeho vnější myšlenkové a volní procesy se poškodí a oslabí, a spolu s nimi i vnitřní procesy, obdobně jako se pohrudnice oslabí nemocí zvanou zánět pohrudnice, jež končí až tělesnou smrtí.

b) Za druhé: Kdybychom si byli zároveň vědomi vnitřních procesů, převrátili a zničili bychom veškerý řád a postup Božské Prozřetelnosti. I to můžeme osvětlit pomocí příkladů z lidského těla. Kdybychom znali všechny způsoby, jak obě mozkové hemisféry působí na nervová vlákna, tato vlákna na svaly a jak svaly vyvolávají aktivitu, a kdybychom tuto znalost použili k řízení těchto procesů podobně, jak řídíme své jednání, nestalo by se, že bychom je všechny převrátili a zničili? Kdybychom věděli, jakým způsobem zažívá žaludek a jak si orgány kolem něj berou, co je jim určeno, jak zpracovávají krev a rozvádějí ji, aby plnila všechny životně důležité úkoly - kdybychom se zabývali řízením těchto činností tak, jak to činíme zevně, například když jíme a pijeme - nepřevrátili a nezničili bychom je všechny? Když nejsme schopni řídit vnější procesy, jež vyhlížejí tak jednoduše, aniž bychom je svou rozmařilostí a nestřídmostí nezničili, co by se teprve stalo, kdybychom řídili vnitřní procesy, jež jsou nekonečné? Proto jsou zcela mimo naši vůli, abychom do nich svou vůlí nezasahovali a nepodřizovali je své kontrole - kromě svalů, jež vytvářejí jejich pokrývku. Nevíme dokonce ani to, jakým způsobem fungují; víme jen, že fungují.

Obdobné to je s ostatními procesy. Kdybychom řídili vnitřní zrakové procesy oka, vnitřní sluchové procesy ucha, vnitřní chuťové procesy jazyka, vnitřní vjemové procesy kůže, vnitřní procesy systolického pohybu srdce, vnitřní dýchací procesy plic, vnitřní procesy okruží sloužící

k distribuci střevní mízy, vnitřní vylučovací procesy ledvin, vnitřní reprodukční procesy pohlavních orgánů, vnitřní procesy dělohy sloužící k vývoji embrya, a tak dále - nevymysleli bychom snad nespočetně mnoho způsobů, jak převrátit a zničit jejich řád, kterým působí Božská Prozřetelnost?

Je známo, že žijeme na vnější úrovni - například vidíme očima, slyšíme ušima, chutnáme jazykem, cítíme kůží, dýcháme plícemi, oplodňujeme manželku, a tak dále. Nestačí, abychom si byli vědomi těchto vnějších procesů a řídili je ke zdraví těla i mysli? A pokud toho nejsme schopni, co by se stalo, kdybychom řídili také vnější procesy? Z toho je tedy zjevné, že kdybychom otevřeně viděli Božskou Prozřetelnost, zasahovali bychom do jejího řádu a postupu, a tak bychom ji zvrátili a zničili.

181. Důvod, proč jsou duchovní procesy mysli podobné přírodním procesům těla, spočívá v souvztažnosti všeho v mysli se vším v těle. Proto také mysl aktivuje tělo v jeho vnějších funkcích, a to společně podle všech svých pokynů. Aktivuje oko k vidění, ucho k slyšení, ústa a jazyk k jedení a pití a také k mluvení, ruku k práci, nohu k chůzi, pohlavní orgány k reprodukci. Mysl neaktivuje k těmto funkcím pouze vnější orgány, ale také ty vnitřní v jejich celé posloupnosti: vnější v souladu s vnitřními a vnitřní v souladu s vnějšími. Když tedy aktivuje ústa k mluvení, aktivuje současně i plíce, hrtan, hlasivkovou štěrbinu, jazyk a ústa, každý orgán jednotlivě k jeho specifické funkci. Spolu s tím odpovídajícím způsobem mění i výraz tváře.

Z toho tedy vysvítá, že obdobné zákonitosti, jaké jsme uvedli o přírodních formách těla, je třeba uvést i o duchovních formách mysli, a co jsme uvedli o přírodních aktivitách těla, je třeba uvést i o duchovních aktivitách mysli. Proto jak člověk uspořádává své vnější záležitosti, tak Pán uspořádává ty vnitřní - tedy jinak, pokud člověk uspořádává vnější záležitosti sám od sebe, a jinak, pokud je uspořádává z Pána a zároveň zdánlivě nezávisle.

Lidská mysl je celou svou formou člověkem. Je totiž naším duchem, jenž po smrti vyhlíží jako člověk úplně stejně jako ve světě. Obojí má

proto obdobnou strukturu. Co jsme tedy uvedli o spojení vnějších a vnitřních tělesných částí, to musí platit i pro spojení vnějších a vnitřních částí mysli. Jediným rozdílem je, že zatímco jedno je přírodní, druhé je duchovní.

182. *(3)* ***Kdybychom zřetelně vnímali Božskou Prozřetelnost, pak bychom buď popírali Boha, nebo bychom Boha činili ze sebe samých.*** Čistě přírodní lidé si říkají: „Co to je Božská Prozřetelnost? Je to snad něco více než pojem, jejž prostý lid slýchá od kněží? Viděl snad někdo její působení? Není snad skutečnou příčinou všeho, co se ve světě děje, lidská rozvážnost, moudrost, chytrost a špatnost? Nejsou pak to ostatní jen nezbytné důsledky? A také časté náhody? Je snad Božská Prozřetelnost skrytá někde v nich? A jak by se mohla skrývat v podvodech a zchytralostech? Přesto se říká, že všechno způsobuje Božská Prozřetelnost. Ukažte mi ji, a já uvěřím. Dříve v ni stejně nikdo uvěřit nemůže."

Takto hovoří čistě přírodní lidé; duchovní lidé však hovoří jinak. Jelikož uznávají Boha, uznávají také Božskou Prozřetelnost. Zároveň ji i vidí. Nemohou ji však ukázat nikomu, kdo myslí pouze v mezích a pojmech přírody. Ten totiž nemůže pozvednout svou mysl nad přírodu a spatřit v jejích vnějších podobách jakoukoli známku Božské Prozřetelnosti. Nemohou o ní nic usoudit ani z jejích zákonů, jež jsou zákony Božské moudrosti. Proto kdyby ji zjevně viděli, naplnili by ji přírodou, a tak by ji nejenom zahalili mylnými představami, ale také by ji znevážili. Místo aby ji uznali, popřeli by ji; a každý, kdo v srdci popírá Božskou Prozřetelnost, popírá také Boha.

Můžeme si myslet, že buď všemu vládne Bůh, nebo příroda. Kdo si myslí, že všemu vládne Bůh, ten si také myslí, že vládne Láska sama a Moudrost sama, a tedy Život sám. Kdo si ale opravdu myslí, že všemu vládne příroda, ten se domnívá, že vládne přírodní teplo a světlo, přestože tyto energie jsou samy o sobě mrtvé, neboť pocházejí z mrtvého slunce. Nevládne snad to, co je ze své podstaty živé, mrtvému? Může snad mrtvé něčemu vládnout? Pokud si myslíš, že něco mrtvého může dát život, blouzníš. Život musí pocházet od Života.

183. Zdá se nepravděpodobné, že kdybychom zjevně viděli Božskou Prozřetelnost a její působení, popírali bychom Boha. Mohlo by se zdát, že pokud bychom ji zjevně viděli, nemohli bychom jinak než uznat její existenci, a tím uznat i existenci Boha. Přesto je opak pravdou.

Božská Prozřetelnost nikdy nepůsobí v souladu s láskou naší vůle, ale vždy proti ní. Kvůli našemu zděděnému zlu totiž stále bažíme po tom nejhlubším pekle. Pán nás však prostřednictvím Své Prozřetelnosti od pekla neustále odvrací a vytahuje nás z něj: nejprve do mírnějšího pekla, potom ven z pekla a nakonec k Sobě do nebe.

Toto působení Božské Prozřetelnosti je nepřetržité. Proto kdyby člověk zjevně viděl či cítil toto oddalování či odvádění, rozzlobil by se a považoval by Boha za nepřítele, a ze zla svého já by Jej popíral. Jsme tedy udržováni ve stavu svobody, abychom o tomto působení nevěděli a žili v domnění, že vedeme sami sebe.

Osvětleme si to však příkladem. Pod vlivem své dědičnosti chceme získat moc a bohatství; a pokud tyto lásky nedržíme na uzdě, chceme být stále mocnějšími a bohatšími a nakonec těmi nejmocnějšími a nejbohatšími ze všech. A ani tehdy bychom se neuspokojili, ale chtěli bychom být mocnější než sám Bůh a vlastnit samo nebe. Takové dychtění se skrývá uvnitř našeho zděděného zla, a proto i v samé přirozenosti našeho života.

Božská Prozřetelnost neodstraňuje toto zlo najednou; kdyby se tak stalo, nemohli bychom žít. Odstraňuje ho tiše a postupně, aniž bychom o tom něco věděli. Děje se to tak, že nám dovoluje jednat v souladu s našimi myšlenkami, které rozumem utváříme, a tehdy nás od zla různými prostředky odvádí - rozumnými argumenty stejně jako občanskými a morálními zásadami. Takto nás od něj vzdaluje natolik, nakolik to je v naší svobodě možné.

Žádné zlo navíc nemůže být odstraněno, pokud se neprojeví a my je nespatříme a nerozpoznáme. Je jako rána, jež se nezhojí, dokud se neotevře.

Kdybychom tedy věděli a viděli, že Pán prostřednictvím Své Božské Prozřetelnosti působí proti lásce našeho života, lásce, která nám dává

tu nejhlubší radost, nemohli bychom jinak než jít proti ní, rozlítit se, vzdorovat jí, hrubě jí spílat a nakonec svým zlem Božskou Prozřetelnost od sebe oddálit a popřít ji, a tím také popřít Boha. Činili bychom tak zejména tehdy, kdybychom viděli, jak nám brání v úspěchu, snižuje naši důstojnost a připravuje nás o bohatství.

Měli bychom však vědět, že Pán nás nikdy neodvrací od našeho dožadování se cti či shromažďování majetku, ale odvrací nás od dychtění po cti pouze kvůli věhlasu nebo kvůli nám samým, a obdobně od shromažďování majetku pouze kvůli bohatství či majetku samému. Když nás od této posedlosti odvrací, uvádí nás do lásky k užitečnosti, takže pak již nepohlížíme na věhlas kvůli sobě, ale kvůli užitečnosti. Na první místo pak klademe užitečnost a sebe až na druhé, a nikoli sebe na první místo a užitečnost na druhé. Totéž platí i pro bohatství. Pán nás na mnoha místech Slova učí, že neustále ponižuje pyšné a povyšuje pokorné; a co učí ve Slovu, to je také součástí Jeho Božské Prozřetelnosti.

184. Obdobné to je i s ostatními zly, v nichž díky své dědičnosti vězíme, jako například s cizoložstvím, podvody, pomstychtivostí, potupováním druhých a dalšími. Žádné z nich nemůže být odstraněno jinak než tím, že je nám ponechána naše svoboda myslet na ně a chtít je, kdy je odstraňujeme zdánlivě sami od sebe. To však nemůžeme, pokud neuznáváme Božskou Prozřetelnost a snažně ji neprosíme o odstranění našich zel. Bez této svobody a zároveň bez Božské Prozřetelnosti by tato zla byla jako uzavřený jed, který není vyloučen a brzy se rozšíří a vše usmrtí; nebo jako choroba srdce, kvůli které brzy zemře celé tělo.

185. Tuto skutečnost lze nejlépe zjistit od lidí, kteří jsou po smrti a v duchovním světě. Mnozí z těch, kteří v přírodním světě dosáhli vlivu a bohatství a ve svých vysokých postaveních stejně jako v majetku hleděli jen sami na sebe, zpočátku hovoří o Bohu a Božské Prozřetelnosti, jako by je ze srdce uznávali. Jelikož však tehdy již otevřeně vidí Božskou Prozřetelnost, a proto i svůj konečný úděl, kterým je jejich směřování do pekla, spolčují se s ďábly, a pak nejenže popírají Boha, ale také se Mu rouhají. Dosahují pak stavu takového šílenství, že moc-

nější ďábly považují za své bohy a po ničem netouží horlivěji, než aby se sami také stali bohy.

186. Skutečnost, že bychom šli proti Bohu a popírali Jej, kdybychom zjevně viděli působení Jeho Božské Prozřetelnosti, je důsledkem našeho ulpění na radostech naší lásky. Tato radost tvoří náš život. Proto když jsme udržováni v radosti svého života, jsme ve své svobodě. Naše svoboda a tato radost jsou neoddělitelné. Kdybychom tedy vnímali, že jsme neustále odváděni od své radosti, byli bychom roztrpčeni jako vůči někomu, kdo si přeje zničit náš život, a považovali bychom jej za svého nepřítele.

Aby se tak nestalo, Pán se ve Své Božské Prozřetelnosti zjevně neukazuje. Vede nás jejím prostřednictvím tak tiše, jako skrytý proud či pramen unáší loď. Proto se domníváme, že jsme stále sami ve svém vlastním, neboť naše svoboda je s naším já neoddělitelně svázaná. Z toho vysvítá, že svoboda nám přivlastňuje to, co k nám Božská Prozřetelnost uvádí - což by se nestalo, kdyby se projevila. Přivlastnit znamená stát se součástí života.

187. ***(4) Je nám dovoleno vidět Božskou Prozřetelnost zezadu, ne však tváři v tvář; a jen v duchovním stavu, a nikoli ve stavu přírodním.*** Vidět Božskou Prozřetelnost zezadu a nikoli tváří v tvář znamená vidět ji poté, co se něco přihodí, a nikoli předem; a vidět ji ze stavu duchovního a nikoli ze stavu přírodního znamená vidět ji z perspektivy nebe, a nikoli z perspektivy světa.

Ti lidé, kteří přijímají vliv z nebe a uznávají Božskou Prozřetelnost, a zejména ti, kteří byli přetvořeni a stali se duchovními, vládnou hlubší schopností poznání; když vidí, jak nějaké události zázračně následují jedna po druhé, dokážou v tom jakoby spatřit Prozřetelnost a uznat ji. Tito lidé si nepřejí vidět ji tváří v tvář (tedy předtím, než k událostem dojde), neboť se bojí, aby svou vůlí nezasáhli do jejího řádu a průběhu.

jiné to je u lidí, kteří nepřipustí žádný vliv z nebe, ale pouze ze světa, a zejména u těch, kteří přijali zdánlivosti za skutečnost, a tak se stali přírodními lidmi. Ti nevidí nic z Božské Prozřetelnosti zezadu, ale přejí

si ji vidět tváří v tvář, tedy předtím, než se projeví. A jelikož Božská Prozřetelnost působí skrze prostředky, jimiž se stávají lidé a svět, pak by ji - ať už viděnou tváří v tvář nebo zezadu - přičetli člověku nebo přírodě, a tak by se ve svém popírání ještě více utvrdili. Důvod pro takovou domněnku je v tom, že jejich intelekt je uzavřen vzhůru a je otevřen pouze dolů. Je tedy uzavřen směrem k nebi a otevřen směrem ke světu; a Božskou Prozřetelnost není možné vidět z perspektivy světa, ale pouze z perspektivy nebe.

Občas jsem uvažoval nad tím, zda by tito lidé uznali Božskou Prozřetelnost, kdyby byl jejich intelekt otevřen vzhůru a oni viděli jako za bílého dne, že příroda je sama o sobě mrtvá a lidská inteligence není v podstatě ničím, a že obojí se jeví opačně v důsledku vlivu. Uvědomil jsem si, že lidé, kteří se vnitřně utvrdili pro přírodu a lidskou prozíravost, by to neuznali, protože přírodní světlo plynoucí zdola by okamžitě vyhladilo duchovní světlo plynoucí shora.

189.[52)] Člověk, který se stal duchovním tím, že uznal Boha, a moudrým tím, že se zřekl svého já, vidí Božskou Prozřetelnost v celém světě jako celku i ve všem jednotlivě. Vidí ji, pozoruje-li přírodní události, vidí ji, pozoruje-li události občanského života, a vidí ji, pozoruje-li duchovní události. Vidí ji v tom, jak se události dějí souběžně i jak následují jedna po druhé, v účelech, příčinách a účincích, v užitcích, ve věcech velkých i malých. Vidí ji zejména v našem spasení, ve skutečnosti, že Jehovah nám dal Slovo, kterým nás učí o Bohu, o nebi a pekle, o věčném životě, o tom, že On sám přišel na svět, aby nás vykoupil a spasil. To a mnoho dalšího včetně Božské Prozřetelnosti působící v nich lidé vidí díky duchovnímu světlu uvnitř přírodního světla.

Čistě přírodní člověk však nic z toho vidět nemůže. Je jako někdo, kdo vidí nádherný chrám a slyší hovořit kazatele osvíceného v Božských otázkách, a doma řekne, že neviděl nic než kamenný dům a slyšel jen nějakou řeč. Nebo je jako krátkozraký člověk, který vejde do výtečné zahrady plné ovoce všech druhů, a pak se vrátí domů a vypráví, že viděl jen les a nějaké stromy.

Když se takoví lidé stanou po smrti duchy a jsou pozvednuti do andělského nebe, kde vše má formu odrážející lásku a moudrost, nic z toho nevidí, dokonce si ani nepovšimnou, že tam něco je. To jsem pozoroval u mnoha lidí, kteří popírali Božskou Prozřetelnost Pána.

190. Je mnoho neměnných věcí, jež byly stvořeny, aby se mohla projevit proměnlivost. Neměnné jsou pravidelné cykly východu a západu slunce, měsíce a také hvězd; pravidelně se dostávají do takové polohy (nazývající se zatmnění), kdy se vzájemně zastiňují; nemění se jejich tepelné a světelné záření; roční období jara, léta, podzimu a zimy; části dne zvané ráno, odpoledne, večer a noc. Neměnné jsou také atmosféry, vodstva a země nahlíženy samy o sobě. Neměnná je vegetační schopnost v rostlinné říši, schopnost růstu a množení v živočišné říši a jejich neustálé projevy, vznikají-li v souladu se zákony řádu.

To a mnoho dalšího existuje již od počátku stvoření. Bylo to zajištěno, aby mohla vzniknout nekonečná různorodost - ta totiž nemůže existovat jinak než v kontextu věcí neměnných, stálých a pevných.

Osvětleme to však příklady. Neexistovaly by různé druhy rostlin, kdyby neustále nevycházelo a nezapadalo slunce, a proto neexistovaly stálé teplo a světlo. Harmonie zvuků jsou nekonečně různorodé; to by však nebylo možné, kdyby atmosféry nebyly neměnné ve svých zákonech a formě. Nemohlo by docházet k zrakovým vjemům, jež jsou také nekonečné, kdyby éter nebyl neměnný ve svých zákonech a oko ve své formě. Stejně tak by neexistovaly různé barvy, kdyby neexistovalo jako neměnná skutečnost světlo. Totéž platí pro naše myšlenky, řeč a jednání, jež jsou také nekonečně různorodé, což by nebylo možné, kdyby nebylo neměnné organické skladby našeho těla.

Nemusí snad dům být neměnný, aby v něm člověk mohl vykonávat různé činnosti, podobně jako chrám, aby v něm mohlo docházet k různým druhům bohoslužby, kázání, učení a zbožného rozjímání? Obdobné zákonitosti platí i pro další věci.

Co se týká vlastní různorodosti, jež se projevuje v kontextu věcí neměnných, stálých a pevných, ta se prostírá až do nekonečna a nemá

žádnou mez, a přesto se v celém vesmíru nenajde jediná obměna zcela shodná s jinou. Nemůže se najít ani v celém vývoji vesmíru až do věčnosti. A kdo mohl tyto obměny postupující do nekonečnosti a do věčnosti uspořádat tak, aby byly v řádu? Mohl to snad být někdo jiný než ten, kdo stvořil neměnnost s cílem, aby v ní vznikla ona různorodost? A kdo jiný je schopen řídit nekonečné obměny života lidí než ten, kdo je vlastní Život, tedy vlastní Láska a Moudrost?

Mohly by být nekonečné pohnutky a z nich vyvěrající myšlenky lidí, tedy i sami lidé, uspořádáni do jediného celku bez Jeho Božské Prozřetelnosti, jež je jako neustálé stvořování - a to zlé pohnutky a myšlenky do jediného ďábla, tedy pekla, a dobré pohnutky a myšlenky do jediného Pána v nebi? Již několikrát jsem uvedl a ukázal, že celé andělské nebe vyhlíží před Pánem jako jeden Člověk, jenž je Jeho obrazem a podobou, a že naopak celé peklo vyhlíží jako jeden člověk-monstrum.

Tato fakta jsem uvedl proto, že někteří přírodní lidé využívají ve svém šílenství existenci neměnných a stálých jevů, jež jsou nezbytné pro existenci různorodých událostí, k argumentaci ve prospěch přírody a své vlastní prozíravosti.

Naše vlastní prozíravost není ničím - pouze se jeví něčím být, což je nezbytné zdání. Božská Prozřetelnost je však univerzální, neboť se nachází i v těch nejmenších jednotlivostech.

191. Myšlenka, že naše vlastní prozíravost není ničím, zcela protiřečí zdání, a tedy i víře mnoha lidí. Proto nikoho, kdo kvůli zdání uvěřil, že vše je výsledkem lidské prozíravosti, nelze přesvědčit jinak než argumenty postavenými na hlubším zkoumání, jež musí vycházet z příčin. Toto zdání je účinkem a příčiny odhalují, z čeho účinky vycházejí.

V úvodu si řekneme něco o obvyklé podobě víry v této oblasti. Uvedenému zdání odporují nauky církve, jež učí, že láska a víra nepocházejí od člověka, ale od Boha. To platí i o moudrosti a inteligenci, a proto i o prozíravosti a obecně o všem, co je dobré a pravdivé. Když tato učení přijmeme, musíme také přijmout fakt, že vlastní prozíravost není ničím, ale že se pouze něčím jeví. Prozíravost nemá žádný jiný zdroj než inteligenci a moudrost a tyto dvě schopnosti mají svůj zdroj v intelektu, a odtud i v rozmýšlení o pravdě a dobru. Tato právě uvedená fakta přijímají a věří jim pouze lidé, kteří uznávají Božskou Prozřetelnost, a nikoli ti, kteří uznávají jen lidskou prozíravost.

Pravdou musí být jedno, nebo druhé - buď to, co učí církev, tedy že veškerá moudrost a prozíravost je od Boha, nebo to, co učí svět, tedy že veškerá moudrost a prozíravost je od člověka. Lze snad dojít k jinému závěru, než že pravdou je to, co učí církev, a to, co učí svět, je zdáním? Církev totiž nachází potvrzení ve Slovu, zatímco svět v lidském já; a Slovo je od Boha, zatímco lidské já je od člověka.

Jelikož prozíravost je od Boha, a nikoli od člověka, křesťané se modlí, aby Bůh vedl jejich myšlenky, úmysly a činy, a jako důvod dodávají, že sami toho nejsou schopni. A když vidí, jak někdo činí něco dobrého, říkají, že jej k tomu přivedl Bůh, a mnoho dalšího podobného.

Mohl by snad někdo takto hovořit, kdyby tomu vnitřně nevěřil? A vnitřně věřit znamená věřit z nebe. Když však takový člověk sám pro sebe přemýšlí a sbírá argumenty ve prospěch lidské prozíravosti, může věřit opaku, jenž pochází ze světa. Avšak u lidí, kteří ze srdce uznávají Boha, vítězí vnitřní víra, zatímco vnější víra vítězí u těch, kteří neuznávají Boha ze srdce, ať již ústy vyznávají cokoli.

192. Uvedl jsem, že nikdo, v kom zdání vyvolalo víru, že vše je výsledkem lidské prozíravosti, nemůže být přesvědčen jinak než argumenty postavenými na hlubším zkoumání, jež musí vycházet z příčin. Aby tedy tyto argumenty vycházející z příčin byly našemu intelektu zjevné, musím je vyložit v patřičném pořadí, jež je následující:

1. Všechny naše myšlenky vznikají z pohnutek naší životní lásky Bez nich není a nemůže vzniknout absolutně žádná myšlenka.

2. Pohnutky naší životní lásky jsou známy pouze Pánu.

3. ***Pán vede prostřednictvím Své Božské Prozřetelnosti pohnutky naší životní lásky a spolu s nimi i naše myšlenky jež tvoří naši prozíravost.***

4. Pán pomocí Své Božské Prozřetelnosti skládá pohnutky celého lidského rodu do jediné, lidské formy.

5. Nebe a peklo, jež pocházejí z lidského rodu, proto mají takovouto formu.

6. ***Lidé, kteří uznávají pouze přírodu a lidskou prozíravost, vytvářejí peklo, zatímco lidé, kteří uznávají Boha a Jeho Božskou Prozřetelnost, vytvářejí nebe.***

7. Nic z toho by nebylo možné, kdyby se nám nezdálo, že myslíme a uspořádáváme své záležitosti nezávisle.

193. ***(1) Všechny naše myšlenky vznikají z pohnutek naší životní lásky. Bez nich není a nemůže vzniknout absolutně žádná myšlenka.*** Výše

v tomto pojednání a také v práci nazvané ***Božská Láska a Moudrost,*** zejména v kapitolách 1 a 5, jsem vysvětlil podstatu naší životní lásky, pohnutek a následných myšlenek i z nich odvozených vjemů a činností probíhajících v těle. Jelikož tvoří příčiny, z nichž jako účinek plyne lidská prozíravost, musím se zde zmínit i o nich. Skutečnosti uvedené dříve totiž nelze dát do těsné souvislosti s těmi, které zmiňujeme později, aniž bychom si je připomněli a znovu je přehlédli.

Dříve jsem v této knize a ve zmíněném díle ***Božská Láska a Moudrost*** vysvětlil, že se v Pánu nachází Božská Láska a Božská Moudrost, že tato dvojice je Život sám a že z těchto dvou skutečností pochází lidská vůle a intelekt - vůle z Božské Lásky a intelekt z Božské Moudrosti. Také jsem vysvětlil, že v těle je tato dvojice souvztažná se srdcem a plícemi a že z toho můžeme vyvodit, že tak jako tlukot srdce sjednocený s dýcháním plic vládne celému člověku tělesně, tak i vůle sjednocená s intelektem vládne celému člověku mentálně. Vysvětlil jsem, že tyto dva životní principy, jeden přírodní a druhý duchovní, existují v každém člověku a že základnou přírodního života je tlukot srdce, zatímco základnou duchovního života je volní schopnost mysli. Dále jsem objasnil, že každý z těchto orgánů si k sobě připojuje druha, se kterým přebývá a vykonává své životní funkce - srdce si k sobě připojuje plíce a vůle intelekt.

Jelikož tedy duší vůle je láska a duší intelektu je moudrost a obojí je od Pána, plyne z toho, že životem každého člověka je láska a že tento život je takový, jaká je jeho láska ve spojení s moudrostí. Jinými slovy, životem každého člověka je vůle a tento život je takový, jaká je jeho vůle ve spojení s intelektem. Avšak více o tomto tématu viz výše a zejména v knize ***Božská Láska a Moudrost*** část 1 a 5.

194. Ve výše zmíněném pojednání jsem také vysvětlil, že životní láska ze sebe vytváří podřazené lásky nazývající se pohnutky, že tyto pohnutky jsou vnější a vnitřní a že dohromady vytvářejí jakoby jedno panství či království, v němž je životní láska pánem neboli králem.

Také jsem vysvětlil, že tyto podřazené lásky či pohnutky k sobě připojují své druhy, každá svého vlastního - vnitřní pohnutky druhy na-

zývající se vjemy a vnější pohnutky druhy nazývající se myšlenky, a že každá s tímto druhem přebývá a vykonává své životní funkce. Dále jsem objasnil, že spojení každé takovéto dvojice je jako spojení životního bytí s životním projevem, jež má takovou povahu, že jedno bez druhého není ničím. Vždyť co to je životní bytí, pokud se neprojeví, a co to je životní projev, nepochází-li z bytí života? Také jsem ukázal, že toto životní spojení je jako spojení zvuku a harmonie, zvuku a řeči nebo v obecném smyslu tepu srdce a dýchání plic. Je to takové spojení, že v něm jedna součást bez druhé není ničím reálným a stává se něčím skutečným pouze spojením s druhou. Ke spojení dochází buď v nich, nebo skrze ně.

Vezměme si například zvuk. Mýlí se každý, kdo si myslí, že zvuk je něčím skutečným, pokud v něm není něco, co jej odlišuje. Zvuk je souvztažný s pohnutkou v člověku, a jelikož v pohnutce je vždy něco jedinečného, můžeme z tónu řeči rozeznat pohnutku lásky člověka a z rozmanitosti zvuků neboli z řeči jeho myšlení. Proto také moudřejší andělé vnímají z pouhého tónu řeči životní lásku člověka společně s některými podřazenými pohnutkami.

Tolik jsem uvedl pro objasnění, že neexistují pohnutky bez svých myšlenek ani myšlenky bez svých pohnutek. Více však na toto téma viz výše a v knize *Božská Láska a Moudrost.*

195. Jelikož tedy naše životní láska má svou radost a její moudrost má svou příjemnost, má je i každá pohnutka, což je v podstatě podřazená láska odvozená z životní lásky podobně jako potok ze svého pramene, větev ze svého stromu nebo tepna ze svého srdce. Takto má každá pohnutka svou radost a každý následný vjem a myšlenka svou příjemnost. Z toho plyne, že tato radost a příjemnost vytvářejí život člověka. Jaký by to byl život bez radosti a příjemnosti? Nebyl by živý, ale mrtvý. Uber z radosti a příjemnosti, a upadneš do chladu a strnulosti; úplně se jich zbav, a vydechneš naposledy a zemřeš. Radosti našich pohnutek a příjemnosti našich vjemů a myšlenek nám totiž dávají životní teplo.

Jelikož každá pohnutka má svou radost a každá myšlenka má svou příjemnost, je zřejmé, odkud pochází dobro a pravda neboli co jsou dobro

a pravda ve své podstatě. Dobro je pro každého člověka to, v čem jeho pohnutky nalézají radost, a pravda to, v čem jeho myšlenky nalézají příjemnost. Každý totiž nazývá dobrem to, co z lásky své vůle pociťuje jako radostné, a pravdou nazývá to, co z moudrosti svého intelektu vnímá jako příjemné. Obojí plyne z životní lásky jako voda z pramene nebo jako krev ze srdce. Dohromady se podobají atmosféře či vodní vlně zaplavující celou lidskou mysl.

Tato dvojice, radost a příjemnost, má v mysli duchovní charakter a v těle přírodní. Na obou úrovních vytváří náš život. To vysvětluje, co to je v nás, co nazýváme dobrem a pravdou; a také, co to je v nás, co nazýváme zlem a klamem. Zlo je pro nás tím, co ničí radost našich pohnutek, a klamem je to, co ničí příjemnost z nich plynoucích myšlenek. Dále je zřejmé, že kvůli radosti zla a příjemnosti klamu jsme schopni nazývat zlo dobrem a klam pravdou a věřit jim.

Dobro a pravda jsou ve skutečnosti obměny a změny stavů forem mysli, avšak my je vnímáme pouze skrze jejich radosti a příjemnosti, jimiž také žijí. To vše zde uvádím proto, aby bylo zřejmé, co to je pohnutka a myšlenka ve svém životě.

196. Jelikož myslí naše mysl, a ne tělo, a toto myšlení je vzněcováno radostmi jejích pohnutek, a jelikož naše mysl je náš duch, jenž žije po smrti, plyne z toho, že náš duch není ničím jiným než naší pohnutkou a následným myšlením.

Díky duchům a andělům v duchovním světě je patrné, že bez pohnutky nelze myslet. Všichni tam myslí na základě pohnutek své životní lásky a radost těchto pohnutek obklopuje každého jako jeho vlastní sféra. Podle této sféry, jež vydechují ze svých pohnutek prostřednictvím myšlenek, se tam všichni spojují. Životní sféra tam také prozradí charakter každého jednotlivce. Z toho je zřejmé, že každá myšlenka vzniká z některé pohnutky a že je formou této pohnutky. Stejné to je s naší vůlí a intelektem, s dobrem a pravdou a také s láskou k bližnímu a vírou.

197. ***(2) Pohnutky naší životní lásky jsou známy pouze Pánu.*** Člověk zná své myšlenky, a proto i své záměry, neboť je vidí sám v sobě, A jeli-

kož veškerá prozíravost spočívá v nich, vidí v sobě i ji. Jestliže tedy naší životní láskou je láska k sobě, stáváme se pyšnými na svou vlastní inteligenci a přisuzujeme svou prozíravost sami sobě. Sbíráme argumenty v její prospěch, a tak přestáváme uznávat Božskou Prozřetelnost. Něco obdobného se děje, pokud je naší životní láskou láska ke světu - tehdy se však neodvracíme v takovém stupni.

Je tedy zřejmé, že tyto dvě lásky přisuzují vše člověku a jeho prozíravosti; a při hlubším pátrání zjistíme, že nepřisuzují nic Bohu a Jeho Prozřetelnosti. Pokud nějaký zcela přesvědčený ateista náhodou uslyší, že lidská prozíravost není ve skutečnosti ničím a že všemu vládne pouze Božská Prozřetelnost, směje se tomu. Pokud si však pamatuje něco ze svého náboženství a uslyší, že veškerá moudrost je od Boha, při prvním poslechu s tím souhlasí, avšak vnitřně to ve svém duchu popírá.

Takoví jsou zejména kněží, kteří milují více sebe než Boha a více svět než nebe, nebo jinými slovy kteří uctívají Boha kvůli svému postavení a zisku, a přesto kážou, že láska k bližnímu a víra, veškeré dobro a pravda a také moudrost a dokonce i prozíravost pocházejí od Boha, a nic z toho od člověka.

Jednou jsem v duchovním světě slyšel dva kněží, jak debatují s jistým vládním vyslancem o tom, zda lidská prozíravost pochází od Boha nebo od člověka. Polemika byla vášnivá. Všichni tři v srdci věřili podobně, totiž že vše způsobuje lidská prozíravost, a nic Božská Prozřetelnost. Avšak kněží, kteří byli ve stavu teologického zápalu, trvali na tom, že od člověka nepochází žádná moudrost ani prozíravost. Vyslanec odvětil, že by to znamenalo, že od člověka nepochází ani žádná myšlenka. Kněží souhlasili, že opravdu žádná.

Andělé však vnímali, že všichni tři sdílejí podobnou víru. Řekli proto vládnímu vyslanci: „Obleč si kněžský šat a mysli si, že jsi knězem, a pak mluv." Oblékl si ho tedy a uvěřil, že je kněz. Pak důrazně prohlásil, že v člověku nemůže existovat žádná moudrost ani prozíravost, nepochází-li od Boha, a podle svého zvyku to výmluvně a racionálními argumenty obhájil. Potom andělé řekli dvěma kněžím: „Svlékněte si svůj šat

a oblečte si oděv vládních úředníků, a myslete si, že jste jimi." Učinili tak a v témže okamžiku začali myslet ze svého vnitřního já. Argumentovali pak podle názorů, které již dříve vnitřně zastávali ve prospěch lidské prozíravosti a proti Božské Prozřetelnosti. Potom se všichni tři, jelikož sdíleli podobnou víru, důvěrně spřátelili a společně nastoupili cestu vlastní prozíravosti, jež vede do pekla.

198. Výše jsem ukázal, že nemáme žádné myšlenky, jež by nepocházely z některé pohnutky naší životní lásky, a že naše myšlenky nejsou ničím jiným než formou těchto pohnutek. Jelikož tedy vidíme své myšlenky, a nikoli své pohnutky, které jen cítíme, pak se díky tomu, jak se nám věci jeví, domníváme, že všeho dosahujeme svou prozíravostí. Nic nepřisuzujeme pohnutkám, jelikož ty nevidíme, ale jen cítíme. Pohnutky se totiž projevují pouze jistou radostí myšlení a požitkem z rozvažování nad něčím. Tehdy u lidí, kteří z lásky k sobě nebo ke světu věří ve vlastní prozíravost, tento požitek a radost tvoří jeden celek s jejich myšlením. Jejich myšlení plyne ve své radosti jako loď v říčním proudu, jehož si kapitán nevšímá, neboť plnou pozornost věnuje roztaženým plachtám.

199. Jsme sice schopni zamýšlet se nad radostí svých vnějších pohnutek, pokud ty tvoří jakoby jeden celek s radostí některého tělesného smyslu, avšak nezamýšlíme se nad tím, že tato radost pochází z radosti pohnutky v našem myšlení. Když například prostopášný muž uvidí lehkou ženu, jeho oči vzplanou ohněm chtíče a z něj pak pociťuje tělesný požitek. Necítí však požitek svých pohnutek nebo žádost ve svých myšlenkách jinak než jako jistou touhu neoddělitelnou od těla. Je to obdobné, jako když bandita v lese spatří poutníka nebo když pirát na moři spatří lodě, podobně jako v dalších takových případech.

Je tedy zjevné, že tyto požitky vládnou myšlenkám a že bez nich by tyto myšlenky nemohly existovat. A přesto si lidé myslí, že reálné jsou pouze myšlenky. Ve skutečnosti myšlenky nejsou nic jiného než pohnutky, jež životní láska uspořádala do forem, takže je můžeme spatřit ve světle. Veškeré pohnutky se totiž nalézají v teple, zatímco myšlení spočívá ve světle.

Hovoříme zde o pohnutkách našeho vnějšího myšlení, jež se projevují tělesnými vjemy, avšak jen zřídka myšlenkami mysli. Naopak pohnutky vnitřního myšlení, z nichž vznikají vnější pohnutky, se nikdy před našimi zraky neobjevují. Nejsme si jich vědomi více než spící pasažér cesty nebo než otáčení zeměkoule.

Nevíme tedy nic o procesech, jež probíhají v hlubinách naší mysli, kterých je nekonečné množství a jež nelze nijak vyčíslit. Přesto těch několik vnějších procesů, jež dosáhnou našeho vědomého myšlení, je vytvářeno zevnitř a tyto vnitřní úrovně řídí pouze Pán Svou Božskou Prozřetelností. My s Ním spolupracujeme pouze v těch několika vnějších procesech. Pokud to vše vezmeme v úvahu, jak potom může někdo říci, že všeho dosahuje jeho vlastní prozíravost? Kdybys viděl jen jedinou myšlenkovou představu plně otevřenou, spatřil bys více úžasných věcí, než lze slovy vyjádřit.

Abychom viděli, že v nitru naší mysli je tak nekonečně mnoho procesů, že je nelze vyčíslit, stačí se podívat na nekonečný počet tělesných součástí, z nichž žádnou nezachytíme zrakem či svými smysly, kromě jediné činnosti v její naprosto jednoduché podobě. A přesto tato činnost představuje souběžnou aktivitu tisíců motorických vláken či svalů, tisíců nervových vláken, tisíců cév, tisíců plicních sklípků, jež všechny v každé takové činnosti spolupracují; dále vyžaduje souběžnou činnost tisíců prvků mozku a páteře a ještě daleko více prvků našeho duchovního já, tedy lidské mysli, což jsou všechno formy pohnutek a následných vjemů a myšlenek.

Není to snad tatáž duše, jež uspořádává vnitřní prvky, která také uspořádává z nich vznikající činnosti? Naše duše není nic jiného než láska naší vůle a následná intelektuální láska. Charakter této lásky určuje charakter celého člověka. Tento charakter si osvojujeme v souladu s tím, jak uspořádáváme své věci navenek, kde pracujeme spolu s Pánem. Proto když přisuzujeme vše sobě a přírodě, duše se stává láskou k sobě; pokud vše přisuzujeme Pánu, duše se stává láskou k Pánu. Tato láska je nebeská, zatímco ta předchozí je pekelná.

200. Radosti našich pohnutek, vycházející z nejhlubšího nitra skrze naše vnitřní úrovně až do vnějších a nakonec až do těch nejzevnějších prvků v těle, nás tedy unášejí tak jako vlny a vzduch unášejí loď a člověk si není vědom ničeho kromě nejzevnějších projevů mysli a těla; jak si pak můžeme osobovat cokoli Božského pouze proto, že několik povrchních věcí se nám jeví být pod naší kontrolou? O to méně bychom si měli přivlastňovat Božství, když víme ze ***Slova,*** že nemůžeme nabýt ničeho, není-li nám to dáno z nebe, a z ***rozumu,*** že ono zdání nám bylo dáno proto, abychom mohli žít jako lidé, rozlišovat dobro a zlo, volit jedno nebo druhé a učinit svou součástí to, co si zvolíme; a abychom mohli být obapolně spojeni s Pánem, být přetvořeni, znovuzrozeni, spaseni a žít do věčnosti.

Již jsem uvedl a vysvětlil, že toto zdání je nám umožněno proto, abychom jednali svobodně a rozumně, a proto jakoby sami od sebe, a nestáli se spuštěnýma rukama očekávajíce vliv zvenčí. To dokazuje, co jsem předložil výše jako bod 3, tedy že ***Pán vede prostřednictvím Své Božské Prozřetelnosti pohnutky naší životní lásky a spolu s nimi i naše myšlenky, jež tvoří naši prozíravost.***

201. *(4)* ***Pán pomocí Své Božské Prozřetelnosti skládá pohnutky celého lidského rodu do jediné, lidské formy.*** Uvidíme v následujícím textu, že jde o všudypřítomný rys Božské Prozřetelnosti. Lidé, kteří přisuzují vše přírodě, přisuzují vše také lidské prozíravosti. Kdo totiž za vším vidí přírodu, ten v srdci popírá Boha, a kdo za vším vidí lidskou prozíravost, ten v srdci popírá Božskou Prozřetelnost - a jeden postoj je neoddělitelný od druhého.

Obě skupiny však kvůli svému dobrému jménu a ze strachu o jeho ztrátu ústy vyznávají, že Božská Prozřetelnost je univerzální, zatímco člověk je zodpovědný za jednotlivosti, a že tyto jednotlivosti ve svém úhrnu tvoří to, co míníme lidskou prozíravostí.[53)] Avšak zamysleme se, co to je univerzální Prozřetelnost, pokud z ní vydělíme jednotlivosti. Není to jen prázdné slovo? Něco nazýváme univerzálním, je-li to celek složený z jednotlivostí, a obecným, pokud to trvá z konkrétních věcí.

Pokud bychom tedy odstranili jednotlivosti, univerzálnost by byla jako něco, co obsahuje vakuum, nebo jako povrch, pod kterým nic není, či jako celek, který nic neobsahuje.

Pokud řekneme, že Božská Prozřetelnost je univerzální vláda, avšak ničemu nevládne, jen udržuje věci ve spojení, a že vše, co vyžaduje vládu, je řízeno jinými, jak potom můžeme hovořit o univerzální vládě? Takto nevládne žádný král. Neboť kdyby nějaký král svěřil svým poddaným řízení všeho ve svém království, nebyl by více králem - jen by se tak nazýval. Měl by pouze hodnost titulu, ale žádnou skutečnou hodnost. A o takovém králi nemůžeme prohlásit, že má nějakou vládu, a již vůbec ne univerzální.

Prozřetelnost na straně Boha se na straně člověka nazývá prozíravostí. Tak jako nemůžeme hovořit o univerzální prozíravosti u krále, který si neponechává víc než titul, jen aby jeho království mohlo být nazváno královstvím a tak se udrželo, stejně tak nelze hovořit o univerzální Prozřetelnosti, pokud vše svou vlastní prozíravostí zajišťuje člověk.

Totéž platí pro výrazy „univerzální Prozřetelnost" a „univerzální vláda", hovoříme-li o přírodě a míníme-li tím, že Bůh stvořil vesmír a obdařil přírodu schopností tvořit vše ze sebe sama. Čím jiným pak je „univerzální Prozřetelnost" než metafyzickým termínem, jenž kromě slovního výrazu nemá žádnou realitu?

Mnozí z těch, kdo přisuzují přírodě vše, co vytváří, a lidské prozíravosti vše, co se děje, a přesto říkají, že přírodu stvořil Bůh, myslí na Božskou Prozřetelnost jen jako na prázdné slovo. Věc se však má ve skutečnosti tak, že Božská Prozřetelnost působí v těch nejmenších jednotlivostech přírody i v těch nejmenších jednotlivostech lidské prozíravosti, a právě proto je univerzální.

202. Božská Prozřetelnost Pána je univerzální svou přítomností v jednotlivostech díky tomu, že On stvořil vesmír, aby v něm mohl trvat proces jeho nekonečného a věčného tvoření. A toto tvoření trvá tím, že Pán z lidstva vytváří nebe, které před Jeho zraky vyhlíží jako jeden člověk, jenž je Jeho obrazem a podobou.

V odstavcích 27-45 výše jsem vysvětlil, že nebe stvořené z lidí vyhlíží před Pánem právě takto a že bylo cílem stvoření. Dále jsem vysvětlil, že Božství má ve všem, co činí, na zřeteli nekonečnost a věčnost (46-69). Tímto nekonečným a věčným cílem, který má Pán při formování Svého nebe z lidí na zřeteli, je, aby se nebe do nekonečnosti a věčnosti rozšiřovalo, a aby tak mohl neustále přebývat v cíli Svého stvoření.

Právě to je nekonečné a věčné stvořování, jehož trvání Pán zajistil stvořením vesmíru a v němž je neustále přítomen Svou Božskou Prozřetelností.

Nauka všech církví křesťanského světa učí, že Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch svatý je nekonečný, věčný, nestvořený a všemocný - tak praví Athanasijské vyznání. Kdo potom může být tak dokonale zbaven rozumnosti, aby z nauky církve věděl a věřil, že Bůh je nekonečný a nestvořený, a přesto při prvním poslechu nesouhlasil s tím, že takový Bůh nemůže jinak než mít ve velkém díle Svého stvoření na zřeteli nekonečnost a věčnost? Co jiného může činit, když jedná ze Sebe a když se zaměřuje na tento cíl v lidském pokolení, ze kterého tvoří Své nebe?

Jaký jiný cíl tedy může mít Božská Prozřetelnost, než je přetvoření lidského rodu a jeho spasení? A nikdo se nemůže přetvořit sám od sebe svou vlastní prozíravostí, ale přetvořit jej může pouze Pán Svou Božskou Prozřetelností. Z toho plyne, že kdyby nás Pán nevedl každým jednotlivým okamžikem, dokonce i tím nejmenším, vzdálili bychom se od cesty přetvoření a zemřeli bychom.

Každá obměna a změna stavu lidské mysli obměňuje a mění celý sled současných, a proto i následných událostí - proč tedy ne postupně až do věčnosti? Je to jako šíp vystřelený z luku. Kdyby se jen malinko odchýlil od cíle, na který byl namířen, ve vzdálenosti míle a větší by byla odchylka obrovská. Takové by to bylo, kdyby Pán nevedl stavy naší mysli každým nejnepatrnějším okamžikem.

Pán tak činí v souladu se zákony Své Božské Prozřetelnosti včetně zákona, podle kterého se nám má jevit, že vedeme sami sebe. Pán však předvídá, jakým způsobem bychom se vedli, a neustále činí úpravy.

V následujícím textu uvidíme, že mezi zákony Božské Prozřetelnosti patří také zákony dopuštění, že přetvořen a znovuzrozen může být každý člověk a že neexistuje žádné předurčení.

203. jelikož každý člověk žije po své smrti do věčnosti a podle jeho života mu je přiděleno místo buď v nebi, nebo v pekle, a jelikož jak nebe, tak i peklo musejí mít takovou formu, že fungují jako jeden celek (jak bylo uvedeno výše) a nikomu nemůže být v této formě přiděleno jiné místo než jeho vlastní, plyne z toho, že lidský rod je na celém světě pod dohledem Pána. Dále je zřejmé, že Pán vede každého jednotlivce v těch nejmenších detailech od narození až do konce života a že mu předvídá a zároveň zajišťuje jeho místo.

Z toho vysvítá, že Božská Prozřetelnosti Pána je univerzální, neboť působí v těch nejmenších jednotlivostech; a že je nekonečným a věčným stvořováním, jež si Pán zajistil tím, že stvořil vesmír.

My z této univerzální Prozřetelnosti nic nevidíme, a i kdybychom viděli, nemohla by před námi vyhlížet jinak než jako před kolemjdoucím roztroušené kupy a nahrnuté hromady materiálu, z nichž má být postaven dům. Pán v ní však vidí nádherný palác, jenž je neustále budován a rozšiřován.

204. (5) Nebe a peklo, jež pocházejí z lidského rodu, proto mají takovouto formu. V knize ***Nebe a peklo*** (odst. 59-102) jsem uvedl, že nebe má lidskou formu. Totéž jsem zmínil v pojednání ***Božská Láska a Moudrost*** a několikrát i v této práci[54)]; proto upouštím od dalšího dokazování.

Také jsem uvedl, že lidskou formu má i peklo; je to však nestvůrná lidská forma, taková, jakou má ďábel, kterým míním peklo jako celek. Lidskou formu má proto, že jeho obyvatelé se narodili také jako lidé a rovněž mají dvě lidské schopnosti zvané svoboda a rozumnost. Zneužili však své svobody k chtění a konání zla a své rozumnosti k rozmýšlení o tomto zlu a jeho odůvodňování.

205. ***(6) Lidé, kteří uznávají pouze přírodu a lidskou prozíravost, vytvářejí peklo, zatímco lidé, kteří uznávají Boha a Jeho Božskou Pro-***

zřetelnost, vytvářejí nebe. Všichni lidé, kteří vedou zlý život, vnitřně uznávají přírodu a pouze lidskou prozíravost. Tento přístup se skrývá uvnitř každého zla, jakkoli může být zastřen dobry a pravdami. Tato pokrývka je pouze vypůjčeným šatem a podobá se věncům z vadnoucích květů nasazeným tak, aby nebylo vidět zla v jejich nahotě.

Jelikož toto obvyklé zastírání odvádí náš zrak, lidé si neuvědomují, že každý, kdo vede zlý život, vnitřně uznává pouze přírodu a lidskou prozíravost. Kdybychom však znali původ a příčinu tohoto jejich přístupu, viděli bychom, proč uznávají právě toto. K tomuto odhalení si však potřebujeme říci, odkud pochází naše vlastní prozíravost a co to je; odkud pochází Božská Prozřetelnost a co to je; kým jsou tyto dvě skupiny lidí a jaký je jejich charakter; a nakonec že lidé uznávající Božskou Prozřetelnost jsou v nebi, zatímco lidé uznávající vlastní prozíravost jsou v pekle.

206. ***Odkud pochází naše vlastní prozíravost a co to je.*** Pochází z našeho já, jež je naší přirozeností a nazývá se duší pocházející od rodičů. Naše já je láskou k sobě a následnou láskou ke světu, nebo láskou ke světu a následnou láskou k sobě.

Přirozeností lásky k sobě je mít na zřeteli pouze sebe a druhé považovat za bezcenné nebo je nepovažovat za nic. A pokud tato láska někoho za něco považuje, činí to jen tak dlouho, dokud ji druhý respektuje a uctívá. Podobně jako se v semeni ukrývá úsilí plodit a množit se, je v této lásce skryta touha stát se mocnou, a bylo-li by to možné, stát se králem, a bylo-li by to dále možné, stát se bohem. Takový je ďábel, jenž je zosobněním lásky k sobě. Jeho přirozeností je uctívat sám sebe a být nakloněn pouze těm, kdo jej také uctívají. Ostatní sobě podobné ďábly má v nenávisti, neboť ti také chtějí být jedinými, kdo jsou uctíváni.

Žádná láska nemůže existovat bez svého druha, a druhem lásky neboli vůle v člověku je intelekt; proto když láska k sobě vdechuje svou lásku svému druhu - intelektu, stává se tam pýchou, konkrétně pýchou na svou vlastní inteligenci. Ta je zdrojem naší vlastní prozíravosti.

Jelikož tedy láska k sobě chce být jediným pánem světa, tedy i bohem, pak žádosti po zlu, jež od ní pocházejí, mají v sobě její život; ten v sobě mají i vjemy těchto žádostí, tedy zchytralosti. Obdobně to platí i pro požitky těchto žádostí, tedy zla, a jejich myšlenky, což jsou nepravdy. Ty všechny jsou jakoby sluhové a pomocníci svého pána poslouchající všechny jeho příkazy, aniž by věděli, že ve skutečnosti nevyvíjejí žádnou činnost, ale že činnost je vyvíjena na nich. Vyvíjí ji láska k sobě skrze pýchu na vlastní prozíravost. Proto se v každém zlu již od samého počátku skrývá prozíravost vlastního já.

Uvnitř se skrývá také uznání pouhé přírody, neboť tato láska uzavřela střešní okno, kterým lze vidět nebe, a také okna po stranách, abychom neviděli a neslyšeli, že všemu vládne sám Pán, že příroda je sama o sobě mrtvá, že vlastní já člověka je pekelné, a láska k sobě je tedy ďáblem. S takto uzavřenými okny tam naše sebeláska spočívá v temnotě, a proto si postavila krb, u kterého sedí se svými druhy, s nimiž přátelsky diskutuje o přírodě a proti Bohu, a o vlastní prozíravosti a proti Božské Prozřetelnosti.

207. *Odkud pochází Božská Prozřetelnost a co to je.* Je to Božské působení v člověku odstraňující jeho sebelásku. Jak jsem již uvedl, láska k sobě je ďáblem a její žádosti a radosti jsou zla jejího království, tedy pekla. Jakmile je tato láska odstraněna, vchází Pán s pohnutkami lásky k bližnímu. Otevírá střešní okno a potom také postranní okna a umožňuje nám vidět, že nebe je skutečné a že existuje život po smrti a věčné štěstí. Díky duchovnímu světlu a duchovní lásce, které zároveň vtékají dovnitř, nám dává poznat, že všemu vládne Svou Prozřetelností Bůh.

208. *Kým jsou tyto dvě skupiny lidí a jaký je jejich charakter.* Lidé, kteří uznávají Boha a Jeho Božskou Prozřetelnost, jsou jako andělé nebe, již odmítají vést sami sebe a milují skutečnost, že jsou vedeni Pánem. Znamením, že je vede Pán, je, že milují bližního. A ti, kteří uznávají přírodu a svou vlastní prozíravost, jsou jako pekelní duchové, kteří odmítají nechat se vést Pánem a milují skutečnost, že vedou sami sebe. Kdyby měli moc ve vládě, chtěli by vládnout všem, stejně jako kdyby

byli nejvyššími představenými církve. Kdyby byli soudci, převraceli by soudní rozhodnutí a manipulovali by právem. Kdyby byli učenci, používali by různých poznatků jako důkazů pro lidské já a přírodu. Kdyby byli obchodníky, jednali by jako lupiči. Kdyby byli zemědělci, jednali by jako zloději. Ti všichni jsou nepřátelé Boha a posmívají se Božské Prozřetelnosti.

209. Je podivuhodné, že když je takovým lidem otevřeno nebe a je jim řečeno, že jsou šílení, a pomocí vlivu a osvícení je jim tato pravda předvedena tak, že ji jasně vnímají, přesto nebe před sebou rozzlobeně uzavírají a hledí k zemi, pod kterou je peklo.

To se stává v duchovním světě u lidí tohoto charakteru, kteří ještě nejsou v pekle. Ukazuje se tak omyl těch, kteří si myslí: „Kdybych viděl nebe a slyšel, jak se mnou hovoří andělé, uvěřil bych." Pokud však něco přijímají intelektuálně a ne zároveň vůlí, nevěří ničemu. Láska vůle totiž vnuká intelektu, cokoli si sama přeje, a ne naopak. Ve skutečnosti dokonce v intelektu ničí vše, co není od ní.

210. (7) Nic z toho by nebylo možné, kdyby se nám nezdálo, že myslíme a uspořádáváme své záležitosti nezávisle. V předcházejícím textu jsem plně dokázal, že bez našeho zdání, že žijeme nezávisle, a proto i myslíme, chceme, mluvíme a jednáme nezávisle, bychom nebyli lidmi. Z toho plyne, že kdybychom vše, co se týká naší práce a života, neřídili jakoby svou vlastní prozíravostí, nemohli bychom být vedeni a řízeni Božskou Prozřetelností.

Bylo by to, jako bychom stáli se svěšenýma rukama, s otevřenými ústy, se zavřenýma očima a se zadrženým dechem a čekali na vliv. Tímto způsobem bychom se zbavili svého lidství, které máme díky svému vnímání a cítění, že žijeme, myslíme, chceme, mluvíme a jednáme jakoby sami ze sebe. Zároveň bychom se zbavili svých dvou schopností svobody a rozumnosti, jež nás odlišují od zvířat. Výše v této práci a také v knize *Božská Láska a Moudrost* jsem vysvětlil, že bez tohoto zdání by žádný člověk nebyl schopen přijímat a opětovat, a tak by nemohl být nesmrtelný.

Jestliže si tedy přeješ být veden Božskou Prozřetelností, používej svou prozíravost jako sluhu či služebníka, jenž věrně hospodaří se statky svého pána. Prozíravost je hřivna, jež byla dána služebníkům k hospodaření, z něhož mají skládat účty (L 19,13-28; Mt 25,14-31).

Vlastní prozíravost se nám jeví jako něco vlastního a tomuto zdání věříme tak dlouho, dokud v sobě držíme uzavřeného úhlavního nepřítele Boha a Božské Prozřetelnosti, lásku k sobě. Dlí v nitru každého člověka již od narození. Pokud ji nerozpoznáme (a ona si přeje zůstat nerozpoznána), žije si bezpečně a střeží dveře, abychom je neotevřeli a ona nemohla být Pánem vyvržena ven.

Tyto dveře otevíráme tím, že se jakoby sami od sebe vyhýbáme zlům jako hříchům a zároveň uznáváme, že tak činíme od Pána. Toto je prozíravost, se kterou Božská Prozřetelnost koná zajedno.

211. Božská Prozřetelnost působí tak utajeně, že stěží někdo vůbec ví, že existuje - to proto, abychom nezahynuli. Naše vlastní já, tedy naše vůle, totiž nikdy nejedná zajedno s Božskou Prozřetelností. Chová vůči ní vrozené nepřátelství. Je to onen had, který svedl naše první rodiče, jak se o tom píše: „Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi símě tvé a símě její. Ono ti rozdrtí hlavu." (Gn 3,15)

„Hadem" je jakýkoli druh zla a jeho „hlavou" je láska k sobě. „Semenem ženy" je Pán, „nepřátelství", jež bylo položeno, existuje mezi láskou našeho já a Pánem, a proto také mezí naší vlastní prozíravostí a Božskou Prozřetelností Pána. Naše vlastní prozíravost totiž neustále vyzdvihuje svou hlavu a Božská Prozřetelnost ji neustále tlačí dolů.

Kdybychom to cítili, rozlítili a roztrpčili bychom se vůči Bohu a zahynuli bychom. Pokud to však necítíme, můžeme se rozlítit a roztrpčit vůči druhým lidem, vůči sobě a také vůči osudu, což nevede ke smrti.

Proto nás Pán Svou Božskou Prozřetelností vede nepřetržitě ve svobodě, a svoboda se nám jeví jako naše vlastní.

Vést někoho ve svobodě proti němu samému je jako zvedat těžký a odpor kladoucí náklad ze země pomocí zvedáků, díky jejichž síle nejsou tíha a odpor cítit. Nebo to je, jako bychom byli v rukou nepřítele,

jenž má v úmyslu nás zavraždit, aniž bychom o tom něco věděli; náš přítel nás přitom odvádí neznámými cestami a až potom nám vyjeví plán našeho nepřítele.

212. Je snad někdo, kdo by nikdy nemluvil o štěstí? Hovoříme o něm a víme o něm ze své vlastní zkušenosti, a proto jeho existenci uznáváme. Kdo však o něm něco ví? Nikdo nemůže popřít, že je něčím skutečným, neboť existuje a dochází k němu, a nic nemůže existovat a dít se bez příčiny. Avšak příčinu tohoto „něčeho" neboli štěstí neznáme.

Abys je nepopřel pouze proto, že neznáš jeho příčinu, vezmi si kostky či karty a buď si zahraj, nebo si promluv s hráči. Popírá snad někdo z nich štěstí? Hrají si s ním a ono si úžasně hraje s nimi. Může ho snad někdo přemoci, když mu štěstí odpírá? Nevysmívá se tehdy prozíravosti i moudrosti? Hodíš kostky nebo obrátíš karty - není to, jako by štěstěna znala a řídila hody a pohyby zápěstí hráčů a z nějakého důvodu přála jednomu více než druhému? Kde jinde můžeme nalézt příčinu než v těch nejzevnějších projevech Božské Prozřetelnosti, kde pomocí stálosti i proměnlivosti zázračně působí společně s lidskou prozíravostí, a zároveň zůstává skrytá?

je známo, že pohané kdysi uznávali štěstěnu a postavili jí chrám, stejně jako Římané. O této štěstěně (kterou je, jak jsem již uvedl, Božská Prozřetelnost v nejzevnějších projevech) mi bylo umožněno dozvědět se mnoho věcí, které mi není dovoleno prozradit. Ozřejmilo se mi však, že nejde o nějakou mentální iluzi, hříčku přírody či něco náhodného: to by nebylo ničím skutečným. Naopak, je to viditelné svědectví toho, že Božská Prozřetelnost působí i v těch nejnepatrnějších detailech našeho myšlení a jednání. A pokud Božská Prozřetelnost působí v těch nejnepatrnějších detailech záležitostí tak triviálních a bezvýznamných, co potom můžeme očekávat v těch nejmenších detailech záležitostí, jež nejsou triviální a bezvýznamné, jako jsou věci míru a války ve světě či našeho spasení a života v nebi?

213. Vím však, že lidská prozíravost dokáže naši rozumnost naklonit na svou stranu více než Božská Prozřetelnost na svou, neboť se nám

zjevuje, zatímco Prozřetelnost ne. Snadněji přijmeme, že je jen jeden Život, jenž je Bůh, a že všichni lidé jsou příjemci života od Něj (jak jsem mnohokrát osvětlil výše); a přesto jde o totéž, neboť prozíravost je projevem života.

Neargumentujeme všichni pro svou vlastní prozíravost a pro přírodu, když hovoříme ze svého přírodního čili vnějšího já, a neargumentujeme pro Božskou Prozřetelnost a pro Boha, když hovoříme ze svého duchovního neboli vnitřního já? Avšak prosím (nyní hovořím k přírodnímu člověku): napiš knihy a zaplň je přijatelnými, pravděpodobnými a věrohodnými argumenty, podle tvého soudu spolehlivými - jednu na podporu vlastní prozíravosti a druhou ve prospěch přírody. Pak je podej některému andělu, a já vím, že on k nim připíše: „To vše jsou zdánlivosti a iluze."

Božská Prozřetelnost má na zřeteli věčné cíle; dočasné jen tehdy, když souhlasí s věčnými.

214. Skutečnost, že Božská Prozřetelnost má na zřeteli věčné cíle a dočasné jen tehdy, když se shodují s věčnými, vyložím v následujícím pořadí:

1. ***Dočasné cíle se vztahují k důstojnosti a bohatství, a proto k postavení a zisku v tomto světě.***
2. ***Věčné cíle se vztahují k duchovnímu postavení a duchovnímu jmění v nebi, což jsou atributy lásky a moudrosti.***
3. ***Dočasné a věčné cíle člověk rozděluje, ale Pán je spojuje.***
4. ***Spojení dočasných a věčných cílů je Pánova Božská Prozřetelnost.***

214. ***(1) Dočasné cíle se vztahují k důstojnosti a bohatství, a proto k postavení a zisku v tomto světě.*** Existuje mnoho dočasných cílů, ale všechny se vztahují k důstojnosti a bohatství. Dočasnými cíli máme na mysli ty, jež buď časem vyprchají, nebo ty, jež jednoduše zaniknou spolu s koncem našeho života. Věčnými cíli míníme ty, jež nevyprchají a nezaniknou ani časem, ani uplynutím našeho života na zemi.

Jelikož, jak bylo řečeno, všechny tyto dočasné cíle se vztahují k důstojnosti a bohatství, je důležité znát následující fakta: co to je důstojnost a bohatství a odkud pocházejí; jaký je charakter lásky k nim kvůli nim samým a jaký je charakter lásky k nim kvůli užitečnosti; že tyto dvě lásky se od sebe liší tak jako peklo a nebe a že lidé tyto lásky jen těžko rozlišují. O těchto bodech však pojednám jednotlivě.

Za prvé: ***co to je důstojnost a bohatství a odkud pocházejí.*** Důstojnost a bohatství se v nejstarších časech naprosto lišily od toho, čím se postupně staly v pozdějších dobách. Důstojnost v nejstarších dobách byla jako vztah rodičů a dětí. Byl to vztah lásky plný úcty a vážnosti, nikoli proto, že rodiče dali dětem život, ale protože jim poskytli poučení a moudrost, což je druhé narození, v podstatě duchovní, neboť jde o narození ducha. To byla jediná důstojnost v nejstarších dobách, neboť tehdy lidé žili odděleně v rodech, rodinách a domácnostech, a nikoli pod vládami jako dnes. Byla to hlava rodiny, komu byla tato úcta prokazována. Staří lidé nazývali tuto dobu zlatým věkem.[55)]

Později však postupně vše zaplavila láska k vládnutí pouze kvůli radosti této lásky. A jelikož spolu s ní proniká zároveň i nepřátelství a odpor vůči těm, kteří se jí nechtějí podřídit, rody, rodiny a domácnosti se nutně musely spojit ve společenství a postavit si do čela někoho, koho zpočátku nazývali soudcem, potom vůdcem, a nakonec králem a císařem. Tehdy se také lidé začali opevňovat hrady, náspy a hradbami.

Od těchto soudců, vůdců, králů a císařů se jakoby od hlavy do těla šířila k mnoha dalším jejich touha po moci, podobně jako nákaza. Tak se zrodily stupně důstojnosti a odpovídající stupně postavení. S nimi se šířila také láska k sobě a pýcha na vlastní prozíravost.

Něco podobného se dělo s láskou k bohatství. V nejstarších dobách, kdy rody a rodiny žily od sebe odděleně, láska k bohatství neznamenala víc než vlastnění životních nezbytností. Ty si lidé obstarávali svými stády a dobytkem, poli, pastvinami a zahradami, jež jim poskytovaly potravu. Mezi jejich životní nezbytnosti patřily také dobře vyhlížející domy vybavené všemi druhy potřebných věcí a oděvy. O to vše se horlivě starali všichni v domě, rodiče, děti, služebníci a služebné. Avšak poté, co nastoupila láska k moci a tyto poměry zničila, rozšířila se také láska k vlastnění majetku přesahujícího nezbytné potřeby a kulminovala v touze vlastnit majetek všech ostatních.

Tyto dvě lásky jsou jako pokrevní příbuzní. Kdo chce všechny ovládat, chce také vše vlastnit, neboť tím ze všech činí otroky a sebe činí jediným

pánem nad nimi. To se jasně projevuje na těch z přívrženců římského katolicismu, kteří svou nadvládu vyvýšili až do nebe k Pánovu trůnu, na který se usadili. Projevuje se to i tím, jak se shánějí po bohatství celé země a bez hranic rozšiřují své poklady.

Za druhé: *Jaký je charakter lásky k důstojnosti a bohatství kvůli nim samým a jaký je charakter lásky k důstojnosti a bohatství kvůli užitečnosti.* Láska k důstojnosti a cti kvůli nim samým je láskou k sobě, konkrétně láskou k moci z lásky k sobě, a láska k bohatství a majetku kvůli nim samým je láskou ke světu, konkrétně láskou k zabírání statků druhých jakýmikoli prostředky. Láska k důstojnosti a bohatství kvůli užitečnosti je však láskou k užitečnosti, jež je shodná s láskou k bližnímu. Důvodem, proč jednáme, je totiž motivující cíl. je to první a určující prvek a vše ostatní jsou druhotné prostředky.

Pokud jde o lásku k důstojnosti a cti kvůli nim samým (jež je shodná s láskou k sobě, konkrétně s láskou k moci z lásky k sobě), jde o lásku našeho já. Lidské já je naprosto zlé. Proto se říká, že se rodíme do veškerého zla a že to, co dědíme, není nic než zlo. Dědíme své vlastní já, v němž žijeme a do kterého vcházíme svou láskou, zejména láskou k moci z lásky k sobě. Člověk, který žije v této lásce, hledí pouze sám na sebe, a tak své myšlenky i city utápí ve svém já. Důsledkem toho je, že láska k sobě obsahuje lásku ke konání zla, neboť tehdy člověk nemiluje bližního, ale jen sám sebe. A kdo miluje jen sám sebe, ten nevidí druhého jinak než mimo sebe, jako někoho bezvýznamného nebo zcela bezcenného. Pohrdá jím a působit mu zlo pro něj nic neznamená.

Proto také lidé, kteří žijí v lásce k moci z lásky k sobě, za nic nepovažují podvádění bližního, cizoložství s jeho manželkou, jeho tupení, snování msty a dokonce vraždy, krutosti a další podobné věci. Tyto vlastnosti si člověk osvojuje, protože ďábel není nic jiného než láska k moci z lásky k sobě a protože je s ďáblem spojen a je jím veden. A ti, kteří jsou vedeni ďáblem, tedy peklem, jsou vedeni do všech těchto zel prostřednictvím jejich radostí, a to neustále. Proto také všichni v pekle chtějí všem škodit, zatímco lidé v nebi chtějí všem činit dobře.

Tento protiklad dává vzniknout prostřednímu stavu, v němž žijeme my. jsme v něm jakoby v rovnováze a můžeme se obracet buď k peklu, nebo k nebi. Nakolik dáváme přednost zlům lásky k sobě, natolik se obracíme k peklu, a nakolik je ze sebe vypuzujeme, natolik se obracíme k nebi.

Bylo mi dáno pocítit, jaká je kvalita a intenzita lásky k moci z lásky k sobě. Ponořil jsem se do ní, abych ji poznal, a byla tak intenzivní, že přesahovala všechny radosti ve světě. Tato radost zalila celou mou mysl od středu až po okraj, zatímco v těle jsem cítil, jak se mi rozkoší svobodně nadýmá hruď. Také mi bylo dáno pocítit, jak z této radosti jako ze svého pramene prýští radosti všech druhů zel - cizoložství, pomstychtivosti, podvádění, urážení a podobně; obecně radosti z působení zla.

Obdobné radosti v sobě obsahuje i láska k zabírání statků druhých jakýmikoliv prostředky a žádosti, jež z ní vycházejí a odvozují z ní svůj charakter. Tato radost však již není tak intenzivní, není-li tato láska spojena s láskou k sobě.

Co se však týká lásky k důstojnosti a bohatství nikoli kvůli nim samým, ale kvůli užitečnosti, nejedná se o lásku k důstojnosti a bohatství, ale o lásku k užitečnosti, které důstojnost a bohatství slouží za prostředky. Je to nebeská láska, o níž podrobněji pojednám později.

Za třetí: *Ze se tyto dvě lásky od sebe liší tak jako peklo a nebe.* To je zřejmé z právě řečeného, k němuž přidám následující. Všichni lidé, kteří jsou zachyceni v lásce k moci z lásky k sobě, ať velcí nebo malí, jsou svým duchem v pekle. Všichni, kdo žijí v této lásce, žijí zároveň v lásce ke všem druhům zla. I když je nepáchají, přesto je ve svém duchu považují za dovolená, a proto je tělesně činí vždy, když tomu nepřekáží důstojnost a postavení a strach ze zákonů.

A co víc, láska k moci ze sebelásky skrývá hluboko v sobě nenávist vůči Bohu, a proto i vůči Božským hodnotám církve, zejména vůči Pánu. Pokud takoví lidé uznávají Boha, činí tak pouze ústy, a pokud uznávají Božské hodnoty církve, činí tak pouze ze strachu ze ztráty cti. Příčinou, proč tato láska hluboko v sobě skrývá nenávist vůči Pánu, je

to, že v nitru této lásky spočívá touha být Bohem, neboť uctívá pouze sebe a klaní se pouze sobě. Proto také ze srdce miluje toho, kdo ji ctí tak dalece, že prohlašuje, že má Božskou moudrost a je božstvem světa.

jiné to je s láskou k důstojnosti a bohatství kvůli užitečnosti. Tato láska je nebeská, neboť - jak jsem již uvedl - je totožná s láskou k bližnímu. Užitečná jsou dobra, a proto užitečným konáním míníme konání dobrých skutků; a užitečným konáním neboli konáním dobrých skutků míníme službu a pomoc druhým. Lidé, kteří se těší takové důstojnosti a bohatství, nepovažují tuto důstojnost a bohatství za nic jiného než za prostředek k užitečnému jednání, tedy ke službě a pomoci druhým. Právě ty míní Pán slovy: „Kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem; a kdo chce být první, buď vaším otrokem." (Mt 20,26.27)

To jsou také lidé, kterým Pán svěřuje vládu v nebi. Vláda je pro ně prostředkem užitečného neboli dobrého konání, tedy služby; a když cílem neboli láskou je užitečnost a dobro, pak nevládnou oni, ale Pán, neboť veškeré dobro pochází od Něj.

Za čtvrté: *Lidé tyto lásky jen těžko rozlišují.* Většina lidí, kteří se těší důstojnosti a bohatství, totiž jedná také užitečně; neuvědomují si však, zda tak jednají kvůli sobě, nebo kvůli užitečnosti. Toto poznáni ještě ztěžuje skutečnost, že lidé, kteří milují sebe a svět, mají v sobě více ohně a zápalu pro užitečné jednání než lidé, kteří v lásce k sobě a ke světu nežijí. Přesto ti první jednají užitečně kvůli své dobré pověsti či zisku, tedy kvůli sobě. Naopak lidé, kteří jednají užitečně kvůli užitečnosti neboli kteří jednají dobře kvůli dobru, nejednají sami ze sebe, ale z Pána.

Můžeme jen stěží poznat, jaký je mezi nimi rozdíl, protože člověk neví, zda je veden ďáblem nebo Pánem. Lidé, kteří jsou vedeni ďáblem, jednají-užitečně kvůli sobě a světu, zatímco ti, kdo jsou vedeni Pánem, jednají užitečně kvůli Pánu a nebi. Všichni ti, kteří jednají užitečně z Pána, se vyhýbají zlům jako hříchům, zatímco všichni ti, kteří jednají užitečně z ďábla, se zlům jako hříchům nevyhýbají. Zlo je totiž ďábel a užitečnost neboli dobro je Pán.

To je jediný způsob, jak můžeme určit rozdíl. Obojí vypadá navenek podobně, ale svou vnitřní formou se jedno od druhého naprosto liší. Jedno je jako zlatý předmět, uvnitř kterého je struska, zatímco to druhé je jako zlatý předmět, který je celý z ryzího zlata. Nebo jedno je jako umělé ovoce, jež navenek vypadá jako ovoce ze stromu, avšak je to obarvený vosk, v němž je prach a asfalt; zatímco to druhé je jako ušlechtilé ovoce příjemné chuti a vůně, obsahující semena.

216. ***(2) Věčné cíle se vztahují k duchovnímu postavení a duchovnímu jmění v nebi, což jsou atributy lásky a moudrosti.*** Jelikož přírodní člověk nazývá radosti lásky k sobě (což jsou také radosti žádostí po zlu) dobry a také si to tak odůvodňuje, nazývá postavení a jmění Božským požehnáním. A když takový přírodní člověk vidí, že zlí jsou stejně jako dobří povyšováni v postavení a rozhojňuje se jejich majetek - a co víc, když vidí, jak dobří žijí v opovržení a chudobě, ptá se sám sebe: „Co to znamená? To nemůže být prací Božské Prozřetelnosti; kdyby ta všemu vládla, zahrnula by dobré ctí a majetkem a na zlé by uvrhla chudobu a opovržení, a tak by přivedla zlé k uznání, že Bůh a Božská Prozřetelnost existují."

Pokud však přírodní člověk není osvícen ze svého duchovního já, tedy není-li současně duchovním člověkem, nevidí, že postavení a majetek mohou být požehnáním stejně jako zlořečením; a že jsou požehnáním, jsou-li od Boha, a zlořečením, jsou-li od ďábla. Je známo, že postavení a majetek může pocházet i od ďábla, neboť se nazývá Vládcem tohoto světa.

Jelikož se tedy neví, za jakých okolností je postavení a majetek požehnáním a za jakých zlořečením, je potřeba to uvést. Učiním to však v následujícím pořadí:

a) Postavení a majetek mohou být požehnáním i zlořečením.

b) Když jsou postavení a majetek požehnáním, jsou to duchovní a věčné hodnoty a když jsou zlořečením, jsou to dočasné a pomíjivé hodnoty.

c) Ve srovnání s postavením a majetkem, jez jsou zlořečením, je postavení a majetek, jež jsou požehnáním, jako nic ke všemu nebo jako něco neskutečného ke skutečnému.

217. Nyní objasním tyto tři body jednotlivě. a) Za prvé: ***Postavení a majetek mohou být požehnáním i zlořečením.*** Běžná zkušenost dosvědčuje, že zbožní i bezbožní a spravedliví i nespravedliví - tedy dobří i zlí - se těší důstojnosti a majetku. A přesto nikdo nemůže popřít, že bezbožní a nespravedliví, tedy zlí lidé, přicházejí do pekla, zatímco zbožní a spravedliví, tedy dobří lidé, přicházejí do nebe. Z této pravdy plyne závěr, že důstojnost a bohatství neboli postavení a majetek je buď požehnáním, nebo zlořečením, a že u zlých lidí je zlořečením.

V díle ***Nebe a peklo*** odst. 357-365 jsem ukázal, že v nebi i v pekle jsou jak bohatí, tak chudí, významní i obyčejní. Z toho je zřejmé, že pro ty, kdo jsou v nebi, byly důstojnost a bohatství ve světě požehnáním, a pro ty, kdo jsou v pekle, byly zlořečením.

Každý, kdo o věci alespoň trochu rozumně přemýšlí, může přijít na to, co činí z důstojnosti a bohatství požehnání a co z nich činí zlořečení; tedy že jsou požehnáním pro ty, kdo do nich nevkládají srdce, a zlořečením pro ty, kdo do nich srdce vkládají. Vkládat do nich srdce znamená milovat v nich sám sebe, a nevkládat do nich srdce znamená milovat v nich užitečnost, a nikoli sebe. Výše v odst. 215 jsem uvedl, jaký je mezi těmito dvěma láskami rozdíl; nyní k tomu dodám, že důstojnost a majetek některé lidi svádí, a jiné nesvádí. Svádějí tehdy, když vzněcují lásky jejich já, tedy sebelásku (již jsem uvedl, že jde o pekelnou lásku zvanou ďábel). Naopak nesvádějí tehdy, když onu lásku nevzněcují.

Důvod, proč zlí lidé jsou stejně jako dobří povyšováni ve svém postavení a rozhojňuje se jejich majetek, spočívá v tom, že zlí stejně jako dobří jednají prospěšně, avšak zlí lidé tak činí kvůli své osobní cti a prospěchu, zatímco dobří kvůli důležitosti věci samé a kvůli jejímu prospě¬chu. Ti druzí považují důležitost věci samé a její prospěch za principiální příčinu a svou osobní čest a prospěch za instrumentální příčinu, zatím-

co zlí lidé považují svou osobní čest a prospěch za principiální příčinu a důležitost dané věci a její prospěch za instrumentální příčinu.[56)] Kdo však nevidí, že osoba ve své funkci a pozici má sloužit tomu, co spravuje, a ne naopak? Kdo nevidí, že soudce je tu kvůli spravedlnosti, úředník kvůli občanským záležitostem a král kvůli království, a ne naopak? Proto také každý má mít podle zákonů své země takovou důstojnost a postavení, jakou vyžaduje důstojnost úkolů, které vykonává. Rozdíl je jako mezi něčím principiálním a instrumentálním.

Když v duchovním světě někdo sám sobě nebo své osobnosti připisuje důležitost, která náleží něčemu jinému, vyhlíží - když je tato skutečnost zobrazována - jako člověk s převráceným tělem, vzhůru nohama a hlavou dolů.

b) Za druhé: ***Když jsou důstojnost a majetek požehnáním, jsou to duchovní a věčné hodnoty, a když jsou zlořečením, jsou to dočasné a pomíjivé hodnoty.*** V nebi se lidé těší důstojnosti a majetku tak jako na zemi, neboť tam mají vlády, a proto se tam vykonávají správy a funkce. Také se tam obchoduje, a tak vzniká jmění, neboť lidé tam žijí ve společenstvích a skupinách.

Celé nebe je rozděleno do dvou království, z nichž se jedno nazývá nebeským a druhé duchovním. Každé království tvoří nesčetná společenství, velká i malá, jež jsou všechna uspořádána podle rozdílů v lásce a moudrosti. Stejně jsou uspořádáni i všichni, kdo v nich žijí. Společenství v nebeském království jsou organizována podle rozdílů nebeské lásky, tedy lásky k Pánu, zatímco společenství v duchovním království podle rozdílů duchovní lásky, tedy lásky k bližnímu.

Taková jsou tedy nebeská společenství. Všichni jejich obyvatelé byli lidmi na zemi, a proto si uchovávají lásky, které měli na zemi - s tím rozdílem, že jsou nyní duchovní lidé a jejich důstojnost a bohatství jsou duchovní podstaty v duchovním království a nebeské podstaty v nebeském království. Z toho všeho plyne, že lidé, kteří se těší větší důstojnosti a většímu jmění než jiní, jsou ti, kteří mají nad jiné více lásky a moudrosti. Jsou to ti, pro které byly důstojnost a majetek ve světě požehnáním.

Z toho je zřejmé, jaká je duchovní důstojnost a duchovní jmění - že se vztahují k dané záležitosti, a ne osobě. Lidé, kteří se tam těší důstojnosti, sice opravdu žijí v nádheře a slávě tak jako králové na zemi, přesto ale tento samotný věhlas za nic nepovažují. Ohlížejí se pouze na užitečnost, o kterou se starají a za niž jsou zodpovědní. Přijímají sice pocty, jež odpovídají jejich postavení, nepřipisují je však sobě, ale užitkům. A jelikož všechny užitky jsou od Pána, připisují je Pánu, jenž je jejich zdrojem. Taková je tedy duchovní důstojnost a duchovní jmění, jež jsou věčné.

K něčemu jinému však dochází u lidí, pro které byla důstojnost a majetek na zemi zlořečením. Protože je přisuzovali sami sobě, a ne užitečnosti, a protože si nepřáli, aby jim vládla užitečnost, ale chtěli oni vládnout jí a považovali věci za užitečné, nakolik sloužily jejich cti a slávě - proto jsou v pekle. Žijí tam jako bezvýznamní otroci, v opovržení a bídě. Jelikož taková důstojnost a majetek zanikají, nazýváme je hodnotami dočasnými a pomíjivými.

O obou těchto druzích lidí nás učí Pán: „Neukládejte si poklady na zemi, kde je ničí mol a rez a kde zloději vykopávají a kradou. Ukládejte si poklady v nebi, kde je neničí mol ani rez a kde je zloději nevykopávají a nekradou. Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce." (Mt 6,19-21)

c) Za třetí: ***Ve srovnání s postavením a majetkem, jež jsou zlořečením, je postavení a majetek, jež jsou požehnáním, jako nic ke všemu nebo jako něco neskutečného ke skutečnému.*** Vše, co zanikne a ničím se nestane, není vnitřně, samo o sobě, ničím. Navenek to sice něčím je, a dokonce, dokud to trvá, zdá se to být něčím velkým a pro některé lidi vším; nikoli však vnitřně a ve své podstatě. Je to jako povrch, pod kterým nic není, nebo jako herec na jevišti v královském oděvu, když hra skončila. Avšak podstata toho, co trvá do věčnosti, je něčím stále, a proto je vším. A jelikož bytí této věci nikdy neskončí, tato věc skutečně existuje.

218. ***(3) Dočasné a věčné cíle člověk rozděluje, ale Pán je spojuje.*** Důvodem toho je, že vše, co se týká lidí, je dočasné, a proto i my sami

můžeme být nazýváni dočasnými, a vše, co se týká Pána, je věčné, a proto je Pán zván Věčným. Dočasné skutečnosti jsou ty, jež mají svůj konec a skončí, a věčné jsou ty, které nemají konec a neskončí.

Každý může vidět, že tyto dvě skupiny skutečností nemohou být spojeny jinak než nekonečnou moudrostí Pána - tedy Pánem, a nikoli člověkem. Abych ukázal, že člověk tyto dvě skupiny rozděluje, ale Pán je spojuje, musím podat vysvětlení v tomto pořadí:

a) co je dočasné a co je věčné;

b) že lidé jsou ve své podstatě dočasní, zatímco Pán je ve Své podstatě věčný; proto od člověka nemůže vycházet nic, co není dočasné, a od Pána nic, co není věčné;

c) že dočasné od sebe odděluje věčné, zatímco věčné se sebou spojuje dočasné;

d) že Pán se Sebou spojuje člověka prostřednictvím zdání;

e) a také prostřednictvím souvztažností.

219. Tyto body však osvětlím a odůvodním každý zvlášť. a) Za prvé: ***Co je dočasné a co je věčné.*** Dočasné je všechno to, co je vlastní přírodě, a proto i člověku. Vlastnostmi přírody jsou zejména prostor a čas, každý se svým koncem a mezí. Z nich povstávají vlastnosti vůle a intelektu člověka, a odtud jeho pohnutek a myšlenek, zejména jeho prozíravosti. Je známo, že i tyto vlastnosti jsou konečné a omezené. Oproti tomu věčné je vše to, co je vlastní Pánu a z Něj jakoby i člověku. Pánu je vlastní vše nekonečné a věčné, tedy vše bezčasové, a proto vše, co je bez hranic a bez konce. To, co je odtud jakoby vlastní člověku, je obdobně nekonečné a věčné. Nic z toho však není skutečně naše, ale pouze Pána s námi.

b) Za druhé: ***Lidé jsou ve své podstatě dočasní, zatímco Pán je ve Své podstatě věčný; proto od člověka nemůže vycházet nic, co není dočasné, a od Pána nic, co není věčné.*** Právě jsem uvedl, že člověk je ve své podstatě dočasný, a Pán je ve Své podstatě věčný. Jelikož z nikoho nemůže vycházet nic, co v něm není, tak z člověka nemůže vycházet nic

než dočasné, a z Pána nic než věčné. Z konečného totiž nemůže vycházet nekonečné - to by byl protimluv. Přesto z konečného může vycházet nekonečné, avšak není to opravdu z konečného, ale z nekonečného skrze konečné. Platí to i naopak - z nekonečného nemůže vycházet konečné - i to by byl protimluv. Z nekonečného však může vznikat konečné, což ale není „vycházení", ale stvořování. O tom viz pojednání *Božská Láska a Moudrost* od počátku do konce.[57)]

Pokud tedy z Pána vychází něco konečného, jak se děje v mnoha ohledech u člověka, nevychází to z Pána, ale z člověka. Přesto můžeme říkat, že se tak děje z Pána skrze člověka, neboť se to tak jeví. Můžeme to osvětlit Pánovými slovy: „Vaše slovo buď ‚ano, ano - ne, ne'; co je nad to, je ze zlého." ***(Mt 5,37)*** Takto spolu hovoří všichni v třetím nebi. Nikdy totiž nad Božskými otázkami nerozvažují, zda je něco tak či onak, ale vidí to sami v sobě od Pána. Rozvažovat tedy nad nějakou Božskou otázkou, zda něco je tak či onak, znamená nevidět to od Pána, ale snažit se to vidět sami od sebe; a cokoli vidíme sami od sebe, je zlé.

Přesto však Pán chce nejen to, abychom na Božské otázky mysleli a mluvili o nich, ale také abychom o nich uvažovali s cílem zjistit, jak se věci mají. Pokud toto myšlení, mluvení a uvažování má za cíl zjistit pravdu, lze říci, že to pochází od Pána s námi, přestože dokud nespatříme a neuznáme pravdu, pochází to od nás. Mezitím vděčíme pouze Pánu za to, že můžeme myslet, mluvit a uvažovat; jsme toho schopni díky dvěma schopnostem, svobodě a rozumnosti, jimiž vládneme pouze od Pána.

c) Za třetí: *Dočasné od sebe odděluje věčné, zatímco věčné se sebou spojuje dočasné.* Výrokem, že dočasné od sebe odděluje věčné, míníme, že tak činí člověk, jenž je dočasný, a činí tak kvůli tomu, co je v něm dočasné. Výrokem, že věčné se sebou spojuje dočasné, míníme, že tak činí Pán, jenž je věčný, a činí tak díky tomu, co je v Něm věčné (viz výše).

V předcházejícím textu jsem ukázal, že existuje spojení Pána s člověkem a zpětné spojení člověka s Pánem, a že toto zpětné spojení člověka

s Pánem nepochází od nás, ale od Pána. Také jsem ukázal, že lidská vůle jde proti vůli Pána, neboli jinými slovy, že naše vlastní prozíravost jde proti Božské Prozřetelnosti Pána. Z toho plyne, že kvůli svým dočasným cílům oddělujeme od sebe Pánovy věčné cíle, ale Pán Své věčné cíle spojuje s našimi dočasnými, tedy spojuje Sebe s námi a nás se Sebou. Jelikož jsem však o tom podrobně hovořil výše, není potřeba to dokazovat dále.

d) Za čtvrté: ***Pán se Sebou spojuje člověka prostřednictvím zdání.*** Zdá se, jako bychom sami ze sebe milovali bližního, činili dobro a mluvili pravdu. Kdyby se nám nejevilo, že tak činíme sami od sebe, nemilovali bychom bližního, nečinili dobro a nemluvili pravdu, a tak bychom nebyli spojeni s Pánem. Jelikož ale láska, dobro a pravda jsou od Pána, je zjevné, že Pán nás se Sebou spojuje prostřednictvím tohoto zdání. O tomto zdání a spojení Pána s člověkem a zpětném spojení člověka s Pánem skrze toto zdání jsem však již mnohokrát hovořil výše.

e) Za páté: ***Pán se Sebou spojuje člověka prostřednictvím souvztažností.*** To se děje prostřednictvím Slova, jehož literní smysl sestává čistě ze souvztažností. V knize ***O Písmu svatém*** jsem od počátku do konce vysvětloval, že prostřednictvím tohoto smyslu Slova dochází ke spojení Pána s člověkem a ke zpětnému spojení člověka s Pánem.

220. ***(4) Spojení dočasných a věčných cílů je Pánova Božská Prozřetelnost.*** Jelikož intelekt nemůže tuto skutečnost na první pohled pochopit, musíme téma nejdříve uspořádat a v daném pořadí je rozvinout a odůvodnit. Pořadí bude následující:

a) Je důsledkem ***Božské Prozřetelnosti, že smrtí odkládáme přírodní a dočasné a přijímáme duchovní a věčné.***

b) Pán se Svou Božskou Prozřetelností spojuje s přírodním prostřednictvím duchovního a s dočasným prostřednictvím věčného, a to podle užitků.

c) Pán se spojuje s užitky prostřednictvím souvztažností; činí tak pomocí zdání podle toho, jak se v nich utvrdíme.

d) Takové spojení dočasného a věčného je Božská Prozřetelnost.

Tyto otázky však objasníme lépe, když je popíšeme.

a) Za prvé: ***Je důsledkem Božské Prozřetelností, že smrtí odkládáme přírodní a dočasné a přijímáme duchovní a věčné.*** Přírodní a dočasné je to nejzevnější a nejnižší, do čeho člověk vstupuje nejdříve, což se děje při jeho narození. Cílem je, aby později mohl být uveden do skutečností vnitřních a vyšších. Nejzevnější a nejnižší je totiž schránou a nachází se v přírodním světě. Proto také žádní andělé ani duchové nebyli stvořeni přímo, ale nejprve se narodili jako lidé, a tím byli v tento stav uvedeni. To jim propůjčuje ony nejzevnější a nejnižší prvky, jež jsou ve své podstatě pevné a neměnné. V nich a jimi mohou být udržovány ve spojení prvky vnitřní.

Člověk se nejprve odívá hrubšími součástmi přírody, z nichž sestává naše tělo. Ty však svou smrtí odkládáme a podržujeme si čistší substance přírody, jež mají nejblíže k duchovním. Ty se pak stanou naší schránou. V nejzevnějších a nejnižších prvcích je navíc přítomno současně vše vnitřní a vyšší (jak jsem na příslušných místech ukázal výše). Proto vše, co Pán činí, činí zároveň od prvního až po poslední, tedy v plnosti.

Nejzevnější a nejnižší prvky přírody však nemohou přijímat prvky duchovní a věčné, pro které je lidská mysl uzpůsobena, tak jak jsou ve své podstatě, přestože se rodíme, abychom se stali duchovními lidmi a žili do věčnosti. Proto je odkládáme a ponecháváme si pouze vnitřní substance přírody, jež duchovním a nebeským odpovídají, souhlasí s nimi a slouží jim jako schrána. To nastává odvržením dočasných a nejnižších přírodních prvků, tedy tělesnou smrtí.

b) Za druhé: ***Pán se Svou Božskou Prozřetelností spojuje s přírodním prostřednictvím duchovního a s dočasným prostřednictvím věčného, a to podle užitků.*** Přírodní a dočasné není pouze to, co je vlastní přírodě, ale také to, co je vlastní člověku v přírodním světě. Obojí člověk smrtí odkládá a odívá se duchovními a věčnými substancemi, jež odlo-

ženému odpovídají. V předchozím textu jsem mnohokrát vysvětlil, že se jimi člověk odívá podle užitků.

Přírodní skutečnosti, jež jsou vlastní přírodě, se obecně vztahují k prostoru a času a specificky k tomu, co se objevuje na zemi. Člověk je smrtí opouští a místo toho přijímá duchovní skutečnosti, které jsou obdobné svou vnější podobou neboli zdáním, nikoli však svou vnitřní podobou neboli skutečnou podstatou. I o tomto předmětu jsem pojednal výše.

Dočasné věci, jež jsou vlastní člověku v přírodním světě, se obecně vztahují k důstojnosti a majetku a specificky k základním životním nezbytnostem každého člověka, jmenovitě k jídlu, odívání a příbytku. Ty také smrtí odkládáme a opouštíme, a oblékáme a přijímáme takové skutečnosti, jež jsou jim podobné vnější podobou neboli zdáním, avšak nikoli vnitřní podobou neboli podstatou. Vnitřní podoba a podstata všech těchto skutečností pochází z dočasných užitků ve světě. Užitky jsou dobra zvaná dobry lásky k bližnímu.

Z toho je zjevné, že Pán Svou Božskou Prozřetelností spojuje přírodní a dočasné s duchovním a věčným podle užitků.

c) Za třetí: ***Pán se spojuje s užitky prostřednictvím souvztažností; činí tak pomocí zdání podle toho, jak se v nich utvrdíme.*** Tyto myšlenky však musejí být pro lidi, kteří nemají jasnou představu o tom, co to jsou souvztažnosti a zdánlivosti, nejasné. Proto je doložím příkladem a tím je i vysvětlím.

Vše, co čteme ve Slovu, jsou pouze obrazy souvztažné s duchovními a nebeskými skutečnostmi; a jelikož jsou s nimi souvztažné, jsou to také zdánlivosti. To znamená, že vše ve Slovu je Božským Dobrem, jež je součástí Božské Lásky, a Božskou Pravdou, jež je součástí Božské Moudrosti. Ty jsou samy v sobě obnažené, ale v literním smyslu Slova jsou zahalené. Jeví se proto jako oblečený člověk, jehož oděv je souvztažný se stavem jeho lásky a moudrosti. Vidíme tedy, že když se utvrdíme ve zdání, je to podobné, jako bychom uvěřili, že šaty jsou člověkem. Tak se zdánlivosti stávají iluzemi. Jinak je tomu, pokud hledáme pravdu a vidíme ji uvnitř zdánlivosti.

Veškeré užitky neboli pravdy a dobra lásky k bližnímu, které konáme pro svého bližního, tak konáme buď podle zdání, nebo podle skutečných pravd ze Slova. Pokud je konáme podle zdání, ve kterých jsme se utvrdili, jsme zachyceni v iluzích, a pokud je konáme podle pravd, konáme je tak, jak je správné.

Z toho je zjevné, co míníme větou, že Pán se spojuje s užitky prostřednictvím souvztažností, a tím i prostřednictvím zdání podle toho, jak se v nich utvrdíme.

d) Za čtvrté: *Takové spojení dočasného a věčného je Božská Prozřetelnost* Tuto otázku musíme objasnit pomocí dvou příkladů, abychom ji do jisté míry intelektuálně osvítili: jeden příklad se týká důstojnosti a postavení, druhý bohatství a majetku. Obojí je svou vnější formou hodnotou přírodní a dočasnou, avšak vnitřní formou hodnotou duchovní a věčnou.

Důstojnost a jí náležející postavení jsou přírodní a dočasné hodnoty, dokud v nich vidíme sami sebe jako osobu, a nikoli veřejné blaho a užitečnost. To nás totiž nutí si pro sebe vnitřně myslet, že veřejné blaho existuje kvůli nám, a nikoli my kvůli němu. Jsme jako král, který se domnívá, že království se všemi svými obyvateli existuje kvůli němu, a nikoli on kvůli království a jeho lidu.

Tatáž důstojnost a jí odpovídající postavení jsou však duchovní a věčné hodnoty, když člověk pohlíží na svou osobu jako na někoho, kdo je zde kvůli veřejnému blahu a užitečnosti, a nikoli naopak. Pokud tak činíme, jsme v pravdě a v podstatě své důstojnosti a postavení. V opačném případě však žijeme v souvztažné formě a ve zdánlivosti a pokud se v nich utvrdíme, žijeme v iluzi a nejsme s Pánem spojeni o nic víc než lidé, kteří žijí v klamech, a z nich ve zlech. Iluze jsou totiž klamy, s nimiž se zla spojují. Můžeme sice být užiteční a jednat dobře, avšak sami od sebe, a nikoli od Pána. Tím se stavíme na Pánovo místo.

Obdobné to je s bohatstvím a majetkem, jež jsou také přírodní a dočasné, nebo duchovní a věčné. Bohatství a majetek jsou přírodní a dočasné u lidí, kteří vidí pouze tyto hodnoty a sebe v nich a obojí považují

za svou veškerou rozkoš a radost. Tytéž hodnoty jsou však duchovni a věčné u lidí, kteří v nich vidí dobro užitečnosti a nacházejí v nich hlubší rozkoš a radost. U těchto lidí i vnější rozkoš a radost získávají duchovní charakter a dočasné se stává věčným. Proto po smrti žijí v nebi a tam v palácích, jejichž účelné formy se skví zlatem a drahými kameny. Přesto na ně pohlížejí pouze jako na vnější obraz toho, co září a prosvítá zevnitř, a tím jsou užitky. Právě ty jim poskytují skutečné rozkoše a radosti, jež jsou podstatou nebeského zdaru a štěstí.

Opačný úděl očekává ty, kteří hleděli na bohatství a majetek pouze kvůli nim samým a kvůli sobě, tedy kvůli vnějším hodnotám, a nikoli zároveň i hodnotám vnitřním. Jednali tedy podle zdání, a nikoli podle jejich skutečné podstaty. Když tito lidé tato vnější zdání odloží, což se děje, když zemřou, odívají se jejich vnitřním obsahem. A jelikož ten není duchovní, nemůže být jiný než pekelný. Uvnitř musí být buď jedno, nebo druhé - obojí tam být nemůže. A proto místo bohatství zakoušejí bídu a místo užívání majetku útrapy.

Užitky nemíníme pouze nezbytnosti k životu, jež se vztahují k jídlu, oblékání a příbytku pro sebe a blízké, ale také dobro vlasti, dobro společnosti a dobro spoluobčanů. Takovým dobrem je obchod, pokud obchodování je láskou - cílem a peníze jsou podřízenou láskou a prostředkem, vyhýbá-li se obchodník podvodům a ničemným praktikám jako hříchům a odvrací-li se od nich. Jinak je tomu, pokud láskou - cílem jsou peníze a obchodování je podřízenou láskou a prostředkem. To je totiž hrabivost, jež je kořenem různých zel. O tom viz ***Lukáš*** 12,15 a podobenství o chamtivosti (ve verších 16-21).

Do pravd víry a do dober lásky k bližnímu nejsme vpuštěni hlouběji než nakolik v nich můžeme setrvat až do konce života.

221. Lidé křesťanského světa vědí, že Pán si přeje spasit každého. Vědí také, že je všemocný. Mnozí pak z toho vyvozují závěr, že může spasit každého a že to činí pro ty, kdo Jej prosí o milosrdenství - zejména pak pro ty, kdo Jej žádají o milosrdenství podle pravidel přijaté víry, že Bůh Otec může být pohnut k milosrdenství kvůli Svému Synovi; a obzvlášť tehdy, když Jej spolu s tím žádají o víru.

V závěrečné kapitole této knihy však uvidíme, že je tomu úplně jinak. Vysvětlíme si, že Pán nemůže jednat proti zákonům Své Božské Prozřetelnosti, neboť jednat proti nim by bylo jednat proti Své Božské Lásce a proti Své Božské Moudrosti, a tak proti Sobě samému. Uvidíme, že takové okamžité milosrdenství není možné, neboť spasení lidí se děje pomocí určitých prostředků, kterými nás nemůže vést nikdo jiný než ten, kdo si přeje spasit všechny a kdo je zároveň všemocný - tedy Pán.

Prostředky, kterými nás Pán vede, jsou ty, jež nazýváme zákony Božské Prozřetelnosti. Mezi nimi je i zákon, že nemůžeme být vpuštěni hlouběji do pravd víry a do dober lásky k bližnímu, než nakolik v nich můžeme setrvat až do konce života. Abychom to však mohli pochopit i rozumem, vysvětlím to v následujícím pořadí:

1. ***Je možné, abychom byli vpuštěni do moudrosti v duchovních otázkách a také do lásky k nim, a přesto nebyli přetvořeni.***

2. ***Pokud pak od této moudrosti a lásky odstoupíme a jednáme proti nim, znesvěcujeme posvátné.***

3. Existuje řada druhů znesvěcení, ale tento je nejhorší ze všech.

4. Proto nás Pán nevpouští hlouběji do pravd moudrosti a zároveň do dober lásky, než nakolik nás v nich může udržet až do konce života.

222. (1) Je možné, abychom byli vpuštěni do moudrosti v duchovních otázkách a také do lásky k nim, a přesto nebyli přetvořeni. Důvodem pro to je, že jsme rozumní a svobodní. Rozumnost nám umožňuje pozvednout se do téměř andělské moudrosti a svoboda nám umožňuje pozvednout se v lásku, jež není nepodobná lásce andělské. Avšak jaká je láska, taková je i moudrost. Je-li láska nebeská a duchovní, stává se i moudrost nebeskou a duchovní. Je-li však láska ďábelská a pekelná, i moudrost je vpravdě ďábelská a pekelná. Svou vnější podobou, a tak i před zraky druhých, sice může vyhlížet jako nebeská a duchovní, ale přesto ve své vnitřní formě, jež tvoří její skutečnou podstatu, je ďábelská a pekelná, a to nikoli mimo nás, ale v nás.

My si nejsme této skutečnosti vědomi, neboť jsme přírodní a vidíme a slyšíme přírodně, a vnější forma je přírodní. Všímají si však toho andělé, neboť ti jsou duchovní a vidí a slyší duchovně, a vnitřní forma je duchovní.

Vidíme tedy, že člověk může být vpuštěn do moudrosti v duchovních otázkách a také do lásky k nim, a přesto nebýt přetvořen. Tehdy je však vpuštěn pouze do přírodní lásky k duchovním otázkám, a nikoli do lásky duchovní. Do přírodní lásky totiž můžeme vstoupit sami, avšak jen Pán nás může vpustit do lásky duchovní. Lidé, kteří jsou vpuštěni do duchovní lásky, jsou přetvořeni, zatímco ti, kteří jsou vpuštěni pouze do přírodní lásky, přetvořeni nejsou. Jsou to většinou pokrytci a také mnozí jezuité,[58)] kteří vnitřně nevěří v nic Božského, ale zevně si s Božskými otázkami pohrávají jako nějací věštci.

223. Mnohou zkušeností v duchovním světě mi bylo dáno poznat, že člověk má schopnost chápat tajemství moudrosti jako sami andělé. Viděl jsem totiž líté ďábly, kteří nejenže chápali tajemství moudrosti, když o nich slyšeli, ale také o nich rozumně hovořili. Avšak v okamžiku, kdy

se vrátili ke své ďábelské lásce, přestali jim rozumět. Místo toho je chápali opačně - tedy nepříčetně - a to tehdy považovali za moudrost. Dokonce jsem je slyšel, jak se ve stavu moudrosti smáli své nepříčetnosti, ale když byli ve stavu nepříčetnosti, smáli se moudrosti.

Lidé tohoto charakeru ve světě jsou po smrti, když se stanou duchy, opakovaně vpouštěni střídavě do stavů moudrosti a nepříčetnosti, aby viděli jedno z perspektivy druhého. Avšak i když ze stavu moudrosti vidí svou nepříčetnost, je-li jim dána možnost volby (jež je dána každému), vrhají se do stavu nepříčetnosti. Milují jej, a tehdy nenávidí stav moudrosti. Jejich nitro je totiž ďábelské a jejich zevnějšek se jeví Božským. Právě oni se míní ďábly, kteří ze sebe činí anděly světla, a člověkem, který ve svatební síni nebyl oblečen do svatebního oděvu a byl vyvržen ven do temnot (Matouš 22,11-13).

224. Kdo nevidí, že je to vnitřní obsah, ze kterého povstává vnější, a že tedy vnější odvozuje svou podstatu z vnitřního? A kdo ze zkušenosti neví, že vnější může vypadat jinak než podstata vycházející zevnitř? To se jasně projevuje u pokrytců, cizoložníků a licoměrníků. Jsme také schopni zevně napodobovat osobnost někoho jiného, jak vidíme u herců a mimů. Ti vědí, jak tónem hlasu, řečí, výrazem tváře a gestikulací zosobnit krále, císaře, ba dokonce i anděly, jako by jimi opravdu byli. A přesto to jsou jen herci. Uvádím tyto věci, neboť můžeme jednat obdobně neupřímně jak v občanských a morálních, tak i v duchovních otázkách. A víme, že mnozí tak jednají.

Když je naše vnitřní podstata pekelná a forma našeho zevnějšku vyhlíží jako duchovní, a zevnějšek přitom svou podstatu odvozuje z nitra (jak jsme právě uvedli), otázka zní, kde se tato podstata v zevnějšku ukrývá. Neobjevuje se v gestikulaci, v tónu řeči, v řeči ani ve výrazu, ale přesto se vnitřně ukrývá ve všech čtyřech projevech. Co se v nich vnitřně ukrývá, to se zjevně projevuje v duchovním světě. Když totiž člověk odchází z přírodního světa do světa duchovního (což se děje, když umírá), tehdy opouští spolu se svým tělem i svůj vnějšek a ponechává si nitro, jež ukrýval ve svém duchu. Tehdy, pokud jeho nitro

bylo pekelné, vyhlíží jako ďábel, kterým byl co do svého ducha již za života ve světě. Všichni jistě uznají, že každý člověk, když se stane duchem, opustí spolu se svým tělem i všechny své vnější rysy a vstoupí do vnitřních.

K tomu dodám ještě tu skutečnost, že v duchovním světě dochází ke komunikaci pohnutek, a odtud i myšlenek, díky čemuž tam nikdo nemůže říkat nic jiného než přesně to, co si myslí. Každému se tam také mění tvář a stává se odrazem jeho citů, takže tvář člověka prozrazuje, jaký je. Pokrytcům je někdy dovoleno říci něco jiného, než co si myslí, avšak tón jejich řeči zní zcela disharmonicky s jejich hlubšími myšlenkami, a podle této disharmonie jsou odhaleni.

Z toho je tedy zjevné, že v tónu hlasu, řeči, výrazu tváře a gestikulaci vnějšího já se skrývá vnitřní obsah, který člověk v přírodním světě nevnímá, ale je patrný pro anděly v duchovním světě.

225. Z toho vysvítá, že dokud žijeme v tomto přírodním světě, můžeme být vpuštěni do moudrosti v duchovních otázkách a také do lásky k nim, což se děje a může dít jak u čistě přírodních lidí, tak i u duchovních lidí. Rozdíl však spočívá v tom, že zatímco ti druzí tím jsou přetvořováni, ti první ne. Může se sice zdát, že milují moudrost, oni ji však nemilují jinak než jako cizoložník miluje urozenou ženu, kterou využívá jako nevěstku. Lichotivě s ní hovoří a obdarovává ji krásnými šaty, ale myslí si přitom: „Je to jen laciná prostitutka. Budu jednat tak, aby věřila, že ji miluji, protože uspokojuje mou touhu. Kdyby mě však přestala uspokojovat, odvrhl bych ji." Vnitřní já je cizoložníkem a vnější já je onou urozenou ženou.

226. *(2) Pokud pak od této moudrosti a lásky odstoupíme a jednáme proti nim, znesvěcujeme posvátné.* Existuje mnoho způsobů znesvěcení posvátného, o čemž pojednáme v následující kapitole. Tento způsob je však ze všech nejhorší ze všech, neboť takoví znesvěcovatelé po smrti již nejsou lidmi. Žijí sice, ale neustále blouzní ve svých fantaziích. Zdá se jim, že létají ve výšinách, a když jsou v tomto stavu, zahrávají si se svými fantaziemi, které považují za reálné. A jelikož již nejsou lidmi, nehovoří

se o nich jako o někom, ale o něčem. Ba dokonce jsou-li pozorováni ve světle nebe, vypadají jako kostlivci a jejich barva někdy připomíná barvu kostí, jindy je ohnivá a zase jindy uhlově temná.

Lidé na zemi nevědí, že znesvětitelé tohoto druhu po smrti končí takovým způsobem. Nevědí to, protože neznají příčinu. Hlavní příčina je tato: kdo nejdříve uznává Božské hodnoty a věří jim, a později od nich odstoupí a popírá je, směšuje věci posvátné a bezbožné. A jakmile jsou jednou smíšeny, nemohou být odděleny jinak než úplným zničením. Aby však tyto otázky mohly být pochopeny jasněji, musím je objasnit v tomto pořadí:

a) Cokoli si ze své vůle myslíme, říkáme a děláme, stává se naší trvalou součástí, ať je to dobré či zlé.

b) Pán se pomocí Své Božské Prozřetelnosti neustále stará a zajišťuje, aby zlo i dobro existovaly samostatně a aby je tak bylo možné oddělit.

c) Toho však není možné dosáhnout, pokud člověk nejdříve uznává pravdy víry a žije podle nich, a potom od nich ustoupí a popírá je.

d) Tehdy člověk směšuje dobro a zlo do té míry, že je nelze oddělit.

e) A jelikož dobro a zlo musí být v každém člověku odděleno, avšak u takových lidí to není možné, je v nich zničeno vše vpravdě lidské.

227. To jsou důvody, proč dochází k takovým odchylkám. Jelikož však tyto otázky dál zůstávají v temnotě a nepoznány, je potřeba je vysvětlit tak, aby se odhalily před zraky našeho intelektu.

a) Za prvé: *Cokoli si ze své vůle myslíme, říkáme a děláme, stává se naší trvalou součástí, ať je to dobré či zlé.* To bylo vysvětleno výše v odst. 78-81. Člověk má totiž vnější neboli přírodní paměť a také vnitřní neboli duchovní paměť. V této duchovní paměti máme vepsáno do nejmenších detailů vše, co jsme si ve světě ze své vůle mysleli, mluvili a činili, a to tak všeobsáhle a podrobně, že naprosto nic z toho nechybí. Tato paměť je naší knihou života, jež je po smrti otevřena a podle které jsme souzeni. O této paměti viz více z osobní zkušenosti v knize *Nebe a peklo* str. 461-465.

b) Za druhé: ***Pán se pomocí Své Božské Prozřetelnosti neustále stará a zajišťuje, aby zlo i dobro existovaly samostatně a aby je tak bylo možné oddělit.*** Každý člověk žije jak ve zlu, tak i v dobru - ve zlu sám od sebe a v dobru od Pána. Kdybychom nežili v obojím, nemohli bychom žít vůbec. Kdybychom totiž žili zcela sami v sobě, tedy pouze ve zlu, neměli bychom v sobě žádný život; a kdybychom žili pouze v Pánu, tedy pouze v dobru, také bychom byli bez života. V tomto druhém životním stavu bychom totiž byli jako někdo, kdo se dusí a stále lapá po dechu, nebo jako umírající v agónii. V předchozím životním stavu bychom zemřeli, neboť zlo bez jakéhokoli dobra je samo o sobě mrtvé. Proto každý člověk žije v obojím; avšak s tím rozdílem, že jeden je vnitřně v Pánu a zevně jakoby sám v sobě, a druhý je vnitřně sám v sobě a zevně jakoby v Pánu. Ten také žije ve zlu, zatímco ten prvý v dobru, přestože oba žijí v obojím. Platí to i o zlém člověku, neboť ten žije v dobru občanského a morálního života a zevně také v jistém dobru duchovního života. Pán jej navíc udržuje v rozumnosti a svobodě tak, aby mohl žít v dobru. To je dobro, kterým Pán vede každého člověka včetně zlých.

Vidíme tedy, že Pán rozděluje zlo a dobro tak, aby jedno bylo vnitřní a druhé vnější, a tak zajišťuje, aby nedošlo k jejich smísení.

c) Za třetí: ***Toho však není možné dosáhnout, pokud člověk nejdříve uznává pravdy víry a žije podle nich, a potom od nich ustoupí a popírá je.*** To vysvítá z toho, co jsme právě uvedli - tedy za prvé: vše, co si člověk ze své vůle myslí, říká a dělá, stává se jeho trvalou součástí, a za druhé: Pán se pomocí Své Božské Prozřetelnosti neustále stará a zajišťuje, aby zlo a dobro existovaly samostatně a aby je tak bylo možné oddělit.

Pán je odděluje po naší smrti. Lidem, kteří jsou vnitřně zlí a zevně dobří, je odňato dobro, a zůstávají tak ve svém zlu. Opačně je tomu u lidí, kteří jsou vnitřně dobří, ale zevně se jako ostatní sháněli po majetku, usilovali o věhlas, těšili se různým světským zálibám a hověli některým svým choutkám. U nich dobro a zlo není smíšeno, ale je odděleno jako vnitřní a vnější. Zevně se tedy v mnohém podobají zlým lidem, avšak vnitřně nikoli.

V opačném případě, u zlých lidí, kteří se zevně co do zbožnosti, bohoslužby, řeči a chování podobali dobrým, a přesto byli vnitřně zlí, je zlo také odděleno od dobra. Avšak u lidí, kteří nejprve uznávali pravdy víry a žili podle nich, a potom jednali proti nim a odmítli je - a zejména pokud je popírali - dobro a zlo již nejsou více oddělené, ale došlo k jejich smísení. Takový člověk si totiž vnitřně osvojil dobro i zlo, a tím je sloučil a smísil.

d) Za čtvrté: *Tehdy člověk směšuje dobro a zlo do té míry ze je nelze oddělit.* To plyne z toho, co jsem právě uvedl. Pokud v nás není možné oddělit zlo od dobra a dobro od zla, pak nemůžeme být ani v nebi, ani v pekle. A přesto každý musí být buď v jednom, nebo ve druhém. Nemůže být v obojím. V takovém případě by totiž byl jednu chvíli v nebi a druhou v pekle; když by byl v nebi, jednal by ve prospěch pekla, a když by byl v pekle, jednal by ve prospěch nebe. Tak by ničil životy všech kolem sebe - nebeský život andělů i pekelný život ďáblů, a život každého z nich by tak vyhasl. Každý totiž musí žít svůj vlastní život. Nikdo nemůže žít život někoho jiného, a již vůbec ne život opačný.

Proto také Pán u každého člověka po jeho smrti, když se stane duchem neboli duchovním člověkem, odděluje dobro od zla a zlo od dobra; dobro od zla u těch, kteří jsou vnitřně zlí, a zlo od dobra u těch, kteří jsou vnitřně dobří. Tomu odpovídají jeho slova: „Kdo má, tomu bude dáno a bude mít ještě víc; ale kdo nemá, tomu bude odňato i to, co má." (Mt 13,12; 25,29; Mk 4,25; L 8,18; 19,26)

e) Za páté: *Jelikož dobro a zlo musí být v každém člověku odděleno, avšak u takových lidí to není možné, je v nich zničeno vše vpravdě lidské.* Pravé lidství má každý ze své rozumnosti, jež mu umožňuje vidět a znát, pokud chce, co to je pravda a dobro, i to, že je může svobodně chtít, myslet na ně, mluvit o nich a činit je (jak jsem ukázal výše). Avšak tato svoboda je spolu se svou rozumností zničena u těch, kdo v sobě smísili dobro a zlo, neboť ti již nejsou schopni z pozice dobra vidět zlo, ani z pozice zla rozpoznat dobro, protože je sloučili v jedno. Proto také nemají skutečnou ani potenciální schopnost fungovat rozumně, a tak

nemají žádnou svobodu. To je příčinou (jak jsem již poznamenal), že pouze blouzní ve svých fantaziích a nevyhlížejí již jako lidé, ale jako kosti pokryté kůží. Proto se o nich nehovoří jako o někom, ale jako o něčem.

To je úděl těch, kdo tímto způsobem směšují posvátné s bezbožným. Existují další druhy znesvěcení, ta však jsou rozdílná; o nich pojednáme v následující části.

228. Posvátné věci nemůže takto znesvětit žádný člověk, který o nich neví; neboť kdo o nich neví, ten je nemůže uznat a potom popřít. Proto lidé, kteří nežijí v křesťanském světě a nevědí nic o Pánu a vykoupení a spasení od Něj, pokud tyto posvátné skutečnosti nepřijali, ti je nezně¬svěcují, dokonce i když mluví proti nim. Neznesvěcují je ani židé, neboť ti je již od mládí odmítali přijmout a uznat. Bylo by to jiné, kdyby je přijali a uznali a potom popřeli, ale to se stává jen zřídka. Mnozí z nich je totiž uznávají zevně a popírají vnitřně - ti se podobají pokrytcům. Posvátné záležitosti však smísením s bezbožnými znesvěcují ti, kteří je nejprve přijmou a uznají, a potom od nich odstoupí a popřou je.

K ničemu takovému však nedochází, pokud je člověk přijme a uzná v raném či pozdějším dětství. To činí každý křesťan. Tehdy totiž tyto principy víry a lásky k bližnímu nepřijímá a neuznává z nějaké rozumnosti či svobody, tedy intelektem a vůlí, ale pouze memorováním a z důvěry ve svého učitele. Pokud podle nich žije, je to ze slepé poslušnosti. Ale když člověk dosáhne věku, kdy začne používat své rozumnosti a svobody, což se děje postupným dospíváním, pak pokud uznává pravdy a žije podle nich, ale potom je popře, směšuje posvátné s bezbožným a mění se z člověka na takové monstrum, o jakém jsem hovořil výše.

Pokud člověk naopak žije ve zlu od doby, kdy začal být rozumný a svobodný čili kdy se stal svým vlastním pánem až do své dospělosti, a potom uzná pravdy víry a žije podle nich, pak zůstane-li v nich až do konce svého života, nemísí je. Pak totiž Pán odděluje zla jeho předchozího života od dober jeho pozdějšího života. To se děje u každého, kdo činí pokání. O tom však více v následujících kapitolách.

229. *(3)* ***Existuje řada druhů znesvěcení, ale tento je nejhorší ze všech.*** V tom nejobecnějším smyslu slova se znesvěcením míní veškerá bezbožnost. Proto se znesvětiteli míní všichni bezbožní lidé, kteří v srdci popírají Boha, svatost Slova, a odtud i duchovní hodnoty církve - hodnoty, jejichž podstatou je svatost a o kterých tito lidé také bezbožně hovoří.

O takových lidech zde však nepojednáváme. Hovoříme o těch, kteří vyznávají Boha, prohlašují, že Slovo je svaté, a uznávají duchovní hodnoty církve (přestože většina z nich tak činí jen ústy). Tito lidé vyvolávají znesvěcení, protože mají v sobě a kolem sebe svatost ze Slova, a znesvěcují to, co mají v sobě a co tvoří součást jejich intelektu a vůle. Avšak bezbožní lidé, kteří popírají Božství i Božské hodnoty, v sobě nemají nic svatého, co by mohli znesvětit. Jsou sice také znesvětitelé, ale ne tak bezbožní.

230. O znesvěcení posvátného se hovoří v druhém přikázání desatera: „Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha[59)]"; a že se nesmí znesvěcovat, vyjadřuje Pánova modlitba slovy: „Buď posvěceno Tvé jméno."[60)] Co se však míní „jménem Božím", to ví v křesťanském světě jen málokdo. Téměř nikdo to neví z toho důvodu, že v duchovním světě lidé nemají jména tak jako v přírodním světě, ale každý je tam pojmenován podle charakteru své lásky a moudrosti. Jakmile někdo vstoupí do společnosti či společenství druhých, získá okamžitě jméno, jež tam odpovídá jeho charakteru. Takto je pojmenován v duchovním jazyku, jenž má takovou povahu, že může pojmenovat každou jednotlivost, neboť každé písmeno jeho abecedy označuje něco konkrétního - a několik písmen spojených v jedno slovo, jako je jméno člověka, pojímá úplný stav tohoto objektu. To je jedním z divů duchovního světa.

Z toho vysvítá, že „Boží jméno" ve Slovu označuje Boha se vším Božským, co je v Něm a co z Něj vychází. A jelikož Slovo je Božským plynutím, je Božím jménem. Jelikož pak všechny Božské hodnoty, jež nazýváme duchovními hodnotami církve, pocházejí ze Slova, jsou i ony Božím jménem.

Z toho tedy vidíme, co se míní v druhém přikázání slovy „Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha" a v Pánově modlitbě slovy: „Buď posvěceno Tvé jméno". „Boží jméno" a „Pánovo jméno" mají na mnoha místech Slova obou zákonů obdobný význam - například u Matouše 7,22; 10,22; 18,5.20; 19,29; 21,9; 24,9.10; u Jana 1,12; 2,23; 3,17.18; 12,13.28; 14,14-16; 16,23.24.26.27; 17,6; 20,31 a na mnoha dalších místech, a také ve velkém množství veršů ve Starém zákoně.

Kdo zná význam tohoto „jména", ten může vědět, co znamenají následující Pánova slova: „Kdo přijme proroka ve jménu proroka, obdrží odměnu proroka; kdo přijme spravedlivého ve jménu spravedlivého, obdrží odměnu spravedlivého. A kdo by napojil třebas jen číší studené vody jednoho z těchto nepatrných ve jménu učedníka,[61] ... nepřijde o svou odměnu." (Mt 10,41.42)

Kdo „jménem proroka, spravedlivého a učedníka" rozumí jen proroka, spravedlivého a učedníka, nezná jiný než pouze literní smysl této pasáže. Neví ani to, co je symbolizováno odměnou proroka, odměnou spravedlivého či odměnou učedníka za číši studené vody. Výrazy „jméno" a „odměna proroka" však označují stav a štěstí těch, kdo žijí v Božských pravdách, „jméno a odměna spravedlivého" označuje stav a štěstí těch, kteří žijí v Božských dobrech, a „učedníkem" se míní stav těch, kteří žijí některými duchovními hodnotami církve. „Číše studené vody" označuje určitou míru pravdy.

Ze „jméno" symbolizuje charakter stavu lásky a moudrosti neboli dobra a pravdy, je zřejmé z těchto Pánových slov: „Kdo vchází dveřmi, je pastýř ovcí. Vrátný mu otevírá a ovce slyší jeho hlas. Volá své ovce jménem a vyvádí je." (J 10,2.3) „Volat ovce jménem" znamená učit a vést každého, kdo žije v dobru lásky k bližnímu, a to podle stavu jeho lásky a moudrosti. „Dveřmi" se míní Pán, jak je zjevné z verše 9 téže kapitoly: „Já jsem dveře. Kdo vejde skrze Mne, bude zachráněn." (J 10,9)

Z toho vysvítá, že musíme jít k samému Pánu, abychom mohli být zachráněni, a že každý, kdo jde k Němu, je „pastýřem ovcí". Ale kdo k Němu nejde, je „zloděj a lupič", jak praví 1. verš této kapitoly.

231. Znesvěcením posvátného se tedy míní znesvěcení těmi, kteří ze Slova znají pravdy víry a dobra lásky k bližnímu a kteří je také určitým způsobem uznávají; avšak ne těmi, kteří je neznají nebo kteří je kvůli své bezbožnosti zcela odmítají. Následující poznámky se proto týkají nikoli této druhé, ale první skupiny lidí.

Existuje řada způsobů takového znesvěcení, více i méně závažných, avšak můžeme je shrnout do následujících sedmi skupin:

První způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří žertují o výrocích ze Slova a o Slovu nebo tak činí s Božskými hodnotami církve. Někteří tak činí ze zvráceného zvyku, kdy vybírají ze Slova jména a formulace, které pak používají v nepřístojných a občas i neslušných poznámkách. To s sebou nutně nese i jisté pohrdání Slovem, přestože Slovo jako celek i v každé jednotlivosti je Božské a svaté. Každý jeho jednotlivý výraz totiž ve svém nitru skrývá něco Božského, a díky tomu komunikuje s nebem. Toto znesvěcení je však lehčí či vážnější podle toho, nakolik tito vtipálci uznávají svatost Slova a jak neslušné jsou poznámky, jež do svých řečí vkládají.

Druhý způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří chápou a uznávají Božské pravdy, a přesto žijí proti nim. Ti, kteří je pouze chápou, znesvěcují méně, ale ti, kdo je také uznávají, znesvěcují vážněji. Intelekt nás totiž pouze učí, ne nepodobně jako kazatelé, ale nespojuje se sám ze sebe s vůlí. Uznání se však s vůlí spojuje, neboť nemůžeme něco uznat, aniž abychom s tím vůlí souhlasili. Tato spojení jsou však různá, a podle nich se liší i znesvěcování, žijeme-li proti jednou uznaným pravdám. Pokud někdo například uznává, že msta a nenávist, cizoložství a smilství, podvody a lsti, urážky a lži jsou hříchy proti Bohu, a přesto je páchá, dopouští se vážnějšího znesvěcování tohoto druhu. Pán totiž praví: „Ten služebník, který zná vůli svého pána, a přece ... podle jeho vůle nejedná, bude velmi bit." (L 12,47) A jinde: „Kdybyste byli slepí, hřích byste neměli. Vy však říkáte: Vidíme. A tak zůstáváte v hříchu." (J 9,41)

Něco jiného je však uznávat zdánlivé pravdy, a něco jiného je uznávat ryzí pravdy. Ti, kteří uznávají ryzí pravdy, a přesto podle nich nežijí, se

v duchovním světě jeví bez životního světla a tepla v hlase a řeči, jako zcela netečni.

Třetí způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří používají doslovný smysl Slova k tomu, aby jím odůvodnili zlé lásky a nepravdivé principy. Příčinou toho je, že odůvodnění nepravdy je popřením pravdy a odůvodnění zla je odmítnutím dobra - a Slovo není ve svém nitru ničím jiným než Božskou pravdou a Božským dobrem. Ve svém nejzazším, literním smyslu se však ryzími pravdami neprojevuje, kromě míst, kde učí o Pánu a vlastních cestách spasení. Objevuje se tam v „oděných" pravdách, jež nazýváme zdáními pravdy. Proto také lze tento smysl využívat k odůvodňování mnoha druhů herezí.

Avšak kdo pravdou odůvodňuje zlé lásky, ten činí násilí Božskému dobru; a kdo odůvodňuje nepravdivé principy, ten působí násilí Božské pravdě. Toto druhé násilí se nazývá falšováním pravdy a ono první kažením dobra. Obojí vyjadřuje ve Slovu výraz „krev".

Duchovní svatost, což je také Duch pravdy vycházející od Pána, se nachází uvnitř každé jednotlivosti literního smyslu Slova. A tato svatost je zraňována vždy, když je Slovo falšováno a kaženo. Je tedy zřejmé, že se jedná o znesvěcování.

Čtvrtý způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří ústy pronášejí zbožná a posvátná slova a také hlasem a gestikulací předstírají láskyplné city, avšak v srdci jim nevěří a nemilují je. Většina z nich jsou pokrytci a farizeové. Po smrti jsou zbaveni veškeré pravdy a dobra a pak jsou vyvrženi do vnější temnoty. Lidé tohoto druhu, kteří se také vnitřně utvrdili proti Božství a proti Slovu, a proto i proti duchovním principům Slova, sedí v této temnotě němí, neschopni promluvit. Přejí si podobně zbožně a posvátně tlachat jako ve světě, ale nemohou. V duchovním světě je totiž každý nucen říkat to, co si myslí. Pokrytci si však přejí říkat něco jiného, a tím vzniká v jejich ústech rozpor, který způsobuje, že mohou jen mlčet. Existuje však lehčí a vážnější pokrytectví v závislosti na hloubce utvrzení se proti Bohu a na vnější argumentaci pro Boha.

Pátý způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří sami sobě přisuzují Božské vlastnosti. To jsou ti, o nichž se hovoří jako o Luciferovi u *Izajáše* 14.[62] „Luciferem" se zde míní Babylón, jak ukazují verše 4 a 22 téže kapitoly, jež také hovoří o jejich osudu. Jsou to titíž lidé, o kterých se mluví v knize *Zjevení* 17, kde jsou popsáni jako „nevěstka sedící na šelmě nachové barvy".

Na mnoha místech Slova se hovoří o Kaldejsku a Babylónu. „Babylónem" se zde míní znesvěcení dobra a „Kaldejskem" znesvěcení pravdy - v obou případech lidmi, kteří si přisuzují Božské kvality.

Šestý způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří uznávají Slovo, a přesto popírají Božství Pána. Ve světě se tito lidé nazývají sociniáni a někteří ariáni.[63] Obě skupiny lidí nakonec vzývají jen Otce, a nikoli Pána. Stále se modlí k Otci, aby je vpustil do nebe (přestože podle některých tak má učinit kvůli Svému Synovi). Modlí se však nadarmo a nakonec ztratí veškerou naději na spasení. Tehdy jsou sesláni dolů do pekla mezi ty, kdo popírají Boha. O těchto lidech se hovoří ve verši: „Kdo se rouhá[64] proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno v tomto věku ani v budoucím." (Mt 12,32)

Důvod je v tom, že Bůh, v Němž se nalézá Trojice, je jeden v Osobě a Podstatě; a tento Bůh je Pán. A jelikož Pán je nebe a ti, kdo jsou v nebi, jsou tedy v Pánu, pak lidé, kteří popírají Božství Pána, nemohou být přijati do nebe a být v Pánu. (Ze Pán je nebe a že lidé žijící v nebi jsou v Pánu, jsem ukázal výše.)

Sedmý způsob znesvěcení vyvolávají lidé, kteří nejprve uznávají Božské pravdy a žijí podle nich, ale později od nich ustoupí a popírají je. To je nejhorší způsob znesvěcení ze všech. Důvodem je to, že tito lidé směšují posvátné s bezbožným tak dalece, že je již není možné oddělit. A přesto je jejich oddělení nutné, aby člověk mohl být buď v nebi, nebo v pekle. Jelikož to však u nich není možné, je z nich vyrván veškerý lidský intelekt a vůle a (jak jsem již poznamenal) oni přestávají být lidmi.

Téměř totéž se děje s lidmi, kteří ze srdce uznávají Božské hodnoty Slova a církve, ale zcela je utápějí ve svém já, jež tvoří láska k moci nad

vším, co existuje; o tom již bylo mnoho řečeno výše. Když se tito lidé po smrti stanou duchy, zcela odmítají nechat se vést Pánem a chtějí vést sami sebe. A když jsou jejich lásce uvolněny otěže, chtějí vládnout nejenom nebi, ale i Pánu. To však nemohou, a tak popírají Pána a stávají se ďábly.

Měli bychom vědět, že životní láska, jež je naší vládnoucí láskou, zůstává po smrti s každým člověkem a nelze před ní uniknout.

Tuto skupinu znesvětitelů označuje výraz „vlažný", jak o tom hovoří kniha *Zjevení*. „Vím o tvých skutcích; nejsi studený ani horký! Kéž bys byl studený nebo horký! Ale že jsi vlažný, vyvrhnu tě z úst."[65)]

Tento způsob znesvěcení popisuje Pán u *Matouše:* „Když nečistý duch vyjde z člověka, bloudí po pustých místech a hledá odpočinutí, ale nenalézá. Tu řekne: „Vrátím se do svého domu, odkud jsem vyšel." Přijde a nalezne jej prázdný, vyčištěný a uklizený. Tu jde a přivede s sebou sedm jiných duchů, horších, než je sám, vejdou, a bydlí tam; a konce toho člověka jsou horší než začátky." (Mt 12,43-45)

Vyjití nečistého ducha z člověka zde popisuje jeho obrácení; a jeho návrat se sedmi horšími duchy do uklizeného domu vyjadřuje návrat k předchozím zlům, když dobra a pravdy byly vyvrženy; znesvěcení posvátného bezbožným je popsáno výrokem, že konce takového člověka jsou horší než začátky. Obdobný význam má následující pasáž u *Jana:* (Ježíš řekl uzdravenému u rybníka Bethesda:) „Už nehřeš, aby tě nepotkalo něco horšího!" (J 5,14)

Následující verše vyjadřují, že Pán zajišťuje, aby nedošlo k tomu, že člověk vnitřně uzná pravdy, a potom od nich odstoupí a stane se znesvětitelem: „Oslepil jim oči a zatvrdil jim srdce, takže neuvidí očima a srdcem nepochopí, neobrátí se a Já je neuzdravím." (J 12,40) Výrok „neobrátí se a Já je neuzdravím" vyjadřuje, že neuznají pravdy a neodstoupí pak od nich, a tak se nestanou znesvětiteli. Z téhož důvodu Pán hovořil v podobenstvích, jak sám vysvětlil u *Matouše* 13,13. Skutečnost, že židé měli zakázáno jíst tuk a krev (Lev 3,17; 7,23.25), symbolicky vyjadřovala, že neměli znesvěcovat posvátné. Tuk vyja-

dřuje Božské dobro a krev Božskou pravdu. U *Matouše* Pán učí, že když se jednou obrátíme k dobru a pravdě, musíme v nich setrvat až do konce života. Ježíš řekl: „Kdo vytrvá až do konce, bude spasen." (Mt 10,22; také M 13,13)

232. *(4) Proto nás Pán nevpouští hlouběji do pravd moudrosti a zároveň do dober lásky, než nakolik nás v nich může udržet až do konce života.* Ve vysvětlování musím postupovat po krocích, a to ze dvou důvodů: jednak proto, že je to v zájmu lidského spasení, a dále proto, že na znalosti tohoto zákona závisí naše poznání zákona dopuštění (o kterém pojednáme v následující kapitole). Je to v zájmu lidského spasení, neboť (jak jsem již uvedl) kdo nejprve uzná Božské hodnoty Slova a církve a potom od nich odstoupí, ten znesvěcuje posvátné tím nejhorším způsobem. Abychom tedy toto tajemství Božské Prozřetelnosti odhalili tak, aby je rozumný člověk mohl spatřit v jeho vlastním světle, rozvineme ho v tomto pořadí:

a) V nitru člověka nemůže existovat zlo zároveň s dobrem, a proto ani klam zla zároveň s pravdou dobra.

b) Pán může do nitra člověka uvést dobro a pravdu dobra pouze v té míře, v níž je z něj odstraněno zlo a klam zla.

c) Pokud by dobro se svou pravdou bylo do nitra člověka uvedeno dříve nebo ve větší míře, než je odstraněno zlo se svým klamem, člověk by odstoupil od dobra a vrátil by se ke svým zlům.

d) Když člověk žije ve zlu, do jeho intelektu je možno uvést mnoho pravd, které přetrvávají v jeho paměti, aniž by byly znesvěceny.

e) Pán se však prostřednictvím Své Božské Prozřetelnosti s tou největší péčí stará o to, abychom je nepřijali do své vůle ve větší míře nebo dříve, než jakoby sami od sebe odstraníme zlo z našeho vnějšího já.

f) Pokud by se tak stalo dříve či ve větší míře, pak by naše vůle zkazila dobro a náš intelekt by zfalšoval pravdu jejich smíšením se zly a klamy.

g) Proto Pán nevpouští člověka hlouběji do pravd moudrosti a dober lásky, než nakolik jej v nich může udržet až do konce jeho života.

233. K odhalení tohoto tajemství Božské Prozřetelnosti tak, aby je rozumný člověk mohl spatřit ve světle, je musím vysvětlit bod po bodu.

a) ***V nitru člověka nemůže existovat zlo zároveň s dobrem, a proto ani klam zla zároveň s pravdou dobra.*** Nitrem člověka míníme niterné procesy jeho myšlení. O těchto procesech nic nevíme, dokud nepřijdeme do duchovního světa a jeho světla, jak se děje po smrti. V tomto přírodním světě je můžeme poznat jen podle radosti lásky našeho vnějšího myšlení a také poznáním vlastního zla, když se zkoumáme. Vnitřní myšlenkové procesy totiž s vnějšími souvisejí tak těsně, že nemohou být nijak odděleny; více o tom viz výše. Hovoříme o dobru a pravdě dobra a o zlu a klamu zla, neboť dobro neexistuje bez své pravdy, ani zlo bez svého klamu. Jsou jako manželé či partneři, neboť život dobra pochází z jeho pravdy a život pravdy pochází z jejího dobra. Obdobné to je se zlem a jeho klamem.

Rozumný člověk vidí i bez vysvětlování, že v nitru člověka nemůže být zlo se svým klamem a zároveň dobro se svou pravdou. Zlo je totiž opakem dobra a dobro opakem zla, a dva opaky nemohou existovat vedle sebe. Každému zlu je navíc vrozena nenávist vůči dobru a každému dobru je vrozena láska chránit se před zlem a zbavovat se jej. Z toho plyne, že jedno nemůže existovat po boku druhého. Kdyby byly pospolu, nejprve by vznikl rozpor a boj, a ty by vedly ke zničení. Tomu nás učí Pán slovy: „Každé království vnitřně rozdělené pustne a žádná obec ani dům vnitřně rozdělený nemůže obstát. ... Kdo není se Mnou, je proti Mně; a kdo se Mnou neshromažďuje, rozptyluje." (Mt 12,25.30)

A jinde: „Nikdo nemůže sloužit dvěma pánům. Neboť jednoho bude nenávidět a druhého milovat." (Mt 6,24)

Dva opaky nemohou existovat zároveň v jedné substanci či formě, aniž by byly roztrženy a zničeny. Pokud by jeden postoupil a přiblížil se k druhému, zcela by se rozešly jako dva nepřátelé, jeden odcházející do svého tábora či opevnění a druhý zaujímající pozici venku. To se děje se zlem a dobrem u pokrytců. Mají v sobě obojí, avšak zlo uvnitř

a dobro na povrchu, a tak je obojí odděleno, a nikoli smíšeno. Z toho tedy vysvítá, že zlo se svým klamem a dobro se svou pravdou nemohou existovat pospolu.

b) Pán může clo nitra člověka uvést dobro a pravdu dobra pouze v té míře, v níž je z něj odstraněno zlo a klam zla. To je nutným následkem předchozího, neboť pokud zlo a dobro nemohou existovat pospolu, pak není možné uvést dobro dříve, než je odstraněno zlo.

„Nitrem" člověka, o němž pojednáváme, míníme niterné procesy našeho myšlení; a právě v nich musí být buď Pán, nebo ďábel. Pán je v nich po našem přetvoření, a ďábel před ním. Nakolik se tedy člověk nechá přetvořit, natolik je ďábel vyvržen, a nakolik se nenechá přetvořit, natolik tam ďábel zůstává. Každý přece vidí, že Pán nemůže vstoupit po celou dobu, po kterou tam je ďábel, a že ďábel tam zůstává tak dlouho, dokud držíme zavřené dveře tam, kde konáme spolu s Pánem. Pán nás učí v knize *Zjevení,* že vstoupí tehdy, když se tyto dveře naším prostřednictvím otevřou: „Stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo Můj hlas a otevře Mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se Mnou." (Zj 3 , 2 0)

Dveře se otevírají, když odstraňujeme zlo, vyhýbáme se mu a odvracíme se od něj jako od něčeho pekelného a ďábelského - je totiž totéž říci „zlo" nebo „ďábel". A stejně tak je totéž, řekneme-li „dobro" nebo „Pán", neboť ve veškerém dobru je vnitřně přítomen Pán a ve veškerém zlu je vnitřně přítomen ďábel. Z toho je zřejmá pravdivost této věci.

c) Pokud by dobro se svou pravdou bylo do nitra člověka uvedeno dříve nebo ve větší míře, než je odstraněno zlo se svým klamem, člověk by odstoupil od dobra a vrátil by se ke svým zlům. Příčinou toho je, že zlo by bylo silnější, a co je silnější, to zvítězí - pokud ne hned, tak později. Dokud je zlo silnější, dobro nemůže být uvedeno do vnitřních komnat, ale jen do předsíně, neboť jak jsme řekli, zlo a dobro nemohou existovat pospolu. A co zůstává pouze v předsíni, je nepřítelem obývajícím komnaty odstraněno, a tak dochází k ústupu od dobra a návratu ke zlu, což je ten nejhorší druh znesvěcení.

Kromě toho podstatou životni radosti člověka je milovat sebe sama a svět nade vše ostatní. Tato radost nemůže být odstraněna v jediném okamžiku, ale jen postupně. A kolik z této radosti v člověku zůstává, natolik v něm převládá zlo. Toto zlo nelze odstranit jinak než přeměnou lásky k sobě na lásku k užitečnosti nebo lásky k moci kvůli sobě na lásku k vládnutí kvůli užitečnosti. Tak se užitečnost stává hlavou a láska k sobě nebo k vládnutí nejprve tělem pod hlavou a potom nohama, po kterých chodíme. Kdo nevidí, že dobro by mělo tvořit hlavu, a když ji tvoří, je tam Pán? Dobro a užitečnost jsou jedním. Kdo nevidí, že pokud hlavu tvoří zlo, je tam ďábel? A jelikož i v tomto případě musíme přijímat občanské a morální dobro a ve vnější formě i jisté duchovní dobro, kdo nevidí, že tato dobra pak vytvářejí nohy a chodidla a je po nich šlapáno?

Náš životní stav tedy musí být převrácen tak, aby to, co je nahoře, bylo dole, a toto převrácení nemůže nastat v jediném okamžiku. Ta nej¬hlubší radost našeho života, jež pochází z lásky k sobě a odtud z lásky k moci, se oslabuje a přeměňuje v lásku k užitečnosti pouze postupně. Proto Pán nemůže uvést dobro dříve či ve větší míře, než je odstraněno toto zlo. Kdyby je uvedl dříve či plněji, člověk by odstoupil od dobra a vrátil se ke svému zlu.

d) Když člověk žije ve zlu, do jeho intelektu je možno uvést mnoho pravd, které přetrvávají v jeho paměti, aniž by byly znesvěceny. Příčinou je skutečnost, že náš intelekt nevplývá do vůle, ale vůle vplývá do intelektu. A jelikož nevplývá do vůle, intelekt může přijmout mnohé pravdy a uchovat je v paměti, aniž by se smísily se zly ve vůli. Nedojde tedy ke znesvěcení posvátného. Navíc je povinností každého člověka učit se pravdy ze Slova nebo z kázání, ukládat si je do paměti a přemýšlet o nich. Intelekt má totiž učit vůli, tedy člověka, co má dělat, a to pomocí pravd, jež jsou uložené v paměti, a odtud vcházejí do myšlení. To je tedy základním prostředkem našeho přetvoření. Dokud jsou pravdy pouze v intelektu, a odtud v paměti, nejsou v nás, ale mimo nás.

Lidská paměť může být přirovnána ke složenému žaludku některých přežvýkavců, do kterého ukládají potravu. Dokud je potrava tam, není uvnitř jejich těla, ale mimo ně. Až když ji odtud vyjmou, přežvýkají a pozřou, stane se součástí jejich života a výživou pro tělo. Potrava v lidské paměti není materiální, ale duchovní - jsou to pravdy, v podstatě myšlenky. Nakolik je odtud vyjmeme myšlením, tedy jakýmsi „přežvýkáním", natolik vyživují naší duchovní mysl. Touží po tom láska naší vůle, jež je jakoby „hladová" a způsobuje, abychom je odtud čerpali a použili k výživě. Pokud je tato láska zlá, touží a jakoby „hladoví" po nečistých myšlenkách; je-li však dobrá, touží a „hladoví" po čistých myšlenkách a ty, jež nejsou souhlasné, různými způsoby odděluje, odmítá a vyvrhuje ven.

e) Pán se však prostřednictvím Své Božské Prozřetelnosti s tou největší péčí stará o to, abychom je nepřijali do své vůle dříve nebo ve větší míře, než jakoby sami od sebe odstraníme zlo z našeho vnějšího já. Cokoli vychází z naší vůle, vstupuje do nás; to si přisvojujeme a stává se součástí našeho života. A v tomto pravém životě, který pochází z naší vůle, nemůže být zlo a zároveň dobro, neboť by nás to zničilo. Naopak obě skutečnosti - v intelektu nazývané klamy zla i pravdy dobra - můžeme mít v intelektu, nikoli však zároveň. Jinak bychom nebyli schopni vidět zlo z perspektivy dobra a rozpoznat dobro z perspektivy zla. Liší a oddělují se tam jako vnitřní a vnější části domu. Když zlý člověk myslí a hovoří dobře, myslí a hovoří zevně, ale když myslí a hovoří zle, činí tak vnitřně. Když tedy hovoří dobře, je to, jako by stál a hovořil před zdí. Můžeme to také přirovnat k pěknému ovoci, jež je uvnitř červivé a shnilé, nebo ke skořápce dračího vejce.

f) Pokud by se tak stalo dříve či ve větší míře, pak by naše vůle zkazila dobro a náš intelekt by zfalšoval pravdu jejich smíšením se zly a klamy. Když je vůle ponořená ve zlu, kazí dobro v intelektu, a zkažené dobro v intelektu je zlem v naší vůli. Přesvědčuje nás totiž, že zlo je dobrem a naopak. Zlo takto nakládá s veškerým dobrem, jež mu odporuje. Zlo

také falšuje pravdu, neboť pravda dobra odporuje klamům zla. To činí vůle v intelektu, nikoli intelekt sám.

Slovo popisuje kažení dobra jako cizoložství a falšování pravdy jako smilství. Toto kažení a falšování se děje rozumováním přírodního člověka, jenž žije ve zlu, a také odůvodňováním zdánlivostmi literního smyslu Slova.

Láska k sobě, hlava všeho zla, svou vrozenou schopností kazit dobra a falšovat pravdy předčí všechny jiné lásky. Činí tak zneužitím rozumnosti, kterou Pán dává každému člověku, dobrému i zlému. Dokonce dokáže věci odůvodnit tak, že zlo vypadá úplně jako dobro a nepravda přesně jako pravda. Je snad něco, co by nedokázala, když tisíci argumenty dokáže přesvědčit, že příroda se stvořila sama a potom stvořila lidi a všechny druhy zvířat a rostlin? A že vlivem z nitra přírody nám umožňuje žít, analyticky myslet a moudře chápat?

Láska k sobě vyniká vrozenou schopností dokázat, cokoli chce, protože na svém vnějším povrchu září jasným, mnohobarevným světlem. Tato záře pochází z pýchy této lásky na svou moudrost, a proto také na svou význačnost a moc.

Když se láska k sobě v těchto věcech utvrdí, oslepne natolik, že již nevidí nic jiného, než že lidé jsou zvířata a myslí jako zvířata - a dokonce že kdyby zvířata uměla mluvit, byla by lidmi v jiné formě. Je tak slepá, že kdyby byla nějakým způsobem dovedena k víře, že něco z člověka žije po smrti dál, domnívala by se, že totéž platí i pro zvířata a že to něco, co žije po smrti, je pouze jakýsi neznatelný dech života, něco jako výpar, jenž se nakonec vrací zpátky do mrtvého těla. Nebo se domnívá, že je to něco živoucího bez zraku, sluchu a řeči, tedy něco slepého, hluchého a němého, co jenom poletuje a myslí. Existují mnohé další bláznivé představy, jimiž příroda, sama o sobě mrtvá, inspiruje naši fantazii.

To vše činí láska k sobě, jež nahlížena sama o sobě je láskou našeho já. A toto naše „já" co do svých pohnutek, jež jsou všechny přírodní, není nepodobné životu zvířat, a co do svých vjemů, jež pocházejí

z těchto pohnutek, není nepodobné nočním ptákům. Kdo totiž neustále utápí své myšlení ve svém já, ten se nemůže povznést z přírodního světla do duchovního a spatřit cokoli z Boha, nebe a věčného života.

Jelikož charakter této lásky je takový a vyniká schopností dokázat, cokoli chce, má obdobné nadání kazit dobra Slova a falšovat jeho pravdy, i když může být okolnostmi nucena vyznávat je.

g) Proto Pán nevpouští člověka hlouběji do pravd moudrosti a dober lásky, než nakolik jej v nich může udržet až do konce jeho života. To Pán činí proto, aby člověk neupadl do toho nejhoršího druhu znesvěcení, o němž jsme pojednávali v této kapitole. Kvůli tomuto nebezpečí Pán také dopouští životní zla i mnohá heretická vyznání. O tomto dopuštění pojednám v následující části.

Zákony dopuštění jsou také zákony Božské Prozřetelnosti.

234. Žádné zákony dopuštění neexistují samy o sobě čili odděleně od zákonů Božské Prozřetelnosti. Jsou jedním a tímtéž. Pokud tedy řekneme, že Bůh něco dopouští, neznamená to, že si to přeje, ale že tomu nemůže zabránit kvůli svému cíli, kterým je naše spasení. Cokoli se děje s tímto cílem, tedy kvůli našemu spasení, děje se podle zákonů Božské Prozřetelnosti. Božská Prozřetelnost, jak jsem již zmínil, totiž vždy působí proti lidské vůli a opačně k ní. Je neustále zaměřena na svůj cíl. Proto když si v kterémkoli okamžiku svého působení či na kterémkoli kroku svého postupu všimne, že se člověk odchyluje od tohoto cíle, podle svých zákonů jej řídí, směruje a uzpůsobuje tak, aby jej odvedla od zla a přivedla k dobru. V následujícím textu uvidíme, že by to nebylo možné bez dopouštění zla. Kromě toho nic nemůže být dopuštěno bez příčiny, a tuto příčinu můžeme hledat pouze v některém zákoně Božské Prozřetelnosti, jenž nám vysvětluje, proč k dopuštění došlo.

235. Lidé, kteří Božskou Prozřetelnost vůbec neuznávají, neuznávají v srdci ani Boha. Místo Boha uznávají přírodu a místo Božské Prozřetelnosti lidskou prozíravost. To nemusí být zjevné, neboť můžeme jinak myslet a jinak mluvit. Můžeme jedním způsobem myslet a hovořit ze svého vnitřního já, a jiným ze svého vnějšího já. Tento stav se podobá pantu, na kterém se mohou dveře otevírat na obě strany - na jednu, když vstupujeme, a na druhou, když odcházíme; nebo plachtě, která může nasměrovat loď podle toho, jak ji kapitán rozvine.

Ti, kdo se utvrdili ve prospěch lidské prozíravosti tak hluboce, že Božskou Prozřetelnost popírají, pak ať vidí, slyší či čtou cokoli, dokud myslí tímto způsobem, nevěnují tomu žádnou pozornost. Ani nemohou,

neboť nepřijímají nic z nebe, ale vše jen od sebe. jelikož uvažují pouze na základě zdánlivosti a iluzí a nic jiného nevidí, mohou přísahat, že věci se mají právě takto. Pokud také uznávají jen přírodu, mohou se rozlítit na ty, kdo obhajují Božskou Prozřetelnost - nejsou-li to však kněží, o nichž se domnívají, že tak činí kvůli své nauce nebo úřadu.

236. Nyní vyjmenujme několik případů dopuštění, jež jsou přesto v souladu se zákony Božské Prozřetelnosti. Pouze přírodní člověk se jimi utvrzuje pro přírodu proti Bohu a pro lidskou prozíravost proti Božské Prozřetelnosti. Ve Slovu například čte, že Adam, nejchytřejší člověk ze všech, se spolu se svou ženou nechal svést hadem a že Bůh tomu svou Božskou Prozřetelností nezabránil. Dále že jejich první syn Kain zavraždil svého bratra Ábela - a Bůh jej od toho neodradil tím, že by s ním promluvil, ale až poté, co byl čin spáchán, jej proklel. Čte, že izraelité uctívali na poušti zlaté tele a pokládali je za Boha, který je vyvedl ze země egyptské, přestože to Jehovah pozoroval z blízké hory Sinaj a nevěnoval tomu pozornost. Ze David sečetl lid, a proto byla seslána morová rána, na kterou zemřelo tolik tisíců lidí, a Bůh nikoli předtím, ale až potom poslal proroka Gáda, aby oznámil trest. Že Šalamounovi bylo dovoleno ustavit modlářský kult a mnohým králům po něm bylo dovoleno znesvětit chrám a posvátné hodnoty církve. A nakonec že tomuto národu bylo dovoleno ukřižovat Pána.

Vyznavač přírody a lidské prozíravosti na tomto a mnohých dalších místech Slova nevidí nic než rozpory s Božskou Prozřetelností. Proto je může používat jako argumenty k jejímu popření - ne-li ve svém vnějším myšlení, jež je blízko řeči, tak přesto ve svém vnitřním myšlení, jež je od řeči vzdáleno.

237. Každý, kdo uctívá sebe a přírodu, se utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti, když vidí ve světě tolik bezbožných lidí a tolik bezbožnosti, a zároveň vidí, jak se tím někteří i chlubí, a přesto za to nejsou od Boha nijak potrestáni. Ještě více se utvrzují proti Božské Prozřetelnosti, když vidí, jaký úspěch mají různé úskoky, zchytralosti a úklady, a to i proti zbožným, spravedlivým a upřímným lidem, a když vidí, jak nesprave-

dlnost triumfuje nad spravedlností i v právu a obchodech. A nejvíce se utvrzují tím, jak vidí, že jsou bezbožní lidé vyzdvihováni na vysoké pozice a stávají se z nich šlechtici a velmoži, jsou bohatí a žijí v okázalém přepychu, zatímco ti, kdo ctí Boha, žijí v pohrdání a chudobě.

Utvrzují se proti Božské Prozřetelnosti také tehdy, když myslí na to, že jsou dopouštěny války, kdy umírá tolik lidí, tolik měst a národů je drancováno a tolik rodin olupováno[66]. Vidí také, že vítězství stojí na straně prozíravosti, a ne vždy na straně spravedlnosti, a že nezáleží na tom, zda je velitel poctivý či nepoctivý - kromě dalších věcí, jež jsou všechny dopouštěny podle zákonů Božské Prozřetelnosti.

238. Titíž přírodní lidé se utvrzují proti Božské Prozřetelnosti, když uvažují o náboženstvích různých národů: o tom, že existují národy, které o Bohu vůbec nic nevědí, že některé uctívají slunce a měsíc, jiné ctí obrazy a dokonce i obludné sochy, a také mrtvé lidi. Utvrzují se proti ní zejména tehdy, když vidí, kolik říší a zemí přijalo islám,[67] zatímco křesťanství je rozšířeno pouze v malé části obydleného světa zvané Evropa a i tam je rozděleno. A že tam žijí lidé, kteří si osobují Božskou moc, chtějí být uctíváni jako bohové a vyvolávají mrtvé. Ze někteří spojují spasení s určitými slovy, na která se má myslet a jež se mají vyslovovat, a nijak je nespojují s dobrem, jež se má vykonávat. A že je jen málo těch, kdo své náboženství žijí. Kromě toho v minulosti existovaly mnohé a stále ještě existují některé hereze jako je kvakerismus, církev moravských bratří, anabaptismus a další. A že stále trvá židovství.

Ti, kdo popírají Božskou Prozřetelnost, z toho vyvozují, že náboženství není samo o sobě ničím, ale že je potřebné, neboť slouží ke svázání lidí.

239. K těmto argumentům lze v dnešní době přidat mnoho dalších, jimiž se lidé vnitřně smýšlející ve prospěch přírody a pouhé lidské prozíravosti utvrzují ještě více. Je to například tvrzení, že celý křesťanský svět uznává tři Bohy; neví, že Bůh je jedna osoba a podstata a že Bůh je Pán. Dále že křesťané doposud nevěděli, že každá jednotlivost Slova má duchovní smysl a že odtud pochází jeho svatost. Nevěděli ani to, že

podstatou křesťanského náboženství je vyhýbat se zlům jako hříchům, ani to, že člověk žije po smrti jako člověk. Říkají si totiž pro sebe i mezi sebou: „Proč by Božská Prozřetelnost, pokud existuje, takové věci poprvé zjevila až teď?"

240. Vše, co jsem vyjmenoval v odstavcích [236], 237, 238 a 239, jsem uvedl s cílem ukázat, že každá, i ta nejnepatrnější událost, která se přihodí ve světě, ať už zlým nebo dobrým lidem, je součástí Božské Prozřetelnosti; a že tedy Božská Prozřetelnost působí i v těch nejmenších jednotlivostech našeho myšlení a jednání, a je tedy univerzální.

Jelikož to však z těchto příkladů, nejsou-li vysvětleny každý zvlášť, není zřejmé, stručně je vysvětlím v tom pořadí, v jakém byly uvedeny, počínaje odstavcem 236.

241. (1) Adam, nejchytřejší člověk ze všech, se spolu se svou ženou nechal svést hadem, a Bůh tomu Svou Božskou Prozřetelností nezabránil. Důvodem je, že Adamem a jeho ženou se nemíní první lidé, kteří byli stvořeni ve světě, ale lidé nejstarší církve; a tímto způsobem se popisuje jejich nové stvoření neboli znovuzrození - jejich skutečné nové stvoření neboli znovuzrození je popsáno stvořením nebe a země v první kapitole knihy *Genesis;* jejich moudrost a inteligence zahradou Eden; a konec této církve jedením ze stromu poznání. Slovo je totiž ve svém nitru duchovní a obsahuje tajemství Božské moudrosti, a aby je mohlo obsahovat, je celé sepsáno jazykem souvztažností a zobrazení. Z toho je zřejmé, že lidé této církve, kteří byli zpočátku nanejvýš moudří, ale nakonec se z pýchy na svou inteligenci stali těmi nejhoršími, nebyli svedeni žádným hadem, ale láskou k sobě, jež je zde „hlavou hada", která má být rozdrcena semenem ženy, tedy Pánem.[68)]

Kdo ze své rozumnosti nevidí, že se zde míní jiné věci než ty, jež jsou zaznamenány literně jako historie? Mohl by si snad někdo myslet, že ke stvoření světa došlo tak, jak je tam popsáno? Učenci se namáhají nějak vysvětlit, co se uvádí v první kapitole, ale nakonec přiznávají, že tomu nerozumějí. Nebo jak rozumět tomu, že v zahradě neboli ráji rostly dva stromy, jeden strom života a druhý strom poznání, a ten byl kamenem

úrazu - a pouhým jedením z tohoto stromu se tito lidé prohřešili natolik, že nejenom oni, ale i celý lidský rod, jejich potomstvo, byl zatracen. A dále, že je byl schopen svést nějaký had; spolu s dalším - například že žena byla stvořena ze žebra svého muže; že první lidé po svém pádu poznali svou nahotu a zakryli ji fíkovými listy; že jim byly dány kožené suknice k přiodění; a že byli postaveni cherubi s plamenným mečem, aby střežili cestu ke stromu života.[69)]

To vše jsou zobrazení, kterými se popisuje založení nejstarší církve, její stav, změna jejího stavu a nakonec její zničení. Všechna tato tajemství, jež se skrývají v duchovním smyslu, lze nalézt vysvětlena v knize o *Genesi* a *Exodu* zvané *Nebeská tajemství,* vydané v Londýně. Objasňuje se v ní také, že „stromem života" se v *Genesi* míní Pán co do Své Božské Prozřetelnosti a „stromem poznání" se míní člověk co do své vlastní prozíravosti.

242. *(2) Jejich první syn, Kain, zavraždil svého bratra Ábela a Bůh jej od toho neodradil tím, že by s ním předtím promluvil, ale až poté, co byl čin spáchán, jej proklel.* Jelikož Adamem a jeho ženou se míní nejstarší církev, jak bylo právě řečeno, proto se Kainem a Ábelem, jejich prvními syny, míní dvě podstaty církve, kterými jsou láska a moudrost neboli láska k bližnímu a víra: Ábelem láska či láska k bližnímu a Kainem moudrost neboli víra, konkrétně moudrost odtržená od lásky neboli víra odtržená od lásky k bližnímu. A takto odtržená moudrost či víra nejenom odmítá lásku a lásku k bližnímu, ale také je ničí, a tak zabíjí svého bratra.

V křesťanském světě je dobře známo, že víra oddělená od lásky k bližnímu činí právě toto - viz pojednání *O víře.*[70)] Kainovo prokletí se týká duchovního stavu, do něhož po smrti přicházejí lidé, kteří oddělují víru od lásky k bližnímu neboli moudrost od lásky. Aby však moudrost neboli víra nezmizela, byl Kain označen znamením a nikdo ho nemohl zabít. Láska totiž nemůže být bez moudrosti, ani láska k bližnímu bez víry. Jelikož se tím znázorňuje téměř totéž jako jedením ze stromu poznání, toto znázornění následuje hned za popisem Adama

a jeho ženy. Lidé, kteří mají víru oddělenou od lásky k bližnímu, jsou vedeni vlastní inteligencí, zatímco ti, kteří mají lásku k bližnímu a odtud i víru, mají dar inteligence od Pána, a tak žijí v souladu s Božskou Prozřetelností.

243. *(3) Izraelité uctívali na poušti zlaté tele a pokládali je za Boha, který je vyvedl ze země egyptské; a přestože to Jehovah pozoroval z blízké hory Sinaj, nevěnoval tomu pozornost.* To se stalo na Sinajské poušti poblíž hory. Skutečnost, že Jehovah jim nezabránil provádět tuto ohavnou bohoslužbu, je v souladu se všemi doposud uvedenými zákony Božské Prozřetelnosti i těmi, které budou následovat.

Toto zlo jim bylo dovoleno proto, aby všichni nezahynuli. Synové izraelští totiž byli vyvedeni z Egypta, aby znázorňovali Pánovu církev, ale to by nemohli, pokud by z jejich srdcí nebylo nejprve vyrváno egyptské modlářství. K tomu by však nemohlo dojít, kdyby jim nebyla ponechána svoboda jednat podle toho, co měli ve svých srdcích, a zbavit se toho po přísném trestu. Co se dále míní touto bohoslužbou a také hrozbou, že budou zcela odmítnuti a že z Mojžíše povstane nový národ, to se lze dočíst v knize *Nebeská tajemství* v diskusi o *Exodu* 32 pojednávající o těchto tématech.

244. *(4) David sečetl lid, a proto byla seslána morová rána, na kterou zemřelo tolik tisíců lidí, a Bůh nikoli předtím, ale až potom poslal proroka Gáda, aby oznámil trest.* Lidé, kteří se utvrdí proti Božské Prozřetelnosti, mohou různě uvažovat a přemítat také o tomto výroku a zejména o tom, proč David nebyl varován předem a proč byl lid po přestoupení krále tak přísně potrestán.

Skutečnost, že David nebyl varován předem, souhlasí se zákony Božské Prozřetelnosti, které jsme již vyložili, zejména se dvěma zákony vysvětlenými v odst. 129-153 a 154-174. A že lid byl po přestoupení krále tak přísně potrestán a sedmdesát tisíc jich bylo postiženo morovou ranou, to nemělo nic do činění s králem, ale s lidem, neboť čteme: „Hospodin znovu vzplanul proti Izraeli hněvem a (proto) podnítil Davida proti nim: Jdi, sečti Izraele a Judu!'" (2S 24,1)

245. *(5) Šalamounovi bylo dovoleno ustavit modlářský kult.* To bylo dovoleno proto, aby Šalamoun mohl zobrazovat království Pána neboli církev se všemi náboženstvími po celé zemi. Církev u izraelského a judského národa byla totiž církví reprezentativní. Proto také veškeré soudy a nařízení této církve představovaly určité duchovní principy církve, její vnitřní realitu. Lidé tak zobrazovali církev a král Pána - David Pána, jenž měl přijít na svět, a Šalamoun Pána po Jeho příchodu. Jelikož Pán po oslavení Svého Lidství měl moc nad nebem i zemí (jak Sám říká u Mt 27,18), Šalamoun jako jeho představitel se objevuje ve slávě a nádheře a je moudrý nade všechny krále země, a také postaví chrám. Kromě toho dovolil a u mnoha národů založil různé formy bohoslužeb, jimiž se znázorňovala různá náboženství ve světě. Něco obdobného symbolizovaly jeho manželky, jichž bylo sedm set, a konkubíny, kterých bylo tři sta (1K 11,3). „Manželka" ve Slově totiž symbolizuje církev a „konkubína" náboženství.

Z toho je tedy zřejmé, proč bylo Šalamounovi dáno postavit chrám, kterým se symbolizuje Božské Lidství Pána (J 2,19.21) a také církev, a proč mu bylo dovoleno založit modlářské formy bohoslužby a oženit se s tolika manželkami.

Že Davidem je symbolizován Pán, který měl přijít na svět, lze vidět na mnoha místech pojednání *O Pánu* (odst. 43, 44).

246. *(6) Mnohým králům po Šalamounovi bylo dovoleno znesvětit chrám a posvátné hodnoty církve.* Důvodem pro to byl fakt, že lid zobrazoval církev a král její hlavu a že izraelský a judský národ tvořili lidé, kteří nemohli tuto církev zobrazovat dlouho, neboť srdcem byli modláři. Proto se postupně začali vzdalovat od reprezentativní bohoslužby a vše, co se týkalo církve, převraceli, až ji nakonec zpustošili. Právě to je znázorněno znesvěcením chrámu králi a jejich modlářstvím - vlastní zpustošení církve zničením samotného chrámu, odvedením izraelského národa a zajetím judského národa v Babylóně.

Taková byla příčina, a cokoli se děje z nějaké příčiny, děje se z Božské Prozřetelnosti podle některého jejího zákona.

247. *(7) Tomuto národu bylo dovoleno ukřižovat Pána.* To proto, že církev tohoto národa byla zcela zpustošena a upadla natolik, že nejen nepoznala a neuznala Pána, ale dokonce Jej nenáviděla. A přesto vše, co Mu učinila, se dělo podle zákonů Jeho Božské Prozřetelnosti. Viz pojednání *O Pánu* (odst. 12-14) a *O víře* (odst. 34-35) o tom, že utrpení na kříži bylo posledním pokušením neboli posledním bojem, kterým Pán zcela přemohl pekla a plně oslavil Své Lidství.

248. Doposud jsem vysvětlil případy uvedené výše v odst. 236, jež jsou všechny ze Slova a kterými se přírodní rozumář může utvrzovat proti Božské Prozřetelnosti - neboť jak bylo uvedeno, cokoli takový člověk vidí, slyší a čte, může použít jako argument proti Božské Prozřetelnosti. Avšak pasážemi ze Slova se proti Božské Prozřetelnosti utvrzuje jen málokdo. Více lidí vychází z toho, co mají před očima, což jsou věci vyjmenované v odstavci 237. Ty si nyní také vysvětlíme.

249. *(1) Každý, kdo uctívá sebe a přírodu, utvrzuje se proti Božské Prozřetelnosti, když vidí ve světě tolik bezbožných lidí a tolik bezbožnosti, a zároveň vidí, jak se tím někteří i chlubí, a přesto za to nejsou od Boha nijak potrestáni.* Veškerá bezbožnost a také vychloubání se bezbožností jsou dopuštění, jejichž příčinami jsou zákony Božské Prozřetelnosti. Každý člověk může si svobodně, ba naprosto svobodně myslet, co chce, proti Bohu stejně jako pro Boha. Ten, kdo smýšlí proti Bohu, bývá jen zřídkakdy trestán v přírodním světě, neboť tam je stále ve stavu umožňujícím přetvoření. Je však trestán v duchovním světě, což se děje po smrti, neboť tehdy již přetvořen být nemůže.

Uvidíme, že příčinami dopuštění jsou zákony Božské Prozřetelnosti, když si připomeneme a prozkoumáme tyto následující zákony, které jsme již dříve vyjmenovali: Ze máme jednat svobodně a podle svého rozumu (odst. 71-79). Ze nemáme být vnějšími prostředky ve věcech náboženství nuceni myslet a chtít, a proto věřit a milovat, ale měli bychom se sami vést a někdy i přinucovat (o tomto zákoně viz odst. 129-153). Že naše vlastní prozíravost není ničím - pouze se jeví něčím být, což je nezbytné zdání. Ze Božská Prozřetelnost je univerzální, neboť se

nachází i v těch nejmenších jednotlivostech (odst. 191- 213). Že Božská Prozřetelnost má na zřeteli věčné cíle, dočasné jen tehdy, když souhlasí s věčnými (odst. 214-220). Že do pravd víry a do dober lásky k bližnímu nejsme vpuštěni hlouběji, než nakolik v nich můžeme setrvat až do konce života (o tomto zákoně viz odst. 221-233).

Že příčinami dopuštění jsou zákony Božské Prozřetelnosti, plyne také z následujících principů: Že zla jsou dovolena kvůli cíli, kterým je spasení. Že Božská Prozřetelnost je neustále se zlými lidmi stejně jako s dobrými. A nakonec, že Pán nemůže jednat proti zákonům Své Božské Prozřetelnosti, neboť jednat proti nim by bylo jednat proti Své Božské lásce a proti Své Božské moudrosti, a tím proti Sobě samému.

Všechny tyto zákony shrnuty dohromady nám mohou ukázat příčinu, proč Pán dopouští bezbožnost a netrestá ji, dokud o ní člověk jen uvažuje, a málokdy ji trestá, dokud ji člověk zamýšlí, tedy když ji pojme v úmysl, ale neuskutečňuje ji. Přesto však každé zlo s sebou nese svůj vlastní trest; je to tak, jako by zlo mělo v sobě vepsáno svůj trest, který bezbožný člověk splatí po smrti.

Tyto právě uvedené úvahy také vysvětlují, co jsem uvedl výše v odst. 237, tedy že *ten, kdo uctívá sebe a přírodu, se ještě více utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti, když vidí, jaký úspěch mají různé úskoky zchytralosti a úklady, a to i proti zbožným, spravedlivým a upřímným lidem, a jak nespravedlnost triumfuje nad spravedlností i v právu a obchodech.* Všechny zákony Božské Prozřetelnosti jsou nezbytné. A jelikož jsou příčinou, proč jsou takové události dopouštěny, je zřejmé, že abychom mohli žít jako lidé a být přetvořeni a znovuzrozeni, Pán nás jich nemůže zprostit jinak než prostřednictvím Slova a konkrétně skrze přikázání desatera. Může tak činit u lidí, kteří pokládají všechny druhy vražd, cizoložství, krádeží a falešného svědectví za hříchy; avšak u těch, kteří tyto věci nepovažují za hříchy, slouží za prostředek občanské zákony a strach z jejich trestů, a také morální zákony a strach ze ztráty pověsti, cti a prospěchu kvůli jejich překročení. Pán těmito prostředky vede zlé lidi, ale odvádí je pouze od konání těchto věcí, nikoli od myšlení na ně

či jejich zamýšlení. Prvně zmíněnými prostředky však Pán vede dobré lidi a nejenom je odvádí od konání těchto skutků, ale také od myšlení na ně a jejich zamýšlení.

250. *(2) Ten, kdo uctívá sebe a přírodu, utvrzuje se proti Božské Prozřetelnosti, když vidí, jak jsou bezbožní lidé vyzdvihováni na vysoké pozice a stávají se z nich šlechtici a velmoži, jsou bohatí a žijí v okázalém přepychu, zatímco ti, kdo ctí Boha, žijí v pohrdání a chudobě.* Ten, kdo uctívá sebe a přírodu, věří, že postavení ve společnosti a bohatství je nejvyšší a jediný zdroj štěstí, tedy i štěstí samo. Pokud takový člověk z náboženství přijatého v dětství myslí alespoň trochu na Boha, nazývá tyto hodnoty Božským požehnáním; a dokud v něm nevyvolávají vyšší ambice, věří, že Bůh je, a uctívá Jej. V jeho uctívání se však skrývá něco, o čem on sám neví - skrytý předpoklad, že Bůh jej bude povyšovat do stále vyššího postavení a bude mu dávat stále větší bohatství. Pokud toho opravdu dosahuje, jeho uctívání ustupuje stále více do pozadí, až zmizí úplně, a nakonec Boha znevažuje a popírá. Podobně činí, když své postavení a bohatství, do nichž dal srdce, ztrácí. Je tedy postavení a bohatství pro zlé lidi něčím jiným nežli kamenem úrazu?

To však neplatí pro dobré lidi, neboť ti v ně nevkládají svá srdce. Vkládají je do užitečností neboli dober, jejichž uskutečnění slouží postavení a bohatství jako prostředky. Proto skutečnost, že bezbožní získávají vysoká místa a bohatství a stávají se šlechtici a velmoži, nemůže dovést k přesvědčení proti Božské Prozřetelnosti nikoho jiného než ty, kdo uctívají sebe a přírodu.

Kromě toho - co to vlastně je vyšší či nižší postavení a větší či menší bohatství? Není to něco, co existuje jen v mysli? Je snad takový člověk spokojenější a šťastnější než jiný? Například takový šlechtic, ba dokonce král či císař: nedívají se již po roce na své postavení jako na něco fádního, co jim již nenaplňuje srdce radostí a co možná považují za něco bezcenného? Jsou snad lidé s vysokým postavením šťastnější než lidé nižšího postavení či dokonce toho nejnižšího, jako jsou zemědělci a jejich služebnictvo? Ti mohou být šťastnější, když se jim dobře daří a jsou

spokojeni se svým údělem. Co více zneklidňuje srdce, co se častěji roztrpčí a intenzivněji rozlítí než sebeláska? To se stává vždy, kdykoli se jí nedostává takového respektu, k jakému se v srdci pozvedá, a kdykoli něco nejde tak, jak si žádá a přeje.

Nemá-li tedy postavení žádnou podstatu ani užitek, co jiného to pak je než představa v mysli? Může být tato představa přítomna v nějaké jiné myšlence než v myšlence na sebe a svět - a není to vlastně myšlenka, že svět je vším a věčnost není ničím?

Nyní si řekneme něco o tom, proč Božská Prozřetelnost dovoluje, aby bezbožní srdcem byli povyšováni v postavení a získávali bohatství. Bezbožní či zlí lidé mohou přinášet užitky stejně jako zbožní či dobří, ba dokonce tak činí s větším zápalem, neboť v užitečném konání hledí sami na sebe a za užitek považují svou čest. Proto čím výše se jejich láska k sobě vyšplhá, tím více se rozhoří jejich touha užitečně jednat pro svou slávu.

Zbožní a dobří lidé však takový oheň nemají, pokud je zdola nerozníti jejich čest. Pán proto vládne lidem bezbožného srdce, již zaujímají vysoká postavení, prostřednictvím jejich zájmu o svou pověst. Podněcuje je k užitečnému konání pro jejich společenství či vlast, společnost či město, kde žijí, a také pro své spoluobčany a bližní, se kterými žijí.

Taková je u těchto lidí Pánova vláda nazývající se Božská Prozřetelnost. Pánovo království je totiž královstvím užitečného konání, a tam, kde jen nemnoho lidí jedná užitečně kvůli užitečnosti, Pán způsobuje, že ti, kdo uctívají sebe sama, jsou povyšováni na vysoké úřady, na kterých je každý podněcován ke konání dobra svou vlastní láskou.

Představme si na zemi nějaké pekelné království (přestože takové zde neexistuje), kde nevládne nic než láska k sobě (láska k sobě jako taková je ďábel). Zdali by tam každý nejednal užitečně z ohně své sebelásky a z lesku své slávy více než v jakémkoli jiném království? Všichni by tam však o veřejném dobru hovořili ústy, a srdce by měli ve svém vlastním dobru. Každý z nich by pohlížel na svého vůdce s touhou, aby se stal větším než on, a toužil by být největším ze všech. Mohou snad

takoví lidé vidět, že je Bůh? Obestírá je kouř jako při požáru, kterým nemůže proniknout žádný paprsek duchovni pravdy se svým světlem. Takový kouř jsem kolem pekel těchto lidí viděl.

Zažehni svou lucernu a pátrej po tom, kolik je v dnešních zemích lidí, kteří usilují o vysoká postavení, a přitom nejsou láskami k sobě a ke světu. Snad nalezneš lidí padesát z tisíce, kdo jsou láskami k Bohu - a pouze několik z nich bude stát o vysoká postavení. Jelikož je tedy tak málo těch, kdo jsou láskami k Bohu, a tak mnoho těch, kdo jsou láskami k sobě a ke světu, a jelikož tyto lásky ze svého ohně konají více užitečného než lásky k Bohu ze svého, jak se potom vůbec někdo může utvrzovat ve svém přesvědčení tím, že je více zlých než dobrých, kteří jsou významní a bohatí? Potvrzují to i Pánova slova: „Pán pochválil nepoctivého správce, že jednal prozíravě. Vždyť synové tohoto světa jsou prozíravější než synové světla. Já vám pravím: 1 nespravedlivým mamonem si můžete získat přátele; až pominete, přijmou vás do věčných příbytků." (L 16,8.9)

Co se míní přírodním smyslem, je zřejmé. V duchovním smyslu se však „nespravedlivým mamonem" míní znalosti pravdy a dobra, jež mají zlí lidé a které využívají pouze k tomu, aby získali postavení a bohatství. Právě z těchto znalostí si dobří lidé neboli synové světla činí přátele, a tyto znalosti je zavedou do věčných příbytků.

Následujícími slovy Pán učí, že mnozí jsou láskami k sobě a ke světu, a málo lidí je láskami k Bohu: „Prostorná je brána a široká cesta, která vede do záhuby; a mnoho je těch, kdo tudy vcházejí. Avšak těsná a úzká je cesta,[71)] která vede k životu, a málokdo ji nalézá." (Mt 7,13.14)

O tom, že postavení a bohatství může být zlořečením či požehnáním, viz výše odst. 217.

251. (3) ***Ten, kdo uctívá sebe a přírodu, se utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti také tehdy, když myslí na to, že jsou dopouštěny války, ve kterých umírá tolik lidí a je drancováno tolik měst a národů a olupováno tolik rodin.*** Války nevznikají z Božské Prozřetelnosti, neboť jsou neoddělitelné od vražd, plenění, násilí, krutosti a dalších hrozných

zel, jež jsou diametrálně protikladná křesťanské lásce k bližnímu. Přesto však nemohou být nedopuštěna, neboť láska lidského života se po období nejstarších lidí symbolizovaných Adamem a jeho ženou (viz výše odst. 2 4 1) stala takovou, že chce mít moc nad druhými a nakonec nade všemi, a také chce vlastnit bohatství světa a nakonec bohatství celého světa. Tyto dvě lásky nemohou být drženy v poutech, je-li záměrem Božské Prozřetelnosti, aby každému bylo dovoleno jednat svobodně a podle svého rozumu (o tom viz výše odst. 71-99). Bez těchto dopuštění by navíc Pán nemohl člověka vyvést ze zla a tak jej přetvořit a spasit; kdyby totiž nebylo dovoleno, aby zla propukla, člověk by je neviděl, a tak by je nepoznal, a nemohl by tedy být přiveden k tomu, aby jim odporoval. Proto zlům nelze zabránit žádnou Prozřetelností; zůstala by totiž uzavřena a jako rakovina či sněť by se rozšířila a pozřela vše, co je v člověku živé.

Člověk se totiž již od narození podobá miniaturnímu peklu, a mezi ním a nebem dochází k neustálým svárům. Pán nemůže vytáhnout žádného člověka z jeho pekla, dokud ten nevidí, že je v něm, a nepřeje si z něj být vyveden. A k tomu nemůže dojít bez dopuštění, jejichž příčinami jsou zákony Božské Prozřetelnosti.

Proto tedy existují menší i větší války; menší mezi vlastníky půdy a jejich sousedy a větší mezi vládci říší a jejich sousedy. Mezi menšími a většími válkami není žádný jiný rozdíl než ten, že menší války jsou udržovány v mezích národními zákony, zatímco větší války mezinárodními zákony. A zatímco jak méně významní, tak i významnější účastníci chtějí své zákony překročit, ti méně významní nemohou, zatímco ti významnější mohou, i když ne za meze možností.

V pokladnici Božské moudrosti se skrývá několik příčin, proč Pán u králů a vůdců nepotlačí velké války se všemi nevyhnutelnými vraždami, pleněním, násilím a krutostí ani v počátku, ani v jejich průběhu, ale až na konci, když se moc jedné či druhé strany tak oslabí, že jí hrozí nebezpečí úplného zničení. Některé z těchto příčin mi byly zjeveny a mezi nimi i ta, že všechny války - bez ohledu na to, že jde o občanskou zále-

žitost - v nebi zobrazují stav církve a jsou souvztažnostmi. Takové byly všechny války popsané ve Slovu a takové jsou všechny války i dnes. Války popsané ve Slovu jsou ty, které vedli Izraelité s různými národy - například s Amority, Amónity, Moábskými, Pelištejci, Syřany, Egypťany, Kaldejci a Asyřany. Když Izraelité zobrazující církev přestali dodržovat své předpisy a nařízení a upadli do zel, jež tyto národy symbolizovaly (každý národ, se kterým Izraelité vedli válku, totiž symbolizoval určitý druh zla), pak byli tímto národem potrestáni. Když například znesvětili posvátné hodnoty církve ohavným modlářstvím, byli potrestáni Asyřany a Kaldejci, neboť Asýrie a Kaldejsko symbolizuje znesvěcení posvátného. O tom, co symbolizovala válka s Pelištejci, viz pojednání O *víře* odst. 50-54 *[49-54].*

Obdobné věci zobrazují i dnešní války, ať k nim dojde kdekoli. Vše, co se stane v tomto přírodním světě, je souvztažné s některou duchovní událostí v duchovním světě, a vše duchovní se týká církve. V tomto světě se neví, které země křesťanského světa se vztahují k Moábským a Amónitům, které k Syřanům a Pelištejcům a které ke Kaldejcům a Asyřanům a k dalším národům, se kterými Izraelité vedli války - avšak tyto protějšky opravdu existují.

My v přírodním světě nejsme vůbec schopni vidět, jaká je kvalita pozemské církve a jaká jsou konkrétní zla, do nichž církev upadla a za něž je trestána válkami. V tomto světě jsou totiž zjevné pouze vnější jevy, jež netvoří církev. Lze to však vidět v duchovním světě, kde jsou zjevné vnitřní reality, na nichž vlastní církev spočívá. Všichni se tam spojují podle různorodosti svých stavů. Jejich konflikty v duchovním světě jsou souvztažné s válkami; a obojí Pán souvztažně řídí podle Své Božské Prozřetelnosti.

Duchovní člověk si uvědomuje, že války ve světě jsou řízeny Božskou Prozřetelností Pána. Přírodní člověk si to však neuvědomuje - kromě případů, kdy je vyhlášena oslava vítězství a on na kolenou děkuje Bohu, že jim dal zvítězit, nebo také když pronáší několik slov před odchodem do bitvy. Když se však vrátí sám k sobě, pak vítězství

přisuzuje buď prozíravosti svého vůdce nebo nějakému rozhodnutí či události uprostřed bitvy, na kterou předtím nemyslel a jež vedla k vítězství.

Již výše (odst. 212) jsem zmínil, že Božská Prozřetelnost, nazývaná také štěstěna, se nalézá i v těch nejmenších a nejvšednějších záležitostech. Pokud v nich rozeznáš Božskou Prozřetelnost, musíš ji zajisté poznat i ve věcech války. Úspěch a šťastný průběh války se navíc lidově nazývá válečnou štěstěnou - a tou je Božská Prozřetelnost. Lze ji najít zejména v rozhodnutích a úvahách vůdců, přestože ti mohou ve válce i po ní přisuzovat vše své vlastní prozíravosti. To však mohou, pokud chtějí, neboť mají plnou svobodu myslet ve prospěch Božské Prozřetelnosti či proti ní, ba i ve prospěch Boha či proti Němu. Nechť však vědí, že ani zrnko z jejich rozhodnutí a úvah nepochází z nich; vše do nich vplývá buď z nebe, nebo z pekla - z pekla dopuštěním a z nebe Prozřetelností.

252. *(4) Ten, kdo uctívá sebe či přírodu, utvrzuje se proti Božské Prozřetelnosti, když si na základě svého vnímání myslí, že vítězství stojí na straně prozíravosti, a ne vždy na straně spravedlnosti, a že nezáleží na tom, zda je velitel poctivý či nepoctivý* Tak se to jeví, jako by vítězství stálo na straně prozíravosti, a ne vždy na straně spravedlnosti, neboť člověk soudí na základě zdání a straní jedné straně více než druhé; a to, čemu straní, rozumově ospravedlňuje. Neví ani to, že spravedlnost každého případu je v nebi duchovní a ve světě přírodní, jak bylo právě řečeno, a že ty jsou spojeny sledem minulých a budoucích událostí, jež zná pouze Pán.

Důvod, proč nezáleží na tom, zda je velitel poctivý či nepoctivý, jsem již vysvětlil výše (odst. 250). Spočívá tedy v tom, že zlí jednají stejně jako dobří užitečně a že zlí tak díky svému ohni činí s větším zápalem. To platí zejména pro války, neboť zlí jsou obratnější a chytřejší ve strojení nástrah a z lásky ke slávě nalézají rozkoš v zabíjení a olupování těch, které pojmou a vyhlásí za nepřátele. Dobří lidé mají prozíravost a zápal pouze k obraně, málokdy však k útoku.

Podobné to je s pekelnými duchy a nebeskými anděly. Pekelní duchové útočí, zatímco nebeští andělé chrání.

Z toho tedy můžeme vyvodit závěr, že každému je dovoleno bránit svou vlast a své spoluobčany proti útokům nepřátel, a to i s využitím zlých vůdců. Není však dovoleno stát se bez příčiny někomu nepřítelem: je-li příčinou toho pouze vlastní sláva, podstata je ďábelská, neboť pochází ze sebelásky.

253. Doposud jsme si vysvětlili skutečnosti uvedené výše v odst. 237, kterými se výlučně přírodní lidé utvrzují proti Božské Prozřetelnosti. Nyní si vysvětlíme ty, které následují v odst. 238, jež se týkají náboženství mnoha národů a jež také mohou sloužit čistě přírodním lidem jako argumenty proti Božské Prozřetelnosti. V srdci si totiž říkají (jak bylo ukázáno výše v odst. 27-45): „Má-li Božská Prozřetelnost za cíl nebe z lidského pokolení, jak může existovat tolik vzájemně si odporujících náboženství, místo aby na celé zemi bylo jediné pravé náboženství?"

Avšak poslouchej, prosím. Všichni bez ohledu na počet, ať se narodí v jakémkoli náboženství, mohou být spaseni, pokud jen uznávají Boha a žijí podle přikázání desatera, jež zakazuje zabíjet, cizoložit, krást a falešně svědčit. Dělat takové věci je totiž proti náboženství, a tedy i proti Bohu. Tito lidé se bojí Boha a milují bližního; bojí se Boha, neboť takové jednání považují za jednání proti Bohu, a milují bližního, neboť zabíjení, cizoložství, kradení, falešné svědčení a dychtění po domu a manželce bližního považují za jednání proti bližnímu. Jelikož tito lidé ve svém životě dbají Boha a neubližují bližnímu, jsou vedeni Pánem; a ti, kteří jsou Jím vedeni, jsou také vyučováni podle svého náboženství o Bohu a bližním; neboť ti, kdo takto žijí, milují skutečnost, že jsou vedeni, na rozdíl od těch, kteří takto nežijí. A jelikož to milují, jsou poučováni anděly, když se po smrti stanou duchy, a ochotně přijímají pravdy, které obsahuje Slovo. O tomto předmětu více v pojednání *O Písmu svatém* (odst. 91-97 a 104-113).

254. ***(1)*** *Cistě přírodní lidé se utvrzují proti Božské Prozřetelnosti, když pozorují náboženství různých národů a vidí, že některé o Bohu*

vůbec nic nevědí, některé uctívají slunce a měsíc a jiné obrazy a sochy. Lidé, kteří z těchto skutečností vyvozují argumenty proti Božské Prozřetelnosti, neznají tajemství nebe, jichž je nespočetně a z nichž známe stěží jediné. Mezi nimi je i to, že nejsme vyučováni z nebe přímo, ale zprostředkovaně (o tom viz výše v odst. 154-174). jelikož jsme vyučováni zprostředkovaně a evangelia nemohla být prostřednictvím misionářů přinesena všem lidem po celé zemi, a přesto náboženství mohlo být různými způsoby rozšířeno i mezi národy žijícími v nejvzdálenějších koutech země, jednalo se o působení Božské Prozřetelnosti. Žádný člověk totiž nemá náboženství ze sebe, ale vždy zprostředkovaně od někoho jiného, kdo se dozvěděl buď sám nebo od druhých ze Slova, že existuje Bůh, nebe a peklo a život po smrti a že člověk, chce-li být blažený, má uctívat Boha.

Že náboženství bylo rozšířeno do celého světa ze starého a potom z izraelského Slova, o tom pojednává dílo *O Písmu svatém v* odst. 101-103; a že bez Slova by nikdo nevěděl o Bohu, nebi a pekle, posmrtném životě a již vůbec ne o Pánu, viz odst. 114-118 tamtéž.

Když se v některém národě rozšíří náboženství, Pán tento národ vede podle předpisů a principů tohoto náboženství. Zároveň zajišťuje, aby každé náboženství obsahovalo takové předpisy, jaké jsou v desateru, tedy že máme uctívat Boha, nemáme znesvěcovat Jeho jméno, máme světit sváteční dny, ctít rodiče, nemáme zabíjet, páchat cizoložství, krást a falešně svědčit. Národ, který tato přikázání pokládá za Božská a žije podle nich, je spasen (jak bylo uvedeno v odst. 253 výše). Většina národů vzdálených křesťanskému světu tyto zákony nepovažuje za občanské, ale za Božské a posvátné. Viz pojednání O *životě* od začátku až do konce, že nás spasí život podle těchto přikázání.

K nebeským tajemstvím patří i to, že andělské nebe je před očima Pána jako jeden Člověk, jehož duší a životem je Pán, a že onen Božský Člověk má zcela lidskou formu, nejen co do vnějších orgánů a tělesných součástí, ale i co do vnitřních orgánů a tělesných součástí, jichž je velké množství; také co do kůže, membrán, chrupavek a kostí. Vše v tom-

to Člověku však je nikoli hmotné, ale duchovní. Pán zajistil, že i lidé, k nimž se nedostalo evangelium, ale pouze určitá forma náboženství, mohou také mít své místo v tomto Božském Člověku, tedy v nebi. Mohou tvořit ony součásti, jež nazýváme kůží, membránami, chrupavkami a kostmi, a být naplněni tak jako jiní nebeskou radostí. Nezáleží totiž na tom, jestli je jejich radost jako radost andělů nejvyššího nebo nejnižšího nebe - každý, kdo přichází do nebe, totiž vchází do nejvyšší možné radosti svého srdce. Vyšší by neunesl, neboť by jej zadusila.

Vezměme si jako příklad rolníka a krále. Rolník může zakoušet nejvyšší radost, když se obleče do nového šatu z hrubé vlny a zasedne ke stolu, na kterém se servíruje vepřové, plátek hovězího, sýr, pivo a svařené víno. Svíralo by se mu srdce, kdyby měl být oblečen jako král v purpuru, hedvábí, zlatě a stříbře a kdyby měl zasednout ke stolu naloženému mnoha druhy vybraných lahůdek a ušlechtilým vínem. Vidíme tedy, že nebeskému štěstí se těší ti poslední stejně jako ti první, každý ve svém vlastním stupni. Platí to i pro lidi mimo křesťanský svět, pokud se jen vyhýbají zlům jako hříchům proti Bohu, neboť odporují náboženství.

Je jen málo těch, kteří nevědí o Bohu vůbec nic. V pojednání *O Písmu svatém* v odst. 116 se lze dočíst, že pokud tito lidé vedli mravný život, jsou po smrti vyučováni anděly a do svého mravního života přijímají duchovní obsah. Něco obdobného platí pro lidi, kteří uctívají slunce a měsíc a věří, že v nich je Bůh. Nevědí nic jiného, a proto jim to není přičteno za hřích. Pán totiž říká: „Kdybyste byli slepí," (tedy kdybyste nevěděli) „hřích byste neměli." (J 9,41)

Jsou však mnozí, a to i v křesťanském světě, kteří uctívají obrazy a sochy. To je opravdu modlářství, avšak ne u všech. Některým z těchto lidí totiž sochy slouží k podnícení myšlenek na Boha. Vliv z nebe působí, že lidé, kteří věří v Boha, Jej chtějí vidět; a jelikož nejsou schopni pozvednout svou mysl nad smyslovou úroveň tak, jak to umí hluboce duchovní lidé, podněcují svou mysl sochami či obrazy. Ti, kteří tak činí a neuctívají přitom samu sochu jako Boha, pokud zároveň žijí z náboženských důvodů podle přikázání desatera, jsou spaseni.

Jelikož Pán si přeje spasit každého, je z uvedeného zřejmé, že zajišťuje každému, kdo žije dobře, místo v nebi. Viz práci *Nebe a peklo* odst. 59-102, *Nebeská tajemství* odst. 5552-5569 a také odst. 201-204 výše, že nebe je před zraky Pána jako jeden Člověk; že je proto souvztažné s člověkem, celkově i v každé jednotlivosti; a že tam jsou oblasti, jež se vztahují ke kůži, membránám, chrupavkám a kostem.

255. *(2) Cistě přírodní lidé se utvrzují proti Božské Prozřetelnosti, když vidí, kolik říší a zemí přijalo islám.* Skutečnost, že toto náboženství přijalo více zemí než křesťanství, může být skutečným problémem pro ty, kdo přemýšlejí o Božské Prozřetelnosti a zároveň věří, že nemůže být spasen nikdo, kdo se nenarodil jako křesťan, tedy tam, kde je Slovo a kde lidé skrze ně znají Pána. Avšak islám nepředstavuje žádný problém pro ty, kdo věří, že vše řídí Božská Prozřetelnost. Pátrají i zde po Prozřetelnosti a nalézají ji: Prozřetelnost je v tom, že islám uznává Pána jako Božího Syna, nejmoudřejšího člověka a největšího proroka, jenž přišel na svět, aby učil lidi. Většina z nich Jej považuje za většího než Mohameda.[72)]

Abych plně objasnil, že toto náboženství bylo podníceno Božskou Prozřetelností Pána, aby zničilo modlářství mnoha národů, musím postupovat popořádku. Začnu tedy původem modlářství.

Před islámem bylo na celé zemi běžně rozšířeno uctívání model, neboť všechny církve před příchodem Pána byly reprezentativní. Taková byla i izraelská církev. Její svatostánek, šat Aronův, oběti, veškeré vybavení jeruzalémského chrámu, zákony této církve, to vše něco zobrazovalo. A pro mudrce starodávných lidí byla znalost souvztažností, jež jsou také zobrazující, tou nejdůležitější znalostí. Byla rozvíjena zejména v Egyptě a stala se základem hieroglyfů. Díky této znalosti mudrci věděli, co symbolizují všechny druhy zvířat a stromů, co symbolizují hory, kopce, řeky a prameny, stejně jako slunce, měsíc a hvězdy. Jelikož celá jejich bohoslužba byla reprezentativní, tvořená pouze souvztažnostmi, vykonávali ji na horách a kopcích a také v hájích a zahradách, posvěcovali prameny a když uctívali Boha, otáčeli se tvářemi k vycházejícímu slunci.

Kromě toho vytvářeli sochy koní, volů, telat a jehňat a také ptáků, ryb a hadů a umísťovali je do svých domů i jinam. Uspořádávali je podle duchovních hodnot církve, s nimiž byly souvztažné nebo které zobrazovaly. Obdobné sochy umísťovali i do svých chrámů, aby jim pomohly vybavit si posvátné hodnoty, jež symbolizovaly.

Po nějakém čase, když znalost souvztažností vymizela, jejich potomci začali uctívat vlastní sochy, jako by byly posvátné samy o sobě. Nevěděli, že jejich praotcové na nich neviděli nic posvátného, ale pouze to, že díky svým souvztažnostem zobrazovaly, a proto i symbolizovaly něco posvátného. Tak vzniklo modlářství, jež zaplavilo celý svět včetně Asie a okolních ostrovů, Afriky i Evropy.

Aby došlo k úplnému vykořenění tohoto modlářství, pod záštitou Božské Prozřetelnosti vzniklo nové náboženství přizpůsobené charakteru orientálců - náboženství, jež mělo obsahovat něco z obou zákonů Slova a které mělo učit, že Pán přišel na svět a byl největším prorokem, nejmoudřejším ze všech a Synem Božím. Stalo se tak skrze Mohameda, podle něhož se toto náboženství nazývá mohamedánství.

Toto náboženství bylo podníceno Božskou Prozřetelností Pána; a jak jsem uvedl, bylo přizpůsobeno charakteru orientálců tak, aby zničilo modlářství tolika lidí a aby jim dalo jisté povědomí o Pánu předtím, než přijdou do duchovního světa. Toto náboženství by však nepřijalo tolik zemí a nemohlo by vymýtit modlářství, kdyby nebylo přiměřené a odpovídající myšlenkovým představám a životu jich všech.

Toto náboženství neuznává Pána za Boha nebe a země, protože orientálci pokládají Boha za stvořitele vesmíru a nemohou pochopit, že přišel na svět a přijal Lidství. To nechápou ani křesťané, kteří ve svých myšlenkách oddělují jeho Božství od Lidství, Božství spojují s Otcem v nebi a nevědí, co si počít s Jeho Lidstvím.

To nám ukazuje, že islám také vznikl z Božské Prozřetelnosti Pána a že všichni přívrženci tohoto náboženství, již uznávají Pána za Božího Syna a zároveň žijí podle zákonů desatera (které také mají) a vyhýbají se zlům jako hříchům, přicházejí do nebe zvaného islámské nebe.

I toto nebe je rozděleno na trojí nebesa, nejvyšší, prostřední a nejnižší. V nejvyšším nebi jsou ti, kteří věří, že Pán je jedno s Otcem, a tak je jediným Bohem. V druhém nebi jsou ti, kdo se vzdali mnohoženství a žijí s jedinou manželkou; a v nejnižším nebi jsou ti, kteří jsou zasvěcováni. Více o tomto náboženství viz práci *Pokračování o posledním soudu a duchovním světě* odst. 68-72, kde se pojednává o muslimech a Mohamedovi.

256. *(3) Cistě přírodní lidé se utvrzují proti Božské Prozřetelnosti, když vidí, že křesťanství je rozšířeno pouze v malé části obydleného světa zvané Evropa a že je rozděleno.* Důvod, proč je křesťanství rozšířeno pouze v malé části obydleného světa zvané Evropa, spočívá v tom, že není uzpůsobeno charakteru orientálců tak jako islám, jenž je smíšeným náboženstvím, jak bylo ukázáno výše; a náboženství nepřizpůsobené charakteru národa nemůže být přijato. Například náboženství, jež stanoví, že není dovoleno oženit se s více než jednou manželkou, nebude přijato, ale bude odmítnuto těmi, kdo již po staletí žijí polygamně. Totéž platí i pro další ustanovení křesťanských náboženství.

Nezáleží navíc ani na tom, zda toto náboženství přijímá malá či velká část světa, pokud jen existují lidé, u nichž je Slovo. Z něj totiž mají světlo i ti, kteří jsou mimo církev a Slovo nemají, jak bylo vysvětleno v pojednání O *Písmu svatém* (odst. 104-113). Jakkoli je to zázračné, všude tam, kde se Slovo čte s posvátnou úctou a kde je ze Slova uctíván Pán, tam je přítomen Pán s nebem, neboť Pán je Slovo a Slovo je Božská Pravda, jež vytváří nebe. Proto Pán říká: „Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu Mém, tam jsem Já uprostřed nich." (Mt 18,20)

Tento účinek Slova může být Evropany vyvolán na mnoha místech obydleného světa, neboť Evropané po celém světě obchodují a všude buď Slovo čtou, nebo učí ze Slova. Vypadá to jako výmysl, ale je to pravda.

Příčinou rozdělení křesťanství je skutečnost, že vychází ze Slova a Slovo je sepsáno pouze prostřednictvím souvztažností. Tyto souvztažnosti jsou přitom z velké části zdání pravdy, jež však obsahují skryté ryzí pravdy.

A jelikož nauky církve musí být odvozeny z literního smyslu Slova, jenž má tento charakter, musely nutně vzniknout kontroverze a rozpory, a to zejména ohledně výkladu Slova. Ty se však netýkají vlastního Slova či Božství Pána. Každý totiž věří na svatost Slova a Božskost Pána a tyto dva principy jsou základními pilíři církve. Proto ti, kteří Božství Pána popírají (takzvaní sociniáni), jsou exkomunikováni z církve, a ti, kteří popírají svatost Slova, nejsou vůbec považováni za křesťany.

K tomu mohu uvést o Slovu něco pozoruhodného, něco, co vede k závěru, že Slovo je vnitřně vlastní Božskou Pravdou a v nejhlubším nitru je jím Pán. Když totiž nějaký duch otevře Slovo a otře je o svou tvář či oděv, tehdy tímto pouhým otřením se jeho tvář či šat rozzáří tak jasně jako měsíc či hvězda, a to před zraky všech, kdo jej potkají. To dosvědčuje, že ve světě není nic svatějšího než Slovo.

O tom, že Slovo je sepsáno pouze prostřednictvím souvztažností, viz pojednání *O Písmu svatém* odst. 5-26; že nauka církve musí být odvozena z literního smyslu Slova a jím být také potvrzena, viz odst. 50-61 tamtéž; že z literního smyslu Slova je možné vyvodit hereze, ale je škodlivé je potvrzovat, viz odst. 91-97; že církev je ze Slova a její kvalita je dána jejím pochopením Slova, viz odst. 76-79.

257. *(4) Čistě přírodní lidi utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti skutečnost, že v mnoha zemích, kde bylo přijato křesťanství, žijí lidé, kteří si osobují Božskou moc, chtějí být uctíváni jako bohové a vyvolávají zemřelé.* Tvrdí sice, že si žádnou Božskou moc nenárokují a že nechtějí být uctíváni jako bohové, přesto však říkají, že mohou otevírat a uzavírat nebe, odpouštět a zadržovat hříchy, a proto poskytovat spásu či odsouzení - a to je vlastním Božstvím. Božská Prozřetelnost totiž nemá za cíl nic jiného než přetvoření, a tím i spasení, a s tímto cílem nepřetržitě působí u každého člověka. A spasení může být dosaženo pouze uznáním Božství Pána a důvěrou, že když budeme žít podle Jeho přikázání, On nás spasí.

Kdo nevidí, že právě to je Babylón popsaný v knize *Zjevení* a Bábel, o kterém se hovoří u proroků? Je to také Lucifer[73)] zmíněný v *Izajáši*

14, jak nám ukazují verše 4 a 22 následujícími slovy: „Proneseš o bábelském[74] králi tato slova" (Iz 14,4) a potom: „Vymýtím jméno Bábel"[74] (Iz 14,22). To prozrazuje, že Bábelem je zde Lucifer, o němž se praví: „Jak jsi spadl z nebe, Lucifere, jitřenky synu![75] ... V srdci sis říkal: ‚Vystoupím na nebesa, vyvýším svůj trůn nad Boží hvězdy, zasednu na Hoře setkávání na nejzazším Severu. Vystoupím na posvátná návrší oblaků, s Nejvyšším se budu měřit.'" (Iz 14,12-14)

Je dobře známo, že vzývají mrtvé a modlí se k nim o pomoc. Hovoříme o tom jako o praxi vzývání, neboť byla ustavena papežskou bulou a potvrzena dekretem tridentského koncilu, v němž se otevřeně k tomuto vzývání vyzývá.[76] Je ale někdo, kdo by nevěděl, že vzýván má být pouze Bůh, a žádný mrtvý člověk?

Nyní však musím uvést, proč Pán takové věci dopouští. Nikdo nemůže popřít, že se tak děje kvůli cíli, tedy našemu spasení. Víme totiž, že bez Pána žádné spasení není; a jelikož je tomu tak, bylo nezbytné, aby se o Pánu kázalo ze Slova a aby se tím ustavila křesťanská církev. K tomu však bylo zapotřebí vůdců, kteří by tak činili se zápalem; nebyli však k dispozici jiní než ti, již žhnuli žárem podobným horlivosti z ohně sebelásky. Tento oheň je nejprve podněcoval ke kázání o Pánu a k vyučování Slova. Pro tento prvotní stav se Lucifer nazývá ve verši 12 „synem jitřenky". Jelikož však viděli, že mohou pomocí svatého obsahu Slova a církve vládnout, jejich sebeláska, která je nejdříve podnítila ke kázání o Pánu, prorazila zevnitř a pozvedla se nakonec až do takové výše, že na sebe přenesla veškerou moc Pána, aniž by Mu cokoli ponechala.

Tomu Pánova Božská Prozřetelnost nemohla zabránit, neboť kdyby tak učinila, vyhlašovali by, že Pán není Bůh a Slovo není svaté a stali by se sociniány či ariány, a tak by celou církev zničili. Církev však navzdory tomu, jací jsou její vůdcové, stále trvá u podřízeného lidu. Ti všichni, kteří se z náboženských důvodů obracejí k Pánu a vyhýbají se zlům jako hříchům, jsou spaseni, a vytvářejí proto v duchovním světě mnoho nebeských společenství. Bylo také zařízeno, že mezi nimi bude

národ, který se nepodřídí jhu takové nadvlády a bude považovat Slovo za svaté. Tímto vznešeným národem jsou Francouzi.[77)]

Co se však stalo? Když se sebeláska vyvýšila až k Pánovu trůnu, svrhla jej z něj a sama se na něm usadila, pak ona láska neboli Lucifer nemohla jinak než znesvětit vše ve Slovu a církvi. Aby se tak nedělo, Pán Svou Božskou Prozřetelností zařídil, aby upustili od Jeho uctívání a vzývali mrtvé, modlili se k jejich sochám, líbali jejich kosti a klečeli u jejich náhrobků; aby lidem zakázali číst Slovo, určili za posvátnou bohoslužbu mši, které běžný lid nerozumí, a prodávali spasení za peníze. Kdyby tyto věci nedělali, znesvětili by posvátný obsah Slova a církve. Jak totiž bylo vysvětleno v předchozí části, posvátné hodnoty mohou znesvětit pouze ti, kdo o nich vědí.

Aby také neznesvětili nanejvýš posvátné svaté přijímání, bylo Božskou Prozřetelností zařízeno, že je rozdělili - chleba dávají lidu a sami pijí víno. Víno totiž u svatého přijímání symbolizuje posvátnou pravdu a chléb posvátné dobro, avšak jsou-li rozděleny, vyjadřují zkaženou pravdu a zkažené dobro. Nadto bylo Prozřetelností způsobeno, že učinili svaté přijímání tělesným a hmotným, a zároveň mu v církvi určili přední místo.

Kdo se duševně soustředí na tyto jednotlivé události a posoudí je ve stavu jistého mentálního osvícení, může spatřit zázračné působení Božské Prozřetelnosti k ochraně posvátných hodnot církve a spasení všech, kdo mohou být spaseni - Božská Prozřetelnost jakoby vytrhne z ohně ty, kteří si přejí být vytrženi.

258. *(5) Čistě přírodní lidi utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti skutečnost, že mezi těmi, kdo vyznávají křesťanství, jsou i takoví, kteří spojují spasení s určitými slovy, na která se má myslet a o kterých se má mluvit, a nijak je nespojují s dobrem, jež se má vykonávat.* V nauce *O víře* jsem vysvětlil, že takoví jsou lidé, kteří považují za spasitelnou pouze víru, a nikoli život lásky k bližnímu, a tím víru a lásku k bližnímu od sebe oddělují. Také jsem tam uvedl, že tito lidé jsou ve Slovu označováni jako Pelištejci, drak a kozlové.

I taková nauka je dovolena z Božské Prozřetelnosti, a to proto, aby nebylo znesvěceno Božství Pána a svatost Slova. Božství Pána není znesvěcováno, když si lidé myslí, že spasení spočívá ve slovech: „Ať se Bůh Otec smiluje pro Svého Syna, který trpěl na kříži a ospravedlnil nás," neboť takto se neobracejí k Božství Pána, ale k lidství, jež nepovažují za Božské. Neznesvěcují Slovo také proto, že nevěnují žádnou pozornost těm místům, kde se hovoří o lásce, lásce k bližnímu, o jednání a skutcích. To vše je podle nich obsaženo ve výše vyjádřené víře. Lidé, kteří obhajují tuto víru, si říkají: „Zákon mě neodsuzuje, a proto mě neodsuzuje ani zlo; a dobro mě nespasí, neboť dobro, které činím, není skutečné dobro." Jsou tedy jako lidé, kteří neznají žádnou pravdu ze Slova, a proto ji nemohou znesvětit. Avšak v této víře se utvrzují pouze ti, kteří jsou ze sebelásky pyšní na svou vlastní inteligenci. Ti nejsou srdcem křesťané - pouze tak chtějí vypadat.

Nyní však povím něco o tom, jak Božská Prozřetelnost Pána neustále působí s cílem, aby spasila ty, u nichž se víra oddělená od lásky k bližnímu stala věcí náboženského učení.

Ačkoli se tato víra stala věcí náboženského učení, přesto z Božské Prozřetelnosti Pána každý ví, že člověka nespasí tato víra, ale od víry neoddělitelný život lásky k bližnímu. Všechny církve, jež přijaly toto náboženství, učí, že člověk nebude spasen, pokud se nezačne zkoumat, nespatří své hříchy, neuzná je, nečiní pokání, nezdržuje se těchto hříchů a nezačne nový život. To je s velkou naléhavostí čteno na úvod všem, kdo přistupují ke svatému přijímání, spolu se slovy, že pokud nak nečiní, směšují posvátné se světským a vrhají se tak do věčného zatracení. V Anglii dokonce říkají, že pokud tak nečiní, vstoupí do nich ďábel tak jako do Jidáše a zničí je tělesně i duševně. Z toho vysvítá, že přes to všechno je v církvích, kde byla přijata víra samotná, každý vyučován, že se má vyhýbat zlům jako hříchům.

Kromě toho každý, kdo se narodil jako křesťan, ví, že se má vyhýbat zlům jako hříchům, i díky tomu, že každému chlapci a dívce bylo předáno do rukou desatero, kterému se učili od svých rodičů a učitelů. Kněží

také zkoušejí všechny občany země a zejména prosté lidi ze znalosti křesťanské teologie výhradně tím, že mají recitovat zpaměti desatero, a také je upozorňují, že by měli činit, co desatero přikazuje. Tehdy jim žádný vysoký kněz neříká, že nejsou pod jhem tohoto zákona, ani že nemohou desatero dodržovat, neboť sami od sebe nemohou činit nic dobrého.

Athanasiovo vyznání se přijímá v celém křesťasnkém světě a lidé respektují, co se v něm říká na závěr, tedy že Pán přijde soudit živé i mrtvé, a tehdy ti, kteří jednali dobře, vstoupí do věčného života, zatímco ti, kteří jednali zle, vstoupí do věčného ohně.

I ve Švédsku, kde bylo přijato náboženství víry samotné, se otevřeně učí, že neexistuje žádná víra oddělená od lásky k bližnímu neboli víra bez dobrých skutků. Na to upozorňuje „upozorňovací dodatek" vložený do všech knih ***Žalmů,*** nazvaný ***Obotfärdigas Förhinder,*** „Překážky neboli problémy netrpělivých", jenž obsahuje tato slova: „Ti, již jsou bohati dobrými skutky, tímto prokazují, že jsou bohatí i ve víře, neboť když je víra spasitelná, působí skrze lásku k bližnímu. Spasitelná víra totiž nikdy není sama a oddělená od dobrých skutků, tak jako dobrý strom není bez ovoce, slunce bez světla a tepla a voda bez vlhkosti."

Těchto několik postřehů uvádím proto, abych ukázal, že i když byla přijata teologie víry samotné, přesto se všude učí dobru lásky k bližnímu, tedy dobrým skutkům; a to se děje z Božské Prozřetelnosti Pána proto, aby běžní lidé nebyli touto teologií svedeni. Slyšel jsem Luthera, se kterým jsem v duchovním světě hovořil několikrát, víru samotnou proklínat. Říkal, že když ji ustavoval, byl varován Pánovým andělem, aby tak nečinil; myslel si však, že když neodmítne skutky, nedojde k oddělení od katolické teologie. Proto tuto víru ustavil navzdory varování.

259. ***(6) Cistě přírodní lidi utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti skutečnost, že v křesťanském světě existovalo a stále existuje tolik herezí, jako je kvakerismus, církev moravských bratří, anabaptismus a další.*** Může si totiž myslet: „Kdyby Božská Prozřetelnost byla univerzálně přítomná v každém nejmenším detailu a měla za cíl spasení každého,

zabezpečila by, aby na celé zemi bylo jen jedno pravé náboženství. To by nebylo rozděleno, a již vůbec ne rozerváno herezemi. Použij však svůj rozum a pokud můžeš, hluboce se zamysli. Mohli bychom být spaseni, kdybychom předtím nebyli přetvořeni? Rodíme se totiž do lásky k sobě a ke světu, a jelikož tyto lásky v sobě nemají nic z lásky k Bohu a z lásky k bližnímu, není-li to ze sobeckých důvodů, rodíme se také do všech druhů zla. Kolik lásky či soucitu mají tyto lásky v sobě? Vadí jim snad, když někoho podvádíme, urážíme ho, chováme k němu až smrtelnou nenávist, cizoložíme s jeho ženou, krutě se mu mstíme, a zároveň v duši chováme touhu být největším ze všech a vlastnit bohatství všech ostatních, a tak druhé pokládáme ve srovnání se sebou za bezvýznamné či bezcenné? Mohou snad takoví lidé být spaseni, nejsou-li napřed vyvedeni ze svých zel, a tak přetvořeni? Výše jsem již mnohokrát ukázal, že toho nelze dosáhnout jinak než v souladu s mnoha zákony Božské Prozřetelnosti. Tyto zákony jsou z velké části neznámé, přestože jsou zákony Božské Moudrosti a zároveň Božské Lásky, jež Pán nemůže překročit, neboť to by člověka nespasilo, ale zničilo. Pročti si tyto výše uvedené zákony, srovnej je, a uvidíš.

Podle těchto zákonů neexistuje žádný bezprostřední vliv z nebe, ale jen zprostředkovaný vliv skrze Slovo, nauky a kázání. A Slovo, aby bylo Božské, nemohlo být sepsáno jinak než výlučně pomocí souvztažností. Z toho pak plyne, že neshody a hereze jsou nezbytné a že jejich dopuštění je také v souladu se zákony Božské Prozřetelnosti. A nejen to; když sama církev přijala jako svou podstatu záležitosti samotného intelektu, tedy doktrinální záležitosti, a nikoli věci vůle, tedy života, když tedy věci života nejsou v církvi podstatné, pak intelekt zavádí člověka do úplné temnoty. Člověk je pak jako slepý, do všeho naráží a padá do jam. Je to totiž naše vůle, která vidí v intelektu, a nikoli intelekt ve vůli, neboli jinými slovy, život a jeho láska vede náš intelekt k tomu, aby myslel, mluvil a jednal, a nikoli naopak. Kdyby tomu bylo naopak, intelekt by mohl ze zlé, ba ďábelské lásky uchvacovat vše, čím by jej zasáhly smysly, a k tomu by nutil vůli. To nám ukazuje, co je zdrojem neshod a herezí.

Přesto je zabezpečeno, aby každý, ať intelektuálně zastává jakoukoli herezi, mohl být přetvořen a spasen, pokud se jen vyhýbá zlům jako hříchům a vnitřně se v klamné herezi neutvrzuje. Tím, že se vyhýbáme zlům jako hříchům, se totiž přetvořuje naše vůle a skrze ni i intelekt, jenž tehdy poprvé vychází z temnoty na světlo.

jsou tři základní principy církve: uznání Božství Pána, uznání svatosti Slova a život, jejž nazýváme láskou k bližnímu. Život, tedy láska k bližnímu, určuje u každého člověka jeho víru; ze Slova člověk poznává, jaký by jeho život měl být; a od Pána přijímá přetvoření a spasení. Kdyby tyto tři body fungovaly jako základní principy církve, intelektuální neshody by církev nerozdělovaly, ale jen by ji činily rozmanitou, podobně jako světlo obměňuje barvy na krásných předmětech nebo jako různé drahokamy vytvářejí krásu královské koruny.

260. *(7) Čistě přírodní lidi utvrzuje proti Božské Prozřetelnosti skutečnost, že stále ještě trvá židovství.* Utvrzuje je fakt, že židé se ani po staletích neobrátili, přestože žijí mezi křesťany, a že v souladu s předpověďmi ve Slovu nevyznávají Pána a neuznávají Jej za Mesiáše, který (jak si myslí) je má zavést zpět do země Kanaán. Naopak Jej vytrvale popírají, a přesto se jim daří dobře. Lidé, kteří takto uvažují, a proto zpochybňují Božskou Prozřetelnost, nevědí, že „židy" se ve Slovu míní všichni, kteří jsou součástí církve a uznávají Pána, a „zemí Kanaán", do které - jak se píše - mají být uvedeni, se míní církev Pána.

Avšak důvod, proč židé vytrvale popírají Pána, je dán jejich charakterem, který je takový, že kdyby přijali a uznali Božství Pána a svatost Jeho církve, znesvětili by je. Proto o nich Pán říká: „Oslepil jim oči a zatvrdil jim srdce, takže neuvidí očima a srdcem nepochopí, neobrátí se a Já je neuzdravím." (J 12,40; Mt 13,15; M 4,12; L 8,10; Iz 6,9.10)

Píše se: „Neobrátí se, a Já je neuzdravím," neboť kdyby se obrátili a byli uzdraveni, spáchali by znesvěcení, a podle zákona Božské Prozřetelnosti podaného výše v odst. 221-233 Pán nikoho nevpustí hlouběji do pravd víry a dober lásky k bližnímu, než nakolik v nich může setrvat až do konce života; kdyby tam byl vpuštěn, znesvětil by posvátné.

Důvodem, proč byl tento národ zachován a rozeset po celém světě, je Slovo v jeho původním jazyce, jež židé více než křesťané považují za posvátné. Přitom v každé jednotlivosti Slova je Božství Pána - tedy Božská Pravda spojená s Božským Dobrem vycházející z Pána. Díky tomu je Slovo spojením Pána a církve za přítomnosti nebe, jak je vysvětleno v pojednání *O Písmu svatém* (odst. 62-69). Pán a nebe jsou přítomni všude, kde se Slovo čte s posvátnou úctou.

To je tedy cílem Božské Prozřetelnosti, kvůli které jsou židé zachováni a rozšířeni po velké části světa. O tom, jaký je jejich úděl po smrti, viz *Pokračování o posledním soudu a duchovním světě* odst. 79-82.

261. To vše jsou námitky, jež jsem uvedl výše v odst. 238, kterými se přírodní člověk utvrzuje nebo se může utvrzovat proti Božské Prozřetelnosti. Nyní následují další, vyjmenované výše v odst. 239, jež také mohou sloužit přírodnímu člověku jako argumenty proti Božské Prozřetelnosti. Mohou napadnout i jiné lidi a vyvolat jim v duši pochybnosti. Jsou následující:

262. ***(1)*** *Pochybnosti o Božské Prozřetelnosti může vyvolat fakt, že celý křesťanský svět uctívá jednoho Boha ve třech Osobách, což znamená tři Bohy Křesťané dodnes nevědí, že Bůh je jedna osoba a podstata, v níž je Trojice, a že onen Bůh je Pán.* Člověk, který polemizuje o Božské Prozřetelnosti, si může říci: „Nejsou snad tři Osoby tři Bohové, když každá Osoba je Bůh?" Kdo by také mohl smýšlet jinak? A smýšlí jinak vůbec někdo? Ani sám Athanasius jinak myslet nemohl, a proto ve vyznání, jež nese jeho jméno, říká: „Přestože nás křesťanská pravda nutí vyznávat, že každá Osoba zvlášť je Bůh a Pán, křesťanská víra nám je zapovídá jmenovat a říkat, že jsou tři Bohové nebo Páni." To nelze chápat jinak, než že musíme vyznávat tři Bohy a Pány, ale že je nesmíme jmenovat a říkat, že jsou tři Bohové a Páni.

Může snad někdo vnímat jednoho Boha, není-li to jedna osoba? Někdo může namítnout, že takové pojetí je možné, pokud předpokládáme, že tito tři mají jedinou podstatu; komu to však řekne či může říci více, než že jsou jednomyslní a stejně smýšlející, a přesto stále tři Bohové?

Zamyslíš-li se hlouběji, zeptej se sám sebe: „jak by mohla být Božská podstata, která je nekonečná, rozdělena? A jak by mohla zplodit jinou Božskou podstatu od věčnosti, a pak zplodit ještě jednu, jež vychází z nich obou?

Někdo může také namítnout, že se tomu musí věřit a nemá se o tom přemýšlet; kdo však nepřemýšlí o tom, čemu má podle druhých věřit? Jak jinak může dospět k uznání, jež je vírou ve své podstatě? A nebylo to snad pojetí Boha jako tří osob, jež dalo vzniknout socianismu a arianismu? Tato pojetí převažují v srdcích více lidí, než by sis mohl myslet. Co opravdu vytváří církev, je víra v jediného Boha a v to, že onen jeden Bůh je Pán, neboť v Něm je Božská Trojice. To nalezneš vyloženo v pojednání *O Pánu* od začátku do konce.

Co si však lidé dnes myslí o Pánu? Nemyslí si, že je Bůh a Člověk, Bůh z Jehovy Otce, který Jej počal, a Člověk z panny Marie, která Jej porodila? Kdo si myslí, že Bůh a Člověk v Něm neboli Jeho Božství a Lidství jsou jedna Osoba a že jsou jedním tak jako duše a tělo? Ví to vůbec někdo? Zeptej se učených teologů a řeknou ti, že nevědí. A přesto je součástí nauky církve přijaté v celém křesťanském světě následující: „Náš Pán Ježíš Kristus, Syn Boží, je sice Bůh i Člověk, ale i když je Bůh a Člověk, přesto nejsou dva, ale jen jeden Kristus. Je jeden, neboť Božství přijalo v sebe Lidství; je zcela jeden, neboť je jedinou Osobou. Tak jako duše a tělo vytvářejí jednoho člověka, tak i Bůh a člověk je jeden Kristus."

Tento výňatek je z Athanasiova vyznání víry neboli kréda. Lidé však tyto věci neznají, neboť když toto vyznání čtou, nemyslí na Pána jako na Boha, ale pouze jako na člověka.

Když se stejných lidí zeptáš, zda vědí, kým byl Pán počat, zda Bohem Otcem nebo Svým vlastním Božstvím, odpovědí, že Bohem Otcem, neboť tak to je podle Písma. Nejsou pak Otec a On jedno tak jako duše a tělo? Může si snad někdo myslet, že byl počat dvěma Božstvími? A kdyby byl počat Svým vlastním Božstvím, nebyl by pak Svým vlastním Otcem?

Když se pak dále zeptáš: „Jaké je vaše pojetí Božství a Lidství Pána?" odpovědí, že Jeho Božství je z podstaty Otce a Jeho Lidství z podstaty matky, a že Jeho Božství je u Otce. A když se dále zeptáš: „Kde je Jeho Lidství?" nedají ti žádnou odpověď. Ve svých představách totiž oddělují Jeho Božství a Lidství a Jeho Božství staví naroveň s Božstvím Otce, zatímco jeho Lidství považují za podobné lidství každého jiného člověka. Neuvědomují si, že takto oddělují duši od těla. Nevidí ani rozpor spočívající v tom, že takto by se jako rozumný člověk narodil pouze z matky.

Tak kvůli této utkvělé představě, že Pánovo Lidství bylo jako lidství každého jiného člověka, došlo k tomu, že křesťany lze jen stěží přivést k přemýšlení o *Božském Lidství,* přestože se říká, že Jeho duše neboli život byl již od početí sám Jehova.

Seber nyní všechny argumenty a zvaž, zda existuje nějaký jiný Bůh vesmíru než jediný Pán, v Němž je vlastní Božství, zdroj všeho, nazývající se Otec, Božské Lidství nazývající se Syn, a Božské vyzařování nazývající se Bůh Svatý. Takto je Bůh jedinou Osobou a podstatou, a onen Bůh je Pán.

Možná trváš na svém a říkáš, že sám Pán hovořil u *Matouše* o třech: „Jděte ke všem národům a získávejte Mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého." (Mt 28,19) Z předchozího i následujícího verše je však zřejmé, že Pán tato slova řekl proto, aby ukázal, že nyní, když byl oslaven, je v Něm Božská Trojice. V bezprostředně předcházejícím verši říká, že Mu byla dána veškerá moc na nebi i na zemi; a ve verši bezprostředně následujícím praví, že s nimi bude po všechny dny až do skonání věku. Hovoří tedy jen o Sobě, a ne o třech.

Vraťme se ale nyní k Božské Prozřetelnosti - k otázce, proč dovolila, aby křesťané uctívali jediného Boha ve třech Osobách, tedy tři Bohy, a proč nikdy nevěděli, že Bůh je jedna Osoba a Podstata, v níž je Trojice, a že onen Bůh je Pán. To nezpůsobil Pán, ale sám člověk. Pán tomu učil ve Svém Slově otevřeně, jak je zjevné ze všech veršů citovaných

v pojednání ***O Pánu.*** Náboženství všech církví navíc učí, že jeho Božství a Lidství nejsou dvě, ale jedna Osoba sjednocená jako duše a tělo.

Lidé však rozdělili Božství a Lidství a postavili Božství na roveň s Božstvím Otce Jehovy a Lidství na roveň s lidstvím každého jiného člověka. Prvořadou příčinou bylo, že církev po svém vzestupu degenerovala v Babylon, který přenesl Božskou moc Pána na sebe. A aby tato moc nebyla nazývána Božskou, ale lidskou, učinili Pánovo Lidství podobné lidství každého jiného člověka. Když později došlo k reformě církve a za jediný prostředek spasení byla přijata víra samotná - víra, že Bůh Otec se smiloval pro Svého Syna -, na Lidství Pána již nešlo nahlížet jinak. Nikdo totiž nemůže přistupovat k Pánu a v srdci Jej uznávat za Boha nebe a země, nežije-li podle Jeho přikázání. V duchovním světě, kde je každý nucen říkat, co si myslí, nikdo nemůže ani vyslovit jméno „Ježíš", pokud ve světě nežil jako křesťan. To je dáno Božskou Prozřetelností, aby nebylo znesvěceno Jeho jméno.

263. Aby však vše, co jsem nyní uvedl, bylo ještě jasnější, přidám několik pasáží, které byly uvedeny ke konci knihy O ***Pánu*** (odst. 60-61):

„Skutečnost, že Bůh a Člověk nejsou v Pánu podle této nauky dvě Osoby, ale jedna, a to zcela jedna jako duše a tělo, plyne jasně z mnoha výroků, které On sám pronesl. Například, že Otec a On jsou jedno; že vše, co je Otce, je Jeho, a vše, co je Jeho, je Otce; že je v Otci a Otec je v Něm; že vše je dáno do Jeho rukou; že On má veškerou moc; že je Bohem nebe a země: že kdo v Něj věří, bude mít věčný život; dále, že Božství i lidství vystoupilo na nebesa a že On, pokud jde o obojí, sedí po pravici Boží, tedy že je všemohoucí; a mnoho dalšího, co bylo výše v hojném počtu uvedeno ze Slova o Jeho Božském lidství. To vše dosvědčuje, že Bůh je jeden co do Osoby i co do Jsoucnosti, že je v Něm Trojice a že onen Bůh je Pán.

Tyto skutečnosti o Pánu jsou uvedeny ve známost až nyní, neboť v knize ***Zjevení*** v kapitolách 21 a 22 bylo předpovězeno, že na sklonku předchozí církve Pán zřídí novou církev, v níž bude toto učení tvořit hlavní nauku. Právě tato církev se v této knize rozumí Novým Jeruzalé-

mem, do něhož nemůže vstoupit nikdo, kdo neuznává jediného Pána za Boha nebe a země. Proto se tato církev nazývá manželkou Beránka.[78)]

je mi také dovoleno oznámit, že celé nebe uznává jediného Pána a že kdo Jej neuznává, není do nebe vpuštěn. Nebe je totiž nebem díky Pánu; a právě toto poznání z lásky a víry způsobuje, že tam všichni jsou v Pánu a Pán je v nich, jak On sám učí u *Jana:* „V onen den poznáte, že Já jsem ve svém Otci, vy ve Mně a Já ve vás;" (J 14,20) a „Zůstaňte ve Mně, a Já ve vás. Já jsem vinný kmen, vy jste ratolesti. Kdo zůstává ve Mně a Já v něm, ten nese hojné ovoce; neboť beze Mne nemůžete činit nic. Kdo nezůstane ve Mně, bude vyvržen ven." (J 15,4-6; 17,22-23)

Důvod, proč lidé tuto skutečnost ve Slovu dříve neviděli, spočívá v tom, že kdyby ji tam spatřili, nepřijali by ji, protože ještě nedošlo k poslednímu soudu. Před ním totiž moc pekel převažovala nad mocí nebes, a my lidé se nacházíme uprostřed mezi nebem a peklem. Kdybychom to tedy spatřili již dříve, ďábel, tedy peklo, by to vyrval z našich srdcí a také by to znesvětil. Tento stav pekelné moci však byl úplně zlomen posledním soudem, který je nyní dokončen. Po něm - to znamená nyní - může každý člověk, který si to přeje, být osvícen a získat moudrost."

264. (2) *Pochybnosti o Božské Prozřetelnosti může vyvolat fakt, že křesťané doposud nevěděli, že každá jednotlivost Slova má duchovní smysl a že na tom se zakládá jeho svatost.* To může vyvolávat pochybnosti o Božské Prozřetelnosti u člověka, který se ptá: „Proč je to zjeveno až teď? A proč je to zjeveno skrze obyčejného člověka, a ne skrze nějakého vysokého představeného církve?" Jestli to ale má být vysoký představený církve či jeho služebník, to záleží na Pánu. On zná jednoho i druhého.

Existují však důvody, proč tento smysl Slova nebyl zjeven dříve. První z nich je, že kdyby byl zjeven dříve, církev by jej znesvětila, a tím by znesvětila vlastní svatost Slova. Druhým důvodem je, že ryzí pravdy, jež vytvářejí duchovní smysl Slova, nemohly být Pánem zjeveny dříve, než došlo k završení posledního soudu a založení nové církve, která se míní svatým Jeruzalémem. Osvětlíme však tyto body jednotlivě.

Za prvé: ***Duchovní smysl Slova nebyl zjeven dříve, neboť kdyby byl zjeven dříve, církev by jej znesvětila, a tím by znesvětila vlastní svatost Slova.*** Církev se zanedlouho po svém založení změnila v Babylón a potom v Pelišteu.[79] Babylón sice uznává Slovo, ale pohrdá jím a říká, že Duch Svatý inspiruje členy jejich nejvyšší rady stejně jako kdysi proroky. Uznávají Slovo, neboť papežství bylo ustanoveno podle Pánových slov pronesených k Petrovi; a zároveň jím pohrdají, neboť nesouhlasí s jejich učením. Proto také odebrali Slovo lidu a schovali je v klášterech, kde je čte málokdo. Kdyby tedy byl odkryt duchovní smysl Slova, v němž je Pán a zároveň veškerá andělská moudrost, znesvětili by Slovo nejen v jeho konečném vyjádření obsaženém v jeho literním smyslu, ale i v jeho nejhlubším nitru.

I Pelištea, kterou míníme víru oddělenou od lásky k bližnímu, by znesvětila duchovní smysl Slova, neboť (jak jsme již ukázali) spojuje spasení s určitými slovy, na která člověk myslí a která vyslovuje, a nikoli s dobrem, které činí. Přikládá tedy spasitelnou moc něčemu, co tuto moc nemá, a navíc odděluje naše chápání od věcí, kterým máme věřit. Co by pak dělali se světlem, které obklopuje duchovní smysl Slova? Neproměnili by je ve tmu? A když se přírodní smysl změní na tmu, nestane se totéž i se smyslem duchovním? Přeje si snad někdo, kdo se utvrdil ve víře oddělené od lásky k bližnímu a v ospravedlnění touto vírou samotnou, znát, co to je dobrý život, láska k Pánu a bližnímu, činná láska a dobro této lásky, co to jsou dobré skutky, co znamená jednat, nebo co to je víra ve své podstatě a jakákoli ryzí pravda, jež ji vytváří? Takoví lidé píšou celé svazky pouze proto, aby odůvodňovali, co nazývají vírou, a všechno to, co jsem právě vyjmenoval, považují za součást víry.

To nám ukazuje, že kdyby byl duchovní smysl Slova odkryt již dříve, stalo by se s ním podle Pánových slov: „Je-li tvé oko špatné, celé tvé tělo bude ve tmě. Jestliže i světlo v tobě je temné, jak velká bude potom tma?" (Mt 6,23)

„Okem" se v duchovním smyslu Slova míní intelekt.

Za druhé: *Ryzí pravdy, jež vytvářejí duchovní smysl Slova, nemohly být Pánem zjeveny dříve, než došlo k završení posledního soudu a založení nové církve, která se míní svatým Jeruzalémem.* Pán předpověděl v knize *Zjevení,* že až bude završen poslední soud, budou odhaleny ryzí pravdy, bude založena nová církev a bude odhalen duchovní smysl. V malé knížce *0 posledním soudu* a později v *Pokračování o posledním soudu* je ukázáno, že poslední soud byl završen a že to vyjadřuje výraz ze *Zjevení* 21,1: „nebe a země" pominuly. Ze tehdy budou odkryty ryzí pravdy, je předpovězeno těmito slovy ve *Zjevení:* „Ten, který seděl na trůnu, řekl: ‚Hle, všecko tvořím nové.'" (Zj 21,5; viz také Zj 19,17.18; 21,18-21; 22,1.2)

Ve verši 19,11-16 se předpovídá, že má být zjeven duchovní smysl Slova. To je význam „bílého koně", na kterém seděl ten, kdo se nazývá „Božím Slovem" a kdo je Pán pánů a Král králů (o tom viz pojednání *Bílý kůň v Apokalypse).* Ze se svatým Jeruzalémem míní nová církev, již měl tehdy Pán založit, viz vysvětlení v pojednání O *Pánu* (odst. 62-65).

Z toho všeho je tedy zřejmé, že duchovní smysl Slova měl být zjeven pro novou církev, která bude uznávat a uctívat pouze Pána, bude považovat Jeho Slovo za svaté, bude milovat Božské pravdy a odmítat víru oddělenou od lásky k bližnímu. Více o tomto smyslu Slova však viz pojednání *O Písmu svatém* (odst. 5-26 a násl.); co to je duchovní smysl - tamtéž (odst. 5-26); že duchovní smysl je v celém Slovu a v každé jeho jednotlivosti (odst. 9-17); že díky duchovnímu smyslu je Slovo Božsky inspirováno a v každém slovu svaté (odst. 18, 19); že duchovní smysl byl doposud neznámý a proč nebyl zjeven dříve (odst. 20-25); a že duchovní smysl bude od nynějška dán pouze tomu, kdo žije od Pána v ryzích pravdách (odst. 26).

Z toho nyní můžeme spatřit, že Pánova Božská Prozřetelnost zařídila, aby duchovní smysl byl až do dnešní doby před světem skryt a do té doby byl uchováván v nebi u andělů, kteří z něj čerpali moudrost. Tento smysl znali a rozvíjeli lidé dávného věku, kteří žili před Mojží-

šem. Jelikož však jejich potomci tyto souvztažnosti, z nichž bylo výlučně tvořeno jejich Slovo, a proto i náboženství, zvrátili na různá modlářství a v Egyptě na magii, duchovní smysl byl z Božské Prozřetelnosti Pána uzavřen - nejprve u izraelitů a potom i u křesťanů, a to z výše uvedených důvodů. Nyní je poprvé otevírán pro Pánovu novou církev.

265. *(3) Pochybnosti o Božské Prozřetelnosti může vyvolat fakt, že křesťané doposud nevěděli, že podstatou křesťanského náboženství je vyhýbat se zlům jako hříchům.* Od počátku do konce pojednání O *životě* vysvětluji, že právě to je podstatou křesťanského náboženství. A jelikož víra oddělená od lásky k bližnímu brání tomu, aby byla člověkem přijata, pojednává se tam i o ní.

Uvádí se tam, že lidé nevědí, že vyhýbat se zlům jako hříchům je podstatou křesťanského náboženství. Neví to téměř nikdo, a zároveň to ví každý (viz výše odst. 258). Téměř nikdo to neví, protože víra oddělená od účinné lásky tuto znalost potlačuje. Tvrdí totiž, že pouze samotná víra přináší spasení, na rozdíl od jakýchkoli dobrých skutků či dober lásky k bližnímu, a že lidé tehdy již nejsou pod jhem zákona, ale jsou svobodní. Ti, kdo takové věci slyší vícekrát, přestávají přemýšlet o jakémkoli zlu či dobru života. My všichni navíc máme ze své přirozené podstaty sklon si takové pojetí osvojit, a jakmile to jednou učiníme, už víc nepřemýšlíme o svém životním stavu. A to je příčinou naší nevědomosti.

Tato nevědomost mi byla odhalena v duchovním světě. Ptal jsem se více než tisíce lidí přicházejících ze světa, zda vědí, že vyhýbat se zlům jako hříchům je podstatou náboženství. Odpovídali mi, že nevědí, že je to něco nového, o čem doposud neslyšeli. Slyšeli však, že nemohou jednat dobře sami od sebe a že nejsou pod jhem zákona. Dále jsem se vyptával, zda vědí, že se máme zkoumat, spatřit své hříchy, činit pokání a pak začínat nový život, a že jinak nám nejsou odpuštěny žádné hříchy, a když nám nejsou odpuštěny, nemůžeme být spaseni. Podotkl jsem, že jim to bylo důrazným hlasem předčítáno vždy, když přistupovali ke svatému přijímání. Odpověděli, že tomu nevěnovali pozornost a že se

soustředili pouze na to, že se jim tímto svatým přijímáním odpouštějí hříchy a že víra se postará o zbytek, aniž by o tom věděli.

Znovu jsem se zeptal: „Proč jste učili své děti desateru? Nebylo to snad proto, aby věděly, že zla jsou hříchy, kterým je třeba se vyhýbat? Měly tyto věci jen vědět a věřit jim, ale nečinit je? Proč tedy říkáte, že je to pro vás něco nového?"

Na to nedovedli odpovědět jinak, než že to věděli, a zároveň nevěděli. Když cizoložili, nikdy prý nepřemýšleli o šestém přikázání, když tajně kradli či podváděli, nepřemýšleli o sedmém přikázání, a podobně. A již vůbec nepřemýšleli o tom, že je to proti Božskému zákonu, a tím proti Bohu.

Když jsem jim citoval mnohé výroky z církevních nauk a ze Slova, jež potvrzovaly skutečnost, že vyhýbat se zlům a odvracet se od nich jako od hříchů je podstatou křesťanského náboženství a že naše víra závisí na tom, jak se těmto hříchům vyhýbáme a odvracíme se od nich, mlčeli. Přesvědčili se však, že je to pravda, když viděli, že jsou všichni zkoumáni co do svého života a jsou souzeni podle svých činů, a nikdo podle víry oddělené od života, neboť jejich víra závisí na jejich životě.

Je součástí zákona Božské Prozřetelnosti, že křesťanský svět o těchto věcech z velké části neví. Každému je ponechána možnost jednat svobodně a podle svého rozumu (o tom viz výše odst. 71-99 a 100-128). Tomuto zákonu také odpovídá, že nikdo není vyučován přímo z nebe, ale prostřednictvím Slova a nauky a kázání ze Slova (o tom viz odst. 154-174). Je to také součástí všech zákonů dopuštění, jež jsou rovněž zákony Božské Prozřetelnosti. O tom více v odst. 258 výše.

274.[80)] *(4) Pochybnosti o Božské Prozřetelnosti může vyvolat fakt, že křesťané doposud nevěděli, že člověk žije po smrti jako člověk, a že to nebylo odhaleno dříve.* Tato neznalost pramení z toho, že v nitru lidí, kteří se nevyhýbají zlům jako hříchům, se skrývá víra, že člověk po smrti nežije, a že proto nezáleží na tom, jestli se říká, že po smrti žijeme, nebo že jsme vzkříšeni v den posledního soudu. A pokud tyto lidi náhodou zasáhne víra ve vzkříšení, řeknou si: „Nejsem horší než kdokoli druhý.

Půjdu-li do pekla, půjdu tam spolu s mnoha dalšími; půjdu-li do nebe, bude to také tak."

Avšak každý, kdo má nějaké náboženství, instinktivně uznává, že lidé po smrti žijí dál. Představu, že žijí duše, a nikoli lidé, mají pouze lidé, které oklamala jejich vlastní inteligence, a nikdo jiný.

Následující pozorování ukazují, že každý, kdo má nějaké náboženství, si instinktivně uvědomuje, že po smrti žijeme dál:

1. Myslí snad někdo na něco jiného, když umírá?

2. Který řečník, když naříká nad zemřelým, jej nevynáší do nebe a nezobrazuje ho mezi anděli, jak s nimi hovoří a raduje se? Někdy zesnulého i svatořečí.

3. Kdo z běžných lidí nevěří, že pokud žil dobře, po smrti přijde, oděn v bílém rouchu, do nebeského ráje a bude se těšit věčnému životu?

4. Který kněz toto neříká umírajícím? A když to říká, také tomu věří, pokud zároveň nepřemýšlí o posledním soudu.

5. Kdo nevěří, že jeho [zesnulé] děti jsou v nebi a že po smrti spatří svého milovaného manžela či manželku? Představuje si je snad někdo jako ducha nebo dokonce duši či mysl poletující vesmírem?

6. Kdo odporuje, když někdo hovoří o údělu a stavu těch, kteří přešli z času do věčného života? Popsal jsem mnoha lidem stav a úděl různých lidí a nikdy jsem neslyšel nikoho namítat, že jejich úděl ještě není určen, že bude určen až v době soudu.

7. Když někdo vidí obrazy či sochy andělů, nevěří snad, že vypadají opravdu takto? Kdo si přitom myslí, že to jsou duchové bez těla, závany větru či obláčky, jak si představují někteří učenci?

8. Římští katolíci věří, že jejich svatí jsou lidé v nebi a ostatní lidé také někde přebývají. Stejně tak smýšlejí o svých zemřelých muslimové, a nejvíce ze všech Afričané, podobně jako mnoho dalších národů. Proč tomu pak nevěří protestanti, kteří to vědí ze Slova?

9. Díky tomuto instinktivnímu poznání někteří lidé usilují o nesmrtelnou slávu. Toto poznání se totiž u některých tímto způsobem přeměňuje, a ti se tak stávají v dobách války statečnými hrdiny.

10. V duchovním světě se zkoumalo, zda je toto poznání vrozeno všem. Bylo zjištěno, že je u všech součástí jejich duchovního pojetí ve vnitřním myšlení, avšak není součástí jejich přírodního pojetí ve vnějším myšlení.

Z toho všeho vidíme, že by neměly vznikat žádné pochyby o Božské Prozřetelnosti kvůli předpokladu, že až nyní bylo poprvé odhaleno, že člověk žije po smrti dál jako člověk. Je to pouze naše smyslové já, jež chce vidět a dotýkat se toho, čemu má věřit. Ten, kdo nemyslí na vyšší úrovni, je co do poznání stavu svého života v noční temnotě.

Zla jsou dopouštěna kvůli cíli - našemu spasení.

275. Kdybychom se narodili s láskou, do které jsme byli stvořeni, neměli bychom v sobě žádné zlo a dokonce bychom ani nevěděli, co to zlo je. Ten, kdo zlo v sobě nikdy neměl, a proto je nemá, nemůže vědět, co to je. Kdyby mu někdo řekl, že ta či ona věc je zlá, nevěřil by, že je to možné. Takový byl stav nevinnosti, ve kterém žili Adam a jeho žena Eva; tento stav vyjadřovala jejich nahota, za kterou se nestyděli. Jejich poznání zla po pádu symbolizuje jedení ze stromu poznání dobrého a zlého.

Láska, do které jsme byli stvořeni, je láska k bližnímu, jež nás vede k tomu, že bližnímu přejeme dobré stejně jako sami sobě, ba dokonce ještě více, a když mu prokazujeme dobro, cítíme radost této lásky podobně jako rodiče ve vztahu ke svým dětem.

Tato láska je ryze lidská. Je v ní totiž duchovní prvek, kterým se odlišuje od přírodní lásky vlastní zvířatům. Kdybychom se s touto láskou rodili, nerodili bychom se do temnoty nevědomosti jako všichni dnešní lidé. Rodili bychom se do jistého světla vědění a inteligence, které bychom si brzy osvojili. Přestože bychom nejprve lezli po čtyřech, vrozené úsilí by nás nutilo vzpřimovat se na nohy, a i když bychom stáli na čtyřech, neskláněli bychom se tváří k zemi, ale obraceli bychom se k nebi a vzpřimovali se tak, abychom mohli hledět vzhůru.

276. Když se ale láska k bližnímu změnila v sebelásku a ta se ještě prohloubila, lidská láska se změnila na lásku zvířecí a my jsme se stali zvířaty místo lidí - s jediným rozdílem, že jsme mohli přemýšlet o tom, co jsme vnímali smysly, a racionálně rozlišovat jedno od druhého. Také jsme mohli být vyučováni a stát se lidmi společenskými a morálními, a nakonec i duchovními. Člověk má totiž duchovní složku, která jej od-

lisuje od zvířat, a díky ní může vědět, co je občanské zlo a dobro, co je morální zlo a dobro, a také - pokud si to přeje - co je duchovní zlo a dobro.

Když se láska k bližnímu změnila v sebelásku, člověk se již nemohl rodit do světla vědění a inteligence, ale rodil se do tmy nevědění. Rodíme se totiž na té nejnižší rovině života, jíž nazýváme smyslově-tělesnou. Z ní jsme uváděni v hlubší roviny mysli učením, jež vždy doprovází duchovnost. Důvod, proč se rodíme do té nejnižší, smyslově-tělesné roviny života, a proto do temnoty nevědění, ukážeme v následujícím textu.

Každý může vidět, že láska k bližnímu a láska k sobě jsou protiklady. Láska k bližnímu chce každému činit dobře, zatímco láska k sobě chce, aby všichni činili dobře pouze jí. Láska k bližnímu chce všem sloužit, ale láska k sobě chce, aby všichni sloužili jí. Láska k bližnímu pohlíží na všechny jako na své bratry a přátele, zatímco láska k sobě pohlíží na všechny jako na své služebníky, a pokud nám neslouží, jako na své nepřátele. Jedním slovem, hledí jen sama na sebe a druhé stěží považuje za lidi. V srdci si jich cení méně než svých koní či psů. A jelikož si druhých cení tak nízko, činit jim zlo nepokládá za nic. Odtud pochází nenávist a msta, cizoložství a smilství, krádeže a podvody, lhaní a urážení, krutost a surovost a další podobná zla. Jsou to zla, v nichž žijeme od narození.

Abych ukázal, že jsou dovolena kvůli našemu spasení, budu pokračovat v následujícím pořadí:

1. ***Každý člověk se nalézá ve zlu a aby mohl být přetvořen, musí z něj být vyveden.***
2. ***Zla není možné odstranit, pokud se neprojeví.***
3. ***Nakolik jsou zla odstraněna, natolik jsou odpuštěna.***
4. ***Zlo je tedy dopouštěno kvůli cíli - našemu spasení.***

277a.[81] *(1)* ***Každý člověk se nalézá ve zlu a aby mohl být přetvořen, musí z něj být vyveden.*** V církvi se ví, že v každém člověku je dědičné zlo, které je zdrojem jeho posedlosti po mnoha dalších zlech. Proto

nejsme schopni jednat dobře sami od sebe. Zlo totiž nedokáže činit jiné dobro než takové, jež má uvnitř v sobě zlo. Toto vnitřní zlo znamená, že dobro činíme kvůli sobě a tak, aby jako dobro jen vypadalo.

Víme, že toto dědičné zlo získáváme od rodičů. Říká se, že pochází od Adama a jeho ženy, ale to je omyl. My všichni je máme od narození od svých rodičů, a ti zase od svých rodičů, kteří je získali od svých. Tak se postupně zlo předávalo od jednoho k druhému, zvětšovalo se a rostlo, hromadilo se a bylo předáváno potomkům. V člověku tak není nic celistvého a vše je v něm zlé. Cítí snad někdo, že milovat sebe více než ostatní je zlé? A kdo tedy ví, co to je zlo, když právě to je hlavou všech zel?

Fakt, že naše dědičnost pochází od našich rodičů, prarodičů a praprarodičů, vysvítá z mnoha známých skutečností ve světě, například z toho, že jednotlivé domácnosti, rodiny, ba dokonce i národy lze rozlišit jednoduše podle tváří. Tváře jsou obrazem duše a duše je taková, jaké jsou pohnutky lásky. Někdy se také rysy dávného předka znovu objeví u vnuka či pravnuka. Pouze podle tváře dokážu poznat, zda člověk je či není Žid či z jaké rodové linie někdo pochází. Nepochybuji o tom, že jiní to poznají také.

Pokud se naše pohnutky lásky takto odvozují a přenášejí od rodičů, platí to i pro zla, neboť i ta jsou věcí pohnutek.

Nyní však uvedu, co je zdrojem zmíněné podobnosti. Duše každého člověka pochází od otce a pouze se odívá tělem od matky. Skutečnost, že duše pochází od otce, plyne nejen z toho, co jsem právě uvedl, ale i z mnoha dalších důkazů - například z toho, že dítě černocha či Maura a bílé ženy či Evropanky se narodí černé, a naopak.[82] Zejména to však plyne z faktu, že duše dlí v semenu, neboť jím dochází k oplodnění, a je tím, co se odívá tělem od matky. Semeno je primární formou otcovy lásky - formou jeho vládnoucí lásky s nejbližšími odvozenými formami, tedy těmi nejhlubšími hnutími této lásky.

Tato hnutí jsou u každého člověka zahalena mravností, jež je součástí našeho morálního života, a dobry, jež jsou částečně věcí občanského

a částečně duchovního života. Tyto prvky pak vytvářejí náš vnější život, a to i u zlých lidí. Do tohoto vnějšího života se rodí všechny děti - proto jsou malé děti tak pomilováníhodné. Jak ale přichází puberta a dospělost, děti přecházejí ze svého vnějšího života do vnitřního a nakonec do vládnoucí lásky svého otce. Pokud ta byla zlá a vychovatelé ji různými prostředky nezmírňovali a neusměrňovali, stává se láskou potomka, stejně jako jí byla u otce.

Přesto zlo nelze vymýtit, ale jen oddálit, jak uvidíme v následujícím. To nám prozrazuje, že každý člověk je ponořen ve zlu.

277b. I bez vysvětlování je zjevné, že člověk musí být vyveden ze zla, aby mohl být přetvořen. Ten, kdo je ve zlu ve světě, je totiž ve zlu i po odchodu z něj. Pokud tedy zlo není odstraněno ve světě, nemůže být odstraněno ani potom. Kam strom padne, tam leží. Tak i lidský život zůstává takovým, jakým byl, když zemřel. Každý je navíc souzen podle svých činů. To neznamená, že by mu byly vypočítávány, ale že se k nim vrací a jedná tak jako předtím. Smrt je pokračováním života s tím rozdílem, že již nemůžeme být přetvořeni. Naše přetvoření je totiž naplněno, tedy uskutečněno ve věcech prvotních i konečných. Konečné věci se ve světě přetvářejí v harmonii s prvotními, což později už není možné. Konečné věci našeho života, které si s sebou bereme po smrti, totiž utichají a souhlasí neboli tvoří jeden celek s naším nitrem.

278a.[83)] *(2) Zla není možné odstranit, pokud se neprojeví.* To neznamená, že aby se zla projevila, musíme je činit, ale že se máme zkoumat, a to nejen co do svých činů, ale také co do svých myšlenek a toho, co bychom dělali, kdybychom se neobávali zákonů a ztráty pověsti. Zejména se musíme zaměřit na ta zla, která ve svém duchu připouštíme jako dovolená a nepovažujeme je za hříchy. Ta totiž stále činíme.

Abychom se mohli zkoumat, byl nám dán intelekt; a byl nám dán odděleně od vůle tak, abychom mohli vědět, chápat a uznávat, co je dobro a co je zlo. Umožňuje nám také poznat charakter naší vůle, čili poznat, co milujeme a po čem toužíme. Abychom to byli schopni spatřit, náš intelekt byl obdařen nižším a vyšším neboli vnitřním a vnějším myšlením

tak, aby z vyššího a vnitřního myšlení viděl, co vůle zamýšlí v nižším a vnějším myšlení. Vidí to podobně, jako když pozorujeme svou tvář v zrcadle. Když to vidíme a víme, co to je hřích, a žádáme-li Pána o pomoc, můžeme si tyto věci nepřát, vyhýbat se jim, a potom jednat proti nim. I když to nejde bez překážek, přesto si to můžeme vynutit bojem, až se nakonec od nich odvracíme a ošklivíme si je. Tehdy poprvé skutečně vnímáme i cítíme, že zlo je zlem a dobro je dobrem.

To tedy znamená zkoumat se, vidět a uznat své hříchy, vyznat je a pak od nich upouštět. Je však jen málo těch, kdo vědí, že právě to je podstatou křesťanského náboženství. Pouze ti totiž mají lásku k bližnímu a víru, jsou vedeni Pánem a konají dobro od Něj. Proto uvedu něco o lidech, kteří tyto věci nečiní, a přesto se domnívají, že žijí náboženským životem. Jsou to:

a) Lidé, kteří vyznávají, že jsou vinni všemi hříchy, a přesto žádný v sobě nevyhledávají. b) Lidé, kteří je z náboženských důvodů odmítají vyhledávat. c) Lidé, kteří kvůli světským zájmům nikdy o hříších nepřemýšlejí, a proto nevědí, co jsou. d) Lidé, kteří jsou hříchům nakloněni, a proto je nemohou znát. e) Hříchy se u žádného z těchto lidí neprojevují, a proto nemohou být odstraněny. f) Nakonec je potřeba objasnit doposud neznámou příčinu, proč nelze odstranit hříchy bez toho, aby byly zkoumány, projevily se, byly uznány, vyznány a bylo jim odpíráno.

278b. Tyto body však objasním každý jednotlivě, neboť tvoří základní principy křesťanského náboženství na straně člověka.

a) O lidech, kteří vyznávají, ze jsou vinni všemi hříchy, a přesto žádný v sobě nevyhledávají. Říkají: „Jsem hříšník. Narodil jsem se v hříchu. Od hlavy až k patě ve mně není nic neporušeného; jsem pouhé zlo. Dobrý Bože, buď ke mně milostivý, odpusť mi, očisti mě, zachraň mě a dej, ať chodím v čistotě po stezce spravedlivých," a mnoho dalších podobných slov. Přesto se však nezkoumají, a tak žádné zlo neznají; a nikdo se nemůže vyhýbat něčemu, co nezná, a již vůbec nemůže proti tomu bojovat.

Tito lidé se také domnívají, že po tomto vyznání jsou čistí a obmytí, přestože jsou od hlavy až k patě nečistí a neobmytí. Celé takové vyznání totiž všechna zla pouze uspává a vede nakonec k tomu, že jsme vůči nim slepí. Je to jako něco obecného bez čehokoli konkrétního, což není nic.

b) O lidech, kteří zlo z náboženských důvodů odmítají vyhledávat. Jsou to zejména ti, kteří oddělují lásku k bližnímu od víry. Říkají si totiž: „Proč bych měl pátrat po tom, zda je něco zlé či dobré, když zlo mě nezatratí a dobro mě nespasí? Samotná víra, na kterou myslím a kterou s důvěrou vyznávám, mě ospravedlní a očistí od všech hříchů. A když jsem ospravedlněn, jsem před Bohem bezúhonný. Jsem sice ponořen ve zlu, ale Bůh je smyje v okamžiku, kdy k němu dojde, a tak již není patrné," spolu s mnohým dalším.

Kdo však nevidí, otevře-li své oči, že to jsou jen prázdná slova bez obsahu, neboť postrádají jakékoli dobro? Přemýšlí-li někdo o pekle a věčném zatracení, může také takto smýšlet a mluvit a dokonce se na tyto věci s důvěrou spoléhat. Chce snad takový člověk něco dalšího, ať o pravdě nebo o dobru? O pravdě říká, že to není nic než než to, co utvrzuje jeho víru; a o dobru říká: „Co jiného je dobro než něco, co je ve mě díky víře? Abych však měl v sobě dobro, nebudu je činit jakoby sám ze sebe, neboť to by bylo usilováním o zásluhu, a dobro konané pro zásluhu není žádným dobrem." Tak všechna zla přehlíží, až vůbec neví, co to zlo je. Co potom může takový člověk v sobě vyhledávat a spatřovat? Není pak jeho stav takový, že oheň posedlosti po zlu uzavřený uvnitř požírá niterné části jeho mysli a ničí je až k jejímu vchodu? Pouze ten takoví lidé stráží, aby se požár neprojevil navenek. Po smrti se však vchod do mysli otevře, a tehdy se objeví před zraky všech.

c) *O lidech, kteří kvůli světským zájmům nikdy o hříších nepřemýšlejí, a proto nevědí, co jsou.* Jsou to lidé, kteří milují svět nade vše a nepřipustí žádnou pravdu, která by je vyvedla z některého klamu jejich náboženství. Říkají si: „A co já s tím? Tak já neuvažuji." Odmítají tím pravdu, jakmile ji slyší, a pokud ji slyší, zadusí ji. Obdobně jednají, když slyší kázání - nepodrží si z něj víc než pár slov bez obsahu.

Jelikož takto zacházejí s pravdou, nevědí ani, co to je dobro, neboť dobro tvoří s pravdou jeden celek. A dobro, jež nevychází z pravdy, neumožňuje poznat zlo - kromě případů, kdy zlo nazývají dobrem a odůvodňují si to nepravdami. O těchto lidech hovoří Pán jako o zrnech, která padla mezi trní: „Jiná zrna padla mezi trní; trní vzrostlo a udusilo je. ... To je ten, kdo slyší Slovo, ale časné starosti a vábivost majetku Slovo udusí, a zůstane bez úrody." (Mt 13,7.22; M 4,7.18.19; L 8,7.14)

d) *O lidech, kteří jsou hříchům nakloněni, a proto je nemohou znát.* Tito lidé věří v Boha a uctívají Jej obvyklými rituály, a zároveň se vnitřně utvrzují v tom, že některé hříšné zlo není skutečně hříchem. Zakrývají je totiž klamy a zdánlivostmi, a tím skrývají jeho obludnost. A když se jim to podaří, jsou mu nakloněni a chovají se k němu jako k příteli a rodinnému příslušníkovi.

Řekl jsem, že to činí pouze lidé, kteří věří v Boha, neboť jiní nepovažují žádné zlo za hřích - přestože každý hřích je proti Bohu.

Avšak osvětleme si to příklady. Zlo nepovažuje za hřích ten, kdo lační po zisku a vymýšlí si důvody, kterými ospravedlňuje různé druhy podvodů. Podobně činí ti, kteří si odůvodňují pomstu vůči nepřátelům nebo ožebračování nevinných lidí v době války.

e) *Hříchy se u žádného z těchto lidí neprojevují, a proto nemohou být odstraněny.* Veškeré zlo, jež nevyjde najevo, se živí samo ze sebe. Je jako oheň ve dřevu pod popelem nebo jako hnis v ráně, která se neotevřela. Jakékoli uzavřené zlo se totiž rozrůstá a neustane v tom, dokud vše nepozře. Aby tedy žádné zlo nebylo uzavřeno, je každému dovoleno myslet ve prospěch Boha či proti Němu a ve prospěch posvátných hodnot církve či proti nim, aniž by byl kvůli tomu ve světě trestán. Pán o tom hovoří u Izajáše: „Od hlavy až k patě nic zdravého není. Samá modřina a jizva i čerstvá rána, nejsou vymačkány ani obvázány ani ošetřeny olejem. ... Omyjte se, očisťte se, odkliďte Mi své zlé skutky z očí, přestaňte páchat zlo. Učte se činit dobro. ... Pak i kdyby vaše hříchy byly jako šarlat, zbělejí jako sníh, i kdyby byly rudé jako purpur, budou bílé jako vlna. ... Když však odmítnete a budete se zpěčovat, bude vás

požírat meč." Iz 1,6.16.[17].18.19 Být pozřen mečem znamená být zničen nepravdou zla.

f) *Doposud nebyla známa příčina, proč nelze odstranit hříchy bez toho, aby byly zkoumány, projevily se, byly uznány, vyznány a bylo jim odpíráno.* Na předchozích stránkách jsem uvedl, že celé nebe je uspořádáno ve společenství podle [pohnutek k dobru, a celé peklo je uspořádáno podle] tužeb po zlu opačných pohnutkám k dobru. Každý člověk je přitom co do svého ducha v některém společenství - v nebeském, pokud žije v pohnutách k dobru, a v pekelném, pokud žije v tužbách po zlu. Dokud žijeme ve světě, nevíme o tom, avšak svým duchem jsme na jednom či druhém místě. Bez toho bychom nemohli žít a Pán by nás nemohl vést.

Jsme-li v pekelném společenství, Pán nás z něj nemůže vyvést jinak než v souladu se zákony Své Božské Prozřetelnosti. Jeden z nich praví, že musíme vidět, že jsme v pekle, musíme chtít vyjít ven a musíme se o to sami od sebe pokusit. To můžeme činit, dokud jsme ve světě, ne však po smrti. Tehdy již navěky zůstáváme ve společenství, do kterého jsme vstoupili ve světě.

To je tedy důvod, proč se musíme zkoumat, spatřit a uznat své hříchy, činit pokání, a potom takto vydržet až do konce svého života. Mohl bych uvést tolik vlastních zkušeností, až bych to plně dokázal - pro takové důkazy však zde není místo.

279. *(3) Nakolik jsou zla odstraněna, natolik jsou odpuštěna.* Je omylem dnešní doby domnívat se, že když nám jsou odpuštěny hříchy, jsou z nás sejmuty či dokonce vyvrženy ven, že stav našeho života může být změněn, ba zcela převrácen v jediném okamžiku, a že se tak můžeme proměnit ze zlých lidí v dobré, tedy že můžeme být bezprostředním milosrdenstvím Pána vyvedeni z pekla a okamžitě přeneseni do nebe. Avšak lidé s touto vírou či názorem nevědí nic o tom, co to je zlo a dobro a nevědí nic o stavu lidského života. Nevědí vůbec nic o tom, že pohnutky naší vůle jsou pouze změny a variace stavů čistě organických substancí mysli, že myšlenky intelektu jsou pouze změny a variace forem těchto substancí a že paměť je trvalý důsledek těchto změn.

Všechny tyto poznatky nám jasně ukazují, že žádné zlo nelze odstranit jinak než postupně a že odpuštění zla není totéž co jeho odstranění. Uvedl jsem je však ve zhuštěné formě a kdybych je nevysvětlil, čtenář by je sice mohl uznat, nikoli však pochopit. A když něco nepochopíme, je to, jako když táhneme vůz vlastníma rukama. Proto musím výše uvedené body vysvětlit každý zvlášť, a to v pořadí, ve kterém byly vyjmenovány.

a) *Je omylem dnešní doby domnívat se, že když nám jsou odpuštěny hříchy, jsou z nás sejmuty či dokonce vyvrženy ven.* Dozvěděl jsem se z nebe, že žádné zlo, se kterým se rodíme a které v sobě probudíme k životu, z nás není úplně sejmuto. Je od nás pouze oddáleno, takže se již neprojevuje. Dříve jsem podobně jako většina lidí ve světě věřil, že když jsou zla odpuštěna, jsou z nás vyvržena ven a smyta a odplavena podobně jako špína s tváře vodou. Se zly neboli hříchy je tomu ale jinak. Všechna v nás zůstávají. Když se kajeme a jsou nám odpuštěna, jen se posunou ze středu na okraj. Co je ve středu, to máme přímo před očima a jeví se nám jakoby na denním světle; a co je na okraji, je ve stínu a někdy v temnotě noci. Jelikož tedy naše zla z nás nejsou sejmuta, ale jen oddálena či odvržena na kraj a člověk se může přemísťovat ze středu k obvodu, může se stát, že se vrátí ke svým zlům, o nichž se domníval, že z něj byla vyvržena ven. Jsme totiž takoví, že můžeme přecházet z jedné pohnutky do druhé, někdy i do opačné, a tak přecházíme z jednoho centra do druhého. Pohnutka, ve které se právě nacházíme, vytváří v dané chvíli centrum, neboť tehdy jsme v její radosti a v jejím světle.

Jsou lidé, kteří jsou Pánem po smrti pozvednuti do nebe, neboť dobře žili, avšak nesou si s sebou víru, že jsou čistí a prosti hříchů, a že proto nenesou žádnou vinu. Takoví lidé jsou nejdříve podle své víry oblečeni v bílý šat, neboť ten symbolizuje stav očištění od zla. Po čase si však začnou myslet podobně jako ve světě, že je z nich jakoby smyto veškeré zlo, což je vede k pýše, že již nejsou hříšníky jako ti druzí. Takové přesvědčení lze jen těžko oddělit od jakéhosi duševního povznesení a pohrdání druhými. Tehdy, aby jim byla odňata tato imaginární víra,

jsou odesláni pryč z nebe a posláni zpět do svých zel, kterým podlehli ve světě. Zároveň je jim ukázáno, že mají i dědičná zla, o kterých dříve nic nevěděli.

Tak jsou po čase přivedeni k poznání, že jejich zla z nich nejsou sňata, ale jsou od nich jen odddálena, že jsou tedy sami o sobě nečistí a ve skutečnosti nejsou nic než zlo; že je to Pán, který je zdržuje od zel a udržuje je v dobru, a že se jim jen jeví, že to dělají sami od sebe. Tehdy je Pán opět povznese do nebe.

b) *Je omylem dnešní doby domnívat se, že stav našeho života může být změněn v jediném okamžiku, a že se tak můžeme změnit ze zlých lidí na dobré; tedy že můžeme být bezprostředním milosrdenstvím Pána vyvedeni z pekla a okamžitě přeneseni do nebe.* V tomto omylu vězí ti, kdo oddělují lásku k bližnímu od víry a spasení spatřují v samotné víře. Domnívají se totiž, že je ospravedlní a spasí, budou-li pouze myslet na vyznání své víry a s důvěrou je vyslovovat. Mnozí si také myslí, že se tak stane v jediném okamžiku, a ne-li dříve, tak když se blíží jejich poslední hodina. Tito lidé se nemohou oprostit od víry, že stav jejich života se může okamžitě změnit a oni mohou být z bezprostředního milosrdenství spaseni. V poslední kapitole této knihy však uvidíme, že Pánovo milosrdenství není bezprostřední a že se nemůžeme stát v jediném okamžiku ze zlých lidí dobrými a být vyvedeni z pekla a přemístěni do nebe jinak než neustálým působením Božské Prozřetelnosti od raného dětství až do konce života.

Zatím si řekneme jen to, že všechny zákony Božské Prozřetelnosti mají za cíl naše přetvoření, a proto spasení - což znamená převrácení našeho stavu, jenž je od narození pekelný, v jeho opak, stav nebeský. Toho lze dosáhnout jedině postupně tím, že budeme ustupovat od zla a jeho radosti a vstupovat do dobra a jeho radosti.

c) *Lidé s touto vírou nevědí nic o tom, co to je zlo a co to je dobro.* Nevědí totiž, že zlo je radost, kterou nám přinášejí žádosti jednat a myslet proti Božskému řádu, a že dobro je radost, kterou nám přinášejí pohnutky jednat a myslet v souladu s Božským řádem. Neuvědomují si,

že existují myriády žádostí, které vstupují do každého jednotlivého zla a tvoří je, a myriády pohnutek, které obdobně tvoří každé jednotlivé dobro; a že tyto myriády impulzů jsou v našem nitru tak uspořádány a vzájemně propojeny, že nelze změnit ani jeden, aby nebyly zároveň změněny všechny ostatní.

Ti, kdo to nevědí, mohou věřit či domnívat se, že zlo, jež se jim jeví jako něco jednoduchého, může být jednoduše odstraněno, a že dobro, které se jim také jeví jako něco jednoduchého, může být uvedeno na jeho místo. Jelikož neví, co to je zlo a dobro, nemohou jinak než domnívat se, že může dojít k okamžitému spasení a bezprostřednímu milosrdenství. V poslední kapitole této knihy však uvidíme, že to není možné.

d) *Lidé, kteří věří v okamžité spasení a bezprostřední milosrdenství, nevědí, že pohnutky vůle jsou pouze změny a variace stavů čistě organických substancí mysli, že myšlenky intelektu jsou pouze změny a variace forem těchto substancí a že paměť je trvalý důsledek těchto změn a variací.* Když se o tom někdo zmíní, každý si uvědomí, že k pohnutkám a myšlenkám může docházet pouze v substancích a jejich formách - subjektech. Jelikož se tak děje v mozku, který je plný substancí a forem, hovoříme o čistě organických formách. Když se nad tím někdo rozumně zamyslí, musí se smát fantazii o tom, že pohnutky a myšlenky nevznikají v substanciálních předmětech, ale že to jsou jakési závany vytvářené teplem a světlem podobně jako iluzorní obrazy ve vzduchu či v éteru. Myšlenka totiž nemůže přežívat mimo substanciální formu o nic více než vidění mimo oko, slyšení mimo ucho a chutnání mimo jazyk.[84)] Podívej se na mozek, a spatříš nespočetné substance a také vlákna, z nichž není žádné, jež by nebylo součástí struktury. Je potřeba ještě další důkaz než tento vizuální?

Můžeš se však zeptat: „Co to je pohnutka a myšlenka?" K odpovědi lze dospět, podíváme-li se na tělo jako celek i v detailu. Je v něm velké množství vnitřních orgánů, všechny usazené na svém místě a vykonávající své funkce pomocí změn a variací svých stavů a forem. Víme, že

sc zabývají každý svou činností - žaludek svou, střeva, ledviny, játra, slinivka, slezina, srdce a plíce také svou. Všechny tyto činnosti jsou vyvolávány pouze zevnitř, a tato vnitřní aktivace se děje prostřednictvím změn a variací stavů a forem.

Je zřejmé, že činnost čistě organických substancí mysli není jiná - pouze s tím rozdílem, že činnost organických substancí těla je přírodní, zatímco činnost organických substancí mysli je duchovní. Tyto dvě skupiny tvoří jeden celek prostřednictvím souvztažností.

Charakter změn a variací stavů a forem organických substancí mysli, tedy pohnutek a myšlenek, nelze předvést vizuálně. Lze jej však vidět jakoby v zrcadle na změnách a variacích stavu plic při mluvení a zpěvu. Je mezi nimi totiž souvztažnost. Zvuk řeči a zpěvu, stejně jako artikulace zvuku vytvářející slovní výrazy řeči a melodii zpěvu, vzniká pomocí plic. Zvuk je přitom souvztažný s pohnutkou a řeč s myšlenkou. Z nich také vznikají; děje se tak změnami a variacemi stavů a forem organických substancí v plicích, z plic tyto změny a variace postupují tracheou neboli průdušnicí do hrtanu a hlasivkové štěrbiny, potom do jazyka a nakonec do úst.

K prvnímu druhu změn a variací stavů a forem zvuku dochází v plicích, k druhému v průdušnici a hrtanu, k třetímu v hlasivkové štěrbině různým rozevíráním jejího otvoru, k čtvrtému v jazyku jeho různými polohami vůči patru a zubům a k pátému v ústech jejich rozličnou modelací. To nám ukazuje, že zvuk a jeho artikulované vyjádření, tedy řeč a zpěv, jsou vytvářeny pouze postupnými a spojitými změnami a variacemi stavů těchto organických forem.

Jelikož tedy zvuk a řeč jsou vytvářeny pouze našimi mentálními pohnutkami a myšlenkami (neboť z nich vznikají a neexistují mimo ně), vysvítá z toho, že pohnutky vůle jsou změny a variace stavů čistě organických substancí mysli a že myšlenky intelektu jsou změny a variace forem těchto substancí, obdobně jako je tomu v plicích.

Protože tedy pohnutky a myšlenky jsou pouze změny stavů forem mysli, paměť pak není nic jiného než trvalý důsledek těchto změn. Veš-

keré změny a variace stavů v organických substancích jsou totiž takové povahy, že jakmile si na ně tyto substance zvyknou, stanou se trvalými. Tak se plíce naučí vytvářet různé zvyky v průdušnici, obměňovat je v hlasivkové štěrbině, artikulovat je jazykem a modifikovat je ústy; a jakmile se to tyto orgány naučí, dané činnosti v nich zakoření a mohou být opakovány.

Tyto změny a variace jsou nekonečně dokonalejší v organické struktuře mysli než v organické struktuře těla, jak uvádím v knize *Božská Láska a Moudrost* (odst. 199-204). Vysvětluji zde, že veškerá dokonalost roste a klesá se stupni a podle stupňů. Více o tom viz níže (odst. 319).

280. Dalším omylem dnešní doby je domněnka, že když jsou hříchy odpuštěny, jsou odstraněny. V tomto omylu vězí ti, kdo věří, že díky svatému přijímání jsou jim odpuštěny hříchy, přestože je ze sebe neodstranili pokáním. V tomto omylu vězí také ti, kdo věří, že je spasí samotná víra nebo papežské prominutí. Ti všichni uvěřili v bezprostřední milosrdenství a okamžité spasení.

Když však převrátíme pořadí, pak je to pravda: jsou-li hříchy odstraněny, jsou také odpuštěny. Odpuštění však musí předcházet pokání, bez kterého k žádnému odpuštění nedojde. Proto Pán přikázal Svým učedníkům, aby zvěstovali pokání na odpuštění hříchů (L 24,47) a Jan kázal křest pokání na odpuštění hříchů (L 3,3).

Pán odpouští hříchy všem. Neobviňuje nás a nic nám nepřičítá. Přesto nám nemůže hříchy odejmout jinak než podle zákonů Své Božské Prozřetelnosti. Když se Ho Petr zeptal, kolikrát by měl odpustit svému bratru, který se proti němu provinil, zda sedmkrát, odpověděl mu: *„Ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát sedmkrát." (Mt 18, 21.22)* Co by potom pro nás neučinil Pán, jenž je milosrdenství samo?

281. *(4) Zlo je tedy dopouštěno kvůli cíli - našemu spasení.* Je známo, že máme plnou svobodu myslet a chtít, avšak nemáme plnou svobodu hovořit o tom, co si myslíme a co chceme, a uskutečňovat to. Můžeme smýšlet jako ateisté, popírat Boha a rouhat se posvátným hodnotám Slova a církve; můžeme je dokonce chtít řečí a skutky zničit až

k úplnému vyhlazení, avšak brání nám v tom občanské, morální a církevní zákony. Tak této bezbožnosti a zločinnosti hovíme vnitřně tím, že na ně myslíme, chceme je a dokonce je i zamýšlíme, ale nejednáme tak. I neateisté mají plnou svobodu myslet na mnoho zlých věcí - například na podvody, smilství, msty a další šílenosti, a občas je i uskutečňují. Lze tedy uvěřit tomu, že bez této plné svobody bychom nejenom nemohli být spaseni, ale dokonce bychom se úplně zničili?

Poslechni si nyní příčinu. My všichni jsme od narození ponořeni ve všech druzích zla. Tato zla jsou v naší vůli, a cokoli máme ve vůli, to milujeme. Milujeme totiž vše, co si niterně přejeme, a přejeme si to, co milujeme. Tato láska naší vůle vplývá do intelektu a tam způsobuje, že pociťujeme její radost. Odtud vchází do myšlenek a také do záměrů. Kdyby nám tedy nebylo dovoleno myslet podle lásky své vůle, kterou nám vštípila dědičnost, tato láska by zůstala uzavřena uvnitř a nikdy by nám nepřišla na oči. Láska ke zlu, která se nestane zjevnou, je jako nepřítel v záloze, jako jed v krvi nebo jako infekce v hrudi - pokud tyto ponecháme uzavřené, přivodí nám smrt.

Když je nám ale dovoleno myslet na zla své životní lásky natolik, až je zamýšlíme, mohou být vyléčena duchovními prostředky, podobně jako choroba prostředky přírodními.

Nyní řeknu, jací bychom byli, kdyby nám nebylo dovoleno myslet v souladu s radostí své životní lásky. Nebyli bychom již lidmi. Ztratili bychom totiž své dvě schopnosti, svobodu a rozumnost, na kterých spočívá podstata našeho lidství. Radost těchto zel by zaplnila vnitřní části našich myslí tak dokonale, až by otevřely bránu. Tehdy bychom se neubránili tomu, abychom obdobným způsobem také nemluvili a nejednali. Tak bychom svou šílenost neprojevovali jen sami před sebou, ale i před celým světem, až bychom nakonec nevěděli, jak zakrýt svůj stud. Abychom tedy nepřišli do takového stavu, je nám dovoleno myslet na svá zděděná zla a chtít je, ne však hovořit o nich a uskutečňovat je. Mezitím se učíme občanským, morálním a duchovním principům, jež také vcházejí do našeho myšlení a odstraňují ony šílenosti. Tak nás Pán

léčí; to však nemůže ve větší míře, než nakolik umíme strážit bránu, a také pouze tehdy, uznáváme-li Boha a prosíme Ho o sílu bránit se těmto zlům. Pak nakolik jim bráníme, natolik jim zabraňuje vstoupit do našich záměrů, a nakonec i do našich myšlenek.

Máme tedy svobodu myslet, jak chceme, aby naše životní láska mohla vyjít z úkrytu na světlo našeho intelektu. Jinak bychom nevěděli o svém zlu nic, a tak bychom se mu nemohli vyhýbat. Výsledkem by bylo to, že by se zlo v nás tak rozšířilo, až by v nás nezbylo žádné místo pro obnovu. Pokud bychom měli děti, stěží by se našlo i u nich, neboť zlo se přenáší od rodičů na potomky. Pán však zabezpečuje, aby se to nestalo.

282. Pán by mohl uzdravit intelekt každého člověka a způsobit, abychom nemysleli zle, ale dobře - a to pomocí různých strachů, zázraků, rozhovorů s mrtvými, vizí a snů. Vyléčit jen intelekt by však znamenalo vyléčit nás pouze zevně, neboť náš intelekt se svými myšlenkovými procesy je vnější součástí našeho života, zatímco vůle se svými pohnutkami tvoří vnitřní součást našeho života. Léčení pouhého intelektu by tedy bylo jako léčení symptomů a vnitřní zloba by zůstala uzavřena, bez možnosti vyjít ven. Nejprve by pozřela své okolí, pak vzdálenější prvky, až by nakonec vše zmrtvělo. Je to vlastní vůle, jež musí být vyléčena, a to nikoli vplýváním intelektu do ní, neboť k tomu nedochází, ale tím, že ji intelekt učí a povzbuzuje. Kdyby byl vyléčen pouze náš intelekt, byli bychom jako nabalzamovaná mrtvola nebo jako mrtvé tělo pokryté vonnými parfémy a růžemi. Ty by brzy nasákly takovým zápachem z těla, že by se nemohl přiblížit k nosu žádného člověka. Tak by se stalo i s nebeskými pravdami v intelektu, kdyby se uzavřela zlá láska naší vůle.

283. Jak již bylo řečeno, člověku je dovoleno myslet na zla, a to až k jejich zamýšlení, aby mohla být odstraněna občanskými, morálními a duchovními prostředky. To se děje tehdy, když zvažuje, že jsou proti spravedlnosti a slušnosti, proti cti a důstojnosti a proti dobru a pravdě, a tak proti životnímu klidu, radosti a štěstí. Těmito třemi prostředky Pán uzdravuje lásku naší vůle - nejprve pomocí strachu, ale později láskou.

Přesto nejsou zla z člověka sňata a odvržena, ale jen oddálena a odložena na okraj. A když jsou na okraji a dobro je uprostřed, zla se již neobjevují - cokoli je totiž ve středu, je přímo před očima, viditelné a vnímatelné. Přesto je potřeba si uvědomit, že i když je dobro ve středu, člověk není díky tomu v dobru, pokud zla, jež jsou na okraji, nesměřují dolů a ven. Pokud hledí vzhůru či dovnitř, nebyla odstraněna, ale stále se pokoušejí dostat zpátky do středu. Směřují a hledí dolů a vně tehdy, když se vyhýbáme zlům jako hříchům, a ještě více, když si je ošklivíme, neboť tehdy je zatracujeme, odevzdáváme je peklu a způsobujeme, že hledí jeho směrem.

284. Lidský intelekt může přijímat dobro i zlo, pravdu i nepravdu - to však nemůže naše vůle. Ta musí být buď ve zlu, nebo v dobru, nemůže být v obojím. Vůle je totiž naše vlastní já a spočívá v ní naše životní láska. Avšak i v intelektu je dobro a zlo odděleno jako něco vnitřního a vnějšího, a tak můžeme být vnitřně ve zlu a navenek v dobru. Když jsme však přetvořováni, dobro a zlo jsou přivedeny k sobě. Tehdy vzniká konflikt a boj. Pokud je těžký, nazývá se pokušením, a pokud není těžký, je jako kvašení vína či silného alkoholu. Pokud tehdy zvítězí dobro, zlo se svým klamem je odstraněno na okraj, podobně jako kal padá na dno nádoby. Dobro se tak zušlechťuje stejně jako víno kvašením a získává čistotu alkoholu. Pokud však zvítězí zlo, je na okraj odstraněno dobro se svou pravdou a zakaluje se a kazí jako nevykvašené vino či alkohol.

Srovnání s kvašením vychází z faktu, že „kvasnice" ve Slovu označují nepravdu zla (například u Oz 7,4; L 12,4 a jinde).

Božská Prozřetelnost je u zlých stejně jako u dobrých lidí.

285. My všichni lidé, ať dobří nebo zlí, máme dvě schopnosti, z nichž jedna tvoří intelekt a druhá vůli. Schopnost vytvářející intelekt znamená, že můžeme chápat a myslet - proto ji nazýváme rozumností. A schopnost vytvářející vůli znamená, že tyto věci můžeme činit svobodně, tedy můžeme na ně myslet, a proto i o nich hovořit a jednat podle nich, pokud jen neodporují našemu rozumu či rozumnosti. Svobodně jednat znamená jednat, jak často chceme a jak chceme.

Tyto dvě schopnosti jsou stálé a spojité od prvního po poslední ve všem, na co myslíme a co činíme, a to celkově i v každé jednotlivosti. Nejsou nám však vrozené, ale máme je od Pána. Pánova přítomnost v nich je tedy Jeho přítomností i v těch nejmenších jednotlivostech našeho intelektu a myšlení a naší vůle a pohnutek, a proto i našeho mluvení a jednání. Zbav se těchto schopností byť v sebenepatrnějším detailu, a nebudeš moci myslet ani mluvit jako člověk.

Již jsem mnohokrát vysvětlil, že právě díky těmto dvěma schopnostem jsme lidmi, můžeme myslet a mluvit, vnímat dobro a chápat pravdu, a to nejen občanskou a morální, ale i duchovní, a být přetvořeni a znovuzrozeni - krátce řečeno, můžeme být spojeni s Pánem a díky tomu žít navěky. Také jsem vysvětlil, že tyto dvě schopnosti nemají jen dobří, ale i zlí lidé. Jelikož tedy tyto dvě schopnosti máme od Pána a nejsou nám dány jako vlastní (Božství totiž nemůže být člověku přisvojeno jako jeho, ale lze je k němu pouze připojit, čímž se pak jeví jako jeho vlastní) a jelikož toto Božství je v každé naší nejnepatrnější jednotlivosti, Pán vládne i těm nejmenším jednotlivostem ve zlých stejně jako v dobrých. A tato Pánova vláda je tím, co nazýváme Božskou Prozřetelností.

286. Je tedy zákonem Božské Prozřetelnosti, že můžeme jednat svobodné a rozumně, tedy pomocí těchto dvou schopností zvaných svoboda a rozumnost. Je také zákonem Božské Prozřetelnosti, aby se nám vše, co činíme, jevilo jako něco, co jsme učinili sami od sebe, tedy jako něco vlastního; a je také zákonem Božské Prozřetelnosti, že musí být dopouštěna zla, abychom z nich mohli být vyvedeni. Z toho všeho plyne, že můžeme tyto své schopnosti zneužít a svobodně a podle rozumu si odůvodnit, cokoli chceme. Můžeme totiž učinit rozumným cokoli, co si přejeme, ať to je ze své podstaty rozumné, či ne. Proto někteří lidé říkají: „Co to je pravda? Nemůžu snad učinit pravdou, cokoli chci? Nedělá to celý svět?" Kdokoli to dovede, činí tak odůvodňováním.

Vezmi si nějakou nejméně pravdivou myšlenku a řekni někomu chytrému, aby ji dokázal - a on tak učiní. Řekni mu například, aby dokázal, že člověk je zvíře nebo že duše je jako pavouk ve své pavučině a vládne jako on tělu pomocí vláken, nebo mu řekni, že náboženství je pouhým poutem; on pak dokáže kteroukoli z těchto myšlenek tak, že se zdá pravdivá. Je něco snazšího? Neví totiž, co to je zdání či klam, jež slepá víra pokládá za pravdu.

Proto lidé nemohou spatřit pravdu, že Božská Prozřetelnost působí i v těch nejmenších jednotlivostech intelektu a vůle (neboli jinými slovy, v těch nejmenších jednotlivostech myšlení a pohnutek) každého člověka, zlého i dobrého. Mate je zejména zdání, že zla pocházejí také od Pána. Jak ale brzy uvidíme, od Pána nepochází ani zrnko zla, ale to pochází od nás tím, že jsme přijali za fakt zdání, že myslíme, chceme, mluvíme a jednáme sami ze sebe. Aby však tyto myšlenky byly patrné, vysvětlím je v následujícím pořádku:

1. Božská prozřetelnost je univerzální v těch nejmenších jednotlivostech nejenom u dobrých lidí, ale i u zlých, avšak nepřebývá v jejich zlech.

2. Zlí lidé se sami neustále přivádějí ke zlům a Pán je neustále od zel odvádí.

3. *Pán nemůže zlé lidi zcela odvést od zla a uvést je do dobra, dokud ti věří, že jejich vlastní inteligence je vším a Božská Prozřetelnost není ničím.*

4. Pán vládne peklu prostřednictvím opaků. Zlým lidem, kteří jsou ve světě, vládne v pekle v jejich hlubší podstatě, nikoli však v jejich vnějšku.

287. *(1) Božská Prozřetelnost je univerzální v těch nejmenších jednotlivostech nejenom u dobrých lidí, ale i u zlých, avšak nepřebývá v jejich zlech.* Již jsem vysvětlil, že Božská Prozřetelnost je i v těch nejmenších jednotlivostech našich myšlenek a pohnutek, což znamená, že nemůžeme na nic myslet a nic chtít sami ze sebe. Vše, na co myslíme a co chceme, tedy také co říkáme a děláme, je výsledkem vlivu. Je-li to dobré, vplývá to z nebe, a je-li to zlé, vplývá to z pekla - neboli jinými slovy, dobro vplývá od Pána a zlo z vlastního já člověka.

Uvědomuji si však, že to lze těžko pochopit, neboť rozlišujeme mezi tím, co vplývá z nebe neboli od Pána, a tím, co vplývá z pekla neboli z našeho vlastního já, a zároveň říkáme, že Božská Prozřetelnost je i v těch nejmenších jednotlivostech našich myšlenek a pohnutek tak plně, že nemůžeme na nic myslet ani nic chtít sami ze sebe. Jelikož tvrdím, že můžeme myslet a chtít také z pekla a ze svého já, vypadá to jako rozpor. Žádný zde však není, jak uvidíme v následujícím textu poté, co předešlu několik bodů, které věc objasní.

288. Všichni andělé vyznávají, že nikdo nemůže myslet sám ze sebe, ale že veškeré myšlení pochází od Pána. Všichni duchové pekla zase tvrdí, že nikdo nemůže myslet z nikoho jiného než sám ze sebe. Bylo jim mnohokrát ukázáno, že nikdo z nich nemyslí a nemůže myslet sám ze sebe, a že myšlenky do nich vplývají. Bylo to však zbytečné - nebyli ochotni to přijmout. Zkušenost však učí především tomu, že všechny myšlenky a pohnutky, dokonce i u pekelných duchů, vplývají z nebe. Vplývající dobro se však v pekle převrací v zlo a pravda v klam, tedy vše ve svůj opak.

To mi bylo ukázáno následujícím způsobem. Z nebe byla seslána jistá pravda ze Slova, a tu přijali lidé žijící ve vrchním pekle. Seslali ji pak do nižších pekel a odtud do nejnižších. Pravda se cestou postupné převracela na klam a nakonec na klam zcela opačný původní pravdě. Lidé, u nichž se převracela, se domnívali, že tento klam vytvářejí sami. Přesto však šlo o pravdu sestupující z nebe cestou k nejnižšímu peklu, takto překrucovanou a převracenou. Slyšel jsem, jak se tak děje, třikrát či čtyřikrát. Obdobně je tomu s dobrem. Při sestupu z nebe se postupně mění na sobě opačné zlo.

To mi ukázalo, že pravda a dobro vycházející od Pána se mění, jak jsou přijímány těmi, kdo žijí v klamu a zlu. Přejdou v jinou formu tak dokonale, že původní forma již není patrná. Obdobně se děje u každého zlého člověka, neboť ten je svým duchem v pekle.

289. Mnohokrát mi bylo také předvedeno, že nikdo v pekle nemyslí sám od sebe, ale všichni přejímají myšlenky od druhých lidí kolem sebe, již také nemyslí samostatně, ale rovněž přejímají myšlenky od druhých. Myšlenky a pohnutky tam uspořádaně přecházejí od společenství ke společenství, přestože si každý myslí, že pocházejí od něj.

Někteří duchové, kteří se domnívali, že myslí a chtějí sami od sebe, byli posláni do jistého společenství. Bylo jim zabráněno v komunikaci s okolními společenstvími, ke kterým se obvykle šířily jejich myšlenky. Pak jim bylo řečeno, aby mysleli jinak než duchové společenství, ve kterém byli zadržováni, a aby se přinutili myslet opačně. Připustili, že to nedokážou. To se stalo mnohým duchům včetně Leibnize.[85)] Bylo mu dokázáno, že nikdo nemyslí samostatně, ale každý přejímá myšlenky od druhých, již také nemyslí samostatně. Všichni myslíme vlivem nebe, a nebe zase vlivem od Pána.

Někteří lidé, kteří o této věci uvažovali, to prohlásili za ohromující a řekli, že jen málokdo se nechá v této věci přesvědčit, neboť to naprosto odporuje zdání. Přesto to nemohou popřít, natolik je důkaz přesvědčivý. Stále v úžasu však pravili, že tedy nenesou žádnou vinu za to, že myslí zle, ani za to, že se zdá, jako by zlo pocházelo od Pána. Nemohli

pochopit ani to, jak může sám Pán způsobit, že všichni myslí tak rozdílně. Tyto tři body je potřeba v následujícím textu vysvětlit.

290. K již uvedeným zkušenostem přidám následující. Když mi Pán poprvé umožnil hovořit s duchy a anděly, bylo mi ihned odkryto následující tajemství. Bylo mi řečeno, že tak jako ostatní i já věřím tomu, že myslím a chci sám ze sebe. Ve skutečnosti však ze mě nepochází nic. Pokud je to dobré, pochází to z Pána, a pokud je to zlé, pochází to z pekla. To mi živě ukázaly různé myšlenky a pohnutky, které mi byly postupně navozovány a které jsem postupně mohl vnímat a cítit. Proto jsem později, jakmile něco zlého vpadlo do mé vůle či něco nepravdivého do mého myšlení, pátral po tom, odkud to pochází; a bylo mi to odhaleno. Bylo mi také dopřáno s těmito původci hovořit, vyvrátit jim to a přinutit je, aby se vzdálili. Museli si tedy vzít své zlo a klam zpět a nechat si je pro sebe a ničím takovým už mé myšlení nenaplňovat.

To se mi stalo tisíckrát. V tomto stavu jsem byl řadu let a jsem v něm dodnes. Přesto se mi zdá jako každému jinému, bez jakéhokoli rozdílu, že myslím a chci sám ze sebe. Z Pánovy Božské Prozřetelnosti se to tak jeví všem lidem, jak jsem vysvětlil na patřičném místě výše.

Někteří noví duchové byli tímto mým stavem udiveni. Vypadalo to pro ně přesně tak, jako bych sám ze sebe na nic nemyslel a nic nechtěl, a proto jako bych byl prázdný. Vysvětlil jsem jim však toto tajemství a dodal jsem, že také myslím niterněji a vnímám, zda to, co vplývá do mého vnějšího myšlení, pochází z nebe nebo z pekla - a že to prvé odmítám a to druhé přijímám. Přesto, pokračoval jsem, se mi zdá stejně jako jim, že myslím a chci sám ze sebe.

291. Skutečnost, že veškeré dobro pochází z nebe a veškeré zlo z pekla, nepatří ve světě mezi věci neznámé. V církvi to ví každý. Cožpak člověk, jenž byl uveden v kněžský úřad, neučí, že veškeré dobro je od Boha a že člověk nemůže přijmout sám ze sebe nic, co by mu nebylo dáno z nebe? A také že ďábel vlévá do myšlenek zla, svádí člověka a podněcuje ho ke zlému jednání? Proto také kněz, který věří, že káže z posvátného zápalu, se modlí, aby jej vyučoval Duch svatý a vedl jeho

myšlenky a řeč. Někteří prý znatelně vnímají, že jsou vedeni, a když někdo chválí jejich kázání, zbožně odpovídají, že nemluvili ze sebe, ale z Boha. Proto také když vidí, jak někdo dobře hovoří či jedná, poznamenají, že jej k tomu vedl Bůh, a když vidí někoho hovořit či jednat zle, řeknou, že k tomu byl přiveden ďáblem. Každý ví, že se takto v církvi hovoří; kdo však tomu opravdu věří?

292. Vše, na co myslíme a co chceme, a proto i vše, co říkáme a děláme, plyne z jediného pramene života. A přesto tento jediný životní pramen, Pán, není příčinou toho, že myslíme zle a klamně. Můžeme to objasnit následujícími příklady z přírodního světa.

Ze slunce přírodního světa vyzařuje teplo a světlo a tyto dvě energie vplývají do všech viditelných subjektů a objektů - nejen do subjektů dobrých a objektů krásných, ale i do subjektů zlých a objektů nepěkných - a vyvolávají v nich různé účinky. Vplývají nejen do stromů nesoucích dobré ovoce, ale i do stromů nesoucích špatné ovoce, ba i do vlastního ovoce, jemuž umožňují vyrůst. Obdobně vplývají do dobrých semen i do plevelů, do užitečných a léčivých keřů stejně jako do jedovatých keřů se zlými užitky. Je to stále totéž teplo a totéž světlo a žádné z nich není příčinou zla - ta leží v přijímajících subjektech a objektech.

Obdobný účinek má teplo, jež pomáhá při líhnutí vajec, ve kterých se skrývá sýček, výr či zmije, stejně jako vajec holubů, krásných ptáků či labutí. Vlož vejce obou druhů pod slepici, a tato stvoření se jejím teplem, jež je samo o sobě neškodné, vylíhnou. Co má toto teplo společného s jejich zly a jedy? Totéž platí pro teplo, jež vplývá do bažiny, hnojiště, hnilobných látek či zdechlin, nebo do látek, jež jsou jako víno - vonné, svěží a živé. Kdo nevidí, že příčina není v teple, ale v přijímajícím subjektu? Také stejné světlo vytváří v jednom objektu příjemné barvy, a v druhém barvy nepříjemné; dokonce se v jasných objektech rozjasňuje a září, a když se jejich barva mění v černou, tlumí se a zatemňuje.

Totéž se děje v duchovním světě. Také tam z jejich slunce, tedy z Pána, vzniká teplo a světlo a plyne z něj do jeho subjektů a objektů - andělů a duchů, přesněji do jejich volních a myšlenkových procesů. Teplo

tam je vyzařující Božská láska a světlo vyzařující Božská moudrost. Ty nejsou příčinou toho, že jeden je přijímá jinak než druhý. Pán totiž říká: „On dává Svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé." (Mt 5,45) „Sluncem" se v nejvyšším duchovním smyslu míní Božská láska a „deštěm" Božská moudrost.

293. K tomu přidám jednu andělskou moudrost o lidské vůli a inteligenci. Podle jejich názoru žádný člověk nemá ani špetku vlastní vůle a vlastní prozíravosti. Kdyby prý kdokoli měl byť tuto špetku, nezůstalo by stát nebe ani peklo a celý lidský rod by zahynul. Jako příčinu andělé uvedli, že myriády myriád lidí, již se narodili od stvoření světa, tvoří nebe a peklo, jeden svět pod druhým v takovém uspořádání, že každý z nich tvoří jediný celek, nebe jednoho krásného člověka a peklo jednoho obludného člověka. Kdyby tedy měl jakýkoli člověk špetku vlastní vůle a inteligence, tato jednota by nemohla existovat. Rozpadla by se a spolu s ní by zanikla i ona Božská forma, jež nemůže existovat a trvat, není-li Pán vším ve všem, a lidé pak vůbec ničím.

K tomu přidali další důvod, totiž že myšlení a chtění ze sebe je vlastním Božstvím, zatímco myšlení a chtění z Boha je vlastním lidstvím. Vlastní Božství si přitom nemůže přisvojit žádný člověk, neboť tak by byl člověk Bohem. Zapamatuj si to; pokud chceš, potvrdí ti to andělé, až po své smrti vstoupíš do duchovního světa.

294. Výše (v odst. 289) jsem uvedl, že když se někteří duchové přesvědčili, že nikdo nemyslí ze sebe, ale z druhých, z nichž také nikdo nemyslí ze sebe, ale z vlivu od Pána skrze nebe, v úžasu pravili, že tedy nenesou žádnou vinu za to, že činí zlo; a že se díky tomu zdá, že zlo pochází od Pána. Nemohli také pochopit, jak mohl sám Pán způsobit, že všichni smýšlejí tak rozdílně.

Jelikož takové domněnky nemohou jinak než ovlivnit lidi, kteří přemýšlejí o účincích pouze z hlediska účinků, a nikoli z hlediska jejich příčin, musíme se jich ujmout a vysvětlit je z hlediska příčin.

Za *prvé: Zdá se, že lidé nenesou vinu za to, že činí zlo.* Pokud totiž vše, na co člověk myslí, vplývá od druhých, pak se zdá, že vinu mají

ti, u kterých tyto myšlenky vznikají. Vinu však přesto nese ten, kdo je přijímá, neboť je přijímá za své a nezná ani nechce znát nic jiného. Každý totiž chce být sám sebou, chce sám sebe vést a zejména sám ze sebe myslet a chtít. To je vlastní svoboda, jež se nám zdá vlastní a jíž se těší každý člověk. Kdyby proto věděl, že to, na co myslí a co chce, do něj vplývá od někoho jiného, připadal by si jako svázaný a uvězněný a necítil by se již svým vlastním pánem. Tak by odumřela veškerá radost jeho života a nakonec i jeho vlastní lidství.

Tato skutečnost mi byla mnohokrát potvrzena. Některým duchům bylo umožněno vnímat a cítit, že jsou vedeni druhými. Tehdy se rozlítili vztekem tak velkým, že téměř ztratili schopnost uvažovat. Řekli, že by byli raději spoutáni v pekle, než aby si nemohli myslet, co chtějí, a chtít, co si myslí. Nemít to dovoleno nazývali spoutáním vlastního života, což považovali za tvrdší a hůře snesitelné než být spoutáni tělesně. Spoutáním však již nenazývali nemožnost mluvit a jednat tak, jak myslí a chtějí, neboť potěšení občanského a morálního života, jež spočívá v mluvení a jednání, je tím, co omezuje, a zároveň toto omezení jakoby zlehčuje.

jelikož tedy nechceme vědět, že nás k myšlení vedou druzí, ale chceme myslet samostatně a věříme, že tak činíme, plyne z toho, že sami neseme vinu a nemůžeme se jí zbavit, dokud milujeme své vlastní myšlení. Pokud však své myšlení nemilujeme, z tohoto spojení s druhými se vymaňujeme. Děje se to tehdy, když víme, že nějaká myšlenka je zlá, a proto se tomuto zlu chceme vyhýbat a upouštět od něj. Tehdy nás také Pán vymaňuje ze společenství, jež se nalézá v onom zlu, a přenáší nás do takového společenství, v němž se dané zlo nenachází. Pokud však víme, že něco je zlé, a nevyhýbáme se tomu, tehdy je nám to přičteno za vinu a stáváme se viníky tohoto zla.

O všem, co se domníváme činit sami ze sebe, se tedy říká, že to pochází z člověka, a ne z Pána.

Za druhé: Zdá se, ze zlo pochází od Pána. Lidé mohou takovou domněnku vyvozovat z toho, co bylo uvedeno výše (odst. 288), tedy že dobro vycházející od Pána se v pekle mění ve zlo a pravda v klam. Kdo

však nemůže vidět, že zlo a klam nepocházejí z dobra a pravdy, tedy od Pána, ale z přijímajících subjektů a objektů, které spočívají ve zlu a klamu a dobro a pravdu kazí a převracejí? To bylo plně vysvětleno výše (odst. 292). Jak v nás vzniká zlo a klam, to jsem již mnohokrát ukázal v předcházejícím textu.

V duchovním světě byl uskutečněn experiment s duchy, kteří věřili, že Pán může odstranit zla u zlých lidí a na jejich místo uvést dobra, a tak přemístit celé peklo do nebe a všechny spasit. Ze to však není možné, uvidíme ke konci této knihy, kde pojednávám o okamžitém spasení a bezprostředním milosrdenství.

Za třetí: Nedovedli pochopit, jak mohl sám Pán způsobit, ze všichni smýšlejí tak rozdílně. Božská láska Pána je nekonečná stejně jako Jeho Božská moudrost, a nekonečná láska a nekonečná moudrost vyzařují od Pána a vplývají do všech v nebi, odtud do všech v pekle, a od těch i oněch do všech lidí ve světě. Proto nikdo nemůže postrádat schopnost myslet a chtít, neboť nekonečné věci jsou nekonečně vším.

Toto nekonečné vyzařování vycházející od Pána nevplývá pouze všeobecně, ale také v nejvyšší míře specificky, neboť Božství je univerzální díky své přítomnosti v těch nejmenších jednotlivostech, a nejmenší jednotlivosti Božství jsou tím, co nazýváme „univerzálním", jak jsem ukázal výše. Každá nejmenší jednotlivost Božství je zároveň nekonečná.

Z toho je zřejmé, že sám Pán způsobuje, že každý myslí a chce podle svého charakteru a podle zákonů Jeho Prozřetelnosti.

Výše (v odst. 46-69) a také v pojednání *Božská láska a moudrost* (odst. 17-22) jsem ukázal, že vše, co je v Pánu a co z Něj vyzařuje, je nekonečné.

295. *(2) Zlí lidé se sami neustále přivádějí ke zlům a Pán je neustále od zel odvádí.* Je snadnější pochopit, jak Božská Prozřetelnost působí u dobrých lidí než u zlých. Jelikož právě to je předmětem našeho dalšího pojednání, budu pokračovat ve výkladu v následujícím pořadí:

a) Každé zlo obsahuje nespočet prvků.

b) Zlý člověk sám sebe zavádí stále hlouběji do svých zel.

c) Božská Prozřetelnost je u zlých lidí neustálým dopouštěním zla, jež má za cíl, aby od něj byli neustále odváděni.

d) Pán nás odvádí od zla tisíci způsoby, včetně těch nejtajemnějších.

296. Aby čtenář mohl jasně vnímat a pochopit Božskou Prozřetelnost u zlých lidí, musím výše uvedené body rozvinout v pořadí, v jakém byly uvedeny.

a) *Každé zlo obsahuje nespočet prvků.* Každé zlo se našemu pohledu jeví jako jednoduchý celek - tak vypadá nenávist a msta, krádež a podvod, cizoložství a smilství, pýcha a duševní povýšenost a ostatní zla. Neuvědomujeme si, že v každém zlu je nespočet elementů, více než vláken a cévek v lidském těle. Zlý člověk je totiž peklem v nejmenší formě, a peklo se skládá z myriád a myriád jednotlivců, z nichž každý má lidskou formu, přestože obludnou. Všechna vlákna a všechny cévky jsou v něm převrácené. Sám takovýto duch je zlem, a sám sobě se jeví jako jedinec; je v něm ale tolik nesčetných částí, kolik existuje žádostí po tomto zlu. Každý člověk je totiž svým zlem nebo svým dobrem od hlavy až k patě. Má-li tedy zlý člověk takový charakter, je zřejmé, že je jediným zlem složeným z nesčetných různorodých prvků, jimiž jsou jednotlivá zla. Ta se nazývají žádosti po zlu.

Z toho všeho plyne, že abychom mohli být přetvořeni, Pán musí opravit a převrátit všechny tyto prvky v pořadí, v jakém se vyskytují, což není možné jinak než postupným působením Božské Prozřetelnosti Pána od počátku našeho života až do jeho konce.

Každá žádost po zlu zobrazená v pekle vyhlíží jako nějaké škodlivé zvíře, například jako ještěr,[86] bazilišek, zmije, sýček, výr a podobně. Obdobně vyhlížejí žádosti po zlu u zlého člověka, když se na něj dívají andělé. Všechny tyto formy žádostí musejí být převráceny jedna po druhé. Sám takový člověk, který co do svého ducha vypadá jako člověk-monstrum čili jako ďábel, musí být převrácen tak, aby vypadal jako krásný anděl, a každá taková žádost po zlu musí být převrácena tak, aby vypadala jako beránek, ovce, holubice či hrdlička. Takto vyhlížejí pohnutky k dobru

andělů v nebi, jsou-li zobrazovány. K přeměně draka v beránka, baziliška v ovci či sýčka v holubici nemůže dojít jinak než postupně, vyrváním zla i s jeho zárodkem a zasazením dobrého semene na jeho místo.

Toho však lze obrazně docílit pouze tak jako štěpováním stromu, u něhož zůstávají kořeny a část větvoví, a přesto štípené větve mění mízu proudící ze starých kořenů na mízu vytvářející dobré ovoce.

Větev, jež má být štípena, nelze získat odjinud než od Pána, jenž je Stromem života. Je to tak i podle Pánových slov u Jana 15,1-7.

b) *Zlý člověk sám sebe zavádí stále hlouběji do svých zel* Říkáme, že to činí sám ze sebe, neboť veškeré zlo pochází z člověka a člověk, jak již bylo řečeno, převrací dobro od Pána na zlo. Zlí lidé se zavádějí stále hlouběji do zla z toho zásadního důvodu, že když chtějí a činí zlo, zacházejí stále dále a hlouběji do pekelných společenství. Tím také roste jejich radost ze zla a ta natolik zaměstnává jejich myšlenky, že nakonec nepociťují nic sladšího.

Člověk, který zašel daleko a hluboko do peklených společenství, je jakoby spoután řetězy. Dokud však žije ve světě, tato pouta nevnímá. Vnímá je jako vlákna jemného lnu či hedvábí, a ta miluje, neboť jej příjemně dráždí. Avšak po smrti se tato pouta mění z jemných na tvrdé a z dráždivých na řezavé.

Že radost ze zla toho uchvacuje stále více, víme ze zkušenosti s krádežemi, loupežemi, drancováním, pomstou, touhou po moci, prospěchářstvím a dalšími zly. Kdo z lidí oddávajících se těmto zlům necítí příliv radosti, když se mu v nich daří a může je konat bez překážek? Je známo, že zloděj cítí z kradení takovou radost, že mu nemůže odolat; a jakkoli je to zvláštní, miluje jednu ukradenou minci více než deset, které mu byly věnovány. Obdobné by to bylo s cizoložstvím, kdyby nebylo zařízeno, aby síla činit toto zlo klesala spolu s tím, jak je jí zneužíváno. U mnohých lidí přesto přetrvává radost z myšlení na toto zlo a mluvení o něm, a když nic víc, také smyslná touha po dotecích.

Lidé si však neuvědomují, že to vše je výsledkem toho, že zacházejí stále dále a hlouběji do pekelných společenství, když z vlastní vůle a zá-

roveň vědomě páchají zla. Pokud má člověk tato zla pouze v myšlenkách, a nikoli zároveň ve vůli, není ještě vázán na ono zlo v některém pekelném společenství. Vstupuje do něj teprve tehdy, když je pojme i do vůle. Pokud si tehdy také uvědomuje, že ono zlo odporuje přikázáním desatera, jež považuje za Božské, a přesto je úmyslně páchá, vrhá se tak hluboko dolů, že z něj nemůže být vyveden jinak než aktivním pokáním.

je však potřeba si uvědomit, že každý člověk se svým duchem nachází v některém společenství duchovního světa, zlý člověk v pekelném a dobrý člověk v nebeském. Když se ponoříme do hlubokého rozjímání, lze nás tam dokonce i spatřit. Dále je třeba vědět, že tak jako se zvuk a řeč šíří vzduchem v přírodním světě, tak se pohnutky a myšlenky šíří ve společenstvích duchovního světa. Existuje zde souvztažnost, neboť pohnutka je souvztažná se zvukem a myšlenka s řečí.

c) *Božská Prozřetelnost je u zlých lidí neustálým dopouštěním zla, jež má za cíl, aby od něj byli neustále odváděni.* Božská Prozřetelnost u zlých lidí je neustálým dopouštěním, neboť z jejich života nemůže vycházet nic než zlo. Člověk se totiž nalézá buď v dobru, nebo ve zlu, a nemůže být v obojím zároveň; a není-li „vlažný"[87], nemůže být ani střídavě v dobru a zlu. Životní zlo nevpouští do vůle a skrze ni do myšlení Pán, ale člověk - a to se nazývá dopuštěním.

Pokud tedy vše, co zlý člověk chce a na co myslí, je dopuštěním, otázka zní: Čím je v tomto případě Božská Prozřetelnost, o níž tvrdíme, že působí i v těch nejmenších jednotlivostech u každého člověka, dobrého i zlého? Božská Prozřetelnost však spočívá v tom, že neustále dopouští události kvůli svému cíli; a dopouští pouze ty, které tomuto cíli slouží, a žádné jiné. Zla, kterým dovolí, aby se vynořila, neustále prověřuje, odděluje a očišťuje. Ta, jež neslouží jejímu cíli, zavrhuje a zbavuje se jich nám neznámými způsoby.

To se děje zejména v naší hlubší vůli a z ní i v našem hlubším myšlení. Božská Prozřetelnost také neustále dohlíží, aby to, co bylo zavrženo a odloženo, naše vůle znovu nepřijala, neboť vše, co vůlí přijmeme,

se stane naší součástí. To, co je přijato myšlením, nikoli však vůlí, je odděleno a posláno pryč.

Tak tedy neustále působí Prozřetelnost Pána u zlých lidí, což je (jak již bylo řečeno) nepřetržité dopouštění s cílem, aby od tohoto zla byli neustále odváděni. O tom však víme velice málo, neboť toto působení nevnímáme. Hlavní důvod, proč je nevnímáme, je tento: Zla jsou součástí žádostí naší životní lásky a tato zla necítíme jako něco zlého, ale jako něco příjemného, čemu nevěnujeme pozornost. Kdo věnuje pozornost radostem své lásky? Naše myšlenky v nich plynou jako člun unášený proudem řeky. Vnímáme je jako sladce vonící vzduch, který zhluboka vdechujeme. Pouze něco málo z nich můžeme cítit ve svém vnějším myšlení, ale pokud správně nevíme, co to jsou zla, nevšímáme si jich. Více si o tom řekneme později.

d) *Pán nás odvádí od zla tisíci způsoby, včetně těch nejtajemnějších.* Bylo mi ukázáno jen několik nejobvyklejších. Potěšení žádostí, o nichž nic nevíme, jsou ve skupinách a svazcích vpouštěna do vnitřních myšlenek našeho ducha a odtud pak do našich vnějších myšlenek, kde se projevují určitým pocitem libosti, příjemnosti či touhy a směšují se s přírodními a smyslovými radostmi. Právě v našem vnějším myšlení se nacházejí prostředky k oddělení a očištění od zla a také způsoby jeho oddálení a uvolnění. Těmito prostředky je zejména radost z rozjímání, rozmýšlení a úvah nad nějakým cílem, který je užitečný. Těchto užitečných cílů je přitom tolik, kolik konkrétních činností a prvků obsahuje jakékoli zaměstnání či úřad; a také tolik, kolik je radostí z úvah nad tím, jak můžeme vypadat jako společenský, morální a také duchovní člověk, bez ohledu na nepříjemné věci a překážky.

Jelikož tyto radosti jsou součástí lásky našeho vnějšího já, jsou to prostředky sloužící k oddělení, očištění, zavržení a oddálení radostí pocházejících z žádostí po zlu vlastních našemu vnitřnímu já.

Vezměme si například nespravedlivého soudce, který považuje za cíl neboli užitek svého úřadu zisk či přátelství. Vnitřně je neustále zaměřen na tento cíl, avšak vnějškově jedná jako spravedlivý znalec práva.

Neustále se těší radosti z rozjímání, přemýšlení a uvažování nad tím, jak právo ohnout, změnit, uzpůsobit a přizpůsobit tak, aby se zdálo, že odpovídá zákonům, a připomínalo spravedlnost. Neví, že tato vnitřní radost plodí zchytralosti, podvádění, lsti, tajné krádeže a mnoho dalších zel; a že tato radost, obsahující tolik radostí tužeb po zlu, vládne všemu celkově i jednotlivě v jeho vnějším myšlení, kde se onen soudce těší zdání, že je spravedlivý a upřímný.

Do těchto vnějších radostí jsou vpouštěny radosti vnitřní a mísí se tam jako jídlo v žaludku. Jsou tam oddělovány, čištěny a odstraňovány. To však platí pouze pro radosti těch žádostí po zlu, jež jsou vážnější.

U zlých lidí je možné pouze oddělení, očištění a odstranění vážnějších zel od méně vážných. U dobrých lidí však je možné oddělit, očistit a odstranit nejen vážnější zla, ale i ta méně vážná. Děje se tak prostřednictvím pohnutek k dobru a pravdě a ke spravedlnosti a upřímnosti, jež člověk zakouší natolik, nakolik pohlíží na zla jako na hříchy, a proto se jim vyhýbá a odvrací se od nich; a ještě více, pokud proti nim bojuje.

To jsou prostředky, kterými Pán očišťuje všechny, kteří jsou zachraňováni. Očišťuje je však také vnějšími prostředky, jako jsou pověst a postavení a někdy i bohatství. Vkládá však do nich i radosti pohnutek k dobru a pravdě, které tyto pohnutky řídí a uzpůsobují tak, aby se staly radostmi lásky k bližnímu.

Kdyby někdo viděl radosti žádostí po zlu pohromadě v nějaké viditelné formě nebo je jasně vnímal některým svým smyslem, viděl by a vnímal, že jich je tolik, že to ani nelze vyjádřit. Celé peklo totiž není nic než forma všech možných žádostí po zlu, z nichž se žádná nepodobá žádné jiné ani s ní není a až do věčnosti nemůže být shodná. O jejich nesmírném množství nevíme téměř nic, a vůbec nic nevíme ani o tom, jakým způsobem jsou vzájemně propojené. A přesto Pán Svou Božskou Prozřetelností neustále dopouští, aby se stále projevovaly, a tak mohly být oddalovány; a činí tak v dokonalém řádu a posloupnosti. Zlý člověk je nejmenší formou pekla, zatímco dobrý člověk je nejmenší formou nebe.

Že Pán odvádí od zla tisíci způsoby včetně těch nejtajemnějších, je nejlépe vidět (a tak se o tom přesvědčit) na příkladech tajemného působení duše v těle. Zde jsou ta, o kterých člověk ví: Víme, že když se chystáme sníst nějaké jídlo, díváme se na ně, vnímáme jeho vůni, máme na ně chuť, chutnáme ho, rozmělníme ho zuby a jazykem ho pošleme dolů jícnem do žaludku. Existují však také vpravdě tajemné cesty působení duše, o kterých nic nevíme, protože je necítíme. Žaludek přijímané jídlo převrací, pomocí svých šťáv je štěpí a odděluje, tedy tráví, a odpovídající živiny poskytuje otevřeným pórům, které je pojmou do sebe. Část pak dopraví do krve, část do lymfatického oběhu, část do laktačních cév okruží a část sešlou dolů do střev. Pak se ze zásobníku v okruží vyvede hrudním kanálem střevní míza a dopraví se do duté žíly, odtud do srdce a ze srdce do plic. Odsud se přemísťuje levou srdeční komorou do aorty a z ní jejím rozvětvením do orgánů celého těla včetně ledvin. V každém z nich dochází k oddělování a očišťování krve a odstraňování nevhodných látek. A to nehovořím o tom, jakým způsobem srdce posílá krev vyčištěnou v plicích do mozku, k čemuž dochází pomocí tepen nazývajících se hlavové tepny, a jak mozek posílá oživenou krev zpět do duté žíly přímo nad místem, kde hrudní kanál vpouští střevní mízu, a odsud zpět do srdce.

Tyto procesy a nespočet dalších jsou výsledkem tajemného působení duše v těle. My je nijak necítíme a nejsme-li znalí anatomie, nic o nich nevíme. A přesto podobné aktivity probíhají i v nitru naší mysli. V těle se totiž nemůže stát nic, co by nemělo původ v mysli. Mysl je náš duch, a duch je právě tak člověk jako my. jediným rozdílem je, že co se odehrává v těle, děje se na přírodní úrovni, zatímco to, co se odehrává v mysli, děje se na duchovní úrovni. Jedno je dokonalým obrazem druhého.

To nám ukazuje, že Božská Prozřetelnost pracuje u každého člověka tisíci způsobů, včetně těch nejtajemnějších, a že jejím trvalým cílem je očistit nás, neboť má za cíl naše spasení. Proto na člověka nenaléhá nic

jiného, než aby odstranil zla ze svého vnějšího já; zbytek už zařídí Pán, pokud Jej o to žádáme.

297. *(3) Pán nemůže zlé lidi úplně odvést od zla a uvést je do dobra, dokud ti věří, že jejich vlastní inteligence je vším a Božská Prozřetelnost není ničím.* Zdá se, že se můžeme sami odvést od zla, pokud jen pojmeme názor, že určitá věc je proti obecnému dobru, je neužitečná nebo odporuje národnímu či mezinárodnímu právu. To může činit zlý člověk stejně jako dobrý, pokud jen má vrozenou schopnost vnitřně rozmýšlet s analytickou a racionální přesností nebo tuto schopnost později v životě získá. Přesto však nemůže sám sebe odvádět od zla.

Příčinou je, že ačkoli Pán dává každému člověku schopnost chápat a vnímat věci abstraktně, zlým stejně jako dobrým (jak již bylo výše na mnoha místech ukázáno), člověk se pomocí této schopnosti nemůže vyvést ze zla. Zlo je totiž součástí jeho vůle a intelekt nevplývá do vůle jinak než se svým světlem, aby ji osvětlil a učil. A pokud je teplo naší vůle, tedy naše životní láska, vřelé dychtěním po zlu, je chladné vůči jakékoli pohnutce k dobru. Proto toto světlo nepřijímá. Buď je odrazí, uhasí, nebo přemění na zlo tím, že vymyslí nějaký klam. Je to podobné jako se zimním světlem, jež je stejně jasné a intenzivní jako světlo v létě; když osvěcuje zmrzlé stromy, účinkuje obdobně.

To však více objasníme v tomto pořadí:

a) Když je vůle ve zlu, naše vlastní inteligence nevidí nic než klam - nic jiného vidět nechce a nemůže.

b) Pokud je naše vlastní inteligence v tomto stavu postavena před nějakou pravdu, odvrací se od ní nebo ji překrucuje.

c) Božská Prozřetelnost neustále působí tak, abychom viděli pravdu, a dává nám také pohnutku vnímat ji a přijímat.

d) Tak je člověk odváděn od zla - nikoli sám sebou, ale Pánem.

298. Tyto body však musí být vysvětleny popořádku, aby se rozumnému člověku, ať zlému nebo dobrému (tedy v zimním i v letním světle), jevily ve stejných barvách.

a) *Když je vůle ve zlu, naše vlastní inteligence nevidí nic než klam - nic jiného vidět nechce a nemůže.* To mi bylo mnohokrát předvedeno v duchovním světě. Každý člověk, když se stane duchem, jak se děje po smrti, svléká své hmotné tělo a obléká si tělo duchovní. Tehdy je střídavě vpouštěn do svých dvou životních stavů, vnějšího a vnitřního. Když je ve vnějším stavu, mluví i jedná rozumně a moudře, přesně jako kterýkoli rozumný a moudrý člověk ve světě. Může také učit druhé lidi mnoha skutečnostem o morálním a občanském životě, a pokud byl kazatelem, může je poučovat i o duchovním životě. Když je však poslán z tohoto vnějšího stavu do vnitřního, kdy je vnější stav uspán a vnitřní probuzen, tehdy - je-li zlým člověkem - se scéna mění. Z rozumného člověka se stává smyslový a z moudrého nepříčetný. Tehdy totiž smýšlí ze zla své vůle a z jeho radosti, tedy ze své vlastní inteligence, a nevidí nic než klam a nečiní nic než zlo. Věří přitom, že špatnost je moudrostí a že zchytralost je prozíravostí. Jeho vlastní inteligence jej přesvědčuje, že je bohem, a celou svou myslí nasává různé ohavné praktiky.

Takové šílenství jsem viděl mnohokrát. Viděl jsem také, jak byli lidé posíláni dvakrát či třikrát během jediné hodiny střídavě do těchto stavů. To jim umožnilo spatřit svá šílenství a uznat je. Přesto však nechtěli zůstat v rozumném a morálním stavu, ale sami se dobrovolně vraceli zpět do stavu vnitřní smyslnosti a nepříčetnosti. Milovali jej více než stav druhý, neboť v něm spočívala radost jejich životní lásky.

Kdo by uvěřil tomu, že zlí lidé jsou pod povrchem takoví a že procházejí takovou metamorfózou, když vstupují do nitra? Sama tato zkušenost ukazuje, jaká je naše vlastní inteligence, když člověk myslí a jedná ze své zlé vůle.

U dobrých lidí je tomu jinak. Ti, když jsou posíláni z vnějšího stavu do vnitřního, se stávají ještě moudřejšími a morálnějšími.

b) *Pokud je naše vlastní inteligence v tomto stavu postavena před nějakou pravdu, odvrací se od ní nebo ji překrucuje.* Lidé mají své volní a intelektové já. Volní já je zlo a intelektové já je z něj odvozený klam. To první se rozumí „vůlí muže" a to druhé „vůlí těla" (Jan 1,13)[88]. Volní já

je ve své podstatě láska k sobě, intelektové já je pýcha pocházející z této lásky. Tyto dvě složky jsou jako manželé a jejich manželství se nazývá manželstvím zla a klamu. Do tohoto manželství je vpuštěn každý zlý duch ještě předtím, než vstoupí do pekla; a jakmile je v něm, neví již, co to je dobro, neboť dobrem nazývá své zlo a zakouší je jako něco příjemného. Tehdy se také odvrací od pravdy a nechce ji vidět. Vidí totiž klam souhlasný s jeho zlem tak, jako když oči patří na něco krásného, a slyší jej tak, jako když uši poslouchají něco harmonického.

c) *Božská Prozřetelnost neustále působí tak, abychom viděli pravdu, a dává nám také pohnutku vnímat ji a přijímat.* To proto, že Božská Prozřetelnost působí zevnitř a skrze nitro plyne do vnějšku, z duchovní úrovně do našeho přírodního já. Osvětluje tak nebeským světlem intelekt a nebeským teplem oživuje vůli. Nebeské světlo je ve své podstatě Božská moudrost a nebeské teplo je ve své podstatě Božská láska. Z Božské moudrosti přitom může plynout pouze to, co je pravdivé, a z Božské lásky jen to, co je dobré. Tím Pán dává intelektu pohnutku ke zření pravdy a také k jejímu vnímání a příjímání. Člověk se tak stává člověkem nejen co do své vnější podoby, ale i té vnitřní.

Je snad někdo, kdo by si nepřál být viděn jako rozumný a duchovní člověk? A kdo si není vědom toho, že chce být druhými viděn a považován za pravého člověka? Jestliže jsme tedy rozumní a duchovní jen vnější formou, a nikoli zároveň vnitřní, jsme opravdu lidmi? Lišíme se pak něčím od herců na jevišti nebo od opic podobných lidem? Nevidíme tedy, že člověkem je pouze ten, kdo je vnitřně takový, jaký by chtěl být v očích druhých lidí? Kdo uznává jedno, musí uznat i druhé. Vlastní inteligence může do lidské podoby formovat pouze náš vnějšek, ale Božská Prozřetelnost nás formuje vnitřně a z nitra dává lidskou formu i našemu vnějšku. A když jsme jednou takto zformováni, pak se již nejen jevíme jako lidé, ale skutečně jimi jsme.

d) *Tak je člověk odváděn od zla - nikoli sám sebou, ale Pánem.* Člověk může být odveden od zla, když mu Božská Prozřetelnost umožní

vidět pravdu a zároveň mu dá touhu po ní, protože pravda ukazuje a nabádá. A když vůle tyto věci činí, spojuje se s pravdou a mění ji v sobě na něco dobrého. Pravda se tak stává předmětem její lásky, a co je předmětem lásky, je dobrem. Veškeré přetvoření se tak děje prostřednictvím pravdy a nikoli mimo ni, neboť bez pravdy vůle dál setrvává ve svém zlu. I když se radí s intelektem, nebývá poučena, ale utvrzuje se ve zlu prostřednictvím klamu.

Co se týká inteligence, ta se zdá být naše a nám vlastní, ať jsme dobří či zlí. Dobří lidé stejně jako lidé zlí jsou udržováni ve stavu, kdy jednají ze své inteligence, jako by jim patřila. Kdo však věří v Božskou Prozřetelnost, je vzdalován od zla, a kdo v ni nevěří, vzdalován není. Věří v ni ten, kdo uznává, že zlo je hřích a chce být od něj vzdálen; a nevěří ten, kdo to neuznává a nepřeje si to. Rozdíl mezi touto dvojí inteligencí je jako rozdíl mezi tím, o čem věříme, že existuje o sobě, a tím, o čem se domníváme, že neexistuje o sobě, ale jen se zdá takto existovat. Je to také jako rozdíl mezi vnějškem bez vnitřního obsahu, který by mu odpovídal, a vnějškem s odpovídajícím vnitřním obsahem. Nebo jako rozdíl mezi řečí a gestikulací mimů a herců, kteří hrají roli králů, vládců a vůdců, a skutečnými králi, vládci a vůdci. Ti druzí jsou tím, čím jsou, vnitřně a zároveň i zevně; ti první však jimi jsou pouze zevně, a když svou roli odloží, vidíme je jako komiky, herce a komedianty.

299. *(4) Pán vládne peklu prostřednictvím opaků. Zlým lidem, kteří jsou ve světě, vládne v pekle co do jejich nitra, nikoli však co do jejich vnějšku.* Kdo neví nic o charakteru nebe a charakteru pekla, nemůže vědět zhola nic ani o charakteru lidské mysli. Lidská mysl je náš duch, jenž žije po smrti. Příčinou toho je, že lidská mysl neboli duch má dokonalou formu nebe či pekla. Neliší se ničím kromě toho, že jedna forma je obrovská a druhá nepatrná, tedy že jedna je modelem a druhá obrazem. Člověk je proto svou myslí neboli duchem tou nejmenší formou buď nebe, nebo pekla - formou nebe ten, kdo je veden Pánem, a formou pekla ten, kdo je veden svým vlastním já.

Jelikož mi bylo umožněno poznat charakter nebe i pekla a poznání charakteru člověka co do jeho mysli neboli ducha je důležité, rád bych nyní obojí stručně popsal.

300. Jednoduše řečeno, všichni lidé v nebi jsou pohnutkami k dobru a z nich vycházejícími pravdivými myšlenkami, a všichni lidé v pekle jsou žádostmi po zlu a z nich vycházejícími klamnými představami. Vše je na obou stranách uspořádáno tak, že žádosti po zlu a klamné představy v pekle jsou zcela opačné pohnutkám k dobru a pravdivým myšlenkám v nebi. Proto peklo leží pod nebem a je mu naprosto protikladné - tak protikladné jako dva lidé ležící opačně vůči sobě nebo jakoby stojící na opačných stranách zeměkoule, tedy obráceně patami proti sobě, spojeni chodidly nohou. Někdy lze peklo dokonce pozorovat v této pozici či orientaci vůči nebi. Příčinou je, že u lidí v pekle tvoří žádosti po zlu hlavu a pohnutky k dobru chodidla, a u lidí v nebi tvoří pohnutky k dobru hlavu a žádosti po zlu chodidla. To je zdrojem jejich vzájemného protikladu.

Říkáme tedy, že v nebi existují pohnutky k dobru a odtud pravdivé myšlení, zatímco v pekle jsou žádosti po zlu a odtud klamné představy; míníme tím, že tam jsou duchové a andělé tohoto charakteru. Každý je totiž svou pohnutkou nebo svou žádostí - anděl nebe svou pohnutkou a duch pekla svou žádostí.

301. Nebeští andělé jsou pohnutkami k dobru a odtud pravdivými myšlenkami, neboť jsou příjemci Božské lásky a Božské moudrosti od Pána, a všechny pohnutky k dobru pocházejí z Božské lásky a všechny pravdivé myšlenky pocházejí z Božské moudrosti. Naopak pekelní duchové jsou žádostmi po zlu a odtud klamnými představami, neboť žijí v lásce k sobě a odtud ve vlastní inteligenci, a všechny žádosti po zlu pocházejí z lásky k sobě a klamné představy z vlastní inteligence.

302. Uspořádání pohnutek v nebi a žádostí v peklu je podivuhodné a zná je pouze Pán. Obojí je uspořádáno podle druhů a typů a vše je tak propojeno, že to vystupuje jako jeden celek. Jelikož pohnutky a žádosti jsou rozděleny do druhů a typů, rozrůzňují se na větší a menší společen-

ství; a jelikož díky svému spojení vystupují jako jeden celek, jsou spojeny podobně jako vše, co tvoří člověka. Proto je nebe ve své formě jako krásný člověk, jehož duší je Božská láska a Božská moudrost, tedy Pán; a peklo je ve své formě jako obludný člověk, jehož duší je láska k sobě a vlastní inteligence, tedy ďábel. Žádný jiný ďábel, který by byl jediným pánem pekla, neexistuje; ďábel je jméno pro sebelásku.

303. Abychom lépe pochopili, jaké je nebe a jaké je peklo, nahraďme výraz pohnutka k dobru výrazem radost z dobra, a výraz žádost po zlu výrazem radost ze zla - žádná pohnutka ani žádost totiž neexistují bez radosti, jež obojímu dává život. Tyto radosti se rozlišují i spojují takovým způsobem, jaký byl výše popsán u pohnutek k dobru a žádostí po zlu.

Radost každé konkrétní pohnutky naplňuje a obklopuje každého nebeského anděla, stejně jako společná radost naplňuje a obklopuje každé nebeské společenství a radost společná všem, tedy ta nejobecnější radost, naplňuje a obklopuje celé nebe. Obdobně radost konkrétní žádosti naplňuje a obklopuje každého pekelného ducha, společná radost každé pekelné společenství a radost všech neboli ta nejobecnější radost naplňuje a obklopuje celé peklo.

Jelikož, jak bylo uvedeno výše, pohnutky nebe a žádosti pekla jsou naprosto protikladné, je zřejmé, že nebeská radost je v pekle tak nepříjemná, že ji tam nemohou vystát, a naopak pekelná radost je v nebi tak nepříjemná, že ji tam také nemohou vydržet. Odtud vzniká nelibost, odpor a rozdělení.

304. Tyto radosti, jež vytvářejí život každého člověka jednotlivě i všech lidí společně, nijak nepociťují ti, kdo v nich žijí. Pociťují však opaky těchto radostí, když se k nim přibližují - zejména tehdy, když se tyto radosti mění v pachy. Každá radost má totiž sobě odpovídající pach, na který může být v duchovním světě přeměněna. Když se tak stane, společná radost v nebi voní jako zahrada; rozmanitost této vůně vytvářejí vonné látky tamních květin a ovoce. Společná radost v pekle zase páchne jako stojatá voda, do které je vypouštěna nejrůznější špína; rozmanitost tohoto zápachu vytváří pach vycházející z jejího hnijícího a smrdutého obsahu.

Bylo mi umožněno poznat, jakým způsobem jsou pociťovány radosti každé pohnutky k dobru v nebi a radosti žádostí po zlu v pekle. Výklad by však byl příliš obšírný.

305. Slyšel jsem mnoho duchů přicházejících ze světa, jak si stěžují, že nevěděli, že jejich životní úděl bude záviset na pohnutkách jejich lásky. Říkali, že o nich ve světě nepřemýšleli, a již vůbec nepřemýšleli o radostech s nimi spojených. Milovali totiž, co jim bylo příjemné, a jednoduše věřili, že úděl každého člověka závisí na tom, jak ze své inteligence smýšlí, zejména na zbožném smýšlení a myšlení z víry. Dostalo se jim však odpovědi, že kdyby si to byli přáli, mohli vědět, že životní zlo je nevítané v nebi a nepříjemné pro Boha, ale vítané v pekle a příjemné ďáblu; a naopak že že životní dobro je vítané v nebi a příjemné pro Boha, a nevítané v pekle a nepříjemné pro ďábla. Proto také zlo ze své podstaty páchne a dobro ze své podstaty voní.

Jelikož to vše tedy mohli vědět, kdyby bývali chtěli, proč se nevyhýbali zlu jako něčemu pekelnému a ďábelskému a proč mu hověli jen proto, že jim bylo příjemné? A protože nyní vědí, že radosti zla tak odporně páchnou, mohou vědět i to, že jsou-li nyní sami plni tohoto zápachu, nemohou vstoupit do nebe. Po této odpovědi se odebrali k duchům, kteří žili v podobných radostech, neboť pouze tam mohli dýchat.

306. Když jsem takto přiblížil představu nebe a pekla, můžeme si nyní objasnit charakter lidské mysli, neboť jak bylo řečeno, lidská mysl neboli duch je nejmenší formou nebe nebo pekla. Uvnitř mysli jsou jen pohnutky a z nich vznikající myšlenky rozlišené na různé druhy a typy, podobně jako nebe a peklo na větší a menší společenství; zároveň jsou spojeny tak, že fungují jako jeden celek. Pán jim vládne podobně, jako vládne nebi či peklu. (O tom, že člověk je nejmenší formou nebe nebo pekla, viz dílo *Nebe a peklo* odst. 51-87.)

307. Nyní se můžeme zabývat výrokem, že Pán vládne peklu prostřednictvím odporujících sil a že zlým lidem, kteří jsou ve světě, vládne v pekle co do jejich nitra, a nikoli vnějšku.

Co se týká prvního výroku, že *Pán vládne peklu prostřednictvím odporujících sil,* výše (v odst. 288 a 289) jsem ukázal, že andělé nežijí v lásce a moudrosti neboli v pohnutce k dobru a odtud v pravdivém myšlení sami od sebe, ale od Pána. Dále jsem vysvětlil, že z nebe plyne dobro a pravda do pekla a že se tam dobro mění na zlo a pravda na klam, protože niterné části mysli pekelných obyvatel jsou obráceny opačným směrem.

jelikož tedy vše v pekle je opačné všemu v nebi, plyne z toho, že Pán vládne peklu prostřednictvím odporujících sil.

Za druhé: *Pán vládne zlým lidem, kteří jsou ve světě, v pekle,* protože člověk se svým duchem nachází v duchovním světě a v některém tamním společenství - v pekelném společenství, je-li zlý, a v nebeském společenství, je-li dobrý. Jelikož lidská mysl je ve své podstatě duchovní, může se nacházet pouze ve společnosti duchovních lidí, mezi které přijde po smrti. Ze je tomu opravdu tak, uvedl jsem a vysvětlil výše.

Přesto tam nejsme přítomni stejným způsobem jako duchové, kteří již byli k určitému společenství přiřazeni. Jsme totiž stále ve stavu přetvořováni, a proto nás Pán podle stavu našeho života a jeho změn přemísťuje, pokud jsme zlí, z jednoho pekelného společenství do druhého, a pokud se necháme přetvářet, vyvádí nás z pekla vzhůru do nebe. 1 tam nás přemísťuje z jednoho společenství do druhého. To trvá až do naší smrti, po které již nejsme přenášeni ze společenství do společenství, neboť již nejsme ve stavu přetváření. Zůstáváme v tom stavu, který odpovídá našemu životu. Proto když zemřeme, je nám přiřazeno naše vlastní místo.

Za třetí: *Pán takto vládne zlým lidem ve světě co do jejich nitra, a nikoli vnějšku.* Pán vládne právě popsaným způsobem nitru lidské mysli, ale jejímu vnějšku vládne ve světě duchů, jenž leží uprostřed mezi nebem a peklem. To proto, že člověk je většinou jiný uvnitř a jiný navenek. Navenek může předstírat, že je andělem světla, a přesto může být vnitřně duchem temnot. Proto je jeho vnějšek ovládán jinak než jeho nitro: vnějšek je ovládán ve světě duchů a nitro buď v nebi, nebo v pekle, a to po celou dobu, kdy žije ve světě. Když zemře, vstoupí nejdříve

do duchovního světa a tam do své vnější podstaty, kterou pak odloží. Jakmile tak učiní, je přenesen na své vlastní místo, jež je mu přiřazeno.

Co to je svět duchů a jaká je jeho podstata, viz dílo *Nebe a peklo* odst. 421-535.

Božská Prozřetelnost nám nepřipisuje žádné zlo ani dobro. Obojí si nárokuje naše vlastní prozíravost.

308. Téměř každý se domnívá, že myslíme a chceme sami ze sebe, a proto sami ze sebe také mluvíme a jednáme. Mohl by snad někdo sám od sebe věřit něčemu jinému? Zdání je totiž tak přesvědčivé, že se nijak neliší od skutečně nezávislého myšlení, chtění, mluvení a jednání; to však není možné.

V knize *Božská láska a moudrost* jsem prokázal, že je jediný Život a že lidé jsou příjemci života; dále, že lidská vůle je přijímací schránou lásky a lidský intelekt je přijímací schránou moudrosti, přičemž tyto dvě skutečnosti jsou oním jediným Životem. Dále jsem vysvětlil, že je od stvoření, tedy stálým působením Božské Prozřetelnosti zařízeno, aby se život v nás jevil v takové podobě, jako by byl náš, tedy jako by nám byl vlastní, avšak že je to jen zdání, jehož účelem je, abychom mohli být příjemci. Výše (v odst. 288-294) jsem ukázal, že žádný člověk nemyslí sám ze sebe, ale z druhých lidí, a že ani druzí nemyslí sami ze sebe, ale všichni myslí z Pána, dobří i zlí. To je v křesťanském světě známo, zejména pak těm, kdo nejen říkají, ale také věří, že vše dobré a pravdivé pochází od Pána, tedy veškerá moudrost, a proto i víra a láska k bližnímu. Věří také, že veškeré zlo a klam pocházejí od ďábla čili z pekla.

Z toho všeho nemůže plynout jiný závěr než ten, že vše, na co člověk myslí a co chce, do něj vplývá. Jelikož také veškerá řeč plyne z myšlení tak jako účinek ze své příčiny a obdobně veškeré jednání plyne z vůle, důsledkem je i to, že do člověka vplývá rovněž vše, co říká a dělá, třebaže odvozeným neboli zprostředkovaným způsobem. Nikdo nemůže popřít, že do člověka vplývá vše, co vidí, slyší, cítí, chutná a smyslově

vnímá - proč by pak do něj nemělo vplývat to, na co myslí a co chce? Může zde být nějaký jiný rozdíl než ten, že prvky z přírodního světa plynou do vnějších smyslových neboli tělesných orgánů, zatímco prvky duchovního světa plynou do organických substancí vnitřních smyslů neboli mysli? Proto tedy stejně jako jsou orgány vnějších neboli tělesných smyslů příjemci přírodních objektů, tak jsou organické substance vnitřních smyslů neboli mysli příjemci duchovních objektů.

Je-li tedy stav člověka takový, čím je potom naše vlastní „já"? Naše „já" není žádnou přijímací schránou s takovými či onakými vlastnostmi, neboť jeho charakter určuje pouze kvalita jeho přijímání - není totiž součástí vlastního života. Když někdo řekne „mé vlastní já", nikdo tím nerozumí nic jiného, než že žije ze sebe, a proto myslí a chce ze sebe. Z výše řečeného však plyne, že žádné takové já v člověku ve skutečnosti není a dokonce ani být nemůže.

309. Nechte mě však vylíčit, co jsem slyšel od jistých duchů v duchovním světě. Byli to jedni z těch, kdo věřili, že vlastní prozíravost je vším a Božská Prozřetelnost ničím. Řekl jsem jim, že žádná lidská prozíravost neexistuje, pokud nebudeme naším „já" nazývat fakt, že jsme takovým či onakým subjektem, orgánem či formou. To není žádné „já", jaké lidé tímto slovem obvykle rozumějí, ale pouze určitá kvalita. Žádný člověk, pokračoval jsem, nemá žádné „já", které se tímto pojmem obecně rozumí.

Tito lidé, kteří přisuzovali vše své vlastní prozíravosti (a mohli by být proto označeni jako lidé žárliví na svůj obraz), se tak rozlítili, až se jim z chřípí zdály šlehat plameny: „Říkáš samé absurdity a šílenosti! Nebyl by tak člověk pouhou nicotou? Nebo jen představou či fantazií? Nebo figurkou či sochou?"

Na to jsem nemohl odpovědět nic jiného, než že absurditou a šíleností je věřit, že člověk má život sám ze sebe a že moudrost a prozíravost do něj neplynou od Boha, ale že jsou v člověku stejně jako dobro lásky k bližnímu a pravda víry. Přisuzovat tyto věci sobě je pro každého moudrého člověka šílenstvím, a proto je to také absurditou. Kromě toho

lidé přisuzující vše své vlastní prozíravosti jsou jako ti, kteří pro sebe zaberou dům a majetek druhého a když je užívají, přesvědčí sami sebe, že je to jejich. Nebo jsou jako hospodáři či správci, kteří věří, že je jejich vše, co patří jejich pánu. Nebo jsou jako služebníci, kterým pán dal talenty a miny[89] k podnikání, kteří však nepodali žádné vyúčtování, ale přivlastnili si je, a tak se zachovali jako zloději.

O všech takových lidech lze říci, že šílí, ba dokonce že jsou pouhou nicotou. Rovněž je můžeme nazvat idealisty,[90] neboť v sobě nemají dobro od Pána, jež je vlastním Bytím života, a proto v sobě nemají ani pravdu. Takoví lidé se také nazývají „mrtvými" a „ničím a nicotou" (Iz 40,17.23 a jinde). Jinde se praví, že jsou to vzdělavatelé model, vyřezávaných obrazů a soch. Více si však o tomto tématu řekneme v následujícím výkladu a objasníme je v tomto pořadí:

1. Co to je naše vlastní prozíravost a co to je prozíravost, která nám není vlastní.

2. Vlastní prozíravost nás přesvědčuje a utvrzuje v tom, ze vše dobré a pravdivé, stejně jako vše zlé a nepravdivé, pochází z nás a je v nás.

3. Vše, o čem se přesvědčíme a v čem se utvrdíme, zůstává s námi jako něco nám vlastního.

4. Kdybychom věřili pravdě, že veškeré dobro a pravda pocházejí od Pána a veškeré zlo a klam pocházejí z pekla, nepřisvojovali bychom si dobro a nenárokovali si za ně zásluhu, a nepřisvojovali bychom si zlo a nekladli si je za vinu.

310. ***(1)*** *Co to je naše vlastní prozíravost a co to je prozíravost, která nám není vlastní.* Lidé žijící svou vlastní prozíravostí jsou ti, kteří se vnitřně utvrdili ve zdání a považují je za pravdu. Jedná se zejména o zdání, že vlastní prozíravost je vším a Božská Prozřetelnost není ničím, pokud není něčím univerzálním, ačkoli - jak již bylo ukázáno výše - nic univerzálního nemůže existovat, neskládá-li se z konkrétních jednotlivostí. Tito lidé jsou také polapeni v iluzích, neboť každá zdánlivost přijatá za pravdu se stává iluzí. Nakolik se nechávají těmito iluzemi vnitřně pře-

svědčit, natolik se stávají materialisty a nevěří ničemu jinému než tomu, co mohou vnímat některým tělesným smyslem - hlavně zrakem, neboť ten zejména spolupůsobí s myšlením. Nakonec se stávají smyslovými lidmi. A pokud se utvrdí pro přírodu a proti Bohu, uzavírají niterné části své mysli a zastírají je jakýmsi závojem. Potom myslí již jen pod tímto závojem, a vůbec ne nad ním. Starodávní lidé tyto smyslové lidi nazývali hady stromu poznání. V duchovním světě se o nich říká, že jak se ve svých názorech utvrzují, uzavírají postupně niterné části své mysli, až je nakonec uzavřou až k nosu. Nos totiž symbolizuje vnímání pravdy, a to oni nemají žádné.

Nyní si řekneme o jejich charakteru. Tito lidé jsou nad jiné lstiví a zchytralí a jsou nadanými diskutéry. Lstivost a zchytralost pokládají za inteligenci a moudrost, neboť nic jiného neznají. Na ty, kteří takoví nejsou, pohlížejí jako na jednoduché a hloupé - zejména na ty, kdo uctívají Boha a vyznávají Božskou Prozřetelnost. V hloubi své mysli (o níž sami vědí jen málo) jsou jako machiavelisté,[91)] kteří za nic nepovažují vraždu, cizoložství, krádež a falešné svědectví, jsou-li tyto skutky nahlíženy o sobě. Pokud argumentují proti nim, je to pouze z prozíravosti, aby se neprojevil jejich skutečný charakter.

O lidském životě ve světě smýšlejí pouze tak, že je podobný životu zvířat. O životě člověka po smrti si myslí, že se podobá jakémusi životnímu výparu, který poté, co vystoupí z mrtvoly či hrobky, klesne zpět a umírá. Z tohoto šílenství pochází i myšlenka, že duchové a andělé mají vzdušnou podstatu. Ti, kteří byli přivedeni k víře ve věčný život, věří, že takto vzdušné jsou i lidské duše - tedy že nevidí, neslyší a nemluví, jsou slepé, hluché a němé a pouze přemýšlejí ve své trošce vzduchu. Říkají: „Jak by mohla být duše jiná? Neumírají snad vnější smysly spolu s tělem? Nemůžeme je získat zpět dříve, než se duše znovu sjednotí s tělem." Jelikož nedovedou chápat stav duše po smrti duchovně, ale jen smyslově, drží se těchto závěrů. Jinak by zanikla jejich víra v posmrtný život.

Utvrzují se zejména ve své sebelásce, kterou nazývají životním ohněm a popudem k různým prospěšným činům v zemi. Díky tomu jsou sami

sobě idoly; a protože jejich myšlenky jsou iluze povstávající z iluzí, jsou klamnými obrazy. Jelikož hoví radostem svých žádostí, jsou to satani a ďáblové: satany nazýváme ty, kteří se utvrzují v žádostech po zlu, a ďábly ty, kteří jimi žijí.

Bylo mi také dáno poznat charakter těch nejzchytralejších smyslových lidí. Jejich peklo se svažuje hluboko dolů a oni chtějí zůstat nepovšimnuti. Proto vypadají, jako by tam poletovali jako strašidla (jak si představují ve své fantazii). Nazývají se démoni.

Jednou bylo několik těchto duchů vypuštěno z pekla, abych mohl poznat, jací jsou. Okamžitě se přilepili k mému zátylku a odtud pronikli do mých pohnutek. Nechtěli vstoupit do mých myšlenek a obratně se tomu vyhýbali. Měnili mé pohnutky jednu po druhé se záměrem nepozorovaně je překroutit v jejich opak, tedy v žádosti po zlu. A jelikož se vůbec nijak nedotkli mých myšlenek, byli by je překroutili a převrátili, aniž bych si toho povšiml, kdyby tomu Pán nezabránil.

Takovými se stávají ti, kteří ve světě nevěří, že může existovat jakákoli Božská Prozřetelnost a zkoumají druhé jen proto, aby poznali jejich vášně a touhy, a tímto poznáním je dostávali pod svůj vliv, dokud nad nimi nezískají úplnou kontrolu. Jelikož to činí tak skrytě a zchytrale, že o tom druzí nic neví, a po smrti se nijak nemění, ihned po vstupu do duchovního světa jsou svrženi do svého pekla. Když jsou pozorováni v nebeském světle, vypadají, jako by neměli nos. Pozoruhodné je, že ačkoli jsou tak zchytralí, žijí nejvíce ze všech na smyslové úrovni.

Jelikož tito smysloví lidé byli starodávnými lidmi nazýváni hady a jelikož to jsou nade všechny lstiví, zchytralí a chytří diskutéři, píše se: „Nejzchytralejší ze vší polní zvěře byl had." (Gn 3,1) Pán také praví: „Buďte obezřetní jako hadi a bezelstní jako holubice." (Mt 10,16). 1 o draku, který se také nazývá dávným hadem, ďáblem a satanem, se píše, že měl sedm hlav a deset rohů a na hlavách sedm královských korun. (Zj 12,3.9) „Sedmi hlavami" se označuje zchytralost, „deseti rohy" moc podvodně přesvědčovat a „sedmi královskými korunami" znesvěcené posvátné hodnoty Slova a církve.

311. Když jsme takto popsali vlastní prozíravost člověka a ty, kdo v ní žijí, můžeme nahlédnout charakter oné prozíravosti, která není naší vlastní, a těch, kdo v ní žijí. Prozíravost, která nám není vlastní, mají ti, již se neutvrzují v názoru, že inteligence a moudrost pocházejí z člověka. Říkají: „jak by mohl být někdo moudrý sám ze sebe a jak by mohl činit dobro sám ze sebe?" Když takto hovoří, sami v sobě vidí, že je to pravda - myslí totiž vnitřně. Domnívají se také, že ostatní smýšlejí podobně, zejména ti vzdělaní; nevědí totiž, že někdo může myslet pouze vnějškově.

Tito lidé nežijí v iluzích, neboť se neutvrzují ve zdánlivostech. Díky tomu vědí a vnímají, že vraždy, cizoložství, krádeže a falešná svědectví jsou hříchy, a proto se jim vyhýbají. Také vědí, že špatnost není moudrost a zchytralost není inteligence. Když slyší nějaké chytré argumentace založené na iluzích, diví se a vnitřně se tomu smějí - nemají totiž mezi svou vnitřní a vnější neboli duchovní a přírodní myslí žádný závoj jako smysloví lidé. Přijímají proto vliv z nebe, díky kterému tyto věci vnitřně vidí.

Hovoří jednodušeji a upřímněji než druzí a moudrost je pro ně věcí života, nikoli řeči. V tomto ohledu jsou jako jehňata a ovce, zatímco lidé žijící ve vlastní prozíravosti jsou jako vlci a lišky. Také jsou jako obyvatelé domu, kteří okny vidí nebe, zatímco ti, kdo žijí ve své vlastní prozíravosti, jsou jako lidé žijící ve sklepě, již nemohou vidět svými okny nic než to, co je pod zemí. Nebo jsou jako lidé stojící na hoře a pozorující ty, kdo žijí ve své vlastní prozíravosti a bloudí v údolích a lesích.

Z toho je tedy zřejmé, že prozíravost, jež není naše vlastní, je prozíravostí z Pána, jež se vlastní prozíravosti vnějškově podobá, ale vnitřně je naprosto rozdílná. Prozíravost, jež není naše vlastní, vnitřně vyhlíží v duchovním světě jako člověk, a naše vlastní prozíravost vyhlíží jako přízrak, jenž se zdá živý pouze proto, že lidé žijící v ní stále vlastní rozum a svobodu neboli schopnost chápat a chtít, a proto i mluvit a jednat, a díky těmto schopnostem mohou předstírat, že jsou také lidmi. Jsou takovými přízraky, protože zla a klamy nežijí. Žijí pouze dobra a pravdy;

a jelikož to vědí - jinak by tato dobra a pravdy nepředstírali - tímto předstíráním získávají určité živoucí lidství.

Může někdo nevědět, že člověk je tím, čím je vnitřně? A že tedy skutečným člověkem je ten, kdo je vnitřně takový, jaký si přeje být viděn zevně, a že přízrakem je ten, kdo je člověkem pouze zevně, a ne vnitřně? Mysli tedy tak, jak hovoříš: ve prospěch Boha, náboženství, spravedlnosti a upřímnosti - a budeš člověkem. Tehdy bude tvou prozíravostí Božská Prozřetelnost a u druhých uvidíš, že jejich vlastní prozíravost je šílenstvím.

312. (2) *Vlastní prozíravost nás přesvědčuje a utvrzuje v tom, ze vše dobré a pravdivé, stejně jako vše zlé a nepravdivé, pochází z nás a je v nás.* Dokažme to vytvořením analogie mezi přírodním dobrem a pravdou a duchovním dobrem a pravdou. Otázka zní, co je pravdou a dobrem ve zrakovém vjemu? Není v něm pravdivé to, co nazýváme krásným, a dobrým to, co nazýváme příjemným? Pociťujeme totiž příjemnost, když vidíme něco krásného. A co je pravdou a dobrem při naslouchání? Není tehdy pravdivé to, co nazýváme harmonickým, a dobré to, co nazýváme libým? Vnímáme totiž libost, když slyšíme něco harmonického. Obdobné je to i s ostatními smysly. Z toho vysvítá, co to je přírodní pravda a dobro.

Nyní uvažme, co to je duchovní pravda a dobro. Je duchovní pravda něčím jiným než krásou a harmonií v duchovních událostech a předmětech? A duchovní dobro něčím jiným než příjemností a libostí, které pociťujeme z této krásy a harmonie?

Nyní uvidíme, zda můžeme říci o jednom něco, co bychom nemohli říci o druhém - neboli zda můžeme říci něco o duchovním, co bychom nemohli říci o přírodním. O přírodním říkáme, že krása a příjemnost plynou do oka z předmětů a že harmonie a libost plynou do ucha z hudebních nástrojů. Je tomu u organických substancí mysli jinak? Ve vztahu k nim říkáme, že ke všemu dochází uvnitř, zatímco u přírodních procesů říkáme, že dovnitř vplývají. Když se však zeptáme, proč se domníváme, že plynou dovnitř, jediná možná odpověď zní, že se zde

projevuje prostorová vzdálenost; a na otázku, proč říkáme, že k myšlenkovým procesům dochází v nás, můžeme odpovědět jen tak, že se u nich žádná prostorová vzdálenost neprojevuje. Důsledkem je, že kvůli zdání věříme o našem myšlení a vnímání něčemu jinému než o našem vidění a slyšení. Tento názor se však hroutí, pokud víme, že duchovní skutečnosti se nenacházejí v prostoru tak jako skutečnosti přírodní. Pomysli na slunce a měsíc nebo na Řím a Konstantinopol. je snad mezi nimi ve tvém myšlení nějaká vzdálenost? Není žádná, pokud tvé myšlení není svázáno se zkušeností učiněnou prostřednictvím zraku či sluchu. Proč se pak přesvědčuješ, že dobro a pravda a zlo a klam jsou v tobě a nevplývají do tebe, a to pouze proto, že ve tvém myšlení není znatelná žádná vzdálenost?

Přidám zde jednu zkušenost, která je v duchovním světě běžná. Jeden duch zde může vnuknout své myšlenky a pohnutky druhému, aniž by si ten uvědomil, že to nejsou jeho vlastní myšlenky a pohnutky. To se tam nazývá myšlením z druhého a ve druhém. To jsem tisíckrát viděl a dokonce i stokrát provedl. Projevovalo se přitom zdání prostoru. Jakmile však duchové poznali, že je to někdo jiný, kdo jim navodil nějaké myšlenky a pohnutky, rozhořčili se a odvrátili se pryč. Uznali však, že v jejich vnitřním zraku neboli myšlení se žádná vzdálenost neprojevuje, nedojde-li k jejímu odhalení tak jako u vnějšího vidění neboli u očí. Uvěřili proto, že myšlenky a pohnutky do nich vplývají.

K těmto zkušenostem přidám ještě něco, co se mi děje každodenně. Zlí duchové často vkládají do mého myšlení zla a klamy, jež se mi pak jeví, jako by byly ve mě a ode mně, jako bych na ně myslel sám. Protože jsem však věděl, že to jsou zla a klamy, pátral jsem po tom, kdo je vyvolává. Původci pak byli odhaleni a zahnáni. Byli ode mě neobyčejně daleko.

Z toho je zřejmé, že veškeré zlo se svým klamem vplývá z pekla, veškeré dobro se svou pravdou vplývá od Pána, a obojí se jeví být v nás.

313. Charakter lidí žijících svou vlastní prozíravostí a charakter těch, kteří nežijí vlastní prozíravostí, se ve Slovu popisuje postavou Adama

a jeho ženy Evy v zahradě Eden, kde rostly dva stromy, strom života a strom poznání dobrého a zlého, a tím, že pojedli z druhého stromu. Viz výše (odst. 241), že Adamem a jeho ženou Evou se ve vnitřním neboli duchovním smyslu míní a popisuje nejranější Pánova církev na této zemi, jež byla vznešenější a nebeštější než církve následující. Význam dalších jednotlivostí příběhu je následující: „zahradou Eden" se míní moudrost lidí této církve; „stromem života" se míní Pán vzhledem k Božské Prozřetelnosti; „strom poznání" označuje člověka vzhledem k jeho vlastní prozíravosti; „had" označuje jeho smyslovou úroveň a vlastní já, což je ve své podstatě láska k sobě a pýcha na svou vlastní inteligenci, a proto ďábel a satan. „Jedením ze stromu poznání" se míní přisvojení si dobra a pravdy z přesvědčení, že nejsou od Pána, a tedy náležející Pánu, ale od nás, a tedy naše. A jelikož dobro a pravda je vlastní Božství u člověka (neboť dobrem se míní vše, co je věcí lásky, a pravdou vše, co je věcí moudrosti), pokud si je člověk nárokuje jako své, nemůže jinak než věřit, že je jako Bůh. Had tedy řekl: „V den, kdy z něho pojíte, otevřou se vám oči a budete jako Bůh znát dobré i zlé." (Gn 3,5) To činí lidé v pekle, kteří žijí v lásce k sobě a z ní v pýše na svou vlastní inteligenci.

Prokletím hada se míní prokletí vlastní lásky a vlastní inteligence; prokletím Evy se míní prokletí volního já; a prokletím Adama prokletí intelektového já. „Trní a hloží", které má Adamovi vydat země, označují naprostý klam a zlo. „Vyhnání ze zahrady" znamená ztrátu moudrosti; „střežení cesty ke stromu života" znamená ochranu Pána, aby posvátné hodnoty Slova a církve neutrpěly žádné násilí. „Fíkové listy", kterými zakryli svou nahotu, označují morální pravdy zahalující jejich sebelásku a pýchu; a „koženými suknicemi", kterými byli později přioděni, se míní zdání pravdy - to jediné, co měli.[92)]

Takto lze duchovně porozumět uvedeným výrazům. Kdo si přeje, může zůstat u doslovného smyslu; nechť však ví, že takto to chápou v nebi.

314. Charakter lidí, kteří se nechali ošálit svou vlastní inteligencí, můžeme spatřit, když se podíváme na jejich představy o věcech, jež

vyžadují hlubší úsudek - například na jejich představy o vlivu, myšlení a životě.

Jejich myšlení o **VLIVU**[93)] je převrácené. Myslí si, že vidění zraku plyne do vnitřního vidění mysli, tedy do intelektu, a že slyšení sluchu plyne do vnitřního slyšení, tedy opět do intelektu. Nevnímají, že intelekt plyne z vůle do zraku a sluchu a že tyto smysly nejen vytváří, ale také je využívá jako své nástroje v přírodním světě. Jelikož se věci tak nejeví, nevnímají to. I když jim někdo řekne, že přírodní skutečnosti neplynou do duchovních, ale že duchovní skutečnosti plynou do přírodních, přesto si dál myslí: „Je snad duchovní skutečnost něco jiného než čistší skutečnost přírodní? Není zjevné, že když zrak vidí něco pěkného nebo sluch slyší něco harmonického, potěší to mysl, tedy intelekt a vůli?" Nevědí, že zrak nevidí sám ze sebe, stejně jako jazyk nechutná sám ze sebe, nos nečichá sám ze sebe a kůže necítí dotyky sama ze sebe; že je to lidská mysl neboli duch, který v těchto orgánech vnímá a nechá se jimi ovlivňovat podle své vlastní přirozenosti. I přesto lidská mysl neboli duch necítí tyto věci sám ze sebe, ale působením Pána. Myslet jakkoli jinak znamená vycházet ze zdání, a pokud se v těchto zdáních utvrdíme, znamená to vycházet z iluzí.

O myšlení tito lidé říkají, že je to jakýsi proces změny, ke kterému dochází ve vzduchu; dochází zde k obměnám podle témat a umocňování podle váhy, kterou myšlence dáváme. Myšlenkové představy se proto podle nich podobají obrazům, jež se objevují ve vzduchu - jsou tedy něčím na způsob meteorů. Paměť je pak jako tabule, na které jsou tyto obrazy zaznamenávány.[94]) Nevědí, že myšlení se odehrává v čistě organických substancích, stejně jako zření a slyšení ve svých substancích. Nechť se jen podívají na mozek, a uvidí, že je takovýchto substancí plný. Poškoď je, a zešílíš; znič je, a zemřeš. O podstatě myšlení a paměti viz výše (konec odst. 279).

Na *život* mají pouze takový názor, že je to jakási přírodní aktivita, jež způsobuje, že je různými způsoby pociťována, podobně jako se organicky pohybuje tělo, které žije. Pokud těmto lidem řekneš, že v tomto

případě příroda žije, popřou to - příroda prý život dává.[95] Zeptáš-li se, jestli tedy život zanikne zároveň se smrtí těla, odpovědí, že život přetrvá v částečce vzduchu zvané duše. Ptáš-li se dál, co to tedy je Bůh, zda to není sám Život, jsou potichu a nechtějí říci, co si myslí. Na otázku, zda souhlasí s tím, že Božská Láska a Moudrost jsou Život sám, odvětí: „Co to je láska a moudrost?" Ve svých iluzích totiž nevidí, co to je láska a moudrost ani co je Bůh.

Tyto příklady jsem uvedl proto, abych ukázal, jakým způsobem člověka šálí jeho vlastní prozíravost, neboť všechny své závěry staví na zdáních, a tedy na iluzích.

316.[96] Důvod, že nás naše vlastní prozíravost přesvědčuje a ujišťuje o tom, že veškeré dobro a pravda pocházejí od nás a nacházejí se v nás, spočívá v tom, že naše vlastní prozíravost je naším intelektuálním já vplývajícím ze sebelásky, což je naše volní já. Já přitom nemůže jinak než si vše přisvojovat; nedokáže se totiž nad to povznést.

Všichni lidé, kteří jsou vedeni Pánovou Božskou Prozřetelností, jsou ze svého já pozvedáváni, a tehdy vidí, že vše dobré a pravdivé pochází od Pána. Ba dokonce vidí, že co v sobě mají od Pána, patří vždy Pánu, a nikdy člověku.

Kdokoli věří něčemu jinému, je jako člověk, který má ve své péči majetek svého pána a činí si na něj nárok nebo si jej dokonce přivlastňuje. Není to správce, ale zloděj. A jelikož naše vlastní já není nic než zlo, utápí tento majetek ve svém zlu, které jej pozře jako perly vhozené do hnoje či kyseliny.

317. *(3) Vše, o čem se přesvědčíme a v čem se utvrdíme, zůstává s námi jako něco nám vlastního.* Mnozí lidé se domnívají, že bez důkazů nemůžeme vidět žádnou pravdu, avšak tak to není. Nemůžeme vidět, co je užitečné a dobré v občanských a hospodářských záležitostech království a státu, neznáme-li mnoho tamních nařízení a předpisů; totéž platí pro právní záležitosti, neznáme-li zákony, a pro přírodní otázky například ve fyzice, chemii, anatomii, mechanice a dalších oborech, není-li člověk vzdělán ve vědách. Avšak v čistě rozumových, morálních a du-

chovních otázkách se pravdy objevují ve svém vlastním světle, pokud jen člověk vhodným vzděláním získal jistou rozumnost, morálku a duchovnost. Příčinou je, že každý člověk je svým duchem v duchovním světě (a duch je tím, kdo myslí). Jsme tam mezi ostatními, a proto v duchovním světle, jež osvětluje vnitřní úrovně našeho intelektu a jakoby nabádá. Duchovní světlo je totiž ve své podstatě Božská pravda Božské moudrosti Pána. Díky němu můžeme analyticky myslet, usuzovat, co je spravedlivé a správné v právních otázkách a vidět, co je čestné v morálním životě a dobré v duchovním životě. Rovněž můžeme vidět mnoho pravd, jež upadají do temnoty pouze tím, že se utvrdíme v klamu. To vše může člověk vidět téměř stejně snadno, jako může pozorovat náladu druhého v jeho tváři a vnímat jeho city z tónu hlasu, a to bez jakékoli další znalosti, jen s pomocí svých vrozených schopností. Proč by potom člověk díky vlivu nemohl do jisté míry vidět hlubší úrovně svého života, jež jsou duchovní a morální, když neexistuje jediné zvíře, jež by díky vlivu neznalo své nezbytné přírodní potřeby? Ptáci vědí, jak stavět hnízda, klást vejce, líhnout mláďata a rozpoznat potravu, kromě dalších podivuhodných schopností, jež nazýváme instinkty.

318. Nyní uvedu, jakým způsobem se mění stav člověka utvrzováním a následným přesvědčením, a to v následujícím pořadí:

a) Není nic, v čem by se člověk nemohl utvrdit, a v klamu se utvrzuje snadněji než v pravdě.

b) Když se člověk utvrdí v klamu, pravda není vidět, ale když se utvrdí v pravdě, klam je dál zjevný.

c) Schopnost utvrdit se, v čemkoli člověk chce, není inteligencí, ale pouze důvtipem, který mohou mít i ti nejhorší lidé.

d) Utvrzení může být intelektuální, aniž by bylo zároveň volní, avšak veškeré volní utvrzení je zároveň intelektuální.

e) Volní a zároveň intelektuální utvrzení se ve zlu v nás vyvolává víru, že vlastní prozíravost je vším a Božská Prozřetelnost není ničím; tuto víru však nevyvolává pouhé intelektuální utvrzení.

f) Vše, v čem jsme se utvrdili vůlí a zároveň intelektem, přetrvává do věčnosti, na rozdíl od toho, v čem jsme se utvrdili pouze intelektem.

a) Nyní tedy k prvnímu bodu o tom, že *není nic, v čem by se člověk nemohl utvrdit, a že se v klamu utvrzuje snadněji než v pravdě.* V čem by se člověk nemohl utvrdit, když se ateisté utvrzují v tom, že Bůh není Stvořitelem vesmíru, ale že příroda je svou vlastní stvořitelkou; že náboženství není ničím než poutem prostých lidí a davu; že člověk je jako zvíře a jako zvíře umírá? Ze cizoložství je dovolené, stejně jako tajné krádeže, podvody a lstivé úklady, že zchytralost je inteligencí a špatnost je moudrostí? My všichni se ujišťujeme ve svých vlastních herezích. Nejsou celé svazky knih naplněny důkazy obhajujícími dvě hereze převládající v křesťanském světě?[97)] Sestav deset herezí jakkoli nesrozumitelných, a požádej někoho důvtipného, aby je dokázal, a on je dokáže všechny. Když se pak na ně podíváš pouze z hlediska těchto důkazů, nebudeš vidět klamy jako pravdy? jelikož každý klam září v našem přírodním já svými zdánlivostmi a iluzemi, zatímco pravda září pouze v našem duchovním já, je zjevné, že v klamu se lze utvrdit snadněji než v pravdě.

Abych ukázal, že v každém klamu a zlu se lze utvrdit tak důkladně, že klam vypadá jako pravda a zlo jako dobro, dokažme si například, že světlo je tma a tma je světlo. Nemůžeme se ptát, co to je světlo ve své podstatě? Není to něco, co se projevuje v očích podle jejich stavu? Čím je světlo pro zavřené oči? Nemají oči i netopýři a sovy, a nevidí přitom světlo jako tmu a tmu jako světlo? Slyšel jsem, že někteří lidé vidí podobně a že duchové v pekle se navzájem vidí, přestože žijí v temnotě. Nevidí lidé ve světle ve snech uprostřed noci? Neznamená to, že temnota je světlem a světlo temnotou? Můžeme však odpovědět: „O čem to mluvíš? Světlo je světlem, tak jako pravda je pravdou; a temnota je temnotou, tak jako klam je klamem."

Jako další příklad si dokažme, že havran je bílý. Nemůžeme říci, že jeho čerň je pouhý přelud a není mu skutečně vlastní? Jeho peří je uvnitř bílé stejně jako jeho tělo; a to jsou substance, které havrana vytvářejí. Je-

likož jeho čerň je přeludem, havran zbělá, když zestárne. Takové havrany jsem viděl. A co je čerň ve své podstatě jiného než bělost? Rozemel kus černého skla, a uvidíš, že prášek je bílý. Proto když nazýváš havrana černým, hovoříš o přeludu, a ne o skutečnosti." Na to lze odpovědět: „O čem to mluvíš? To by znamenalo, že všichni ptáci jsou bílí."[98)]

Tyto příklady uvádím, přestože odporují zdravému rozumu, abych ukázal, že lze dokázat i klam zcela opačný pravdě a zlo zcela opačné dobru.

b) *Když se člověk utvrdí v klamu, pravda není vidět, ale když se utvrdí v pravdě, klam je dál zjevný.* Každý klam leží v temnotě a každá pravda spočívá ve světle. V temnotě nic není vidět, ba dokonce tam nic nelze poznat jinak než hmatem. Jinak je tomu ve světle. Proto se klamy ve Slovu nazývají temnotou a o lidech, kteří v klamech žijí, se píše, že chodí v temnotě a ve stínu smrti. Naopak pravdy se tam nazývají světlem; o těch, kdo žijí v pravdách, se proto říká, že chodí ve světle, a nazývají se syny světla.

Skutečnost, že když se upevníme v klamu, pravda není vidět, ale když se upevníme v pravdě, klam je dál zjevný, vysvítá z mnohých úvah. Kdo například může vidět nějakou duchovní pravdu, aniž by této pravdě učilo Slovo? Není snad zřejmé, že vládne naprostá tma, kterou může rozptýlit pouze světlo, v němž se nachází Slovo - a to jen u lidí, kteří si přejí být osvíceni? Který heretik může spatřit své klamy, pokud nepřijme ryzí pravdu církve? Dříve je neuvidí. Hovořil jsem s lidmi, kteří se utvrdili ve víře oddělené od lásky k bližnímu, a vyptával jsem se jich, zda ve Slovu neviděli, kolik se tam toho píše o lásce a lásce k bližnímu, o skutcích a činech, o dodržování přikázání a o tom, že ti, kteří takto jednají, jsou požehnaní a moudří, a ti, kteří takto nejednají, jsou hloupí. Odpověděli, že když tyto věci četli, pohlíželi na ně jen jako na věci víry, a tak je přecházeli jakoby se zavřenýma očima.

Lidé, kteří se utvrzují v klamech, se podobají těm, kdo pozorují skvrny na zdi a když jsou ve večerním přítmí, vidí tyto skvrny ve své fantazii jako jezdce na koni nebo nějakého člověka; tento imaginární obraz se rozptyluje s nastávajícím úsvitem.

Kdo jiný může pociťovat duchovní nečistotu cizoložství než ten, kdo žije v čisté duchovní bezúhonnosti? Kdo jiný může cítit krutost pomsty než ten, kdo z lásky k bližnímu žije v dobru? Který cizoložník a člověk bažící po pomstě se nevysmívá těm, kdo jeho radosti nazývají pekelnými, zatímco radosti manželské lásky a lásky k bližnímu nazývají nebeskými? A tak dále.

c) *Schopnost utvrdit se, v čemkoli člověk chce, není inteligencí, ale pouze důvtipem, který mohou mít i ti nejhorší lidé.* Existují nanejvýš obratní přesvědčovatelé, kteří neznají žádnou pravdu, a přesto dokážou obhájit pravdu i klam. Někteří z nich říkají: „Co to je pravda? Existuje snad něco takového? Není pravdou to, co pravdou učiním?" Přesto jsou tito lidé ve světě považováni za inteligentní, i když nejsou víc než nahazovači vápna na stěnu. Inteligentní jsou pouze ti, kdo vnímají pravdu jako pravdu a utvrzují se v tomto přístupu trvale vnímanými pravdami. Obě skupiny lidí však můžeme jen stěží rozlišit, neboť světlo utvrzování a světlo vnímání pravdy od sebe nelze rozeznat. Ti, kteří jsou ve světle utvrzování, se jeví tak, jako by byli i ve světle vnímání pravdy - přesto se tato světla liší jako světlo bludné a skutečné. Bludné světlo má v duchovním světě takovou vlastnost, že se změní v tmu, když se rozzáří skutečné světlo. V takovém bludném světle žijí mnozí v pekle; když jsou vpuštěni do skutečného světla, vůbec nic nevidí. Je tedy zřejmé, že schopnost utvrdit se, v čemkoli chceme, není inteligencí, ale pouze důvtipem, který mohou mít i ti nejhorší lidé.

d) *Utvrzení může být intelektuální, aniž by bylo zároveň volní, avšak veškeré volní utvrzení je zároveň intelektuální.* Pomohou to osvětlit příklady. Lidé, kteří se utvrzují ve víře oddělené od lásky k bližnímu, a přesto žijí život činné lásky, a obecně lidé, kteří se utvrzují v klamné nauce, a přesto podle ní nežijí, jsou ti, jejichž utvrzení je intelektuální, aniž by bylo zároveň volní. Naopak ti, kteří se utvrzují v klamné nauce a žijí podle ní, jsou utvrzeni volně i intelektuálně. Intelekt totiž nevplývá do vůle, ale vůle vplývá do intelektu. Z toho tedy vysvítá, co to je klam pocházející ze zla a co to je klam, který nepochází ze zla. Vidíme,

že klam, který nepochází ze zla, se může na rozdíl od klamu, který pochází ze zla, spojit s dobrem. Klam nepocházející ze zla je totiž klamem v intelektu a nikoli ve vůli, zatímco klam pocházející ze zla je klamem v intelektu vycházejícím ze zla ve vůli.

e) *Volni a zároveň intelektuální utvrzení se ve zlu v nás vyvolává víru, ze vlastní prozíravost je vším a Božská Prozřetelnost není ničím; tuto víru však nevyvolává pouhé intelektuální utvrzení.* Mnozí lidé se utvrzují ve vlastní prozíravosti na základě zdání ve světě, a přesto nepopírají Božskou Prozřetelnost. Jejich utvrzení je pouze intelektuální. Avšak ti, kteří Božskou Prozřetelnost zároveň popírají, se utvrzují také vůlí. Tento přístup a přesvědčení nalézáme zejména u lidí, kteří uctívají přírodu a sami sebe.

f) *Vše, v čem jsme se utvrdili vůlí a zároveň intelektem, přetrvává do věčnosti, na rozdíl od toho, v čem jsme se utvrdili pouze intelektem.* Co se nachází pouze v našem intelektu, není v nás, ale mimo nás. Je to jen v našich myšlenkách. Nevchází do nás a nestane se naší součástí nic, co nepřijmeme vůlí. V následujících odstavcích si povíme, že právě to se stává součástí naší životní lásky a přetrvává do věčnosti.

319. Vše, v čem jsme se utvrdili vůlí a zároveň intelektem, zůstává do věčnosti, neboť každý je svou láskou a láska je součástí jeho vůle. Každý je také svým dobrem nebo svým zlem, neboť vše, co zveme dobrem, je věcí lásky. Totéž platí i pro zlo. Jelikož člověk je svou láskou, je také formou své lásky a můžeme jej nazvat orgánem jeho životní lásky.

Výše (v odst. 279) jsem uvedl, že pohnutky naší lásky a z nich vznikající myšlenky jsou změny a variace stavů a forem organických substancí našich myslí. Nyní vysvětlím podstatu a charakter těchto změn a variací.

Můžeme si o nich učinit představu srovnáním se srdcem a plícemi. Jejich změny a variace jsou střídáním rozpínání a stlačování neboli dilatace a kontrakce. V srdci je nazýváme pohyby systolické a diastolické, v plicích pohyby respirační neboli střídavé roztažení a smrštění plicních laloků. To jsou změny a variace stavů srdce a plic. K obdobným pocho-

dům dochází i v ostatních tělesných orgánech a srovnatelné procesy se dějí i v jejich částech, jež přijímají a posílají dál krev a životní mízu.[99)]

Obdobné procesy se dějí i v organických formách mysli, což jsou již zmíněné subjekty lidských pohnutek a myšlenek. Rozdíl spočívá v tom, že jejich expanze a komprese neboli jejich střídavé pohyby jsou ve srovnání s tělesnými tak dokonalé, že nemohou být popsány žádným přírodním jazykem, ale pouze jazykem duchovním, jenž je vystihuje jako vířivé kroužení na způsob nepřetržitě se vinoucích spirál, nádherně sloučených do forem přijímajících život.

Nyní však popíšu charakter těchto čistě organických substancí a forem u zlých a dobrých lidí. U dobrých lidí se vinou dopředu, u zlých lidí dozadu. Ty, jež se vinou dopředu, jsou obráceny směrem k Pánu a přijímají vliv od Něj, zatímco ty, jež se vinou dozadu, jsou obráceny směrem k peklu a přijímají vliv z něj. Je potřeba vědět, že nakolik jsou tyto spirály obráceny dozadu, natolik jsou vzadu otevřeny a vpředu uzavřeny, a naopak nakolik jsou obráceny dopředu, natolik jsou otevřeny vpředu a uzavřeny vzadu.

To prozrazuje, jakou formou neboli orgánem je zlý člověk a jakou formou neboli orgánem je dobrý člověk, jenž je obrácen opačným směrem. A jelikož jednou navozený směr nemůže být zvrácen zpět, je zjevné, že charakter člověka zůstane do věčnosti takový, jaký je, když umírá.

Je to naše volní láska, která určuje tento směr, tedy která nás obrací tam či zpět - neboť jak již bylo řečeno, člověk je svou vlastní láskou. Proto každý jde po smrti cestou své lásky: k nebi ten, kdo žije v dobré lásce, a k peklu ten, kdo žije ve zlé lásce. Nespočine, dokud nedosáhne společenství, v němž se nachází jeho vládnoucí láska. Úžasné přitom je, že každý zná svou cestu; jde jakoby po čichu.

320. *(4) Kdybychom věřili pravdě, že veškeré dobro a pravda pocházejí od Pána a veškeré zlo a klam pocházejí z pekla, nepřisvojovali bychom si dobro a nenárokovali si za ně zásluhu, a nepřisvojovali bychom si zlo a nekladli si je za vinu.* Toto tvrzení však odporuje víře lidí, kteří se utvrdili ve zdání, že moudrost a prozíravost pocházejí od člově-

ka a nevplývají do něj v souladu se strukturou jeho mysli (viz odst. 319 výše). Proto je musíme prokázat, a aby to bylo srozumitelné, učiníme tak v tomto pořadí:

a) Kdo se vnitřně utvrdí ve zdání, že moudrost a prozíravost pocházejí od člověka, a jsou proto v něm jako něco jemu vlastního, nevyhne se zdání, že kdyby tomu tak nebylo, nebyl by člověkem, ale zvířetem nebo sochou. Opak je však pravdou.

b) Zdálo by se, že věřit a myslet podle pravdy, že veškeré dobro a pravda pocházejí od Pána a veškeré zlo a klam z pekla, je nemožné. Ve skutečnosti je však právě tento postoj vpravdě lidský, a proto i andělský.

c) Věřit a myslet tímto způsobem je nemožné pro toho, kdo neuznává Božství Pána a kdo neuznává, že zla jsou hříchy; je to však možné pro toho, kdo tyto dvě věci uznává.

d) Kdo tyto dvě skutečnosti uznává, ten o svých zlech rozmýšlí; a nakolik se jim vyhýbá jako hříchům a odvrací se od nich, natolik je zahání zpět do pekla, odkud přišla.

e) Božská Prozřetelnost tedy nikomu nepřisvojuje zlo ani dobro; obojí nám přisvojuje naše vlastní prozíravost.

321. Vysvětleme však tyto body v naznačeném pořadí.

a) *Kdo se vnitřně utvrdí ve zdání, že moudrost a prozíravost pocházejí od člověka, a jsou proto v něm jako něco jemu vlastního, nevyhne se zdání, že kdyby tomu tak nebylo, nebyl by člověkem, ale zvířetem nebo sochou. Opak je však pravdou.* Zákon Božské Prozřetelnosti praví, že bychom měli myslet jakoby sami od sebe a také prozíravě jednat jakoby sami od sebe, a přesto bychom měli uznávat, že tak činíme od Pána. Plyne z toho, že kdo myslí a jedná prozíravě jakoby sami od sebe a zároveň uznává, že tak činí od Pána, je člověkem; není jím však ten, kdo se vnitřně utvrdí v domněnce, že vše, na co myslí a co činí, pochází z něj samého. Člověkem není ani ten, kdo díky své znalosti, že moudrost

a prozíravost pocházejí od Boha, stále jen čeká na vliv zvenčí. Takový člověk je jako socha, zatímco předchozí typ člověka je jako zvíře.

Skutečnost, že ten, kdo čeká na vliv zvenčí, se podobá soše, je zjevná; takový člověk totiž může jen stát či sedět bez hnutí, se svěšenýma rukama, se zavřenýma či nemrkajícíma očima, aniž by na cokoli myslel nebo dýchal. Má snad takový člověk v sobě nějaký život?

Je zřejmé i to, že člověk, který věří, že z něj pochází vše, na co myslí a co činí, není nepodobný zvířatům. Myslí totiž pouze svou přírodní myslí, kterou máme společnou se zvířaty, a nikoli svou duchovně racionální myslí, jež je vpravdě lidská. Pouze tato mysl uznává, že jen Bůh myslí sám ze Sebe a že člověk myslí z Boha. Takový člověk proto nezná žádný jiný rozdíl mezi člověkem a zvířetem než ten, že člověk mluví a zvíře vydává zvuky, věří také, že umíráme stejným způsobem.

Uvedu ještě něco o lidech, kteří čekají na vliv. Tito lidé nic nejpřijímají, kromě těch několika, kteří po tom ze srdce touží. Ti občas obdrží určitou odpověď formou živého vjemu nebo tichého hlasu v myšlenkách, zřídkakdy však něco zjevného. Tato odezva je ponechává, aby mysleli a jednali, jak chtějí a jak mohou, a aby ti, kdo jednají moudře, byli dál moudří, a ti, kdo jednají hloupě, byli dál hloupí. Nikdy nedostávají pokyny, čemu mají věřit a co mají dělat - to proto, aby nebyla zničena jejich lidská rozumnost a svoboda, tedy aby každý jednal svobodně a rozumně za plného zdání, že tak činí sám ze sebe.

Lidé, kteří jsou vlivem zvenčí poučováni, čemu mají věřit a co mají dělat, nezískávají tyto pokyny od Pána ani od žádného nebeského anděla, ale od nějakého fanatického ducha, možná blízkého kvakerům či moravským bratřím, a ten je svádí na scestí. Veškeré působení od Pána se děje prostřednictvím osvícení intelektu a pohnutky po pravdě - tedy působením skrze tuto pohnutku na osvícení.

b) Zdálo by se, že věřit a myslet podle pravdy, že veškeré dobro a pravda pocházejí od Pána a veškeré zlo a klam z pekla, je nemožné. Ve skutečnosti je však právě tento postoj vpravdě lidský, a proto i andělský.

Věřit a myslet si, že veškeré dobro a pravda jsou od Boha, se zdá možné, pokud k tomu nic víc nedodáme. Je to totiž v souladu s teologickou vírou, proti které není lidem dovoleno myslet. Avšak věřit a myslet si, že veškeré zlo a klam pocházejí z pekla, se zdá nemožné, protože to navozuje víru, že člověk nemůže myslet vůbec na nic. Přesto však člověk myslí zdánlivě nezávisle, byť je to z pekla; Pán totiž každému poskytuje zdání, že jeho myšlení - ať už pochází odkudkoli - se děje v něm a je jeho. Jinak by člověk nežil jako člověk a nemohl by být vyveden z pekla a uveden do nebe, tedy nemohl by být přetvořen, jak jsem již mnohokrát ukázal.

Proto také Pán dává člověku poznat, a tedy i myslet si, že když žije ve zlu, nachází se v pekle, a když myslí zle, myslí vlivem z pekla. Také mu dává myslet na prostředky, kterými by mohl vyjít z pekla ven a přestat myslet vlivem z něj, a vejít v nebe a myslet v nebi z Pána. Zároveň mu dává svobodu volby.

To vše nám umožňuje spatřit, že můžeme myslet zle a klamně jakoby sami ze sebe, a také můžeme jakoby sami ze sebe usuzovat, že ta či ona věc je zlá a klamná. Obdobně si můžeme myslet, že tato nezávislost je jen zdánlivá a že bez ní bychom nebyli lidmi. Vlastním lidstvím, a proto i andělstvím, je myslet z pravdy; a touto pravdou je, že nemyslíme sami ze sebe, ale že nám Pán umožňuje myslet za plného zdání nezávislosti.

c) *Věřit a myslet tímto způsobem je nemožné pro toho, kdo neuznává Božství Pána a kdo neuznává, že zla jsou hříchy; je to však možné pro toho, kdo tyto dvě věci uznává.* Pro lidi, kteří neuznávají Božství Pána, to je nemožné, protože pouze Pán dává člověku schopnost myslet a chtít; a lidé neuznávající Božství Pána se v odloučení od Něj domnívají, že myslí sami od sebe. Je to nemožné i pro lidi, kteří nepovažují zla za hříchy, neboť ti myslí vlivem z pekla, kde se každý domnívá, že myslí nezávisle. Ze je to však možné pro toho, kdo tyto dvě skutečnosti uznává, je zřejmé z mnohých faktů uvedených výše (v odst. 288-294).

d) *Kdo tyto dvě skutečnosti uznává, ten o svých zlech rozmýšli; a nakolik se jim vyhýbá jako hříchům a odvrací se od nich, natolik je zahání zpět do pekla, odkud přišla.* Kdo neví nebo nemůže vědět, že zlo pochází z pekla a dobro z nebe? A kdo by tedy nevěděl, že nakolik se člověk vyhýbá zlu a odvrací se od něj, natolik se vyhýbá peklu a odvrací se od něj? Kdo by potom také nevěděl, že nakolik se vyhýbá zlu a odvrací se od něj, natolik si přeje a miluje dobro, a natolik jej také Pán vyzdvihuje z pekla a vede do nebe?

To mohou vidět všichni rozumní lidé, pokud jen vědí, že existuje peklo a nebe a že zlo pochází ze svého zdroje a dobro ze svého. Pokud pak člověk rozvažuje nad zly v sobě (což je totéž co sebezkoumání) a vyhýbá se jim, vymaňuje se z pekla, nechává je za sebou a uvádí se do nebe, kde vidí Pána tváří v tvář. Říkáme sice, že to činí člověk, ale činí tak jen zdánlivě nezávisle, tedy z Pána.

Pokud uznáváme tuto pravdu z dobrého srdce a zbožné víry, pak se tato pravda skrývá uvnitř všeho, na co potom jakoby sami ze sebe myslíme a co činíme. Je jako plodnost v semeni, jež je provází až k vytvoření nového semene, nebo jako potěšení v chuti na jídlo, když si uvědomujeme, že je pro nás zdravé. Jedním slovem, tato pravda je jako srdce a duše všeho, na co myslíme a co činíme.

e) *Božská Prozřetelnost tedy nikomu nepřisvojuje zlo ani dobro; obojí nám přisvojuje naše vlastní prozíravost.* To plyne ze všeho, co jsme si doposud řekli. Cílem Božské Prozřetelnosti je dobro, a proto o dobro usiluje ve všem, co činí. Proto dobro nikomu nepřisvojuje, neboť tak by se stalo domělou zásluhou, stejně jako nikomu nepřisvojuje zlo, neboť tak bychom se stali tímto zlem vinní. Obojí však činíme my sami ze svého vlastního já, neboť to je pouhé zlo. Naše volní já je sebeláskou a naše intelektové já je pýchou na vlastní inteligenci - a odsud pochází naše vlastní prozíravost.

Každý člověk může být přetvořen a neexistuje žádné předurčení.

322. Zdravý rozum nabádá, že všichni lidé jsou předurčeni pro nebe a nikdo není předurčen pro peklo. Všichni se totiž rodí jako lidé, a proto v sobě mají obraz Boží. Tímto obrazem Božím v nás je naše schopnost chápat pravdu a činit dobro. Naše schopnost chápat pravdu pochází z Božské moudrosti a schopnost činit dobro z Božské lásky. Tyto schopnosti jsou obrazem Božím; zůstávají v každém duševně zdravém člověku a nejsou z něj nikdy smazány. Proto se můžeme stát společenskými a morálními lidmi; a kdo je společenský a morální, může se stát také duchovním člověkem, neboť společenské a morální kvality jsou přijímací schránou duchovnosti. Člověk se nazývá společenským, pokud zná zákony země, jíž je občanem, a žije podle nich; a nazývá se morálním, pokud tyto zákony učiní věcí své morálky a svého charakteru a žije podle nich z rozumových důvodů.

Nyní uvedu, jakým způsobem je společenský a morální život přijímací schránou duchovního života. Žij podle těchto zákonů nejen jako podle zákonů společenských a morálních, ale také zákonů Božských, a staneš se duchovním člověkem.

Stěží existuje národ tak barbarský, aby neměl stanoveny zákony proti vraždě, smilství s manželkou druhého, krádeži, falešnému svědectví a porušování práv druhých. Společensky a morálně vyspělý člověk tyto zákony dodržuje, aby byl nebo se jevil dobrým občanem. Pokud však tyto zákony nebude považovat zároveň za Božské, je společenským a morálním člověkem pouze na přírodní úrovni. Pokud je však bude považovat také za Božské, stane se společenským a morálním člověkem i na duchovní úrovni.

Rozdíl je v tom, že druhý typ člověka není dobrým občanem pouze pozemského království, ale i nebeského království, zatímco první typ člověka je dobrým občanem pouze pozemského království, a nikoli království nebeského. Rozlišují je dobra, která činí. Dobra, která činí přírodní společenští a morální lidé, nejsou dobry o sobě, neboť je v nich člověk a svět; avšak dobra, která činí duchovní společenští a morální lidé, jsou dobry o sobě, neboť v sobě mají Pána a nebe.

To nám ukazuje, že jelikož se všichni rodíme se schopností stát se společenskými a morálními lidmi na přírodní úrovni, rodíme se také se schopností stát se společenskými a morálními lidmi na duchovní úrovni. Musíme pouze uznávat Boha a nečinit zlo, protože je proti Bohu, a činit dobro, protože je pro Boha. Tím vchází duch do občanských a morálních skutků, a ony pak žijí. Bez toho v nich žádný duch není a ony nežijí. Proto se také přírodní lidé nazývají mrtvými, jakkoli jednají společensky a morálně, zatímco duchovní lidé se nazývají živými.

Díky Božské Prozřetelnosti Pána každý národ má nějaké náboženství; nejdůležitějším principem každého náboženství je přitom uznávat, že Bůh existuje. Bez něj o náboženství nemůžeme vůbec mluvit. Každý národ, který žije svým náboženstvím, tedy který nečiní zlo, neboť je proti jeho Bohu, přijímá do své přírodnosti určitou duchovnost.

Představme si, že nějaký nekřesťan říká, že to a ono zlo nechce činit, neboť by to bylo proti jeho Bohu. Není snad člověk, který by si neřekl: „Takový člověk bude spasen. Nic jiného se nezdá být možné." Napovídá mu to zdravý rozum. A naopak si představme, jak nějaký křesťan říká: „To či ono zlo nic neznamená; proč tedy říkat, že je proti Bohu?" Neřekl by si snad každý: „Může být takový člověk spasen? Zdá se, že ne." 1 to mu napovídá zdravý rozum.

Někdo může namítnout: „Narodil jsem se jako křesťan, jsem pokřtěn, znám Pána, čtu Slovo a účastním se svatého přijímání." Znamená to vše ale něco, když takový člověk žhne touhou po vraždě a pomstě, cizoložství, tajných krádežích, falešných svědectvích či lžích a různých násilnostech, a nepovažuje je za hříchy? Myslí snad takový člověk na

Boha či na věčný život? Věří, že opravdu existují? Neříká snad zdravý rozum, že takoví lidé nemohou být spaseni?

Uvedl jsem tyto věci o křesťanech, neboť nekřesťané myslí ve svém životě a podle svého náboženství více na Boha než křesťané. Více však na toto téma uvedu v následujícím textu, a to v tomto pořadí:

1. Cílem stvoření je nebe z lidského pokolení.

2. Je proto věcí Božské Prozřetelnosti, že každý člověk může být spasen a že spaseni jsou ti, kteří uznávají Boha a dobře žijí.

3. Není-li člověk spasen, je to jeho vlastní vinou.

4. Všichni jsou tedy předurčeni pro nebe, a nikdo pro peklo.

323. *(1) Cílem stvoření je nebe z lidského pokolení.* V knize *Nebe a peklo*[100)] a také výše vysvětluji, že nebe vytvářejí pouze ti, kdo se narodili jako lidé. A jelikož je nevytváří nikdo jiný, plyne z toho, že cílem stvoření je nebe z lidského pokolení.

Výše v odst. 27 a 45 jsem vysvětlil, že právě to je cílem stvoření; bude to však ještě zřejmější po následujícím vysvětlení:

a) Každý člověk byl stvořen, aby žil věčně.

b) Každý člověk byl stvořen, aby žil věčně v blaženém stavu.

c) Každý člověk tedy byl stvořen, aby vstoupil do nebe.

d) Božská láska nemůže jinak než přát si to a Božská moudrost nemůže jinak než zajišťovat to.

324. Z toho také vysvítá, že Božská Prozřetelnost není nic jiného než předurčení pro nebe a že se nemůže změnit v nic jiného; v naznačeném pořadí proto nyní prokáži, že cílem stvoření je nebe z lidského pokolení.

a) *Každý člověk byl stvořen, aby žil věčně.* V pojednání *Božská láska a moudrost,* část I a IV jsem objasnil, že člověk má tři životní stupně, jež se nazývají přírodní, duchovní a nebeský, a že tyto stupně skutečně existují v každém člověku, zatímco zvířata mají pouze jeden životní stupeň, jenž se podobá nejnižšímu stupni u lidí a můžeme jej nazvat stupněm přírodním.

Z toho plyne, že když člověk pozdvihne svůj život k Pánu, převyšuje v tomto stavu zvířata, neboť může chápat otázky Božské moudrosti a chtít věci Božské lásky, a tak přijímat Božství. A kdo může přijímat Božství natolik, že je v sobě vidí a vnímá, ten musí nutně být spojen s Pánem, a díky tomuto spojení žít věčně.

K čemu by byl Pánu celý stvořený vesmír, kdyby nestvořil také Své obrazy a podoby, kterým by mohl svěřovat Své Božství? Jinak by existoval jen proto, aby způsoboval, že něco existuje či neexistuje, děje se či neděje, a to jen proto, aby mohl z dálky rozjímat nad proměnlivostí a neustálými změnami, jako by se to odehrávalo na jevišti. Jaké Božství by v tom bylo, kdyby se to vše nedělo s cílem sloužit subjektům, které mohou důvěrně přijímat Božství, vidět je a cítit je? A jelikož Božství má nevyčerpatelnou slávu, nechávalo by si ji snad jen pro sebe? Bylo by toho vůbec schopno? Láska totiž chce svěřovat to, co je její, druhému, ba dokonce chce dávat ze svého tolik, kolik jen může. A co teprve Božská Láska, jež je nekonečná? Může snad něco dát, a pak si to vzít zase zpátky? Neznamenalo by to dát něco, co zanikne - co je tedy vnitřně, ve své podstatě ničím, neboť když to zanikne, stane se ničím. Něco takového nemá v sobě žádné Bytí. Božství však dává to, co Je neboli co nepřestane být - a to je věčné.

Aby každý člověk mohl žít věčně, je mu odňato to, co je v něm smrtelné. Tím smrtelným v něm je jeho hmotné tělo, které pozbývá smrtí. Tím se obnažuje to, co je v něm nesmrtelné, tedy jeho mysl, a tehdy se člověk stává duchem v lidské formě. Tímto duchem je jeho mysl.

Ze lidská mysl nemůže zemřít, to viděli mudrcové neboli moudří lidé dávných věků. Ptali se: „Jak by mohla duše neboli mysl zemřít, když může být moudrá?" Dnes jen málokdo zná jejich vnitřní pojetí této otázky; bylo to však pojetí seslané z nebe, takže běžně vnímali, že Bůh je Moudrost sama, že člověk se na této moudrosti podílí a že Bůh je nesmrtelný čili věčný.

Uvedu také něco ze své vlastní zkušenosti, neboť mi bylo umožněno hovořit s anděly. Mluvil jsem s anděly, kteří žili před mnoha staletími -

s některými, kteří žili před potopou i po ní, s těmi, co žili v době Pána, s jedním z jeho apoštolů a s mnoha, kteří žili v následujících staletích. Ti všichni vyhlíželi jako lidé v nejlepších letech a říkali mi, že o smrti vědí jen to, že to je zatracení.

Když vejdou do nebe lidé, kteří dobře žili, všichni se vrátí v mládí svého pozemského věku a zůstanou tak do věčnosti - včetně těch, kteří byli ve světě staří a vetší. I ženy sešlé stářím se vrátí do rozkvětu svého mládí a krásy.

Skutečnost, že člověk žije po smrti věčně, vysvítá ze Slova, které život v nebi nazývá „věčným životem" (například u Mt 19,29; 25,46; M 10,17; L 10,25; 18,30; J 3,15.16.36; 5,24.25.39; 6,27.40.68; 12,50). Nebo jej jednoduše nazývá „životem" (jako u Mt 18,8.9; J 5,40; 20,31). Pán také pravil učedníkům: „Poněvadž Já jsem živ, také vy budete živi," (J 14,19) a o vzkříšení pravil, že Bůh je Bohem živých, a nikoli Bohem mrtvých, a že už nemohou zemřít. (L 20,36.38)

b) *Každý člověk byl stvořen, aby žil věčně v blaženém stavu.* To je logické - neboť ten, kdo si přeje, abychom žili věčně, chce také, abychom žili blaženě. Čím by byl věčný život bez toho? Každá láska chce dobro druhého. Láska rodičů chce dobro svých dětí, láska ženicha či manžela chce dobro nevěsty a manželky a láska přátelství chce dobro svých přátel - a Božská Láska by si to přát neměla? Je přitom dobro něco jiného než potěšení a Božské dobro něco jiného než věčná blaženost? Každé dobro nazýváme dobrem kvůli potěšení nebo blaženosti, jež poskytuje. Dobrem sice nazýváme i to, co je darováno nebo vlastněno, avšak pokud to neposkytuje potěšení, je to jen prázdné dobro, které ve své podstatě žádným dobrem není. Vidíme tedy, že věčný život je i věčnou blažeností.

Tento stav člověka je cílem stvoření. Ze se tomuto stavu těší pouze ti, kteří vejdou do nebe, není vinou Pána, ale vinou člověka; že je to skutečně naše vlastní vina, uvidíme v následujícím.

c) *Každý člověk byl tedy stvořen, aby vstoupil do nebe* - to je cílem stvoření. Příčinou toho, že přesto ne všichni do nebe vstoupí, je jejich

poskvrňování se pekelnými potěšeními, opačnými nebeskému štěstí. Lidé, kteří nežijí v nebeském štěstí, nemohou vstoupit do nebe, protože by je nesnesli.

Nikomu, kdo vstoupí do duchovního světa, není odepřeno vystoupit vzhůru do nebe. Avšak když tam vstoupí lidé, kteří jsou ovládáni pekelným potěšením, začne jim bušit srdce, lapají po dechu a jejich život se začne vytrácet; trápí se, trpí a svíjejí se jako hadi, když se přiblíží k ohni. Děje se tak, protože opaky působí protikladně.

Přesto, jelikož se narodili jako lidé, a proto se schopností myslet a chtít, tedy i mluvit a jednat, nemohou zemřít. Jelikož však nemohou žít s žádnými jinými lidmi než s těmi, kteří žijí v podobné životní radosti, jsou posláni zpátky k nim. Lidé, kteří žijí v potěšení ze zla, jsou tedy posláni ke svým lidem, a lidé žijící v potěšení z dobra také ke svým. Každému je dokonce dovoleno zakoušet potěšení svého zla, pokud jen nenapadá ty, kteří zakoušejí radost z dobra. Jelikož však zlo nemůže z vrozené nenávisti vůči dobru jinak než napadat dobro, pak aby mu neubližovalo, tito duchové jsou odsunuti a svrženi na své místo v pekle, kde se to, co jim bylo příjemné, mění na něco nepříjemného.

To však nic nemění na faktu, že člověk je od stvoření, a tedy od narození takový, že může vejít do nebe. Do nebe vcházejí všichni, kdo zemřou jako malé děti. Tam jsou vychováváni a vzděláváni tak jako ve světě. Svým tíhnutím k dobru a pravdě získávají moudrost a stávají se anděly. Totéž je možné u lidí, kteří jsou vychováváni a vzděláváni ve světě, neboť co je vrozeno malým dětem, je vrozeno i jim. O malých dětech v duchovním světě viz dílo *Nebe a peklo* odst. 329-345 (vydané v Londýně 1758).

Ze se tak tomu u mnohých lidí ve světě neděje je proto, že miluji svůj první neboli přírodní stupeň života a nechtějí z něj být vytaženi a stát se duchovními lidmi. Přírodní stupeň života nahlížen sám o sobě přitom nemiluje nic než sebe a svět. Lne totiž k tělesným smyslům, které také existují pro svět. Duchovní stupeň života nahlížen sám o sobě miluje Pána a nebe - miluje sice také sebe a svět, ale Boha a nebe jako něco

vyššího, hlavního a vládnoucího, a sebe a svět jako něco nižšího, pomocného a podřízeného.

d) *Božská láska nemůže jinak než přát si to a Božská moudrost nemůže jinak než zajišťovat to.* V knize *Božská láska a moudrost* jsem plně prokázal, že Božskou podstatou je Božská Láska a Božská Moudrost. V odstavcích 358 až 370 jsem také vysvětlil, že Pán tvoří v každém lidském zárodku dvě přijímací schrány, jednu pro Božskou lásku a druhou pro Božskou moudrost. Schrána přijímající Božskou lásku slouží budoucí vůli člověka a schrána přijímající Božskou moudrost jeho budoucímu intelektu. Takto obdařil každého člověka schopností chtít dobro a chápat pravdu.

Jelikož tedy Pán do nás vložil tyto dvě schopnosti při narození a je v těchto schopnostech u nás jako ve Svém, vysvítá z toho, že Jeho Božská Láska nemůže chtít nic jiného, než abychom přišli do nebe a tam zakoušeli věčnou blaženost, a že Božská Moudrost nemůže jinak než zajišťovat, aby se tak stalo. Protože však Jeho Božská Láska nám dává pociťovat nebeskou blaženost jako něco našeho, a to by nebylo možné, pokud bychom nebyli udržováni v dokonalém zdání, že myslíme, chceme, mluvíme a jednáme sami od sebe, nemůže nás vést jinak než podle zákonů Své Božské Prozřetelnosti.

325. *(2) Je proto věcí Božské Prozřetelnosti, že každý člověk může být spasen, a že spaseni jsou ti, kteří uznávají Boha a dobře žijí.* Z toho vysvítá, že spasen může být každý.

Někteří lidé se domnívají, že Pánova církev existuje pouze v křesťanském světě, neboť pouze tam znají Pána a mají Slovo. Je však i mnoho těch, kdo věří, že Boží církev je univerzální, rozšířená a roztroušená po celém světě, tedy i mezi těmi, kteří neznají Pána a nemají Slovo. Říkají, že to není jejich chyba a že nemohou se svou nevědomostí nic dělat. Odporovalo by lásce a milosrdenství Boha, kdyby se kdokoli měl narodit pro peklo - všichni jsme totiž stejně lidmi.

Jelikož tedy křesťané - ne-li všichni, tak alespoň mnozí - sdílejí víru, že církev je univerzální, a nazývají ji pospolitostí, plyne z toho, že musí

existovat nanejvýš univerzální principy této církve, jež vstupují do všech náboženství a vytvářejí z nich onu pospolitost. Ze tyto nejobecnější principy jsou uznání Boha a dobrého života, prokážu v tomto pořadí:

a) Uznání Boha vytváří spojení Boha s člověkem a člověka s Bohem; popírání Boha způsobuje rozdělení.

b) Každý uznává Boha a je s Ním spojen podle dobra svého života.

c) Mít životní dobro neboli dobře žít znamená vyhýbat se zlům, protože jsou proti náboženství, a tím proti Bohu.

d) To jsou univerzální principy všech náboženství, kterými může být každý spasen.

326. Tyto body však musíme prozkoumat a vysvětlit jednotlivě.

a) *Uznání Boha vytváří spojení Boha s člověkem a člověka s Bohem; popírání Boha způsobuje rozdělení.* Někdo si může myslet, že spasení mohou dojít lidé, kteří neuznávají Boha, stejně jako ti, kdo Jej uznávají, pokud jen vedou morální život. Říkají: „K čemu je něco uznávat? Není to jen myšlenka? Nemohl bych Jej uznat snadno, kdybych jen s určitostí věděl, že existuje? Slyšel jsem o Něm, ale neviděl jsem Ho: ukaž mi Ho, a já uvěřím." Takto hovoří mnozí z těch, kdo popírají Boha, když jim je dovoleno svobodně debatovat s někým, kdo Boha uznává.

Skutečnost, že uznání Boha spojuje a popírání Boha rozděluje, však osvětlím pomocí něčeho, co jsem se dozvěděl v duchovním světě. Když tam někdo na někoho myslí a přeje si s ním hovořit, druhý se okamžitě ocitne v jeho přítomnosti. To se tam děje běžně a funguje to vždy. Příčinou je, že v duchovním světě neexistují vzdálenosti tak jako ve světě přírodním, ale pouze zdání vzdáleností.

Dalším tamním fenoménem je, že tak jako myšlení z určitého povědomí o druhém způsobuje přítomnost, tak láska z určité pohnutky pro druhého způsobuje spojení. Díky tomu se tam lidé společně procházejí a přátelsky spolu hovoří, bydlí v jednom domě nebo v jednom společenství, často se setkávají a vykonávají společné činnosti.

Dochází i k opaku. Když někdo druhého nemiluje, a ještě více, když někdo někoho nenávidí, nevidí jej ani se s ním nesetká. Je od něj vzdálen podle stupně své nelásky či nenávisti. Pokud se však takový člověk přesto octne v jeho přítomnosti a tato přítomnost pak vyvolá jeho nenávist, zmizí mu z dohledu.

Z těchto několika příkladů je zřejmé, co v duchovním světě vyvolává přítomnost a spojení - tedy že přítomnost je vyvolána vzpomínkou na druhého spolu s touhou jej vidět a že spojení je vyvoláno pohnutkou z lásky.

Obdobné je to se vším v lidské mysli. Je v ní nespočet elementů, každý jednotlivě sdružený a spojený podle pohnutek neboli podle toho, jak jeden element miluje druhý.

Toto spojení je spojením duchovním a působí stejně ve věcech obecných i jednotlivých. Jeho zdrojem je spojení Pána s duchovním a přírodním světem, obecně i v jednotlivostech.

Vidíme tedy, že nakolik někdo uznává Pána, a to jej vede k přemýšlení o Něm, natolik je Pán u něj přítomen; a nakolik Jej uznává z pohnutky lásky, natolik je s ním Pán spojen. A naopak, že nakolik někdo neuznává Pána, natolik je Pán nepřítomen; a nakolik Jej popírá, natolik je oddělen.

Toto spojení způsobuje, že Pán obrací tvář člověka k Sobě, a tehdy jej vede - oddělení způsobuje, že jeho tvář obrací k sobě peklo a vede jej. Proto se všichni nebeští andělé obracejí tvářemi k Pánu jako ke slunci a všichni pekelní duchovné se tvářemi od Pána odvracejí. Z toho vysvítá, k čemu vede uznání Boha a k čemu vede popírání Boha.

Lidé, kteří popírají Boha ve světě, popírají Jej i po smrti. Jsou vnitřně organizováni tak, jak je popsáno výše (odst. 319) - a struktura ustavená ve světě přetrvává do věčnosti.

b) *Každý uznává Boha a je s Ním spojen podle dobra svého života.* Poznat Boha mohou všichni, kdo vědí alespoň něco z náboženství. Mohou o Bohu hovořit ze svých vědomostí neboli z paměti a někteří také o Něm intelektuálně přemýšlejí. Pokud však dobře nežijí, nezpůsobuje

to nic jiného než přítomnost. Mohou se totiž od Něj odvrátit a obrátit se k peklu, což se také děje, pokud žijí zle.

Uznávat Boha ze srdce však mohou pouze ti, kdo žijí dobře. Tyto lidi Pán odvrací od pekla a obrací je k Sobě podle dobra jejich života, a to proto, že pouze oni Boha opravdu milují. Milují totiž Božské hodnoty, jež pocházejí od Něj, tím, že je uskutečňují. Božské hodnoty od Boha jsou předpisy jeho zákona. Ty jsou Bůh, neboť On je Svým vyzařujícím Božstvím. Toto činit tedy znamená milovat Boha; proto Pán řekl: „Kdo zachovává Má přikázání, ten Mě miluje. Kdo Má přikázání nezachovává, ten Mě nemiluje." (J 14, 21-24)

Z této příčiny existují dvě desky desatera, jedna pro Boha a druhá pro člověka. Bůh neustále působí tak, abychom přijímali předpisy Jeho desky. Pokud však nečiníme, co se píše na naší desce, nepřijímáme a neuznáváme ze srdce ani to, co je na desce Boha - a bez tohoto přijímání nedochází ke spojení. Proto jsou tyto dvě desky spojeny v jeden celek a nazývají se deskami zákona; zákon značí spojení.

Důvod, proč každý uznává Boha a je s Ním spojen podle dobra svého života, je ten, že životní dobro je podobné dobru, jež je v Pánu, a proto je od Pána. Když jsme tedy v životním dobru, dochází ke spojení. Opačné to je u zlého života - ten Pána odmítá.

c) *Mít životní dobro neboli dobře žít znamená vyhýbat se zlům, protože jsou proti náboženství, a tím proti Bohu.* Že právě tím je životní dobro neboli dobrý život, jsem plně prokázal v knize O *životě* od začátku do konce. Dodám k tomu jen to, že i kdybys činil spoustu dobrých skutků, například stavěl chrámy, zdobil je a plnil dary, přispíval penězi na nemocnice a útulky, dával denně almužny, pomáhal vdovám a sirotkům, horlivě se účastnil posvátné bohoslužby, ba dokonce kdybys na to vše jakoby ze srdce myslel, hovořil a kázal o tom, a přesto se nevyhýbal zlům jako hříchům proti Bohu, všechna tato dobra nebudou skutečnými dobry. Budou buď pokrytecká, nebo záslužná, neboť budou v sobě mít zlo. Život každého člověka je absolutně ve všem, co činí - a dobra se nestanou dobry jinak než tím, že z nich bude odstraněno zlo.

Z toho vysvítá, že dobře žít znamená vyhýbat se zlům, protože jsou proti náboženství, a tím proti Bohu.

d) *To jsou univerzální principy všech náboženství, kterými může být každý spasen.* Uznávat Boha a nečinit zlo, protože je proti Bohu, to jsou dva principy, které činí náboženství náboženstvím. Pokud jeden z těchto principů chybí, o náboženství nemůžeme vůbec hovořit, neboť uznávat Boha a činit zlo si protiřečí - stejně jako činit dobro a neuznávat Boha. jedno nemůže být bez druhého.

Pán zajistil, že téměř všude existuje nějaké náboženství a že každé obsahuje tyto dva principy. Pán také zajistil, že každý, kdo uznává Boha a nečiní zlo, protože je proti Bohu, má své místo v nebi. Nebe jako celek se totiž vztahuje k jednomu Člověku, jehož životem neboli duší je Pán. V tomto nebeském Člověku se nalézá vše, co se nachází v přírodním člověku, s tím rozdílem, jaký panuje mezi duchovním a přírodním.

je známo, že v člověku nejsou pouze organizované formy tvořené cévami a nervovými vlákny zvané orgány, ale že lidské tělo tvoří rovněž kůže, membrány, šlachy, chrupavky, kosti, nehty a zuby. Ty mají nižší stupeň života než tyto vlastní organizované formy a slouží jim jako vazivo, vnější pokrývka či opora. Má-li tedy toto vše být v nebeském Člověku, jenž je nebem, nemohou jej tvořit lidé jediného náboženství, ale lidé mnoha náboženství. Proto všichni, kdo tyto dva univerzální principy činí součástí svého života, mají v tomto nebeském Člověku, tedy v nebi, své místo a těší se své míře štěstí. Více o tom viz výše (odst. 254).

Tyto dva principy jsou tím nejdůležitějším v každém náboženství, což je zřejmé i z faktu, že právě jim učí desatero. Desatero bylo počátkem Slova, jež bylo proneseno živým hlasem Jehovy z hory Sinaj a bylo napsáno na dvě kamenné desky Božím prstem. Potom bylo umístěno do stánku nazvaného Jehovah a stalo se základem jeho velesvatyně i svatostánku v jeruzalémském chrámu. Vše ostatní bylo svaté jen pro svou přítomnost ve stánku. Mnoho dalšího o desateru ve schráně uvádí Slovo; viz verše sebrané v knize *O životě* v odst. 53-61. K tomu dodám následující:

Ze Slova víme, že schrána, v níž byly umístěny dvě desky s vepsaným desaterem, byla ukořistěna Pelištejci a umístěna do chrámu Dágona v Ašdódu. Dágon před ní klesl na zem, a pak byla nalezena jeho hlava a ruce oddělené od těla, jak leží na prahu chrámu. Lidé Ašdódu a Ekrónu byli kvůli schráně po tisících stiženi hemoroidy a jejich země byla pustošena myšmi. Tehdy Pelištejci na radu vůdců svého lidu vytvořili pět zlatých hemoroidů a pět zlatých myší a novou káru. Na ní uložili schránu a vedle ní zlaté hemoroidy a myši, a pomocí dvou krav, které cestou před vozem bučely, poslali schránu zpět Izraelcům. Ti krávy a vůz obětovali (viz 1. Sam 5 a 6).

Nyní si řekneme, co tyto věci symbolizovaly. „Pelištejci" byli symbolem pro ty, kdo žijí ve víře oddělené od lásky k bližnímu; „Dágon" představoval jejich náboženství; „hemoroidy", kterými byli stiženi, symbolizovaly přírodní lásky, jež jsou nečisté, jsou-li oddělené od duchovních lásek; a „myši" symbolizovaly pustošení církve překroucením pravdy.

„Nová kára", na níž poslali schránu zpět, symbolizovala novou nauku, avšak nauku přírodní, neboť nauku z duchovních pravd ve Slově označuje vůz. „Krávy" symbolizovaly dobré přírodní pohnutky; „hemoroidy ze zlata" očištěné a v dobré proměněné přírodní lásky; „zlaté myši" zpustošení církve prostřednictvím dobra, neboť „zlato" ve Slovu představuje dobro. „Bučení krav cestou" symbolizovalo obtížnou přeměnu žádostí po zlu přírodního člověka v dobré pohnutky, a „obětování krav a káry v zápalnou oběť" vyjadřovalo, že Pán byl usmířen.

Toto je duchovní význam této historické události. Spoj vše v jediný smysl a vyvoď praktické závěry. (Že Pelištejci představují ty, kdo žijí ve víře oddělené od lásky k bližnímu, viz knihu *O víře* odst. 49-54. A že schrána byla tím nejsvatějším v církvi díky desateru, jež obsahovala, viz pojednání *O životě* odst. 53-61.)

327. *(3) Není-li člověk spasen, je to jeho vlastní vinou.* Každý rozumný člověk již při prvním poslechu uzná pravdu, že dobro nemůže vyplynout ze zla, stejně jako zlo z dobra, neboť to jsou opaky; že tedy z dobra neplyne nic než dobro a ze zla nic než zlo.

Jakmile tuto pravdu přijmeme, přijmeme také to, že dobro může být změněno na zlo nikoli dobrem, ale přijímajícím zlem. Každá forma totiž přeměňuje vplývající skutečnost na něco, co odpovídá jejímu vlastnímu charakteru (o tom viz výše odst. 292).

Jelikož tedy Pán je Dobro ve své vlastní podstatě neboli Dobro samo, je jasné, že z Pána nemůže plynout ani Jím být vytvářeno žádné zlo, ale že se dobro může změnit na zlo v přijímajícím subjektu, jehož forma je zlá. Takovým subjektem je člověk vzhledem ke svému vlastnímu já. To neustále přijímá dobro od Pána a neustále ho přeměňuje tak, aby odpovídalo charakteru jeho vlastní formy, tedy formy zla. Z toho pak plyne, že není-li člověk spasen, je to jeho vlastní vinou.

Zlo sice opravdu pochází z pekla, ale protože je odtud přijímáme jako něco svého, a tím je činíme svou součástí, pak není velký rozdíl, jestli říkáme, že zlo pochází z nás, nebo z pekla. Co je však zdrojem našeho osvojování si zla v takové míře, že zaniká náboženství, to uvedu v následujícím pořádku:

a) Každé náboženství postupem času upadá a dokonává.

b) Každé náboženství upadá a dokonává tím, že v sobě převracíme Boží obraz.

c) K tomu dochází v důsledku trvalého narůstání dědičného zla z generace na generaci.

d) Pán přesto zajišťuje, že spasen může být každý.

e) Také bylo zajištěno, aby nová církev zaujala místo předchozí zpustošené církve.

328. Tyto body osvětlím popořádku. a) *Každé náboženství postupem času upadá a dokonává.* Na této zemi existovalo několi církví, jedna po druhé. Kdekoli totiž žije lidská rasa, tam je i církev. Nebe, jež je cílem stvoření, je totiž tvořeno lidskou rasou, jak bylo ukázáno výše, a nemůže do něj vstoupit nikdo, v němž nejsou ony dva univerzální principy církve, jimiž je uznávat Boha a dobře žít, jak jsem právě ukázal v odst. 326. Z toho plyne, že na této zemi existovaly církve od nejstarších časů až po dnešní

dobu. Tyto církve jsou popsány ve Slovu, přestože historicky je popsána pouze církev izraelská a judská. Před nimi existovalo několik dalších církví, jež jsou popsány pouze jmény národů a osob a několika fakty o nich.

Nejstarší, první církev byla popsána životem Adama a jeho manželky Evy. Následující církev zvaná Stará je popsána příběhem Noa a jeho třech synů a jejich potomků. Byla rozsáhlá a rozšířená v mnoha královstvích Asie: v zemi Kanaán na obou březích Jordánu, v Sýrii, Asýrii a Chaldejsku, Mezopotámii, Egyptě, Arábii, Týru a Sidónu. Tito lidé měli staré Slovo, o němž se píše v nauce *O Písmu svatém* (odst. 101-103). Ze se tato církev v těchto královstvích opravdu vyskytovala, je zřejmé z různých zmínek o ní v prorockých knihách Slova. Tato církev však byla výrazně změněna Heberem, od něhož se datuje vznik hebrejské církve. V ní byla poprvé zavedena bohoslužba prostřednictvím obětí. Z hebrejské církve se zrodila církev izraelská a judská; ty však byly založeny obřadně kvůli Slovu, jež v nich bylo sepsáno.

Tyto čtyři církve se míní sochou, kterou spatřil ve snu Nebúkadnesar. Její hlava byla z ryzího zlata, hruď a paže ze stříbra, břicho a boky z mědi a stehna a nohy ze železa a hlíny (Dan 2,32.33). Přesně to se míní zlatým, stříbrným, bronzovým a železným věkem zmiňovaným starověkými autory.[101]

Je známo, že po židovské církvi následovala církev křesťanská.

Ze Slova také můžeme vidět, že všechny tyto církve postupem času upadaly až ke svému konci, který nazýváme dokonáním.

Dokonání nejstarší církve, k němuž došlo jezením ze stromu poznání a kterým se míní pýcha na vlastní inteligenci, je popsáno potopou. Dokonání staré církve se popisuje v historických a prorockých knihách Slova různými zmínkami o pustošení národů, a zejména vyhnáním obyvatel země Kanaán Izraelity.[102] Dokonání izraelské a judské církve se míní zničením jeruzalémského chrámu a odvedením izraelského lidu do trvalého zajetí a judského národa do Babylóna, a nakonec druhým zničením chrámu i Jeruzaléma a rozptýlením národa.[103] Toto dokonání bylo předpovězeno na mnoha místech u proroků a u *Daniela* 9,24-27.

Pán popisuje postupný rozklad křesťanské církve až k jejímu konci u *Matouše* 24, *Marka* 13 a *Lukáše* 21 a její vlastní dokonání v knize *Zjevení.*

To nám ukazuje, že církev, a proto i náboženství, s postupem času upadají a dokonávají.

b) *Každé náboženství upadá a dokonává tím, že v sobě převracíme Boží obraz.* Je známo, že jsme byli stvořeni k obrazu Boha a podle podoby Boží (Gn 1,26). Řekněme si však, co to je obraz a podoba Boží.

Pouze sám Bůh je Láska a Moudrost. Člověk byl stvořen jako příjemce obojího - tak, aby jeho vůle byla příjemcem Božské Lásky a jeho intelekt byl příjemcem Božské Moudrosti.

Výše jsem vysvětlil, že s těmito dvěma schopnostmi byl člověk stvořen, že vytvářejí člověka a že se u každého člověka formují již v děloze matky. Člověk je tak obrazem Božím tím, že přijímá Božskou Moudrost, a podobou Boží tím, že přijímá Božskou Lásku. Přijímací schrána zvaná intelekt je tedy obrazem Božím a přijímací schrána zvaná vůle je podobou Boží.

Jelikož tedy člověk byl stvořen a zformován tak, aby byl příjemcem, byl stvořen a zformován také tak, aby jeho vůle přijímala lásku od Boha a jeho intelekt přijímal moudrost od Boha.

Člověk je přijímá tehdy, když uznává Boha a žije podle Jeho přikázání. Činí tak ve větší či menší míře podle toho, co ví z náboženství o Bohu a o Jeho přikázáních - tedy podle své znalosti pravd. Pravdy totiž učí, kdo je Bůh a jakým způsobem Jej máme uznávat, a také učí, co to jsou přikázání a jak máme podle nich žít.

Boží obraz a podoba nejsou v člověku ztracené, ale jsou zdánlivě ztracené. Zůstávají stále jako vrozená součást oněch dvou schopností, svobody a rozumnosti, o nichž bylo již tolik řečeno. Zdánlivě se však vytratí, když člověk učiní přijímací schránu Božské lásky, tedy svou vůli, příjemcem lásky k sobě, a přijímací schránu Božské moudrosti, tedy svůj intelekt, příjemcem vlastní inteligence. Tím převrací obraz a podobu Boží, neboť odvrací ony přijímací schrány od Boha a obrací je k sobě. Tak se stane, že se tyto přijímací schrány uzavřou shora a ote-

vřou zespodu neboli že se uzavřou vpředu a otevřou vzadu, přestože byly stvořeny otevřené vpředu a uzavřené vzadu. Jakmile se otevřou a uzavřou takto převráceně, přijímací schrána lásky čili vůle je otevřena vlivu z pekla neboli svého vlastního já, obdobně jako přijímací schrána moudrosti čili intelekt.

To je také příčinou, že v církvích vznikl kult uctívání člověka místo uctívání Boha, stejně jako bohoslužba založená na nepravdivých naukách namísto bohoslužby vycházející z pravdivých nauk. To druhé je z vlastní inteligence člověka a to první z lásky k sobě.

Z toho všeho vidíme, že náboženství postupem času upadá a dokonává tím, že v sobě převracíme Boží obraz.

c) *K tomu dochází v důsledku trvalého narůstání dědičného zla z generace na generaci.* Výše jsem již uvedl a vysvětlil, že zlo nepochází od Adama a jeho ženy Evy, protože pojedli ze stromu poznání, ale že je získáváno z rodičů a postupně se z nich přenáší na potomky; a jelikož neustále narůstá, je s každou generací horší.

Když zlo takto naroste u velkého počtu lidí, šíří ze sebe další zlo k mnoha dalším lidem. Každé zlo má totiž v sobě touhu svádět na scestí, někdy i rozpálenou hněvem proti dobru. Proto je zlo nakažlivé. Když se zmocní církevních hodnostářů, vládců a představitelů církve, náboženství se zkorumpuje. Prostředky jeho vyléčení, tedy pravdy, jsou překrucovány a tím ničeny. To vede k postupnému rozkladu dobra a pustošení pravdy v církvi až k jejímu dokonání.

d) *Pán přesto zajišťuje, že spasen může být každý.* Zajišťuje, aby všude existovalo náboženství a aby každé náboženství obsahovalo dva principy spasení, kterými je uznávat Boha a nečinit zlo, neboť je proti Bohu. Všechny další aspekty intelektu a myšlení, takzvané věci víry, jsou každému poskytnuty podle jeho života, neboť jsou pro život druhotné; i pokud je upřednostňujeme, přesto nepřijímají život dříve [než přijmeme ony prvotní principy].

Je také zajištěno, aby všichni, kdo žili dobře a uznávali Boha, byli po smrti vyučováni anděly. Pak ti, kteří ve světě žili oběma těmito základ-

ními principy náboženství, přijmou pravdy církve tak, jak jsou uvedeny ve Slovu, a uznají Pána za Boha nebe i církve. Přijmou to snadněji než křesťané, kteří si s sebou ze světa nesou představu o Lidství Pána odděleném od jeho Božství.

Pán také zabezpečil, aby všichni, kdo zemřou jako malé děti, ať se již narodili kdekoli, byli spaseni.

Každému člověku je také po smrti dána příležitost k nápravě jeho života, je-li to možné. Každý je vyučován a veden Pánem prostřednictvím andělů. Jelikož nyní ví, že žije po smrti a že existuje nebe a peklo, zpočátku přijímá pravdy. Avšak ti, kdo ve světě neuznávali Pána a nevyhýbali se zlům jako hříchům, brzy pojmou k pravdám nechuť a odvrátí se od nich. Ti, kteří je vyznávali ústy, ale ne srdcem, jsou jako pošetilé družičky, jež měly lampy, ale ne olej. Prosily o olej druhé a odešly si jej koupit, a přesto nebyly na svatbu vpuštěny. „Lampy" symbolizují pravdy víry a „olej" dobro lásky k bližnímu.

Z toho je zřejmé, že z Božské Prozřetelnosti může být spasen každý a že je jeho vlastní vinou, pokud spasen není.

e) *Také bylo zajištěno, aby nová církev zaujala místo předchozí zpustošené církve.* To se děje již od nejstarších časů: jakmile je zpustošena předchozí církev, nastoupí církev nová. Po nejstarší církvi tak nastoupila církev stará, po církvi staré církev izraelská neboli židovská a po ní církev křesťanská. V knize *Zjevení* je předpovězeno, že po ní bude následovat nová církev, jíž je zde míněn Nový Jeruzalém sestupující z nebe.

Důvod, proč Pán zajišťuje, aby místo předchozí zpustošené církve zaujala církev nová, si lze přečíst v pojednání *O Písmu svatém* (odst. 104-113).

329. *(4) Všichni jsou tedy předurčeni pro nebe, a nikdo pro peklo.* V díle *Nebe a peklo* odst. 545-550 jsem vysvětlil, že Pán nikoho nesvrhává do pekla, ale že se tam vrhá duch sám. Děje se tak s každým, kdo je po smrti zlý a bezbožný. Obdobné to je s lidmi, kteří jsou zlí a bezbožní ve světě, avšak s tím rozdílem, že ve světě mohou být přetvořeni; tehdy se ještě mohou chopit prostředků spasení a osvojit si je, po odchodu ze světa však nikoli.

Prostředky spasení se vztahují k těmto dvěma principům: máme se vyhýbat se zlům, protože jsou proti Božským zákonům v desateru, a máme uznávat, že Bůh existuje. Tomu může vyhovět každý, kdo nemiluje zla. Pán totiž neustále vplývá mocí do naší vůle, abychom se dokázali vyhýbat zlům, a stejně tak vplývá mocí do našeho intelektu, abychom si dokázali myslet, že Bůh je. Přesto nikdo nemůže činit jedno a zároveň nečinit i druhé. Tyto dva principy jsou spojené tak jako dvě desky desatera, jedna pro Pána a druhá pro člověka. Pán ze své desky každého osvěcuje a dává mu sílu; avšak člověk přijímá tuto sílu a osvícení natolik, nakolik činí to, co obsahuje jeho deska. Než tak začne činit, tyto dvě desky vypadají, jako by spočívaly jedna na druhé, uzavřené pečetí; když však člověk začne činit to, co je psáno na jeho desce, desky se otevřou a vyjeví svůj obsah.

je dnes desatero něčím jiným než uzavřenou knihou či listem, jenž se otevírá pouze v rukou nemluvňat a dětí? Řekni někomu v pokročilejším věku, aby něco nedělal, protože to je proti desateru - bude tomu věnovat nějakou pozornost? Možná zpozorní, pokud řekneš: „Nedělej to, protože to je proti Božským zákonům", avšak přikázání desatera jsou vlastní Božské zákony.

V duchovním světě byl proveden experiment s mnoha duchy, kteří se při zmínce o desateru či katechismu s opovržením odvrátili. Příčinou jejich opovržení bylo, že desatero učí na druhé desce, tedy na desce člověka, že se máme vyhýbat zlům; a kdo se jim nevyhýbá (ať z bezbožnosti nebo z náboženského přesvědčení, že skutky na rozdíl od víry samotné ničeho nedosáhnou), ten poslouchá zmínky o desateru či katechismu s jistým opovržením - jako kdyby naslouchal zmínce o nějaké dětské knížce, jež mu již není k žádnému užitku.

Uvádím zde tyto věci proto, aby bylo zřejmé, že nikomu nechybí znalost prostředků, kterými může být spasen, ani síla, pokud chce být spasen. Z toho plyne, že všichni lidé jsou předurčeni pro nebe, a nikdo do pekla.

Jelikož však u některých lidí zmohutněla víra v předurčení neboli nemožnost spásy, tedy zatracení, a tato víra je zhoubná a nemůže být

vyvrácena, pokud rozum neodhalí její šílenost a krutost, je třeba o ní pojednat v následujícím pořádku:

a) Každé jiné předurčeni než předurčeni pro nebe je proti Božské Lásce a její nekonečnosti.

b) Každé jiné předurčení než předurčení pro nebe je proti Božské Moudrosti a její nekonečnosti.

c) Je šílenou herezí věřit, že spaseni budou pouze ti, kdo se narodili v církvi.

d) Je krutou herezí věřit, že kdokoli z lidského pokolení je předurčen k zatracení.

330. Abych ukázal, jak zhoubná je víra v předurčení tak, jak je běžně chápána, je nutné zopakovat tyto čtyři body a dokázat je.

a) *Každé jiné předurčení než předurčení pro nebe je proti Božské Lásce a její nekonečnosti.* V knize *Božská láska a moudrost* jsem prokázal, že Jehovah neboli Pán je Božská Láska, jež je nekonečná, a že je Bytím veškerého života; dále, že člověk byl stvořen k Božímu obrazu podle Boží podoby. A jelikož každý člověk byl Pánem zformován k tomuto obrazu podle této podoby již v děloze matky (jak jsem také prokázal), plyne z toho, že Pán je nebeský Otec každého člověka a že lidé jsou Jeho duchovní děti. Tak se Jehovah neboli Pán nazývá ve Slovu a tak jsou tam nazýváni lidé. Píše se tam: „Nenazývejte svého otce na zemi ‚Otec': jediný je váš Otec, jenž je v nebesích." (Mt 23,9)[104]

To znamená, že On sám je Otcem ve vztahu k životu a že pozemští otcové jsou otcové pouze ve vztahu k obalu života, tedy tělu. Proto v nebi nenazývají Otcem nikoho jiného než Pána. Z mnoha míst Slova také vysvítá, že ti, kdo onen život nezvrátili, se nazývají děti a z Něj zrození.

Z toho je zřejmé, že Božskou Lásku má v sobě každý člověk, dobrý i zlý, a proto Pán, jenž je Božskou Láskou, s námi nemůže jednat jinak než jako pozemský otec se svými dětmi, pouze s nekonečně větší láskou, neboť Božská Láska je nekonečná. Nemůže se ani nikoho vzdát,

neboť život každého člověka je od Něj. Vypadá to sice, jako by od zlých odstoupil, avšak jsou to tito zlí lidé sami, kdo odstupují; On je dál z lásky vede. Proto Pán praví: „Proste, a bude vám dáno; hledejte, a naleznete; tlučte, a bude vám otevřeno. ... Což by někdo z vás dal svému synu kámen, když ho prosí o chléb? ... jestliže tedy vy, ač jste zlí, umíte svým dětem dávat dobré dary, čím spíše váš Otec v nebesích dá dobré těm, kdo ho prosí!" (Mt 7,7-11) A jinde: „On dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé." (Mt 5,45)

Lidé v církvi navíc vědí, že Pán si přeje spasení všech a nepřeje si ničí smrt. To vše nám ukazuje, že jakékoli jiné předurčení než předurčení pro nebe je proti Božské Lásce.

b) *Každé jiné předurčení než předurčení pro nebe je proti Božské Moudrosti a její nekonečnosti.* Božská Láska prostřednictvím své Božské Moudrosti poskytuje prostředky, kterými může být každý člověk spasen. Proto říkat, že existuje nějaké jiné předurčení než předurčení pro nebe, je totéž jako říkat, že Božská Láska nemůže poskytnout prostředky spasení. Tyto prostředky zde však jsou pro všechny, jak bylo ukázáno výše, a pocházejí z Božské Prozřetelnosti, jež je nekonečná.

Přesto však jsou lidé, kteří nedojdou spasení. To proto, že Božská Láska chce, abychom pociťovali štěstí a blaženost nebe sami v sobě - jinak by to totiž pro nás nebylo nebem; a to se nemůže dít jinak, než zdá-li se nám, že myslíme a chceme sami ze sebe. Bez tohoto zdání by se nic nemohlo stát naší trvalou součástí a nebyli bychom ani lidmi. Proto existuje Božská Prozřetelnost, jež je Božskou Moudrostí vycházející z Božské Lásky.

To však nevyvrací pravdu, že všichni jsou předurčeni pro nebe, a nikdo pro peklo. Tato pravda by byla vyvrácena, kdyby prostředky spasení chyběly. Již jsem však výše prokázal, že prostředky spasení jsou poskytnuty všem a že podstata nebe je taková, že všichni, kdo žili dobře, tam mají své místo, ať bylo jejich náboženství jakékoli.

Člověk je jako země, jež plodí všechny druhy ovoce: právě díky této schopnosti je země zemí. Skutečnost, že plodí také zlé ovoce, nevyvrací

skutečnost, že může plodit i dobré ovoce. Vyvracela by ji pouze tehdy, kdyby nemohla plodit žádné jiné ovoce než zlé.

Člověk je také jako předmět, který v sobě mění paprsky světla. Pokud vytváří pouze nepříjemné barvy, nemůže za to světlo - jeho světelné paprsky se totiž mohou měnit i na barvy příjemné.

c) *Je šílenou herezí věřit, že spaseni budou pouze ti, kdo se narodili v církvi.* Lidé narození mimo církev jsou lidmi stejně tak jako lidé, kteří se narodili v ní. Mají stejný nebeský původ a mají stejnou živou a nesmrtelnou duši. Mají také náboženství, díky kterému uznávají, že Bůh existuje a že mají dobře žít; a ti z nich, kteří uznávají Boha a dobře žijí, se ve své míře stávají duchovními lidmi a jsou spaseni, jak bylo uvedeno výše.

Říká se, že tito lidé nejsou pokřtěni, avšak křest nespasí nikoho jiného než toho, kdo byl duchovně obmyt, tedy znovuzrozen - a křest je toho znamením a připomínkou. Namítá se také, že neznají Pána a že bez Něj nemůže být nikdo spasen. Člověk však nedojde spasení proto, že zná Pána, ale protože žije podle jeho přikázání. Kromě toho Pána zná každý, kdo uznává Boha, neboť Pán je Bůh nebe a země, jak sám učí (u Mt 28,18 i jinde).

Kromě toho lidé mimo církev mají jasnější představu o Bohu jako o Člověku než křesťané; a lidé, kteří mají představu o Bohu jako o Člověku a dobře žijí, jsou Pánem přijati. Na rozdíl od křesťanů také věří v jednoho Boha v osobě a podstatě a rovněž myslí na Boha ve svém životě. Považují totiž zla za hříchy proti Bohu - a právě ti, kdo tak činí, myslí na Boha ve svém životě.

Křesťané mají náboženské předpisy ze Slova, ale jen málokteří z něj čerpají předpisy pro život. Katolíci Slovo nečtou a protestanti, kteří věří ve víru oddělenou od lásky k bližnímu, nevěnují pozornost tomu, co se v něm píše o životě, ale jen tomu, co se v něm týká víry. A přesto celé Slovo není nic než nauka o životě.

Křesťanství nalezneme jen v Evropě. Islám a pohanství v Asii, Indii, Africe a Americe. Počet lidí v těchto částech světa desetkrát přesahuje

počet obyvatel křesťanské části světa - a v ní je ještě jen málo těch, kdo uvádějí náboženství do života. Může být tedy něco šílenějšího než věřit, že pouze oni jsou spaseni a ti druzí jsou zatraceni, a že nebe člověk získává narozením, a nikoli životem? Proto Pán říká: „Pravím vám, že mnozí od východu i západu přijdou a budou stolovat s Abrahamem, Izákem a Jákobem v království nebeském; ale synové království budou vyvrženi." (Mt 8,11.12)

d) *Je krutou herezí věřit, ze kdokoli z lidského pokolení je předurčen k zatracení.* Je totiž kruté věřit, že by Pán, jenž je Láska sama a Milosrdenství samo, strpěl, aby se tak obrovské množství lidí narodilo pro peklo neboli aby se tolik myriád a myriád lidí narodilo zatracených a prokletých, tedy aby se narodili jako ďáblové a satani. Je kruté věřit, že by ze své Božské Moudrosti nezajistil, že ti, kdo dobře žijí a uznávají Boha, nebudou uvrženi do věčného ohně a trápení. Pán je přece Stvořitel a Spasitel všech a On sám všechny vede a nepřeje si ničí smrt. Proto je kruté věřit a myslet si, že takové množství národů a lidí by mělo být z předurčení odevzdáno jako kořist ďáblu, a to pod Pánovým vedením a pod Jeho dohledem.

Pán nemůže jednat proti zákonům Své Božské Prozřetelnosti. Kdyby totiž jednal proti nim, jednal by proti Své Božské Lásce a proti Své Božské Moudrosti, a tak proti Sobě samému.

331. V knize *Božská Láska a Moudrost* jsem vysvětlil, že Pán je Božská Láska a Božská Moudrost a že tato dvojice je vlastním Bytím a vlastním Životem, zdrojem veškeré existence a veškerého života. Také jsem vysvětlil, že tatáž dvojice z Něj vyzařuje a že Božské vyzařování je On sám.

Mezi tím, co z Něj vyzařuje, zaujímá nejpřednější místo Božská Prozřetelnost; je totiž neustále zaměřena na cíl, pro který byl stvořen vesmír. Působení a postup za tímto cílem s využitím různých prostředků je tím, co nazýváme Božskou Prozřetelností.

Jelikož tedy Božské vyzařování je On sám a Božská Prozřetelnost je tím nejpřednějším, co z Něj vyzařuje, plyne z toho, že kdyby jednal proti zákonům Své Božské Prozřetelnosti, jednal by proti Sobě samému. Můžeme také říci, že Pán je Prozřetelnost, stejně jako můžeme říci, že Bůh je řád. Božská Prozřetelnost je totiž Božský Rád primárně zaměřený na spasení člověka, a tak jako nemůže být řád bez zákonů (neboť zákony jej vytvářejí) a každý zákon je odvozen z řádu, takže je sám řádem, tak i Bůh jakožto Rád je zároveň Zákonem Svého řádu. Totéž můžeme říci o Božské Prozřetelnosti: tak jako Pán je Svou Prozřetelností, je i Zákonem Své Prozřetelnosti.

Z toho vysvítá, že Pán nemůže jednat proti zákonům Své Božské Prozřetelnosti, neboť jednat proti nim by bylo jednat proti Sobě samému.

Dále: nemůže dojít k žádné činnosti mimo subjekt a bez využití prostředků. Činnost, která se neuskutečňuje v subjektu a s využitím prostředků, neexistuje. Subjektem Božské Prozřetelnosti je člověk a prostředky jsou Božské Pravdy, jejichž prostřednictvím člověk získává moudrost, a Božská Dobra, jejichž prostřednictvím získává lásku. Božská Prozřetelnost působí skrze tyto prostředky tak, aby dosáhla svého cíle, jímž je spasení lidí. Kdo si totiž přeje dosažení cíle, ten si také přeje prostředky. Když tedy ten, kdo si přeje cíl, pracuje k jeho dosažení, činí tak skrze prostředky.

Tyto skutečnosti však budou zřejmější, když je prozkoumáme v následujícím pořádku:

1. Působení Božské Prozřetelností ke spasení člověka začíná od narození a trvá až do konce jeho života a potom do věčností.

2. Božská Prozřetelnost působí neustále, s využitím prostředků a z čistého milosrdenství.

3. Okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství není možné.

4. Okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství je v církvi „létajícím ohnivým hadem".[105]

332. (1) *Působení Božské Prozřetelnosti ke spasení člověka začíná od narození a trvá až do konce jeho života a potom do věčnosti.* Výše jsem ukázal, že nebe z lidského pokolení je vlastním cílem stvoření vesmíru a že působení a postup za tímto cílem je Božskou Prozřetelností usilující o spasení lidí. Dále jsem vysvětlil, že vše, co je mimo nás a co nám slouží k užitku, jsou sekundární cíle stvoření - cíle, jež se souhrnně vztahují ke všemu ve třech říších, živočišné, rostlinné a minerální. Postupuje-li v nich vše nepřetržitě podle zákonů Božského řádu stanoveného v počátku stvoření, bylo by možné, aby v primárním cíli, jímž je spasení lidského pokolení, nepostupovalo vše trvale podle zákonů jeho řádu, tedy podle zákonů Božské Prozřetelnosti?

Podívejme se například na takový ovocný strom. Nejprve se z drobného semínka zrodí útlý výhonek, ten postupně vyrůstá v kmen a rozpro-

stírá své větve. Ty se pak pokrývají listy, až nasadí květy a zplodí ovoce. Do nich strom vloží nová semena, kterými si zajišťuje trvalou existenci. Obdobné to je s každým keřem a každou luční květinou. Nepostupuje každá jednotlivost účastnící se tohoto procesu trvale a zázračně podle zákonů svého řádu od jednoho cíle k druhému? Proč by pak neměl obdobně postupovat i prvotní cíl, kterým je nebe z lidského pokolení? Může se snad v jeho postupu vpřed vyskytnout něco, co by neochvějně nepostupovalo podle zákonů Božské Prozřetelnosti?

Jelikož mezi lidským životem a růstem stromu je souvztažnost, načrtněme si paralelu neboli srovnání. Rané dětství člověka je jako útlý klíček stromu vyrážející ze semínka ze země; dětství a dospívání je pak jako výhonek vyrůstající v kmínek a štíhlé větve. Přírodní pravdy, jež si každý člověk osvojuje nejdříve, jsou jako listy, kterými se větve pokrývají (přesně tento význam mají „listy" ve Slovu). První kroky člověka k manželství dobra a pravdy neboli k duchovnímu manželství jsou jako květy, jež stromy vytvářejí na jaře; duchovní pravdy jsou korunní plátky těchto květů. Nejranější stadium duchovního manželství je jako zárodek ovoce; duchovní dobra, což jsou dobra lásky k bližnímu, jsou jako ovoce (to se také míní výrazem „ovoce" ve Slovu). Plození moudrosti z lásky jsou semena, jejichž plodnost činí člověka podobnému zahradě a ráji. I ve Slovu je člověk popsán jako strom a jeho moudrost vycházející z lásky jako zahrada. „Zahradou Eden" se nemíní nic jiného.

Člověk je sice již ze semene zlým stromem, může však být roubován či očkován výhonky získanými ze Stromu života. Tím se míza nasávaná ze starých kořenů mění na mízu plodící dobré ovoce.

Toto srovnání slouží k osvětlení skutečnosti, že je-li proces Božské Prozřetelnosti tak stálý v procesu růstu a znovuzrozováni stromu, musí být naprosto stálý v přetváření a znovuzrozováni lidí, kteří mají podle Pánových slov o tolik větší cenu než stromy: „Což neprodávají pět vrabců za dva haléře? A přece ani jeden z nich není zapomenut před Bohem. Ano i vlasy na vaší hlavě jsou všecky spočteny. Nebojte se, máte větší cenu než mnoho vrabců. ... Kromě toho, kdo z vás může jen

o píď přidat ke své postavě?[106] ... Nedokážete-li tedy ani to nejmenší, proč si děláte starosti o to ostatní? Všimněte si lilií, jak rostou ... Jestliže tedy Bůh tak obléká trávu, která dnes je na poli a zítra bude hozena do pece, čím spíše obleče vás, malověrní!" (L 12,6.7.25-28)

333. Uvedli jsme, že působení Božské Prozřetelnosti k našemu spasení začíná od našeho narození a trvá až do konce života. Abychom tomu rozuměli, musíme vědět, že Pán vidí, jací jsme, a předvídá, jakými chceme být, tedy jakými budeme. Zároveň, jak bylo již mnohokrát vysvětleno, abychom mohli být lidé, a tedy nesmrtelní, nemůže nám odejmout svobodnou vůli. Předvídá proto náš stav po smrti a zajišťuje pro něj vše od našeho narození až do konce života. U zlých lidí tak činí dopouštěním zla a neustálým odváděním od zel a u dobrých lidí jejich vedením k dobru. Tak Božská Prozřetelnost neustále pracuje pro naše spasení. Nemůže však spasit jiné než ty, kteří si spasení přejí - a spasení si přejí ti, kdo uznávají Boha a jsou jím vedeni; nepřejí si ho však ti, kteří Boha neuznávají a vedou sami sebe. Ti totiž na rozdíl od těch prvních O věčném životě ani o spasení nepřemýšlejí.

To vše Pán vidí, a přesto vede i je. Vede je podle zákonů své Božské Prozřetelnosti, jež nemůže porušit, neboť tím by jednal proti Své Božské Lásce a proti Své Božské Moudrosti, a tím proti Sobě samému.

jelikož tedy Pán předvídá posmrtný stav každého člověka a také jeho místo - místo v pekle toho, kdo si nepřeje být spasen, a místo v nebi toho, kdo si spasení přeje - plyne z toho, jak již bylo řečeno, že obstarává zlým lidem jejich místo dopouštěním a odváděním [od zla], a dobrým lidem obstarává jejich místo vedením. Dalším důsledkem je i to, že kdyby se tak nedělo nepřetržitě od narození člověka až do konce jeho života, nemohlo by trvat nebe ani peklo. Bez této Prozřetelnosti a zároveň bez tohoto zaopatřování by nebylo nebe ani peklo, jen chaos. (Viz odst. 202-203 výše o tom, že Pán ve Své prozíravosti každému zaopatřuje jeho místo.)

To můžeme osvětlil následujícím přirovnáním. Kdyby lučištník či střelec mířil na terč a od terče bychom vedli přímku do vzdálenosti jedné

míle, pak kdyby při míření minul cíl třeba jen o píď, šíp či kulka by se ve vzdálenosti jedné míle za terčem od přímky nesmírně odchýlila. Tak by to vypadalo, kdyby Pán při předvídání a zajišťování místa každého člověka po smrti neměl v každém okamžiku, a to i v tom nejnepatrnějším, na zřeteli věčnost. Pán ji však na zřeteli má, neboť pro Něj je veškerá budoucnost přítomná a veškerá přítomnost je pro Něj věčná. (Ze Božská Prozřetelnost ve všem, co činí, má na zřeteli nekonečnost a věčnost, viz výše v odst. 46-69 a 214 a násl.)

334. Uvedl jsem také, že působení Božské Prozřetelnosti neustává do věčnosti, neboť každý anděl se do věčnosti zdokonaluje v moudrosti - každý podle stupně své pohnutky k dobru a pravdě, kterého dosáhl, když odešel ze světa. Právě tento stupeň je pak zdokonalován do věčnosti. Cokoli tento stupeň přesahuje, je mimo anděla, a nikoli v něm; a cokoli je mimo něj, to v něm nemůže být zdokonalováno. To je význam slov, že „dobrá míra, natlačená, natřesená a vrchovatá" bude dána do klína těm, kdo odpouštějí a dávají druhým (L 7,37.38), tedy těm, kdo žijí v dobru lásky k bližnímu.

335. *(2) Božská Prozřetelnost působí neustále, s využitím prostředků a z čistého milosrdenství.* Božská Prozřetelnost má své prostředky a způsoby. Prostředky používá k tomu, abychom se stali lidmi a byli zdokonalováni v intelektu a ve vůli; různými způsoby pak toho dosahuje.

Prostředky, jimiž se člověk stává člověkem a je zdokonalován v intelektu, nazýváme v běžném jazyce pravdy. V našem myšlení se stávají idejemi a hovoříme o nich jako o faktech v naší paměti. Samy o sobě to jsou poznatky, z nichž vznikají naše vědomosti.

Všechny tyto prostředky nahlíženy o sobě jsou duchovní; jelikož se však nalézají v přírodním prostředí, vypadají díky svému zahalení či odění jako prostředky přírodní a někdy hmotné. Jsou svým počtem i různorodostí nekonečné, a jsou více či méně jednoduché či složité a více či méně dokonalé či nedokonalé. Některé prostředky slouží utváření a zdokonalování našeho občanského a přírodního života, jiné utváření

a zdokonalování našeho morálního a rozumového života, a další utváření a zdokonalování našeho duchovního a nebeského života.

Různé druhy těchto prostředků následují jeden po druhém od našeho raného dětství až do posledního období lidského života a potom do věčnosti. Jak po sobě následují, zesilují se, takže předchozí se stávají prostředky pro následující. Vstupují totiž do všeho utvářeného jako prostřední příčina, neboť každý jejich účinek či výsledek je účinný, a tak se stává příčinou. Proto se následné stává v řadě dalším prostředkem, a tak to pokračuje do věčnosti. Není zde nic posledního či konečného, co by tuto řadu uzavřelo, neboť tak jako věčnost nemá žádný konec, tak i moudrost, jež se prohlubuje do věčnosti, je bez konce. Kdyby moudrost moudrých měla svůj konec, vytratila by se jejich radost z moudrosti, neboť tu tvoří nikdy nekončící násobení a rozšiřování moudrosti. Tak by zahynula i radost jejich života. Její místo by zaujala radost z vlastní slávy, jež sama nemá žádný nebeský život. Moudrý člověk by tak již nevypadal jako mladík, ale jako zestárlý a nakonec vetchý stařec.

Přestože moudrost moudrých lidí v nebi se prohlubuje do věčnosti, andělská moudrost se nikdy nemůže přiblížit Božské moudrosti tak těsně, aby se jí dotkla. Lze to přirovnat k přímce narýsované u hyperboly - neustále se jí přibližuje, ale nikdy se jí nedotkne; jiným přirovnáním je kvadratura kruhu.

To nám ukazuje, co se rozumí prostředky, kterými působí Božská Prozřetelnost, abychom byli lidmi a abychom se zdokonalovali v intelektu; vidíme také, že tyto prostředky se v běžném jazyce nazývají pravdami.

Existuje stejný počet prostředků, kterými jsme utvářeni a zdokonalováni ve vůli, a ty se v běžném jazyce nazývají dobry. Díky nim máme lásku, zatímco díky těm prvým máme moudrost. Člověka tvoří jejich spojení, neboť jaké kvality je toto spojení, takový je i člověk. Právě toto spojení nazýváme „manželstvím dobra a pravdy".

336. Způsoby, kterými Božská Prozřetelnost pracuje s prostředky a skrze ně působí na utváření člověka a na jeho zdokonalování, jsou také nekonečné počtem i různorodostí. Je jich tolik, kolik je aktivit Bož-

ské Moudrosti vycházející z Božské Lásky, vedoucích ke spasení člověka; tedy tolik, kolik je aktivit Božské Prozřetelnosti v souladu s jejími zákony, o nichž jsme hovořili výše.

Skutečnost, že tyto způsoby jsou nanejvýš tajemné, jsme osvětlili výše na příkladu působení duše v těle, o němž člověk ví tak málo, že neví téměř nic. Použili jsme příkladu, jak vnímá oko, ucho, nos, jazyk a kůže nebo jak zažívá žaludek, jak okruží produkuje střevní lymfu, jak játra pracují s krví, slinivka a slezina ji čistí, ledviny ji oddělují od nečistých tekutin, srdce ji shromažďuje a rozděluje a plíce ji pročišťují; a dále, jak mozek krev pozdvihuje a znovuoživuje, spolu s dalšími nesčetnými procesy. To vše jsou tajemství, do kterých jakákoli věda může jen stěží proniknout. Vysvítá z toho, že do tajemství působení Božské Prozřetelnosti může věda proniknout ještě méně; stačí, když známe její zákony.

337. Božská Prozřetelnost činí vše z čistého milosrdenství, neboť vlastní Božská Podstata je čistá Láska a je to právě ona, která je činná skrze Božskou Moudrost; a tuto činnost nazýváme Božskou Prozřetelností.

Tato čistá láska je čistým milosrdenstvím z těchto důvodů:

1. je činná u všech lidí na celém světě, jejichž přirozenost jim nedovolí cokoli dělat sami ze sebe.

2. Je činná u zlých a nespravedlivých stejně jako u dobrých a spravedlivých.

3. Vede lidi v pekle a vysvobozuje je z něj.

4. Neustále tam s nimi zápasí a bojuje za ně proti ďáblu, tedy proti pekelným zlům.

5. Proto přišla na svět a podstoupila pokušení až k tomu poslednímu, kterým bylo utrpení kříže.

6. jedná neustále tak, aby očistila nečisté a nepříčetným vrátila početnost, a tak stále pracuje z čistého milosrdenství.

338. (3) *Okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství není možné.* V předchozím textu jsem ukázal, že působení Božské Prozřetelnosti ke spasení člověka začíná od jeho narození a trvá až do konce jeho života a potom do věčnosti; a dále, že toto působení je stálé a působí

skrze prostředky a z čistého milosrdenství. Z toho plyne, že neexistuje žádné okamžité spasení ani bezprostřední milosrdenství.

jsou však mnozí, kteří intelektuálně vůbec neuvažují nad otázkami církve či náboženství a věří, že budou z bezprostředního milosrdenství spaseni, že tedy spasení je okamžité, přestože taková víra protiřečí pravdě a navíc je zhoubná. Proto je důležité tuto záležitost postupně vyložit:

a) Člověk přijímá víru v okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství v přírodním stavu.

b) Tato víra je založena na neznalosti duchovního stavu, který je zcela opačný stavu přírodnímu.

c) Nauky všech křesťanských církví, nahlížíme-li je vnitřně, protiřečí pojetí okamžitého spasení z bezprostředního milosrdenství; přesto je však vnějškově orientovaní lidé v církvi zastávají.

a) *Člověk přijímá víru v okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství v přírodním stavu.* Přírodní člověk z perspektivy svého stavu nemůže jinak než domnívat se, že nebeská radost se podobá radosti přírodní a že obdobně vplývá a je přijímána. Myslí si například, že se podobá radosti, kterou cítí chudý, když zbohatne, a tak z žalostného stavu chudoby vejde do šťastného stavu hojnosti. Nebo když člověk nízkého původu získá vážnost, a tak vejde z pohrdání do slávy; nebo když někdo vyjde z domu smutku a vstoupí do domu svatebních oslav.

Jelikož tyto stavy se mohou změnit během jediného dne a právě takové představy mají lidé o posmrtném stavu člověka, vysvítá z toho, že věří v okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství.

V tomto světě navíc lidé mohou trávit čas v jedné skupině či v jednom občanském společenství a společně se veselit, přestože všichni mohou být duševně rozdílní. To se děje v přírodním stavu. Příčinou je, že jeden člověk se může svou vnější osobností přizpůsobit vnější osobnosti druhého, jakkoli rozdílná může být jejich vnitřní podstata. Lidé z tohoto přírodního stavu pak vyvozují závěr, že spasení je jednoduše přijetí mezi anděly v nebi a že k tomuto přijetí dochází z bezprostředního milosrden-

ství. Věří proto také, že zlým může být dáno nebe stejně jako dobrým a že se tam lidé sdružují podobně jako ve světě, s jediným rozdílem, že tam se tak děje v plné radosti.

b) *Tato víra je založena na neznalosti duchovního stavu, který je zcela opačný stavu přírodnímu.* O duchovním stavu člověka, tedy o našem stavu po smrti, jsme pojednávali na mnoha místech výše. Vysvětlil jsem tam, že každý je svou vlastní láskou a že nikdo nemůže žít s jinými lidmi než s těmi, kdo mají podobnou lásku jako on, a že pokud člověk přijde k jiným lidem, nemůže tam vdechovat svůj život. Proto každý po smrti vchází do společenství spřízněných lidí, jejichž láska je podobná jeho vlastní, a rozpoznává je jako své příbuzné a přátele. A co je podivuhodné, když se s nimi setká a spatří je, je to, jako kdyby je znal již od dětství. Způsobuje to jejich duchovní spřízněnost a přátelství.

A nejenom to, nikdo nemůže ve svém společenství bydlet v žádném jiném domě než ve svém vlastním. Každý má v tomto společenství svůj vlastní dům - jakmile do svého společenství vstoupí, nalezne jej pro sebe připravený. Může se s ostatními sdružovat mimo něj, nemůže však přebývat nikde jinde než ve svém. A co je ještě zajímavější, nikdo si nemůže sednout v pokoji jiného člověka nikam jinam než na své vlastní místo. Kdyby si sedl jinam, přestal by ovládat svou mysl a oněměl by. A co je rovněž pozoruhodné, když někdo vstoupí do nějaké místnosti, zná tam své místo. Totéž se děje v chrámech a všude tam, kde se scházejí lidé.

Z toho vysvítá, že náš duchovní stav je zcela rozdílný od našeho přírodního stavu; jeho charakter je takový, že nikdo nemůže být jinde, než kde je jeho vládnoucí láska - tam je totiž jeho životní radost, a každý chce být právě v radosti své životní lásky. Lidský duch nikde jinde být nemůže, neboť právě on vytváří náš život, ba dokonce vyvolává sám náš dech a tlukot srdce.

Jinak je tomu v přírodním světě. Zde se naše vnější já od raného dětství učí, aby výrazem tváře, řečí a gestikulací předstíralo radosti odlišné od vnitřních. Proto také nemůžeme ze stavu člověka v přírodním světě

usoudit na jeho stav po smrti. Posmrtný stav každého člověka je totiž duchovní - tedy takový, že můžeme být pouze v radosti své lásky, kterou jsme si osvojili životem v přírodním světě.

Z toho je zcela zřejmé, že do radosti nebe, jež se běžným jazykem nazývá nebeské štěstí, nemůže být vpuštěn nikdo, kdo žije v radosti pekla, což je totéž jako říci, že z dobra se nemůže těšit nikdo, koho těší zlo. Tento závěr je ještě zřejmější z faktu, že nikomu není po smrti znemožněno vystoupit do nebe. Je mu ukázána cesta, je mu dána příležitost a je vpuštěn dovnitř. Jakmile však do nebe vstoupí a vdechne jeho radost, začne jej svírat v hrudi, bodat u srdce a přepadají ho závratě, v nichž se kroutí jako had u ohně. Pak s tváří odvrácenou od nebe a obrácenou k peklu prchá střemhlav pryč a nespočine, dokud se neocitne ve společenství své vlastní lásky.

To nám ukazuje, že do nebe nemůže vstoupit nikdo z bezprostředního milosrdenství, a že tedy nestačí být vpuštěn, jak mnozí ve světě tvrdí. Neexistuje proto žádné okamžité spasení, neboť to by předpokládalo bezprostřední milosrdenství.

Jistí lidé ve světě věřili v okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství; a když se stali duchy, chtěli, aby jejich pekelná radost neboli radost ze zla byla z Božské všemohoucnosti a z Božského milosrdenství přeměněna na nebeskou radost neboli na radost z dobra. Jelikož po tom toužili, bylo dovoleno, aby tak andělé učinili. Ti pak jejich pekelnou radost odstranili. Jelikož to však byla radost jejich životní lásky, tedy jejich život, klesli na zem jako mrtví, aniž by cokoli vnímali nebo se hýbali. Nebylo ani možné vdechnout jim jakýkoli jiný život než jejich vlastní, neboť všechny prvky jejich mysli a těla byly obráceny opačným směrem a nemohly být převráceny zpět. Byli proto vzkříšeni tak, že do nich vpustili radost jejich vlastní životní lásky. Později tito duchové řekli, že v tomto stavu vnitřně cítili něco hrozného a děsivého, o čem nechtějí mluvit. V nebi se proto říká, že je snadnější přeměnit sovu v holubici nebo hada v beránka, než nějakého pekelného ducha v nebeského anděla.

c) *Nauky všech křesťanských církví, nahlížíme-li je vnitřně, protiřečí pojetí okamžitého spasení z bezprostředního milosrdenství; přesto je však vnějškově orientovaní lidé v církvi zastávají.* Nauky všech církví, díváme-li se na ně vnitřně, učí životu. Existuje snad církev, jejíž nauka by neučila, že se máme zkoumat, spatřit a rozpoznat své hříchy, vyznat se z nich, činit pokání a pak vést nový život? Je snad někdo připuštěn k svatému přijímání, aniž by byl napomenut a aniž by dostal příkaz, aby tak činil? Prozkoumej tuto otázku, a přesvědčíš se.

Má některá církev nauku, jež by nebyla založena na předpisech desatera? A předpisy desatera jsou předpisy života. Který člověk v církvi, jenž má v sobě alespoň něco z církve, neuzná ihned, když to uslyší, že spasen je ten, kdo dobře žije, a zatracen ten, kdo žije zle? Proto se říká v Athanasijském vyznání, jež tvoří nauku přijatou v celém křesťanském světě, že „Pán přijde, aby soudil živé i mrtvé. Tehdy ti, kdo činili dobro, vstoupí do věčného života, a ti, kdo činili zlo, vstoupí do věčného ohně."

Z toho vysvítá, že nauka všech církví nahlížená vnitřně učí životu; a jelikož učí životu, učí také, že naše spasení závisí na životě. Život nám přitom není vštípen v jediném okamžiku, ale formuje se postupně a přetváří se spolu s tím, jak se vyhýbáme zlům jako hříchům; tedy podle toho, nakolik víme, co to je hřích, jak ho poznáváme a uznáváme, nepřejeme si ho, a tak od něj upouštíme; a také podle toho, nakolik známe ony prostředky, jež se týkají poznání Boha.

Obojí utváří a přetváří náš život a nemůže k nám být vpuštěno v jediném okamžiku. Musí totiž být odstraněno dědičné zlo, jež je ve své podstatě pekelné, a na jeho místo musí být zasazeno dobro, jež je ve své podstatě nebeské. Kvůli dědičnému zlu lze člověka přirovnat co do intelektu k sově a co do vůle k hadu, zatímco přetvořený člověk může být co do intelektu přirovnán k holubici a co do vůle k beránkovi. Okamžité přetvoření a spasení by tedy bylo v tomto srovnání jako okamžitá přeměna sovy v holubici a hada v beránka. Nevidí snad každý, kdo ví alespoň něco o lidském životě, že to není možné, není-li odňata podstata sovy a hada a zasazena podstata holubice a beránka?

Lidé také vědí, že každý inteligentní člověk se může stát ještě inteligentnějším a každý moudrý člověk ještě moudřejším; že tedy inteligence a moudrost se mohou v člověku prohlubovat (a u některých se opravdu prohlubují) od raného dětství až do konce života, a že se tak můžeme neustále zdokonalovat. Neplatí to snad o to více o inteligenci a moudrosti duchovní? Ty stoupají dvěma stupni vzhůru nad přírodní inteligenci a moudrost a při svém vzestupu se stávají andělskými a nevy¬jádřitelnými. Výše jsem uvedl, že v andělích se prohlubují do věčnosti.

je někdo, kdo by nemohl pochopit (pokud by chtěl), že je nemožné, aby se něco, co je zdokonalováno do věčnosti, stalo dokonalým v jediném okamžiku?

339. To nám tedy prozrazuje, že každý, kdo z [poznání] života přemýšlí o spasení, nemůže uvažovat o okamžitém spasení z bezprostředního milosrdenství. Přemýšlí spíše o prostředcích, jež vedou ke spasení, v nichž a skrze něž působí Pán podle zákonů Své Božské Prozřetelnosti a jejichž prostřednictvím nás Pán z čistého milosrdenství vede.

Avšak lidé, kteří nepřemýšlejí z [poznání] života o spasení, vkládají do spasení prvek okamžitosti a do milosrdenství prvek bezprostřednosti. Činí tak ti, již oddělují víru od lásky k bližnímu (láska k bližnímu je přitom život); předpokládají, že člověk může přijmout víru okamžitě v poslední hodině svého života, neučiní-li tak dříve.

Takto smýšlejí i ti, kdo věří, že odpuštění hříchů bez pokání je rozhřešením od hříchů, a tím i spasením, a účastní se svatého přijímání. Stejně tak smýšlejí i lidé, kteří věří v odpustky vydávané mnichy, v jejich modlitby za zemřelé a v prominutí, která udělují z moci, již si nárokují nad dušemi lidí.

340. (4) *Okamžité spasení z bezprostředního milosrdenství je v církvi „létajícím ohnivým hadem".* Létajícím hadem se míní zlo zářící pekelným ohněm. Totéž se míní „létajícím hadem" u Izajáše: „Neraduj se, celá Pelišteo, že je polámána hůl, která tě bije, neboť z hadího kořene vzejde bazilišek a jeho plodem bude létající ohnivý had." (Iz 14,29) Takové zlo se v církvi vznáší vždy, když lidé v ní věří v okamžité spasení

z bezprostředního milosrdenství, neboť taková víra: a) ničí náboženství; b) vyvolává bezstarostnost; c) obviňuje Pána ze zatracení.

a) Za prvé: *tato víra ničí náboženství.* Náboženství má dva základní a zároveň všeobecné principy: uznání Boha a pokání. Tyto dva principy jsou však zbytečné pro ty, kdo věří, že budou spaseni z pouhého milosrdenství, ať žijí jakkoli. Domnívají se, že nepotřebují nic víc než volat: „Smiluj se nade mnou, Bože!" Ve všech ostatních věcech náboženství jsou v temnotě, a dokonce tuto temnotu milují. O prvním základním principu církve, kterým je uznání Boha, si myslí pouze: „Co to je Bůh? Viděl Ho snad někdo?" Pokud jim řeknete, že Bůh existuje a že je jeden, souhlasí s tím; pokud však řeknete, že jsou tři bohové, také s tím souhlasí, ale dodají, že tito tři musí být nazýváni jedním. Takové je jejich uznání Boha.

O dalším základním principu církve, pokání, nepřemýšlejí vůbec. Proto nepřemýšlejí ani o hříchu, až nakonec vůbec nevědí, že něco je hřích. S rozkoší poslouchají a vstřebávají slova, že je zákon nezatracuje, neboť jako křesťané nejsou pod jeho jhem. Musí pouze požádat: „Smiluj se, Bože, nade mnou kvůli svému Synovi," a budou spaseni. To považují za životní pokání. Odejmi však pokání neboli (což je totéž) odděl život od náboženství, a co zůstane než slova: „Smiluj se nade mnou!"? Proto také nemohou tvrdit nic jiného, než že ke spasení dojde okamžitě po vyslovení těchto slov - alespoň v hodině smrti, ne-li dříve. Čím je pak pro ně Slovo než nějaký nejasný a záhadný hlas vycházející z trojnožky v jeskyni nebo nesrozumitelná odpověď věštící modly?[107)]

Krátce řečeno, odstraníme-li pokání, tedy oddělíme-li život od náboženství, co zůstane z člověka než zlo zářící pekelným ohněm neboli létající had v církvi? Bez pokání totiž člověk vězí ve zlu, a zlo je peklo.

b) Za druhé: *Víra v okamžité spasení z čistého a pouhého milosrdenství vyvolává životní bezstarostnost.* Životní bezstarostnost pramení buď z víry bezbožných, že po smrti žádný život není, nebo z víry těch, kdo oddělují život od spasení. Ti druzí, i když věří ve věčný život, si přesto myslí: „Můžu být spasen, ať žiji dobrý nebo zlý život, neboť ke

spasení dochází z čistého milosrdenství. Boží milosrdenství je přitom všeobecné, neboť On si nepřeje ničí smrt." A pokud je náhodou napadne, že o toto milosrdenství musí požádat slovy přijaté víry, myslí si zřejmě, že pokud tak neučiní dříve, postačí to až před smrtí.

Každý, kdo žije v takové bezstarostnosti, si nic nečiní z cizoložství, podvodů, nespravedlností, násilí, urážení a pomstychtivosti, a všechny tyto věci povoluje svému tělu i duchu. Neví ani, co to je duchovní zlo a jeho žádosti. Pokud o tom něco slyší ze Slova, je to jako něco, co padne na ebenové dřevo a odrazí se zpět nebo jako něco, co spadne do jámy a je pohlceno.

c) Za třetí: *Tato víra obviňuje Pána ze zatracení.* Pokud každý může být spasen z čistého milosrdenství, není každý schopen vyvodit závěr, že nejsme-li spaseni, nemůžeme za to my, ale Pán? Na námitku, že k tomuto spasení dochází prostřednictvím víry, lze odpovědět: kterému člověku by nemohla být dána taková víra? Je to totiž jen myšlení, jež může být spolu s důvěrou navozeno v jakémkoli stavu, kdy je duch odloučen od světských záležitostí. Lidé tohoto přesvědčení mohou také tvrdit: „Takovou víru nemohu přijmout sám od sebe." Není-li tedy člověku tato víra dána a on je zatracen, co jiného si může tento zatracený člověk myslet, než že za to může Pán, který ho mohl zachránit, ale nechtěl? Není to totéž jako nazvat Jej nemilosrdným? Kromě toho se mohou v žáru své víry se ptát: „Jak se může dívat na tolik zatracených v pekle, když může v jediném okamžiku všechny z čistého milosrdenství spasit?" A mnohé podobné věci, jež nelze nazvat jinak než odporným obviňováním Božství.

Z toho je zřejmé, že víra v okamžité spasení z čistého milosrdenství je létajícím hadem v církvi.

Omluvte následující text, který jsem přidal, abych zaplnil zbytek místa v knize. Jistým duchům bylo dovoleno, aby vystoupili z pekla a oslovili mě:

- Napsal jsi toho hodně od Pána. Napiš také něco od nás!

- A co mám napsat?

- Napiš, že každý duch, ať dobrý nebo zlý, žije ve své radosti, dobrý ve své radosti z dobra a zlý ve své radosti ze zla.

- A co je vaší radostí?

Odpověděli, že to je radost z cizoložství, krádeží, podvodů a lhaní.

- jaké jsou tyto radosti? ptal jsem se.

Odvětili, že druzí je pociťují jako puch z výkalů, smrad mrtvých těl a zápach stojaté moči.

- A to vám působí radost?

- Tu největší.

- Pak jste jako nečistá zvířata, která v takové špíně žijí.

- Jestli jsme, tak jsme; ale pro naše nosy jsou tyto pachy slastné.

- Co dalšího chcete, abych napsal? zeptal jsem se ještě.

- Napiš, že každému je dovoleno žít ve své radosti, i té nejšpinavější, jak ji někteří nazývají, pokud jen neohrožuje dobré duchy a anděly. Protože však nemůžeme jinak než je ohrožovat, jsme odehnáni a svrženi do pekla, kde hrozně trpíme.

- Proč ohrožujete dobré duchy? zeptal jsem se.

Odpověděli, že si nemohou pomoci. Když spatří nějakého anděla a ucítí kolem něj Božskou sféru, je to, jako by se jich zmocnila zběsilost.

- Pak jste také jako divoká zvířata, poznamenal jsem.

Když to uslyšeli, přepadla je zuřivost podobající se žáru nenávisti. Aby nezpůsobili žádnou škodu, byli vtaženi zpět do pekla.

O radostech, jež jsou v duchovním světě pociťovány jako vůně a zápachy, viz odst. 303-305 a 324 výše.

Poznámky

1. Termínem „Pán" Swedenborg ve svých pracích odkazuje k Ježíši Kristu jako Bohu. Swedenborgova teologie se opírá o základní předpoklad, že Trojice není trojicí tří osob, ale jen jedinou osobou, jejíž duší je nepoznatelné Božství, jejíž lidským projevem je Ježíš Kristus a jejíž duch (či vliv) je svatý. Mezi mnoha jmény a termíny filozofické a biblické tradice, jež Swedenborg používá k označení Boha (Božské bytí, Božství, Božské Lidství, Jeden, Nekonečný, První, Stvořitel, Vykupitel, Spasitel, Jehovah, Bůh Sadaj a mnoho dalších) nejčastěji používá právě termínu „Pán" (latinsky *Dominus).* Je to spíše titul nežli jméno; označuje Toho, kdo vše řídí, a vztahuje se k Ježíši Kristu jako projevu jednoho a jediného Boha. Pro Swedenborgovo stručné vysvětlení, proč používá toto označení, viz *Nebeská tajemství* 14 (původně osmisvazkové dílo vydané v letech 1749-1756).

2. Swedenborg zde odkazuje na svou práci *Božská Láska a Moudrost* vydanou v roce 1763 bezprostředně před *Božskou Prozřetelností* (1764). Tato dvě díla na sebe navazují a doplňují se - viz Swedenborgovu *Odhalenou Apokalypsu* odst. 875:15 z roku 1766, odkud je patrné, že autor na ně v určité době nahlížel jako na jedno dílo.

3. Citace v pracích Swedenborga odkazují k číslovaným oddílům. Viz poznámka na str. 2 o způsobu značení použitému v tomto překladu.

4. Tento delší název Swedenborg používá rovněž pro práci *Božská Láska a Moudrost* (viz poznámka č. 2). Dále se v tomto překladu dílo uvádí pouze pod kratším názvem.

5. Text v hranatých závorkách je do překladu vložen pro lepší porozumění - v originále se nenachází.

6. Latinské termíny přeložené zde jako „vůle" a „intelekt" jsou *voluntas* a *intellectus.* Swedenborg považuje vůli a intelekt za dvě základní charakteristiky lidství.

7. Latinská fráze přeložená jako „trvání je neustálé vcházení v bytí" ***(subsistentia** est perpetua existentia)* byla běžným teologickým axiomem, z něhož Swedenborg často vycházel (viz francouzský filozof René Descartes, *Rozprava o metodě,* část 5, katolický filozof Tomáš Akvinský, *Summa Theologica,* či irsko-anglický filozof George Berkeley, *Pojednání o základech lidského poznání).*

8. Latinské filozofické termíny zde přeložené jako „bytí a jeho projev" jsou *Esse* a *Existere,* infinitivy sloves „být, existovat" a „vyvstat, povstat, vzejít, vznikat" použité ve funkci podstatného jména. V *Pravém křesťanském náboženství* 21 Swedenborg dává tyto termíny do souvislosti se substancí a formou.

9. Swedenborg používá výraz „církev" (latinsky *ecclesia)* v řadě různých významů - někdy označuje náboženský přístup obecně, ať jde o jednotlivce, velkou či malou skupinu; jindy jde o křesťanskou církev v místním či národním měřítku, o celý protestantismus nebo dokonce o křesťanství jako celek. Někdy se termín „církev" vztahuje ke všem věřícím jakéhokoli vyznání a někdy jde o historické označení hlavního náboženského směru dané doby. V jiných případech Swedenborg „církví" označuje něco, pro co těžko nalézáme odpovídající termín a co se vztahuje k „manželství dobra a pravdy" v člověku.

10. Viz poznámka číslo 50.

11. Latinská fráze přeložená zde jako „vlastní a jedinečné jsoucno" je *Ipsum et Unicum,* tedy to, co je samo sebou a jedinečné.

12. *Nebe a peklo,* dílo vydané Swedenborgem v roce 1758 v Londýně. V češtině je k dispozici překlad a vydání Jar. Im. Janečka z roku 1932 a zkrácená verze tohoto díla (sestavil J. Duckworth a T. Moffat).

13. Výraz „Slovo" (latinsky *Verbum)* se vztahuje k Bibli, kterou Swedenborg označuje za pravdu zjevenou Bohem. V lutherské tradici, v níž byl vychován, se jednalo o běžně používaný termín. Jinde však Swedenborg uvádí, že „Slovem" míní užší soubor knih, než jaký obsahuje kompletní lutherská Bible - konkrétně ty její části, jež mají spojitý vnitřní smysl (viz *Nebeská tajemství* 10325, *Nový Jeruzalém a jeho*

nebeská nauka, 266 a *Bílý kůň v Apokalypse* 16 (obě publikace vydány poprvé v roce 1758). *Nový Jeruzalém* vyšel v češtině pod názvem *Nebeské město,* nakl. Onyx 2003, Praha, a *Bílý kůň v Apokalypse* společně s prací *Styk duše s tělem* pod původními názvy v roce 2002, Ostrava). Ve své poslední práci zvané *Pravé křesťanské náboženství* (1771) se však autor zdá užívat tento výraz v plném lutherském smyslu a mezi citace ze Slova zahrnuje i pasáže z listů apoštolů.

14. Viz například *Matouš* 22,1-14 a 25,1-13.

15. Pojednání *Nauka Nového Jeruzaléma o Písmu svatém* je jednou ze čtyř „nauk", které Swedenborg vydal v roce 1763 krátce před *Božskou láskou a moudrostí.* V češtině byla tato pojednání vydána společně s *Naukou o lásce k bližnímu* (za života autora nepublikovanou), a to ve třech samostatných knihách pod názvy: O *životě a lásce (Nauka o životě pro Nový Jeruzalém z předpisů desatera a Nauka Nového Jeruzaléma o lásce k bližnímu), O Pánu a víře (Nauka Nového Jeruzaléma o Pánu a Nauka Nového Jeruzaléma o víře), O Písmu svatém (Nauka Nového Jeruzaléma o Písmu svatém),* Ostrava 2004.

16. Práce vydaná Swedenborgem v roce 1758. V češtině vyšlo v překladu a vydání Jar. Im. Janečka v roce 1921.

17. Práce vydaná Swedenborgem v roce 1763.

18. Viz např. *Nebeská tajemství* 251 nebo *Nebe a peklo* 311 a 544, kde Swedenborg uvádí, že výraz ďábel je kolektivním označením pro pekla. Obdobně podle něj neexistuje žádný nejvýše postavený ďábel - satan. Swedenborg však hovoří o dvou druzích lidí v pekle nazývaných „satani" a „ďáblové" či „démoni". Rozdíl mezi nimi je naznačen v *Nebi a pekle* 311 a *Božské Lásce a Moudrosti* 273: „ďáblové" jsou obecně spojováni s démonickými láskami a „satani" se zlovolně překroucenými myšlenkami, neboli „ďáblové" s láskou k sobě a „satani" s láskou ke světu. Swedenborg popisuje „ďábly" jako škodlivější a horší duchy než jsou „satani".

19. Autorství i doba vzniku athanasijského vyznání víry, dříve připisovaného Athanasiovi, jsou dnes zpochybňovány. Toto vyznání či výklad

lze nazvat shrnutím toho, co je pokládáno za ortodoxní křesťanskou víru; vytváří také základ nauky o Božské trojici.

20. Idealisté, o kterých je zde zmínka, jsou zastánci filozofické školy, jež minimalizuje nebo popírá realitu hmotného světa. Idealismus má dlouhou historii trvající až do současnosti. Kořeny tohoto směru můžeme vystopovat až k Platónovi a některým scholastikům a jeho známým stoupencem byl Swedenborgův současník George Berkeley (1685-1753). Swedenborg zde naráží na ty idealisty, kteří zastávali názor, že vše, co existuje, existuje primárně či výlučně skrze naše vlastní mentální představy.

21. Tři zmíněné postavy, Jan Kalvín (1509-1564), Martin Luther (1483-1546) a Filip Melanchton (1497-1560) byli předními protestanskými reformátory. Kalvín a Luther byli zakladatelé dvou hlavních větví protestantismu; Melanchton byl Lutherův věrný kolega a spolupracovník, autor prvního systematického pojednání reformační teologie, *Loci Communes Rerum Theologicarum,* Obecná místa teologických věcí.

22. Viz část 4 *Božské Lásky a Moudrosti,* zejména odst. 310-318.

23. Více o rozdílu mezi duchovními a nebeskými anděly viz *Nebe a peklo* 29-40.

24. Latinské slovo přeložené jako „připojení" je *adjunctio.* Použitý výraz vyjadřuje, že andělé vnímají své spojení s Bohem jako spojení mezi rozdílnými bytostmi, sebou a Bohem, a nikoli splynutí či rozplynutí.

25. Výraz „souvztažný" můžeme přiblížit jako „odpovídající svou funkcí". Detailnější informace o souvztažnostech různých částí těla viz odkazy k *Nebeským tajemstvím, Božská Láska a Moudrost* 377. Koncept „souvztažností" prezentovaný ve Swedenborgových knihách stručně charakterizuje v odstavci 71 Božské Lásky a Moudrosti jako „vzájemný vztah mezi duchovními a pozemskými skutečnostmi" (viz také odst. 374 tamtéž). Tento koncept předpokládá dva oddělené vesmíry, duchovní a hmotný, jejichž vzájemný vztah je založen na funkční podobnosti, nikoli však na jakékoli sdílené látce či přímé spojitosti.

26. Termín zde přeložený jako „lidské já" je v originále *proprium,* tedy „co je člověku vlastní". Jelikož Swedenborg tvrdí, že v poslední instanci nemáme vlastního nic, *proprium* přesněji označuje to, co za své vlastní prohlašujeme. Swedenborg používá tento latinský termín v široké škále významů od nebeského vnímání svého já až ke zlému zaujetí svým já; viz například *Nebeská tajemství* 141, 1937 a 5660.

27. Latinský výraz zde přeložený jako „stát se naší součástí" je *appropriare,* jež by svou etymologií mohl být přeložen jako „připojení k našemu propriu" - viz předchozí poznámka.

28. *Nauka o životě pro Nový Jeruzalém,* viz poznámka 15.

29. *Nauka Nového Jeruzaléma o víře,* viz poznámka 15.

30. V první edici číslo odstavce 84 chybí.

31. Swedenborg se poměrně často zmiňuje o tom, že jedna deska desatera přikázání se vztahuje k Bohu a druhá k lidem (O *životě* 62 a jinde). V jiném díle Swedenborg podává konkrétnější popis: první tři přikázání patří Bohu, posledních šest nám, a čtvrté přikázání je jakýmsi mostem spojujícím obě desky a jejich oblasti působnosti *(Objasněná Apokalypsa* odst. 1026:3).

32. O Abrahámovi viz *Genesis* 18, zejména verše 2 a 22; o Hagar viz *Genesis* 21, zejména verš 17; o Gedeónovi viz *Soudců* 6, zejména verše 12, 14, 16.

33. Konec následujícího odstavce (99) naznačuje jen jeden důvod: nevyhýbání se zlům jako hříchům. Slíbené odhalení mnoha dalších důvodů zůstává zjevně nenaplněno.

34. Z kontextu je zřejmé, že „životním stavem" se míní stav vnitřního života člověka, nikoli jeho fyzické či společenské podmínky.

35. První edice uvádí na rozdíl od biblického znění „Ježíš", nikoli „Jan".

36. Priapus, řecký a římský bůh plodnosti, je v klasickém umění zobrazován jako groteskní a obscénní mužská postava.

37. *Nauka Nového Jeruzaléma o Pánu, viz* poznámka 15.

38. Viz poznámka 19.

39. Původní latinská fráze přejatá přímo z hebrejštiny je zde *mare Suph,* tedy „moře rákosu". O tom, kde toto místo leží, se vedou debaty, avšak obvykle je spojováno s Rudým mořem, jak zde také bylo přeloženo.

40. Více o tom, že celé Slovo je o Pánu, viz pojednání *O Pánu.*

41. Tato pasáž se týká nečistého ducha, který dočasně někoho opustí, ale později se vrátí zpět a přivede s sebou sedm jiných, ještě horších duchů.

42. V první edici je číslem 134 označen tento i následující odstavec.

43. Stará hebrejská objemová jednotka, asi 35,5 litru.

44. Výrazem „nyní" Swedenborg pravděpodobně míní dobu od roku 1757, kdy byl svědkem posledního soudu v duchovním světě (viz kniha *Poslední soud* [viz poznámka číslo 16], zejména 45).

45. Swedenborg tvrdí i jinde, že jeho konverzace s duchy a anděly byla více méně trvalá *(Nebeská tajemství* 4923, 3200, *Božská Láska a Moudrost* 355, *Manželská láska* 419, *Pravé křesťanské náboženství* 281; srovnej *Nebeská tajemství 227, Manželská láska* 326, *Pravé křesťanské náboženství* 157). Výraz „mnoho let" v dané době odpovídá přibližně dvaceti rokům.

46. Latinské slovo zde přeložené jako „vládci" je *plutones,* množné číslo jména *Pluto* (bůh podsvětí v řecké mytologii).

47. Viz například *Nebe a peklo* 528.

48. Viz třetí část *Božské Lásky a Moudrosti,* zejména 236-255.

49. *Nebeská tajemství - viz* poznámka 1.

50. *Essentia, substantia, forma* - trojice klasických filozofických termínů vycházejících ze starověké řecké filozofie: esence (v textu přeloženo jako „podstata"), substance a forma. Byly přejaty scholastickými filozofy a běžně a v širokém smyslu používány i osvícenskými filozofy. Přestože existuje spousta různých definicí, Swedenborg používal tyto pojmy v běžně chápaném významu. Jeho definice esence pravděpodobně souhlasí s hlavní scholastickou definicí tohoto termínu, tedy jako „vlastní princip, díky kterému je věc tím, čím je". Substance se ve Swe-

denborgově pojetí zdá být ekvivalentem toho, co nazýváme hmotou, a forma se vztahuje zhruba ke tvaru materiálního předmětu. Dále (odst. 157) autor uvádí, že „substance bez formy není ničím", tedy že materiální předmět musí mít vždy fyzický tvar. Důležité také je, že Swedenborg hovoří o substanci a formě nejen v hmotném světě, ale i ve světě duchovním, kde jejich analogie mají obdobné účinky (viz *Božská Láska a Moudrost* 91, 257).

51. Uváděná pasáž zahrnuje příběh o bohatém zemědělci, který si dělal starosti, kam uloží svou hojnou úrodu, a nevěděl, že má téže noci zemřít; napomenutí, abychom neměli starost o jídlo a oděv a abychom uvážili, že je postaráno dokonce i o havrany a lilie; a připomínku, abychom byli jako služebníci očekávající návrat svého pána v neznámou hodinu.

52. V první edici schází odstavec 188.

53. Zde Swedenborg naráží na rozdíl mezi všeobecnou prozřetelností (vytvoření základních zákonů vesmíru Bohem) a konkrétní prozřetelností (Boží zájem o každou jednotlivost ve vesmíru), jak jej formuloval francouzský filozof Nicolas de Malebranche (1638-1715). V následujícím textu Swedenborg důrazně odmítá Malebranchovo popření konkrétní prozřetelnosti a tvrdí, že Boží prozřetelná péče dosahuje i na každého jednotlivého vrabce.

54. Viz *Božská Láska a Moudrost* kapitola II a odst. 124 *Božské Prozřetelnosti.*

55. Zlatý věk byl častým tématem literatury starověkého Řecka a Říma (viz například Hésiodos, *Práce a dny* 109-126; Vergilius, *Eklogy* 4; Ovidius, *Proměny* 1:89-112). Podle klasických autorů lidé tohoto věku byli ve společenství s bohy, měli lehce dostupné jídlo, šťastně žili v malých, anarchistických společenstvích a neexistovala žádná technologie. Swedenborg o zlatém věku diskutuje v několika svých pracích včetně knihy *De cultu et amore Dei,* O bohoslužbě a lásce Boha, 1-2 (1745), *Nebeská tajemství* 1551, 5658, 10160, *Nebe a peklo* 115, *Manželská láska* 75.

56. Zde zmíněné dva typy příčin byly součástí širokého systému příčinné kategorizace vyvinuté scholastickými filozofy, postavené na čtyřech základních příčinách popsaných řeckým filozofem Aristotelem (384-322 př.n.l.). Ve scholastickém systému je *principiální* příčina ta, jež působí silou své vlastní formy, takže výsledek odráží jistým způsobem ji samu (příkladem může být lidství sochaře, jenž vytváří sochu člověka). *Instrumentální* příčina je nástrojem sloužícím jiné příčině (například nástroj, se kterým sochař pracuje). Swedenborg zde vyjadřuje originální myšlenku, že dobří lidé používají bohatství a slávu jako nástroje, jenž jim pomáhá činit dobro ve světě. Tento pohled je v příkrém kontrastu s asketickými klasickými a křesťanskými tradicemi, jež považovaly bohatství a slávu (alespoň teoreticky) za zla, kterým je třeba se vyhýbat.

57. Viz zejména *Božská Láska a Moudrost* 5.

58. Jezuité jsou členové katolického Tovaryšstva Ježíšova založeného v roce 1540 Ignácem z Loyloly (1491-1556). Ve Swedenborgově době se jezuité kvůli pokrytectví a podvodům netěšili dobré pověsti, a to zejména v protestantských zemích.

59. *Exodus* 20,7; *Deuteronomium* 5,11.

60. *Matouš* 6,9; *Lukáš* 11,2.

61. Ekumenický překlad: místo výrazu „ve jménu" (proroka, spravedlivého, učedníka) se uvádí „protože je to" (prorok, spravedlivý, učedník).

62. Podle křesťanské tradice se na Lucifera pohlíží jako na anděla, který se vzbouřil proti Bohu a byl svržen z nebe, čímž do dříve dokonalého světa vniklo zlo. Swedenborg toto pojetí odmítá.

63. Sociniáni byli následovníci Fausta Socina (1539-1604) a jeho strýce Laelia Socina (1525-1562), kteří popírali Božství Krista. Ariáni byli následovníci Areia, kněze ze 4. století, jenž popíral, že Kristus byl stejné substance a esence jako Bůh.

64. Ekumenický překlad: Kdo by řekl slovo...

65. Ekumenický překlad: Nesnesu tě v ústech...

66. V Evropě 18. století a dříve bylo drancování a olupování vítěznými vojáky běžnou zvyklostí a bylo fakticky považováno za část kompenzace za vojenskou službu.

67. Swedenborg zde, tak jako jinde, používá běžného latinského označení islámu, *Religiosum Mahumadanum,* doslova „mohamedánské náboženství".

68. Zmínka se týká knihy *Genesis* 3,15.

69. Odstavec shrnuje vyprávění *Genesis* 2,15-3,24.

70. Viz zejména *O víře* 44-48.

71. Ekumenický překlad: Těsná je brána a úzká je cesta...

72. Zdá se, že Swedenborg podlehl dezinformaci o islámu, jež se v Evropě rozšířila již od doby jeho zakladatele Mohameda (kolem 570-632). Korán na mnoha místech výslovně popírá, že Ježíš byl Synem Božím, zejména v súře 5:75 a násl., a nejenom nazývá bezvěrci ty, kdo takovým věcem věří, ale předkládá i několik argumentů proti myšlence, že by Bůh vůbec mohl mít syna. Přestože islám připouští zázrak narození z panny jako zvláštní znamení Boha lidstvu (súra 19), za výsledek takového narození se považuje pouze dítě bez lidského otce, nikoli Boží potomek. Kromě toho jedním z největších zločinů v islámu je vůbec cokoli ztotožňovat s Bohem, neboť Bůh je největší ze všech, což Ježíše zcela vylučuje z role Jeho Syna. Islám učí, že Ježíš byl jedním z mnoha proroků před Mohamedem, a lze říci, že Jej Korán označuje za největšího z předislámských proroků.

73. Lucifer latinsky vyjadřuje „nesoucího světlo, světlonoše"; byl to také tradiční název planety Venuše jako jitřenky.

74. Ekumenický překlad: babylónském, Babylón.

75. Ekumenický překlad: třpytivá hvězdo.

76. Tridentský koncil, jenž byl svolán za účelem církevní reformace v odpověď protestantské reformaci, se konal od r. 1545 do 1563. Mezi mnoha opatřeními bylo v roce 1562 přijato oprávnění konat mše na počest svatých.

77. Swedenborg zřejmě naráží na konflikt mezi francouzským králem Filipem IV. (1268-1314) a papežem Bonifácem VIII. (1235-1303) o to, zda katolická církev a její představitelé podléhají občanskému zákonu a zda jejich majetek a příjmy podléhají zdanění. Král ustanovil toto právo uvězněním papeže. V letech 1305-1378 papežský dvůr sídlil v Avignonu pod kontrolou francouzské monarchie.

78. Tato zmínka o manželce Beránka se v knize ***O Pánu*** nenalézá.

79. Babylón zde odkazuje ke katolické církvi, Pelištea k protestantské. Ztotožnění katolické církve s Bybylónem v knize ***Zjevení*** bylo v lu¬theránském myšlení 18. století považováno za jisté.

80. V číslování je vynechána posloupnost 265-274. Kontinuita textu naznačuje, že nedošlo k vynechání jeho části.

81. V první edici je tento i následující oddíl označen číslem 277.

82. Názor, že při početí otec přispívá potomkovi duchovními či formálními prvky, zatímco matka přispívá pouze materiálními prvky, se datuje zpět přinejmenším k Aristotelovi a byl široce přijímán až do doby pozdní renesance. Swedenborg toto tvrzeni podpírá názorem, že dítě bílého muže a černé ženy bude bílé. Tato chybná tvrzení je třeba chápat v kontextu tehdejší téměř naprosté nepřítomnosti vědy o genetice. Trvalo například více než sto let, než Gregor Mendel (1822-1884) poprvé uveřejnil své objevy o tom, že svými genetickými rysy přispívá mužský i ženský rodič a že ty jsou buď dominantní, nebo recesivní.

83. V první edici je tento i následující oddíl označen číslem 278.

84. Swedenborgův popis spojení myšlení a materiálnosti je jedinečné. Viz například srovnání s Descartem, který věřil ve dva druhy substancí, inteligentní substanci („duši") a substanci, jež má rozměr (či „rozšíření") ve fyzikálním prostoru. Tvrdil, že myšlení lidské bytosti je „zcela a absolutně odlišné" od těla (Descartes 1641). Naopak Swedenborg trval na tom, že myšlení vyžaduje organické formy, jež nalézáme v těle, přestože „činnost organických substancí mysli je duchovní" (viz 279 níže). Dokonce i po smrti myšlení pokračuje pouze proto, že lidská duše vlastní

tělesnou formu s organickými složkami nezbytnými pro proces myšlení *(Nebeská tajemství* 444). Další diskuse viz *Nebe a peklo* 432-444.

85. Filozof a matematik Gottfried Wilhelm Leibniz je významnou postavou osvícenectví. Mezi jeho mnohé úspěchy patří objev diferenciálního a integrálního počtu ve stejné době jako Isaac Newton, ale nezávisle na něm. Rozvinul filozofickou teorii fungování vesmíru, jejímž nejvýznamnějším rysem (na který se zde zřejmě naráží) byl předpoklad elementárních metafyzických částic zvaných „monády". Každá monáda odráží v mikrokosmu celý kosmos, ale žádná nekomunikuje s žádnou jinou; zdání komunikace mezi těmito nezávislými jednotkami je jednoduše vedlejším účinkem jednoty vesmíru, jež se odráží v každé monádě. Swedenborg naopak zastává názor, že komunikace mezi dušemi není náhodným zdáním, ale přímým výsledkem sdíleného Božského vlivu.

86. Původní latinský výraz d*raco* lze přeložit jako „drak", „had", „saň" nebo „ještěr".

87. Viz kniha *Zjevení* 3,16.

88. Citace podle kralického překladu.

89. Talent byla váhová a peněžní jednotka používaná ve starém Řecku, Římě a na Středním Východě. Byla přibližně ekvivalentem dvacetileté mzdy dělníka; mina byla šedesátinou talentu, přibližně mzda za čtyři měsíce práce. Viz Mt 25,14; L 19,12-27.

90. O idealistech viz poznámka č. 20 výše.

91. Niccoló Machiavelli (1469-1527) byl florentský státník a spisovatel. Ve svých pracích jako *Il principe* (Vladař, 1513) navrhoval takzvané realistické řešení politického chaosu v Itálii 16. století. Píše: „Vladař nemůže dodržovat vše, co je považováno lidmi za dobré, a aby udržel stát, je často nucen jednat proti víře, proti lásce k bližnímu, proti lidskosti a proti náboženství." (Machiavelli 1513). Taková politika byla v příkrém rozporu s idealismem, který prostupoval dřívější politická pojednání, a jeho jméno se tak rychle stalo synonymem pro cynické a amorální zneužití moci.

92. Pro detailnější interpretaci zde shrnutého výkladu viz *Nebeská tajemství* 6-63, 73-165, 190-313.

93. Swedenborg hovoří o nauce fyzického vlivu spojované s Aristotelem, scholastiky a Johnem Lockem a dává ji do protikladu s jeho vlastní naukou duchovního vlivu.

94. Zde Swedenborg nehovoří o jediné škole, ale vytváří společný portrét různých psychologických a gnozeologických teorií. Scholastičtí filozofové tvrdili, že chápání se formuje jakýmsi obrazem seslaným z chápaného předmětu (viz např. Tomáš Akvinský, *Summa Theologica* 1:85:2). Obdobně britský filozof Thomas Hobbes (1588-1679) zastával názor, že mysl je v podstatě pasivní zrcadlo, jež odráží, co je před ní; přirovnával ji také k „bílému nepopsanému papíru", dokud na ni nezačne psát smyslová zkušenost (Locke [1690] 2:1:2; viz Aristotelés *O duši* 3:4; Akvinský *Summa Theologica* 1:72:2).

95. Swedenborg zřejmě naráží na ateisty, kteří tvrdili, že život je pouze mechanickým efektem přírody. Nejvýznamnější příklad této víry předložil Offray de La Mettrie (1709-1751) ve své knize *L'Homme Machine (Člověk stroj).*

96. V první edici chybí odst. 315.

97. „Dvěma herezemi převládajícími v křesťanském světě" Swedenbog pravděpodobně míní katolickou doktrínu, že papež je zástupcem Krista a má moc otevírat a zavírat před lidmi nebe a odpouštět jim hříchy (viz *Nebeská tajemství* 9410), a protestantské přesvědčení, že člověka spasí víra samotná a že dobré skutky nejsou nutné, dokonce jsou škodlivé pro naše spasení (viz *Odhalená apokalypsa* 537).

98. Středověká debata, *disputatio,* systém vzdělávání využívající diskuse, se na univerzitách využíval i za Swedenborga a je známo, že se Swedenborg disputací účastnil. Studenti měli nejprve vznést námitky k předkládané tezi, pak námiky napadnout, a tím navrhovanou tezi obhájit. Písemné scholastické argumentace sledovaly stejný vzor. Někteří učenci vyhledávali „otázky k jakémukoli tématu", což nezbytně vedlo k obhajobám absurdních názorů. Implicitně se předpokládalo, že schopný

učenec může dokázat pravdivost čehokoli. Pro detailní argumentaci tohoto druhu na téma, že vrány jsou bílé, viz *Pravé křesťanské náboženství* 224:5; srovnej *Manželská láska* 233:4, *Božská prozřetelnost* 318:4 a *Objasněná apokalypsa* 824:2.

99. Latinská fráze přeložená jako „životní míza" je *succus animalis,* doslova „tekutina duše". Je to jediné místo v teologických pracích autora, kde se toto spojení vyskytuje.

100. Viz *Nebe a peklo* 311-317.

101. O zlatém věku viz poznámku č. 55 výše a uvedené odkazy. Stříbrný, bronzový a železný věk byly podle klasické mytologie postupné, stále pokleslejší období lidstva, jež následovaly po ideálním a primitivním zlatém věku.

102. Příběhy o dobytí zaslíbené země se z velké části zabývá kniha *Jozue* a velká část 1. a 2. knihy *Samuelovy.* V biblických knihách připisovaných prorokům se často vyskytují věštby o zničení různých nepřátel Izraele - viz například posloupnost v prvních dvou kapitolách *Amose.*

103. O exilu Izraele viz 2. *Královská* 17,5-6. Pád Jeruzaléma, zničení chrámu a vyhnanství do Babylóna se popisuje v 2. *Královské* 25. Bible nepodává žádný historický záznam o zničení druhého chrámu (70 n.l.) a souvisejícím vyhlazení Jeruzaléma a diaspoře. Swedenborg možná naráží na Ježíšovu předpověď zničení chrámu (viz *Matouš* 24,2; *Marek* 13,2; *Lukáš* 21,6).

104. Ekumenický překlad: „ten nebeský".

105. Narážka na *Izajáše* 14,29: „Z hadího kořene vzejde bazilišek a jeho plodem bude létající ohnivý had." Viz také *Pravé křesťanské náboženství* 487.

106. Ekumenický překlad: Kdo z vás může jen o píď prodloužit svůj život?

107. „Trojnožka v jeskyni": hovoří se o trojnožce, jež bývala umístěna ve starověkých věštírnách řeckého boha Apollóna v Delfách. Věštby ze starověkých věštíren byly obvykle mnohoznačné a často podléhaly mylným výkladům.

Obsah

Emanuel Swedenborg

Božská Prozřetelnost

Titul původního vydání: Sapientia Angelica De Divina Providentia, poprvé vydáno 1764, Amsterdam

Tato edice vychází z následujících pramenů:

Sapientia Angelica De Divina Providentia, 1982, The Swedenborg Society, London.

Divine Providence. Přel. George F. Dole. West Chester, Pennsylvania, the Swedenborg Foundation, Inc., 2003.

Divine Providence. Přel. William F. Wunsch. West Chester, Pennsylvania, the Swedenborg Foundation, Inc., 1996.

Překlad: Lenka Máchová

Jazyková redakce: Lenka Košková

Ilustrace: Jan Buchta

Tisk: Tiskservis Ostrava,Gen. Sochora 1764, Ostrava-Poruba

Vydání první, Frýdek-Místek 2007

ISBN 978-80-239-9601-2